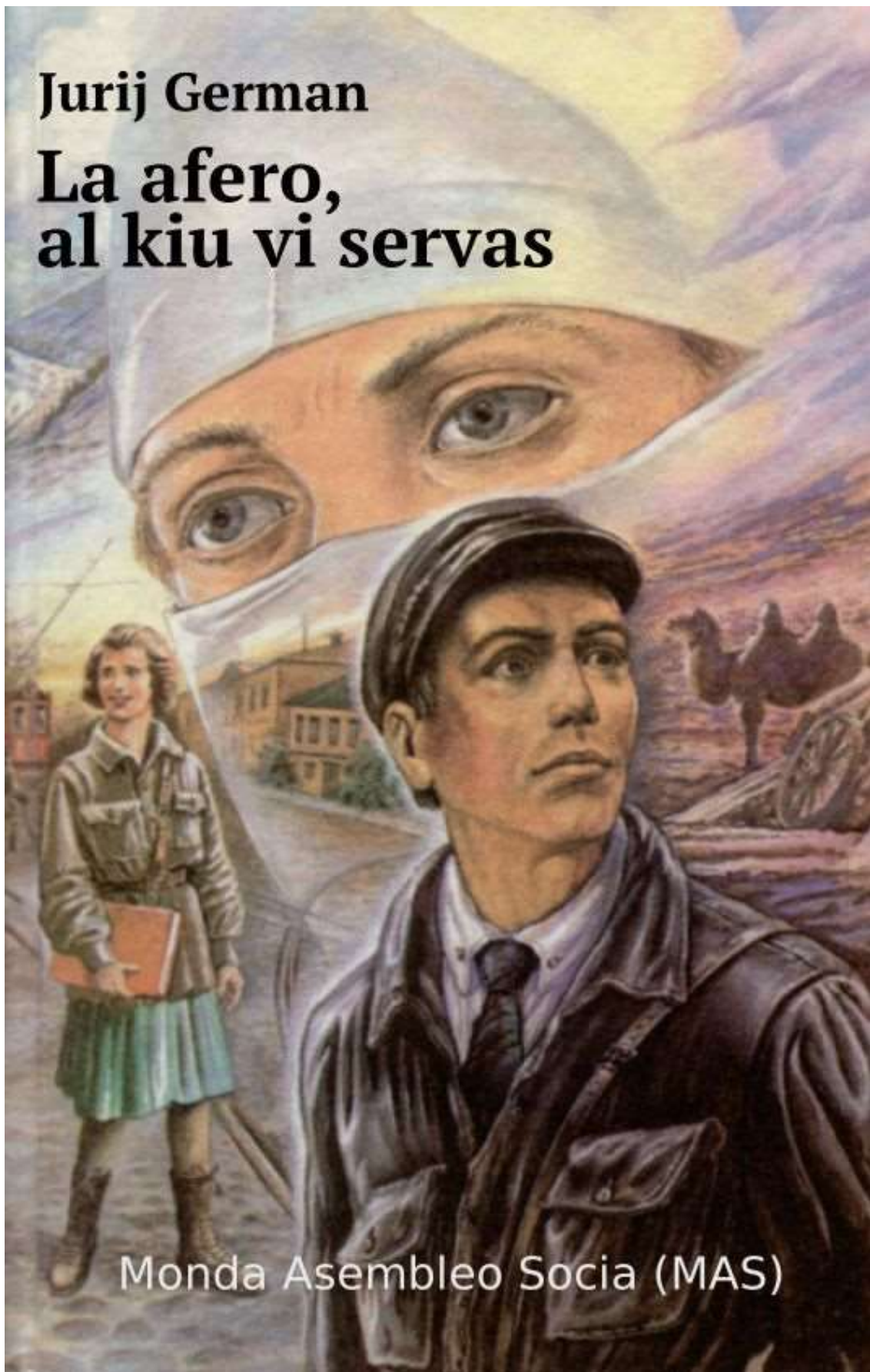

Jurij German

La afero, al kiu vi servas

Monda Asembleo Socia (MAS)

Jurij German

La afero, al kiu vi servas

Romano

(1957)

El la rusa tradukis Jurij Finkel

Enhavtabelo

Ĉapitro unua

Natursciencoj
 La patro venis
 Skeletoj ne vendiĝas
 La homo ĉion povas

Ĉapitro dua

Tifo
 Geedzoj
 Filino

Ĉapitro tria

Fungoj
 «Patroj kaj filoj»
 Studento

Ĉapitro kvara

Donacoj
 Avo
 Post la teatro

Ĉapitro kvina

Polunin rakontas
 Disputoj kaj diskordoj
 «Kuras senbride la temp'...»

Ĉapitro sesa

Divorco
 Ni, ruĝaj batalantoj...
 Maljunulo

Ĉapitro sepa

Ambulanco
 Profesoro Ĵovtjak mem
 Ivano Demetrijeviĉ
 Ni havas malsamajn vojojn
 Mi — drinkas!

Ĉapitro oka

Nokta konversacio
 En la «Nigraravinan aeroplanon»!
 Fiorituroj
 Antrakso

Ĉapitro naŭa

«Kolego»
 Saluton, kara vivo!
 En kio do estas feliĉo?

Ĉapitro deka

Daĉjo kaj lia edzino
 La patro pereis
 Rigoristo kaj turmentanto
 Mi laciĝis de vi

Ĉapitro dekunua

Kantas trumpet'!
 Iomaj ŝanĝoj

Mirinda vi estas popolo!

Ĉapitro dekdua

Ĵuro

Al Zatiruhi!

Adiaŭ, Banjo!

Vlaĉjo venis eksterlanden!

Ĉapitro dektria

Vojo al Khara

Granda kuracisto

Malfacilas al la granda doktoro

Ĉapitro dekkvara

Kiel fartas via brutaro?

Jen kiel, evidentiĝas, oni devas labori!

Denove sola

Ĉapitro dekkvina

Sorĉisto

En kio do estas la senco de la vivo?

Nigra morto

La afero, al kiu vi servas

Jurij German

La afero, al kiu vi servas

Batal' eterna! Nur en songĝ' trankvilo...

A. Blok

Memore al Eŭgeno Ŝvarc

Ĉapitro unua

Natursciencoj

Tio okazis al li en la naŭa klaso de la lernejo; subite Vlaĉjo malvarmiĝis pri ĉio, eĉ pri la ŝaka rondeto, kiu tuj sen li disfalis, eĉ pri la instruisto Smorodin, kiu ĝis nun opiniis Ustimenkon sia plej bona lernanto, eĉ pri Banjo Stepanova, kun kiu li ankoraŭ dum la novembraj ferioj kuradis sur la klifon de la malrapide fluanta Unĉo. La vivo — tia gaja kaj kurioza, tia plenplena kaj brue klopoda, tia interesa en ĉiuj siaj detaloj — subite kvazaŭ haltis, kaj ĉio ĉirkaŭ Vlaĉjo haltis, fiksaŭskultante streĉe kaj timeme, kvazaŭ dirante: kio estos plu, knabo, ni vidu!

Okazis, ŝajne, nenio speciala.

Simple li kun Banjo iris en kinejon. Dum tiu vespero estis ordinara aŭtuna pluveto. Banjo diradis siajn stultaĵojn pri «arto de teatro» (ŝi estis la ĉefa aktorino en la amatora aktora rondeto de la 29-a lernejo), sur la ekrano promenadis iaj memkontentaj, de speciala raso, kokinoj. Kaj poste Vlaĉjo eksnufis kaj retenis la spiradon.

— Silentu! — diris li al Banjo.

— Kial vi? — miris ŝi.

— Ĉu vi silentos?! — siblis li.

Sur la ekrano sciencisto estis prenanta en injektilon ian likvaĵon. Tio estis grandfrunta, mallarĝlipa, videble elturmentita homo. Nenio simpatia aŭ, kiel ŝatis esprimi la panjo de Banjo, fascina estis trovebla en la aspekto de tiu granda pioniro. Kaj sian laboron li estis faranta ne tute lerte — verŝajne, li koleris pri tiuj homoj, kiuj estis filmantaj lin. Tiaj homoj tre malŝatas, ke oni fotas ilin, kaj jen ankoraŭ tiuj filmistoj!

La kondamnitaj kobajon Banjo kompatis.

— Ĉarmeta, kia kompatinda! — diris Stepanova kaj timeme ĵetis rigardon al Vlaĉjo.

Sed li eĉ ne ĉitis Banjon. Li estis tuta kvazaŭ lumanta, aŭskultante la homon en blanka ĉapeto kaj blanka kitelo, kiu estis severe diranta al la spektejo pri saĝa maljunulo Eskulapo kaj lia filino Panaceo.

— Mi nenion komprenas! — flustre plendis Banjo. — Nu absolute nenion. Ĉu vi komprenas, Vladimiro?

Li kapjesis. Kaj poste, kiam estis demonstrata ludfilmo, Vlaĉjo sidis morna, ronĝis siajn ungojn kaj pensis. Kaj eĉ fojon ne ridetis, kvankam la filmo estis ridinda. Li ĝenerale scipovis subite apartiĝi disde ĉiuj, komencadis vivi ne per babilado, sed per meditoj, kvazaŭ kaŝadis sin en iu ternesto. Kaj hodiaŭ, akompanante Banjon hejmen el la kinejo «Avanulo», li same estis iranta ne kun ŝi, sed tute aparte, per si mem.

— Pri kio vi pensas? — demandis Banjo.

— Pri nenio! — grumblis li, tuta absorbita de siaj pensoj.

— Tre gaje estas kun vi! — diris Banjo. — Rideginde! Litere la ventro povas krevi pro ridego.

— Kio? — demandis li.

Tiel ili disiĝis por proksimume tri monatoj — Banjo estis ofendiĝema kaj memama, kaj antaŭ li malkovriĝis ankoraŭ nekonata mondo de serĉado kaj mensa tumulto, de malkovrado de jam antaŭlonge malkovritaj veraĵoj, la mondo de sendormaj noktoj, la mondo de senlimaj scioj, en kiu li estis nenio, bagatelo, polva grajno, trafinta en tempeston. Li estis turnata kaj taŭzata inter vortoj, pro kiuj necesis ĉiuminute konsulti enciklopedion; li estis traŝiriĝanta tra libroj, en kiuj li tre malmulte komprenis; estis horoj, kiam li preskaŭ ploris pro konscio de propra senforteco, sed estis momentoj, kiam al li ŝajnis, ke li komprenas, kompetentas, ke li estas preskaŭ malfremda almenaŭ en tiu ĉi subĉapitro, sur tiu ĉi paĝo, ke nun necesas nur pli profunde fosi kaj ĉio iros bonege. Kaj poste li denove faladis en mallumon, ja li estis ankoraŭ juna, «stultuleto», kiel nomadis lin lia onklino Aglaja.

— Kio estas tio? — demandis ŝi en unu tre malvarma vespero, enrigardinte en la Vlaĉjan «neston» — tiel delonge nomiĝis en la loĝejo lia mallarĝa ĉambro.

— Kie «kio»? — ne komprenis Vlaĉjo, malfacile deŝirante sin de libro.

— Jen ja! Ĉu vi komencis aĉetadi pentraĵojn?

— Tio estas ne pentraĵoj, sed kopio de tolbildo de Rembranto «Leciono de anatomio de doktoro Tulpius»...

— A ha! — kapjesis Aglaja. — Sed por kio vi, stultuleto, bezonas «Lecionon de anatomio»?

— Por tio mi, Aglaja Petrovna, bezonas «Lecionon de anatomio», ke mi estos kuracisto, — forte tiriĝante kaj dolĉe oscedante, diris Vlaĉjo. — Tia estas mia decido.

— Aldonu ankoraŭ «por hodiaŭ», — konsilis la onklino. — En via aĝo decidoj ŝanĝiĝas sufiĉe ofte. Mi tre bone memoras, kiel vi intencis iĝi aviadisto, kaj poste detektivo.

Vlaĉjo silentis kaj ridetis: jes, efektive, ŝajne estis io tia.

— Ĉu tiu Tulpius estis bona doktoro? — demandis Aglaja.

— Li estis nederlandano, — fiksrigardante al la kopio, rufiĝinta pro malnoveco, diris Vlaĉjo, — van Tulp. Li estis kuracisto de malriĉuloj, profesoro de anatomio en Amsterdamo. Sur portretoj lin oni ordinare pentras kun kandelo kaj kun devizo de kuracisto. Nun tiu devizo proverbiĝis: «Lumante por aliaj, mi forbrulas mem».

— Bele! — suspiris Aglaja. — Nur pensu, kiajn aferojn vi eksciis. Kaj per libroj ŝtopis la tutan neston.

Ŝi malfermis anatomian atlason, kiun Vlaĉjo prenis en biblioteko, kaj ŝrumpis:

— Kiaj teruraĵoj! Ni iru trinki teon, estas malfrue. Iru, estonta Tulpius...

Ĝis la vintraj ferioj Vlaĉjo Ustimenko, lernanto de la klaso 9b, kaptis tiom da malbonaj notoj, ke li eĉ mem miris. Necesis kun iu preparoli tion. Kolere paŝante sur knaranta neĝo, li ekiris al la strato Proleta, al Barbara. «Lumante por aliaj, mi forbrulas mem, — perplekse pensis li. — Lumante por aliaj...» Mirinde stulte alkroĉiĝis subite tiu frazo.

— Sed ŝi ne estas hejme, ŝi estas en provludo, — sciigis Eŭgeno, vicfrato de Banjo, rondvizaĝa, iomete langvora, kun reto sur la kapo (Eŭgeno tre zorgis pri sia aspekto kaj ŝatis, ke la haroj kuŝu glate, — por tio li aranĝadis ĉiajn komplikitajn artifikojn). Eŭgeĉjo estis leganta «Fizikon», komferte instalinte sin sur sofo. En la domo agrable odoris vanila kekso, en la apuda ĉambro sinjorino Lis — amikino de la panjo de Eŭgeĉjo, Valentena Andrejevna, — ludis pianon, kaj el tie aŭdiĝis voĉoj: la laca — de Valentena Andrejevna, la basa — de Daĉjo, fama motorciklisto, aŭtomobilisto kaj tenisisto, kaj krome ankoraŭ ĉefa sporta juĝisto en la urbo kaj la regiono.

— Ĉu aŭton vi ne deziras akiri? — demandis Eŭgeĉjo. — Daĉjo vendas. «Hispano-suiza» de 1914, bone funkcias. Li jam du vendis, kaj aĉetis la novan. Jen artifiko, vere brava. Mi envias al la kamarado.

Vlaĉjo silentis.

— Vivas mi kiel hundo, — diris Eŭgeĉjo per tirata voĉo. — Ni parkerigas, parkerigas, sed kia estas utilo? Tamen, necesas lerni, — prononcis li per alia, vikle aferema tono. — Ĝuste kion mi faras. Kaj pri vi cirkulas onidiroj, ke vi ĝenerale tute ne laboras pri vi.

— Ne laboras, — indiferece konfesis Vlaĉjo.

— Jen, vidu! Tio ja estas malbona! Kio koncernas min, do por mi kelkaj fakoj ĝenerale estas lerneblaj tre malfacile, kun kolosa streĉo. Kaj konsideru krome — mi havis tuberkulozon.

— Ftizulo, ha! — subridis Ustimenko, rigardante al la rozkolora Eŭgeno.

— Ekstera aspekto en tio estas treege trompa, — ofendite deklaris Eŭgeno. — Ĝenerale tuberkulozon oni ne komprenu kiel...

«Ĝenerale» estis la ŝatata vorteto de Eŭgeno. Oni lin ĝuste tiel nomadis — «Ĝenerale». Li longe rakontadis pri tuberkulozo kaj pri tio, kiel lin oni nur malfacile savis el tiu terura malsano, litere elflegis, uzinte ĉiujn rimedojn — ĝis aloo kaj mielo kun lardo.

— Patrino amo kapablas movi montojn! — diris Eŭgeno patose. Li fojfoje ŝatis enmeti tian frazeton, sed Vlaĉjo longe oscedis, kaj Eŭgeno ĉesis rakonti pri tuberkulozo. Nun li komencis juĝi Vlaĉjon.

— Kaj de la kolektivo vi deŝiriĝis, — estis diranta li per bondezira tono, — kaj ĝenerale en vi estas tia fermiteco. Malbone. Necesas komsomola verovo, viglo, vivĝojo! Ne indas forgesi, ke vi kaj mi lernas ne en burĝa kolegio, sed en nia, sovetia, bona, labora lernejo.

— De kie vi scias, ke mia lernejo estas bona? — demandis Vlaĉjo.

— Ĉiuj niaj lernejoj ĝenerale estas pli bonaj ol la burĝaj kolegioj. — Li neatendite palpebrumis al Vlaĉjo. — Rebatu!

Ustimenko perpleksiĝis kaj ne povis rebati, kaj Eŭgeno daŭrigis:

— Se estas malfacilaĵoj — kolektivo de lernejoj kaj pedagogoj helpas. Ĉu ĉe vi estas ne unueca kolektivo? Unueca. Do ĝi helpas. Ĉe vi ja estas Vlaĉjo Suĥareviĉ, via samnomo, — ŝtipkapulo, certe, sed plena de bonaj intencoj. Mi pri li aŭdis, ke li ĉiam helpas al malantaŭaj lernantoj. Petu lin — li helpas.

En la apuda ĉambro sukplene ekridis Daĉjo. Eŭĝeĉjo leviĝis, plaŭdante per la pantofloj, dense fermis la pordon kaj kun zorgigita vizaĝo diris:

— Mi tute ne scias, kion mi faru? Tago kaj nokte ĉi tie rezidas kamarado aŭta kaj motorcikla ŝakristo. Kion mia panjeto trovis en li? Ho, kiam venos la Mara Teruro — estos gaja konversacio.

Vlaĉjo malsprite palpebrumis. «Mara Teruro» — ĉu tiel, evidente, Eŭgeno nomis sian duonpatron? Pro sendormaj noktoj, pasigitaj ĉe libroj, neniel rilatantaj al la lerneja programo, al Vlaĉjo doloris la nuko kaj ŝajnis, ke en la okulojn trafis sablo.

— Kaj kial «estos gaja konversacio»? — demandis Vlaĉjo.

— Ĉu vi ne divenas?

— Ne.

— Mi opinias, ke por edzoj estas abomenaj jen tiaj situacioj!

Kaj Eŭgeno kapmontris al la pordo, trans kiu nun estis rideganta sinjorino Lis. Sed Vlaĉjo ree nenion komprenis.

— Bone, — diris li, — sed tamen kion fari?

— Ĝenerale vi devas ekregi vin, — rekomendis Eŭĝeĉjo. — Se diri amike, kiel viro al viro, do vi, certe, estas pli kapabla, ol mi, sed vi diŝjetas vin, amiko. Certe, tio estas

enuego, sed la lernejon necesas fini. Hodiaŭ estas paĉjo, sed morgaŭ ni restas vidalvide kun la sorto. Ne eblas ja iĝi ŝarĝistoj.

Kaj, ĵetinte «Fizikon» sur la sofon, Eŭgeno komencis edifi Vlaĉjon. Kiel ĉiam, li estis tre bondezira, sed pro Eŭgeĉjaj edifoj Vlaĉjo havis tian senton, kvazaŭ li tromanĝis tofeojn. Certe, Eŭgeno pravis, sed iel ne tiel, iel flanken kaj iel senhonte pravis. Rigardante rekte antaŭ sin per siaj travideblaj okuloj, Eŭgeno parolis tire:

— Ekzemple, amiko. Tio estas via afero, sed por la lernejo estas agrable, ke ĝi havu bonan aktoran rondeton kaj artajn spektaklojn. En pedagogiaj konsiliĝoj oni tion konsideras. Aŭ murgazeton. Mi, ekzemple, jam dum dua jaro estas redaktoro. Mi ne bezonas tion, kiel hundo «saluton», sed ili ja tion bezonas. Ĉu al vi ŝajnas, ke por tio necesas multa tempo? Sed mi kalkulis: ĉiuj pedagogoj scias pri mia redaktoreco kaj ne povas ne konsideri miajn ĝenerale sociajn taskojn. Kaj la pedagogoj ja estas homoj. Ili legos ion flatan pri si, dankon aŭ varmajn vortojn. Jen vi interesiĝas pri natursciencoj. Bonege. Tiajn aferojn lernejo ŝatas, sed en kadroj, kara mia amiko, en kadroj, en la lernejoj kadroj ja. Necesas kolekti aktivularon kaj iri al pedagogo. Tiel kaj tiel, jen ni, geknaboj, tre petas vin gvidi natursciencan rondeton. Vi kaj nur vi... Ĉu vi komprenis?

Eŭgeno elprenis el ŝranketo cigaredon, ekfumis kaj tiriĝis.

— Ĉu klaras?

— Kaj vi ne estas stulta, — respondis Vlaĉjo.

— Sur tio mi staras! — suspiris Eŭgeno. Kaj interesiĝis: — Ĉu vi Barbaran-n atendas?

Vlaĉjo morne ekiris hejmen. Kaj ankoraŭ longe sur la strato al li ŝajnis, ke odoras vanilaj kukoj, kaj aŭdiĝis la tira Eŭgeĉja voĉo. Ĉe la angulo, apud la monumento al Radiŝĉev, li renkontis Barbaran-n. Ŝi iris kun siaj knaboj kaj mansvingis al li. En la seka frosta aero aŭdeblis, kiel estis prancanta Seĉjo Ŝapiro — ilia ĉefreĝisoro:

— Mi subtenas la principojn de biomeĥaniko kaj tute kontraŭas al la doktrino de Stanislavskij(1). Kun tuta mia estimo...

«Stultuletoj!» — maljunulece pensis Vlaĉjo. Kaj miris: ankoraŭ tiom antaŭnelonge ĉio ĉi por li mem estis interesa.

«Ba-am!» — tire sonis alte en la ĉielo. Tio estis sonorado en la ĉefpreĝejo, hodiaŭ ja estis sabato. — «Ba-am!».

Iru for monaĥoj,
Kaj tuta popa ĥor'!
Ni sur ĉielon grimpos,
Kaj pelos diojn for...

Renkonten iris geknaboj el la lerneja kontraŭreligia rondeto. Vlaĉjo haltis kaj diris al Gala Anohina — la prezidantino:

— «For, for!» Kiom valoras tia propagando? Vi prefere aŭskultu prelegon pri inkvizicio...

La rondetanoj dense ĉirkaŭis Gala-n kaj Vlaĉjon. Ili tre gajis kaj tute ne deziris aŭskulti malgajaĵojn pri Giordano Bruno, aŭ Bruno Nolano, kiel nomis la grandan homon Ustimenko. Kaj pri Miguel Servet ili nun ne deziris scii; lin oni bruligis dufoje: unue — pupon, kaj poste — lin mem, vive, kune kun la libroj, kiujn li verkis. Kaj la patron de katedro de anatomio Andreon Vesalion ili same neniigis, tiuj damnitaj inkviziciistoj. Ili sendis lin pilgrimi al sanktaj lokoj; kaj la ŝipo, sur kiu veturis Vesalio, dronis.

— Saboto, certe! — diris Vlaĉja kamarado Gubin. — Tio estis intence farita.

— Sed Galileo cedis, — daŭrigis Vlaĉjo, — ektimis. Li metis la manon sur ilian Evangelion kaj deklaris, ke li fleksas genuojn antaŭ la respektinda moŝto generalo de inkvizicio kaj ĵuras estontece kredi ĉion tion, kion agnoskas vera kaj pri kio instruas la eklezio. Kvankam, li jam maljuna estis...

«Ba-am!» — aŭdiĝis de la sonorilejo — «Ba-am, ba-am!»

— Nu, bone, ni iru, geknaboj! — diris Gala. — Interalie, Ustimenko, vi mem povus fari tian prelegon.

Kaj ili foriris ĉiuj kune, iomete ĝenitaj de la Vlaĉja klereco, de la kolera brilo de liaj okuloj kaj de lia maldikeco.

— Instruas, instruas, — malkontente diris Anohina. — Jen troviĝis instruisto.

— Ne diru tiel, — kontraŭis Boĉjo Gubin. — Li vere estas kamarado kaj pensanta, kaj leganta.

1. Biomeĥaniko — teatra sistemo de ekzercoj por preparo de la korpo de aktoro al plenumo de aktora tasko, kreita de V. E. Mejerhold (Meyerhold) (1874–1940) — elstara rusa sovetia teatra reĝisoro, aktoro kaj pedagogo, teoriulo kaj praktikulo de teatra grotesko. K. S. Stanislavskij (Aleksejev) (1863–1938) — elstara rusa teatra reĝisoro, aktoro kaj pedagogo, reforminto de la teatro, kreinto de la «sistemo de Stanislavskij» — teorio de metodo de aktora teĥniko. Mejerhold kritikis la proponitan de Stanislavskij metodon de travivado, kiam aktoro iras al la rolo elinterne kaj insistis pri kontraŭa vojo — de la eksteraĵo al la interna enhavo de la rolo.

La patro venis

Jam en la antaŭĉambro, ne ŝaltante lumon, per solaodoro de tabako kaj ledokaj komprenej, ke venis la patro. Ne demetinte la palton, kun krio Vlaĉjo ĵetiĝis en lian ĉambron. Atanzio Petroviĉ sidis ĉe la tablo en sia karaktera pozo — tre rekte — kaj legis ĵurnalon. Li estis en bone gladita, dande almezurita uniforma ĉemizo kun aviadistaj galonoj, kaj sur lia maniko ore brilis ĉevronoj; la rimeno pendis sur la seĝa dorsapogilo, kaj tio signifis, ke la patro estas tute hejme kaj nenien hodiaŭ intencas iri. Ili salute manpremis unu la alian, kiel ĉiam; la patro facile duonfermis la okulojn kaj altiris al si Vlaĉjon. Kisi unu la alian ili ne sukcesis, ili ne scipovis tion, sed Atanzio Petroviĉ facile brakumis la filon kaj ordonis al li demeti la palton kaj eksidi por vespermanĝo. Onklino Aglaja enportis el la kuirĉambro siberiajn pirogojn kun fiŝo. Ŝiaj okuloj ridis pro ĝojo, la vangoj brulis. Ŝi sinforgese amis la fraton, fieris pri li kaj liajn venojn ĉiam faradis festoj.

— Raportu! — ordonis la patro, drinkinte glaseton da malvarma vodko.

Vlaĉjo raportis, ne mensoginte eĉ vorton. Atanzio Petroviĉ per siaj grandaj manoj tenis pecon de pirogo kaj ne deŝirante rigardis al la filo.

— Mensogas li ĉion! — ekkriis Aglaja. — Ne povas ĉio ĉi esti. Li tiel lernis, preskaŭ la unua en la lernejo...

— Kaŭzoj? — demandis la patro, ignorinte la ekkriion de la fratino.

— Pri tio poste! — diris Vlaĉjo. — Sed, mallonge dirante, la afero estas en tio, ke mi firme decidis esti sciencisto.

Atanzio Petroviĉ eĉ ne permesis al si rideti.

— Li dum tutaj noktoj studas, — ree ekparolis la onklino, — da libroj alportis teruran amason, kaj nun jen kia donaco... Mensogas, ĉion mensogas!

Poste, kiam, lacigita de sia gastamo, onklino Aglaja ekdormis, ambaŭ Ustimenkoj sidis apude, kaj Vlaĉjo aŭskultis la patron.

— Por mi estas malfacile juĝi, — estis diranta Atanzio Petroviĉ, enspirante cigaredan fumon. — Mi estas homo malklera, mi estas milita aviadisto, sed mi supozas, ke ĉia scienco devas havi sub si fundamenton. Jen, ekzemple, nia metio — aero. Ŝajnas — la stirstangon al si, la stirstangon de si — ĉio simplas. Sed tamen...

Ili sidis apude, kaj Vlaĉjo ne vidis, kien rigardas la patro, sed sentis lian seriozan, severan kaj trankvilan rigardon, kiel sentis per sia maldika, ankoraŭ knaba ŝultro liajn potenciajn muskolojn. Kaj li sentis trankvilan kaj plenan feliĉon. Tiu homo kun malmola profilo, kun faltoj sur la vizaĝo, hardita de vento, tiu kuraĝa kaj heroo aviadisto estis lia, Vlaĉja, patro, kaj paroli kun li egale, mediteme elektante necesajn vortojn — kia tio estis kun nenio komparebla sento!

— Tamen tiu simpleco, filo, ne tiom simplas, — penseme daŭrigis Atanzio Petroviĉ. — Certe, por fari nur ne malpli bone, ol aliulo, nenio speciala necesas, sed por je paŝo, je du paŝoj puŝi la aviadon antaŭen, por tio necesas ri-i-ĉa fundamento: per impeto, salto,

aroganteco vi nenion atingos. Pri tio vi min kredu, mi estas homo maljuna, dum vi nur-nure intencas ekiri laŭ la viva vojo...

Poste, jam nokte, ili transiris en la Vlaĉjan neston, kaj ĉi tie, inter disĵetitaj libroj, revuoj, epitomoj, sub la Rembranta «Leciono de anatomio», la filo komencis rakonti al la patro, kio estas naturaj sciencoj. Atanzio Petroviĉ sidis sur la Vlaĉja lito, atente kaj firme rigardis al la Vlaĉja maldikiĝinta kaj ruĝvanga vizaĝo kaj aŭskultis liajn febrajn rezonojn pri tio, kiel marŝas la medicina scienco, kio estas vera noviganto, laŭ kiaj vojoj iras serĉoj de artefarita albumino, kiel oni operacios la homan koron...

— Nu, tion vi, amiketo, fantazias, — diris Atanzio Petroviĉ. — Operacioj de la koro — tio estas tro.

— Ĉu tro? — ŝrikis Vlaĉjo. — Ĉu tro? Pardonu, patro, sed viaj vortoj rememorigas al mi tiujn homojn, kiuj mokis rusan kuraciston Filipov, kiu jam en la okdekaj jaroj de la pasinta jarcento suturis korojn de animaloj. Kaj germano Rehn en la naŭdek sesa jaro suturis vundon de la koro, kaj la malsanulo restis viva. Konservativuloj en scienco...

— Nu-nu, — paceme grumblis la patro, — nu-nu, noviganto, frakasu plu. Kaj ĉu ankaŭ la kapojn vi alsuturos reen?

— Ne ridinde! — ofendiĝis Vlaĉjo. — Interalie, vi estas aviadisto, kaj revoj pri fluganta homo...

— Bone, bone, — interrompis Atanzio Petroviĉ, — mi ĉion komprenas, sed tamen militoj...

— Kio militoj? — ne komprenis Vlaĉjo.

— Ĉu vi ĵurnalojn legas?

— Legas. Ne tute regule, verdire, sed legas.

— Necesas tute regule. Kaj necesas kompreni, kio estas Hitler, Goebbels, Himmler kaj tiu porko, kiu nomas sin aviadisto — Hering. Kaj ankaŭ Krupp von Bohlen. Al ni foje venis unu komisaro, homo de granda saĝo. Li donis profundan analizon — certe, ne por disbabilado — speciale por ni, militistoj. Do jen, filĉjo, kuirigis baldaŭ kaĉo, mi timas, bremsos ĝi ĉiujn ĉi artefaritajn albuminojn.

— Ĉu bremsos? — malgaje demandis Vlaĉjo.

— Nepre. Sen imperiistoj de ĉiuj landoj, certe, la scienco forte impetus antaŭen.

Li malbutonis la kolumon de la uniforma ĉemizo, enpensiĝis por momento, poste kun subrido — malgaja kaj iomete konfuzita — diris:

— Leviĝas supren nia genero. Via avo estis ĉaristo en Ĥarkova gubernio, mi, vidu, militisto, aviadisto, komandas regimenton, kaj filo mia artefaritan albuminon kuiris, sciencisto. Ne vivas panjo via — ŝi ĝojus. Nu, ek, rakontu plu...

Post la noktomezo Vlaĉjo tute ekfantaziis. Revojn li montradis kiel ĉiutagajn sciencajn faktojn, tre malproksimaj aferoj ŝajnis al li realaj. La patro suspiradis, sed liaj okuloj rigardis gaje.

— Ĉe ni estas unu tia, milita inĝeniero Pronin, — subite interrompis Atanzio Petroviĉ.
— Bona viro, scianta, sed lin longe aŭskulti estas danĝere.

— Kial? — demandis Vlaĉjo.

— Tial, ke li sub la piedojn ne rigardas. Nur antaŭen. Kaj sur padeto povas renkontiĝi holmeto, kaj ankoraŭ io... se vi surpaŝos — necesos la botojn viŝi. Kuŝiĝu, filo, dormi.

Kaj, rimarkinte, ke Vlaĉjo ĉagreniĝis, aldonis:

— Tamen malproksimen rigardi estas pli bone, ol nur sub la piedojn. Sed ankaŭ sub la piedojn necesas.

Matene Vlaĉjo trovis monon, lasitan de la patro, kaj letereton pri tio, ke li aĉetadu librojn senĝene kaj ĉion, kio necesos por «plej baldaŭa, filo, fabrikado de artefarita albumino». La subskribo estis oficiala: «A. Ustimenko», poste alskribaĵo: «Tamen, dum la afero iras, lernu, kiel devas laborista civitano. Mi firme esperas».

Skeletoj ne vendiĝas

Da mono estis nemalmulte — stako da tridekrublaj kaj ankoraŭ du stakoj da malgrandaj biletoj, — nu, ĝenerale, tuta riĉaĵo, kaj Vlaĉjo decidis senprokraste aĉeti por si la aĵon, pri kiu li delonge kaj rave revis...

Vendejo de lerniloj, antaŭnelonge malfermita, estis nemalproksime de la urba bazaro, apud la glitejo. Ĉi tie ĉe vendotablo kun pirogetoj Ustimenko renkontis Banjon. Ŝi estis manĝanta du pirogetojn kune, firme kunpremite ilin per la fingroj, — unu kun viando, alian kun brasiko. Sur ŝia brako pendis sketiloj. Aŭdeblis, kiel trans la alta barilo de la glitejo ludas blovorkestro.

— Ĉu vi deziras pirogeton? — demandis Banjo per tia voĉo, kvazaŭ ili intervidiĝis hieraŭ.
— Bongustaj! Mi frititajn ŝatas pli, ol bakitajn, speciale se manĝi paron kune...

Grandaj, pezaj flokoj de neĝo estis falantaj sur la Banjan ĉapeton, sur la pirogetojn, sur la manikon de la palto.

— Ree degelos la glitejo, ĉu, Vladimiro? Kia terura vintro!

Kaj miris:

— Kia vi estas maldikega!

«Dum-dum-dum, — klakadis trans la barilo timbaloj, — dum-dum-dum».

— Ĉu vi jam sketis?

— Sketis! — por ajna okazo mensogis Banjo. «Ho, kiel mi tamen estas enamiĝinta al li! — kun batanta koro pensis ŝi. — Tio eĉ estas malbela».

— Ni iru aĉeti skeleton.

— Kion, kion?

— Homan skeleton! — pronancis Vlaĉjo. — En la vendejo de lerniloj. Tie en la montrofenestro estas. Mi vidis.

— Ĉu por la lernejo?

— Por kia lernejo! — ekkoleris Vlaĉjo. — Por mi persone.

— Ĉu por vi? — fingromontris lin Banjo.

Kaj ili ekiris. Sed en la vendejo de lerniloj ĉio evidentiĝis tute alia, ol supozis Vlaĉjo. Kalva, tre malagraba homo kun plena buŝo da oraj dentoj diris al Vlaĉjo, ke skeletoj de homoj kaj animaloj estas vendataj nur al lernejoj kaj nur laŭ anticipaj mendoj, per nekontanta mono. Al privataj personoj neniam skeletoj povas esti vendataj.

— Sed se li estas sciencisto? — diris Banjo, kapalmontante Vlaĉjon. Ŝi neniam hezitis trovi vortojn.

— Sciencistoj akiras pere de sciencaj institucioj.

— Sed se li ne anas en scienca institucio?

— Do li estas egala al privata persono! — brilinte per la oraj dentoj, diris la vendisto.

— Ĉu do ni ŝakros vian skeleton? — ekkoleris Banjo. — La homo bezonas, la homo dediĉis sin al la scienco...

Vlaĉjo eliris: li hontis. Ĉiam ŝi aranĝas skandalojn — tiu Barbara. Sed ŝi plu restadis kaj restadis. Post ĉirkaŭ dudek minutoj li revenis en la vendejon: Banjo estis skribanta en la plendolibron per sia grandlitera, ankoraŭ infana skribmaniero. Vlaĉjo ĵetis rigardon super ŝia ŝultro kaj legis: «Rifuzon de vendo de skeletoj per kontanta mono eblas nomi fuŝado...»

— Banjo! — flustris li.

— Ĉesu bredi inteligencian ceremoniojn! — bruskis ŝi.

— Sed tio ja estas ridinda!

«Fuŝado aŭ io pli malbone...» — skribis Barbara.

— Malbona, — flustre korektis Vlaĉjo.

— Ili komprenos! — diris Barbara. — Kaj foriru, Ustimenko, lasu min konduki ĉi aferon ĝis la logika fino!

Ŝiaj vangoj brulis. Kaj ĉarma oblikveta buklo pendis apud la orelo, apud la eta orelo kun blua orelornamaĵo en la lobo.

Tiel nenio rezultis kun la skeleto. Tamen en vendejo de malnovaj libroj, kiu estis sur la placo «Deka Oktobro»(1), apud la ĉefpreĝejo, Vlaĉjo aĉetis anatomian atlason de eldono de la mil naŭcenta jaro, nemultekostan kaj sufiĉe puran. Barbara iris apude, tintante per la sketiloj, en oblikvigita flanken ĉapeto, ruĝa, kaj parolis pri tio, kiom multe ankoraŭ estas da burokrateco kaj kiel senkompate necesas lukti kontraŭ tiuj damnitaj postrestaĵoj.

— Ĉu Rodiono Metodjeviĉ skribas? — demandis Vlaĉjo.

— Dimanĉe estis letero, — respondis Barbara kaj de burokrateco transsaltis al sciigo pri tio, ke, eble, ŝi havos du biletojn por spektaklo de la Moskva Arta teatro «Oĉjo Ivaĉjo»(2). — Ili jam alveturis, — diradis Barbara, — ĉiuj loĝas en la Moskva gastejo. Zinjo Krjukova vidis du el ili. Kiujn ĝuste — ŝi ne komprenis, sed, eble, kamaradon Kaĉalov kaj kamaradon Livanov. Ambaŭ en peltaj paltoj. Ĉu vi ree pri io pensas?

— Vere, en via absorbiteco de teatro estas io psikopatia, — diris Vlaĉjo. — Kaj se diri serioze, Barbara, kiu bezonas tiun arton? Senutilaĵo, tempoperdo, sensenca konsumado de nervaj ĉeloj, purega idioteco.

Ili denove iomete kverelis, sed tamen ne ĝis malpaco. En tiu ĉi dimanĉo Barbara ekvidis en Vlaĉjo tion, kion ankoraŭ ne komprenis en li plenaĝaj, saĝaj, kleraj homoj: ŝi komprenis Vlaĉjan neordinarecon. Kaj kun ĝoja miro ŝi eniris en lian neston, en kiu ŝi ne estis tiom longe, eksidis sur laman seĝon kaj, malfermetinte la buŝon, komencis aŭskulti Vlaĉjajn pensojn pri Pasteŭro kaj Koch, pri Pavlov kaj Meĉnikov, pri Pirogov kaj Zaĥarjin, pri eblo de lukto kontraŭ malignaj tumoroj kaj, certe, pri artefarita albumino. Por tagmanĝo ŝi same restis ĉe Vlaĉjo kaj ĉe la supo diris:

— Ĉu vi scias, Vlaĉjo, mi havas veturmalsanon.

— Kiel tio? — demandis li.

— Ja vi dum tri horoj rakontadis sen paŭzo.

— A ha! — ne sen malica ĝojo rimarkis onklino Aglaja. — Bone al vi, sed al mi kielas? Mi venas post laboro, la kapo estas kiel kaldrono, laca, elturmentita, kaj li gurdas pri siaj bakterioj.

Al «Oĉjo Ivaĉjo» Vlaĉjo tamen iris. La turnea spektaklo de la Moskva Arta teatro tiom ekscitis la tutan urbon, ke al la nova Domo de kulturo ne eblis trapuŝiĝi. Homoj kun torditaj vizaĝoj per raŭkaj voĉoj jam sur la Komunisma strato petadis superfluan bileton. Speciale kompatinda estis iu maljuna militisto, kiu en malespero diris, ke li «petas» ne por si, sed por la filino.

— Amasa psikozo! — diris Vlaĉjo. — Pri tio ion skribis la fama Krepelin.

Barbara pacience suspiris: «Do estu Krepelin».

Iliaj biletoj estis bonaj — la unua vico de la balkono. Vlaĉjo aĉetis programfolion kaj kun aspekto de supereco komencis pririgardi la parteron kaj la plenŝtopitajn loĝiojn.

Sed jen kun apenaŭ aŭdebla susuro dismoviĝis la kurteno, kaj komenciĝis miraklo. Kian, ŝajne, rilaton havis la filo de aviadisto Ustimenko al ĉio tio, kio okazis kun Sonjo, kun oĉjo Ivaĉjo, kun doktoro Astrov kaj aliaj homoj, venintaj el alia tempo, el la mondo, kiun konis nek Banjo, nek Vlaĉjo, nek iliaj patroj, nek eĉ iliaj avoj? Kaj kion ne faris Vlaĉjo, por ne senhonorigi antaŭ Barbara? Li kaj kalkuladis ĝis dek, kaj ĝis doloro kunpremadis la dentojn, kaj penis pensi pri fremdaj aferoj — sed damnitaj, stultaj, sensencaj larmoj gutadis kaj gutadis de sur lia nazo, kaj unu eĉ falis sur la Banjan manon, kiam ŝi etendis ĝin al la programfolio. Kaj en la lasta akto Vlaĉjo tute disfalis: li jam ne kalkuladis plu, kaj ne grincis per la dentoj, li tuta kliniĝis antaŭen kaj kolere rigardis al homaj suferoj, donante al si iajn ĵurojn, kunpremanante ŝvitajn polmojn kaj forviŝante ĉiam ekbolantajn larmojn...

Jam ĉio estis tute finiĝanta, kiam apude mallaŭte ŝrikis kaj komencis ion flustri per svena voĉo maljuna virino en susuranta silka robo. Vlaĉjo ĉitis ŝin, sed ŝi ne trankviliĝis kaj komencis leviĝi. Al ŝi oni komencis ĉiti, ŝi ŝrikis. Feliĉe, la spektaklo finiĝis. Tra vualo

de larmoj Vlaĉjo ekvidis verdan vizaĝon de sia najbarino, ŝian torditan buŝon, pretan al strida kriego por la tuta spektejo.

— Musoj! Musoj! Musoj! — susuris alia virino en verda robo.

— Kaj kio eksterordinara? — diris Vlaĉjo, demetante de la genuoj de la najbarino sian malsovaĝan blankan muson. — Kaj kio terura? Mi ĝin hodiaŭ preskaŭ ne manĝigis. Ĝi enuiĝis, elrampis.

Tamen oni lin kondukis en policejon. La arto ne mildigis la korojn de la najbaroj de Vlaĉjo en la unua vico de la Domo de kulturo. Plorinte en «Oĉjo Ivaĉjo», ili per feraj voĉoj gurdadis al la maljuna policano pri fiintenca huliganaĵo flanke de tiu junulo. Kaj la policano skribis protokolon. Banjo sidis en angulo kaj palpebrumadis al Vlaĉjo. Al ŝi ŝajnis, ke ŝi pri io kulpas.

Kiam la plendantoj foriris, la policano demandis:

— Kaj kie estas via muso?

— Jen! — diris Vlaĉjo.

— Ha, blanka! — miris la policano.

— Mi havas multajn, — informis Vlaĉjo. — Por eksperimentoj. Sed, vidu, mi kutimiĝis, kompatas ilin. Ili estas saĝaj, kaj tiu ĉi estas malsovaĝa. Jen, prenu!

La policano iom tenis la muson sur sia bruna manplato, interesiĝis, per kio Vlaĉjo manĝigas ilin, siajn musojn, — kaj forpermesis lin.

— Dankon, kamarado estro! — diris Barbara. — Do, jen, vidu, la tuta humoro perdiĝis. Tia impresa spektaklo — kaj jen, subite oni prenas kaj kondukas en policejon.

Dum Barbara parolis, la liphara policano fiksrigardis al ŝi per firma kaj malmilda rigardo, poste demandis:

— Pro kio, fraŭlino, via persono ŝajne konata estas por mi?

— Ja batiĝo estis, ĉu vi memoras? — diris Banjo.

— Mi ĉiujn batiĝojn ne povas memori, — diris la policano. — Mi havas tian postenon...

— Nu, en via glitejo okazis batiĝo hieraŭ. Nur hieraŭ. Ne povis vi la hieraŭan batiĝon forgesi.

Kaj ŝi, iomete ruĝiĝinte, rakontis, kiel hieraŭ en la glitejo batiĝis knaboj, kiel neniu ilin penis disigi, sed ŝi enŝoviĝis, kaj al ŝi same trafis batoj. Tamen ŝi ne ektimis, sed enŝoviĝis plu kaj komencis ŝriki, al ŝiaj krioj venis helpo...

— Aĥ jes, — per oficiala voĉo prononcis la policano. — Stepanova estas via familinomo. Stepanova Barbara. Nu do, iru...

Sur la strato Barbara ekparolis pri teatro. Laŭ ŝia opinio, la kanto de la Moskva Arta teatro jam estis finita. Sed ankaŭ Vsevolod Mejerhold estis cedanta iujn poziciojn. Ekzemple, «La damo kun kamelioj» estas tute ne tio, kio estis «La lasta batalo».

— Sed ĉu vi vidis tiujn spektaklojn? — demandis Ustimenko.

— Ne vidis, sed legis pri ili! — ekkriis Barbara. — Mi ja observas laŭ revuoj kaj ĉiujn recenzojn legas. Kaj ni multon pridiskutas en nia studio...

Stranga estis tiu ĉi vespero. Pri nenio ili samopiniis, sed tamen neniel povis disiĝi. Ili promenadis, sidadis sur benko, frostiĝadis kaj ĉiam sentis, ke ili simple ne povas esti unu sen la alia. Sed kial? Ili ne sciis tion.

1. «Deka Oktobro» — t. e. omaĝe al deka datreveno de la Oktobra revolucio.
2. Moskva Arta teatro — fama teatro, establita en 1898 de Stanislavskij kaj Nemiroviĉ-Danĉenko. «Oĉjo Ivaĉjo» («Oĉjo Vanja») — teatraĵo de A. Ĉeĥov.

La homo ĉion povas

Kaj tamen Ustimenko Vladimiro(1) transiris en la dekan klason. En la pedagogia konsiliĝo oni multe parolis pri li, speciale ofendita estis Smorodin. La maljunulo sentis sin perfidita. «Pensu! — ekkriadis li. — Nur imagu al vi! Tiu junulaĉo demandis min: sed por kio entute necesas beletro? Ĝi malmagnetas! Kaj tuta teorio pri „Oĉjo Ivaĉjo“, kiun li degnis spekti!»

Aliaj pedagogoj same parolis pri Vlaĉjo per ofenditaj voĉoj. Li povus esti fiero de la lernejo, sed falis al mezbonaj notoj, kaj la ĉefa estas tiu indiferenteco en li. De kie?

Maljuna Anna Filipovna kontraŭdiris: ne tiom malbonas Ustimenko Vladimiro, li havas multajn plusojn, ne eblas senbaze negi ĉiujn virtojn de la knabo. Sed entute (Anna Filipovna kun timeto ĵetis rigardon al la incitita instruestrino Tatjana Jefimovna), entute Ustimenko vere sendiscipliniĝis, necesas uzi urĝajn rimedojn.

— Oni babilas, ke li estas absorbita de natursciencoj, — diris la fizikisto Georgo Adamoviĉ, kiun la lernejoj nomadis Adamo, — sed tio, laŭ mia opinio, estas absurdo. Se la junulo vere estas absorbita de scienco, tiam li ne saltos el la klasa fenestro, ankaŭ instigante aliajn siajn kamaradojn al tiu huligana ago. Mi petas pripensi: kun krio «ĉapajevanoj(2), sekvu min!» la grandaĝa stultulo sursaltas fenestrobreton.

La instruestrino Tatjana Jefimovna frapis la tablon per krajono. Ŝi ne deziris koncentri la atenton de la pedagogia konsiliĝo sur la historio kun la fenestro, ĉar ankaŭ ŝia filo Teĉjo saltis, kaj ŝi, pensinte pri ĉiama sentakteco de Adamo, iomete defendis Vlaĉjon.

— La knabo kreskas sen patrino kaj, fakte, sen patro, — diris ŝi. — Lia onklino — responsa kamaradino — same ne ĉiam povas prizorgi Ustimenkon Vladimiron. Mi, kompreneble, kiel instruistino de matematiko, same ne kontentas pri li...

En ĉiu el la pedagogoj parolis ofendita fiereco. Kaj neniu pensis, kiel tio ofte okazas al instruistoj, pri tio, ke Vlaĉjo troviĝas en ia ekstrema situacio, ke li implikiĝis, sed ne tiel, kiel implikiĝas malspritaj maldiligentuloj, sed ĝuste tiel, kiel tio okazas al talentaj homoj.

Estis decidite interparoli kun kamarado Ustimenko Atanazio Petroviĉ, kaj se li forestos — kun kamaradino Ustimenko Aglaja Petrovna.

Matene Aglaja Petrovna venis en la lernejon. Severa Tatjana Jefimovna akceptis la onklinon de Vlaĉjo seke.

La instruestrino parolis tra la nazo kaj mungadis: ŝi havis gripon, kiun ŝi nomadis malnovmaniere — «influenco».

— Mi ne negas, — aŭdis Aglaja Petrovna, — Ustimenko Vladimiro estas ne senkapabla. Des pli malbone por li. Ni supozu, ke li estas absorbita de siaj natursciencoj. Bonege! Sed ne li sola... nun miloj kaj miloj da junaj civitanoj de nia senlima Patrujo konstruas radiricevilojn aŭ aviadilmodelojn, sed tamen ili plu plej serioze laboras pri si.

Onklino Aglaja subite oscedis. La instruestrino rimarkis kaj ekkoleris:

— Kompreneble, ankaŭ vi mem laboras en la sistemo de popola edukado, sed ne delonge, tre ne delonge. Kaj la Rabkrin(3), kie vi laboris antaŭe, havas siajn specifajojn, same, kiel ankaŭ la lernejoj de kampara junularo, kiujn vi estras nune.

— Tio estas vero, — indiferece konsentis Aglaja Petrovna, — sed ankaŭ lernejoj de kampara junularo same estas sovetaj lernejoj.

— Kaj ni havas ne caran gimnazion, ne eklezian seminarion, ni havas ĝuste sovetajn lernejojn.

— Ah, mi ja scias tion! — ekkriis onklino Aglaja. — Kaj ni ne perdu tempon por ĝeneralajoj. Vi urĝe, eĉ senprokraste, invitis min, kiom mi komprenas...

— Mi invitis vin, — jam tute ekbolis Tatjana Jefimovna, — por komuniki al vi tre malagrablan novaĵon(4): se via nevo ne okupiĝos pri si kaj, pardonu, vi ne okupiĝos pri li, se Ustimenkon Vladimiron ne komencos serioze zorgigi honoro de la lernejo, se li ne komprenos, ke ni edukas ne individuajn geniulojn...

— Tatjana Jefimovna, — interrompis ŝin onklino Aglaja, — vi ja invitis min ne por tio. Vlačjo mem al mi diris: la afero estas en alio. Se mi ne eraras, knaboj saltis en fenestron post leciono de fiziko kaj...

La instruestrino mallevis la okulojn: ŝi ne sciis, ke Ustimenko mem pri ĉio rakontos al sia onklino. Kaj ankoraŭ Teĉjo...

— Saltoj en fenestron estas petolo, — ekparolis ŝi, penante ne nervoziĝi. — Malbona, fia, sed petolo. Sed kio koncernas la konversacion pri iniciatinto de tiu petolo... Vidu, Aglaja Petrovna, via nevo en tre kategoria kaj eĉ malĝentila formo rifuzis nomi la iniciatinton.

— Ke en la malĝentila — estas malbone, sed ke li ne estas denunciato, estas bone, — rigardante rekte en la okulojn de la instruestrino, diris Aglaja Petrovna. — Homon, kiu denuncas en lernejo, laŭ mi, fidi en batalo nepenseblas.

— Ĉu tiele?

— Jes, tiele! — firme prononcis onklino Aglaja. — Tamen, pri tio ekzistas malsamaj opinioj. Kaj tio estas treege bedaŭrinda.

Ŝi leviĝis, diketa, rozvanga, kun ironia rigardo de la nigraj mallarĝaj okuloj.

— Do, konfida konversacio kun instruisto... — komencis Tatjana Jefimovna, sed onklino Aglaja interrompis ŝin.

— Konfida — tio estas unu afero, sed denunco — estas alia. Denuncado ĉiam estas abomena. Vi devas strebi, ke viaj lernejoj diru veron rekte kaj malkaŝe unu al la alia, sed ne sciigu ĉi tie, en via kabineto, iajn informojn nur al vi... Ĝis revido!

Tatjana Jefimovna ne respondis, kaj onklino Aglaja pensis: «Ho, scipovas mi krei malamikojn!»

Kaj sur la strato ŝi eksplodis: «Jen kiu estras instruadon! Ratino!»

Vlaĉjo estis sidanta hejme, trinkanta lakton kaj leganta pri tiroido. Li eĉ forgesis pri tio, ke la onklinon oni invitis en la lernejon. En liaj okuloj estis esprimo de ekstazo.

— Ĉu vi komprenas, onjo Aglaja, — diris li, — tiroido estas admirinda aĵo. Vi aŭskultu! Ne, tio estas mirinda...

Ĉirkaŭ la ruĝaj lipoj li havis laktajn «lipharojn», la okuloj milde kaj ĝoje lumis, li tuta estis ia ankoraŭ grandorela, longbraka, nefinita. Aglaja alvenis lin, klinis lin al si kaj kisis lian netonditan kolon. Ĉirkaŭ du fojojn dum jaro ŝi permesadis al si tiajn karesojn.

— En la sekva jaro tio ne estu! — diris Aglaja kiel eble plej severe. — Ĉu vi aŭdas, Vladimĉjo?

— Kio tio? — distrite demandis li.

— Nu jen tio kun saltoj en fenestron, kun malbonegaj notoj. Ĉu ne estos?

— Ne estos, — same distrite diris Vlaĉjo. — Sed vi pri tiroido ne aŭskultas...

— Ne, mi aŭskultas. Tamen, mi malbone aŭskultas, mi ja devas iri labori, min atendas homoj.

— Nu, iru! — permesis Vlaĉjo.

Aglaja malgaje duonridis:

— Li permesis. Sen demandi, kio estas nova, onklino Aglaja, kial vi nun estas malgaja, kaj hieraŭ estis gaja, — tion mi de vi ne ĝisatendos. Jen mi enamiĝos, edziniĝos kaj lasos vin sola.

«Kio estas al ŝi?» — por sekundo miris Vlaĉjo kaj tuj forgesis pri ĉio, restinte kun siaj libroj kaj pensoj pri la legitaĵo.

Estis jam tute somero, vento dispelis nubojn, trans la fenestro pri io gaja kaj sekreta interflustradis aceroj. Ree ien malaperis peco da tempo. Varmigi manĝaĵon ne estis deziro. Vlaĉjo manĝis panon kaj trinkis ian duonacidiĝintan lakton. Poste li rimarkis, ke komenciĝis krepusko, kaj devis ŝalti lampon. Post ioma tempo venis zorgigita Eŭgeĉjo Stepanov, ludis iom kun la blankaj musoj, balanciĝis iom en rompita balancseĝo kaj plendis:

— Oldulo, mi brulas.

— En kiu senco?

— En tiu, ke la patraĉo degnis sendi leteron: rekomendas al mi iri en milit-maristan lernejon.

— Ĉu Rodiono Metodjeviĉ?

— Li.

— Do iru.

— Sed tio ja estas malfacila.

Vlaĉjo ŝultrolevis.

— En la letero eĉ versoj estas, — diris Eŭgeĉjo kaj eltiris el la poŝo ĉifitan koverton. — La Mara Teruro se ekfuriozas — fino!

Kaj, susurinte per la folio, Eŭgeno laŭtlegis:

Standardon de lukt' vi levadis decide,
Ne restis sen pago kaj sang' kaj ofend'.
Ĉe akvoj Baltmaraj kaj bordoj Taŭridaj
Por nepoj vi estos fascina legend'.

— Nu? — demandis Ustimenko.

— Kaj mi deziras nenian «fascinan legendon», — kun hela rideto respondis Eŭgeno. — Ĉu vi komprenis?

Li kaŝis la koverton, suspiris kaj aldonis:

— Kia «standardo de lukto»? Dank' al dio, la revolucio okazis, kion li ankoraŭ bezonas!

Ho, se forirus Eŭgeĉjo! Kaj kio estas tiu maniero venadi gaste! Ĉu li tiom enuas kun si mem? Sed li ne foriradis. Li balanciĝadis kaj plendadis:

— Vidu, mi ne havas interesojn. Mi ankoraŭ ne trovis min mem...

— Vi trovos!

— Kion mi trovos?

— Vi ja ion ne trovis. Do jen mi diras — vi trovos.

Eŭgeĉjo por nelonge ofendiĝis.

— Mi venis kiel al amiko, — diris li, — sed vi eĉ ne aŭskultas: mi min mem ne trovis.

— A-a! — tiris Vlaĉjo kaj komencis kvazaŭ preĝi mense: «Foriru, foriru, nu, Eŭgeĉjo, foriru».

Sed Eŭgeĉjo ne foriris: li eĉ ne havis, kien iri. Li jam amuzadis sin hodiaŭ ĉiel: dufoje estis en kinejo, rigardis al alveturigita en la zooĝardenon ĝirafo, manĝis glaciaĵon, pafis en pafejo.

— Kaj Barbanjo diris, ke vi intencas iĝi granda homo, — diris Eŭgeno. — Ĉu tio estas vero?

— Pri kio vi parolas? — miris Vlaĉjo.

— Ĉu al sciencistoj vi intencas penetri?

— Ĉu vi freneziĝis? Penetri! Ja por mi estas interese!

— Interese! — tiris Eŭgeĉjo. — Kio en tio estas interesa? Pri tio oni poste lernigas, probable, en medicina instituto, lernigas kaj instruas...

Sed subite liaj okuloj ekbrilis, kaj li demandis:

— Sed eble mi iru en la medicinan? Kiel vi pensas? Ankaŭ tie estas diversaj specialecoj, nu, kirurgio, terapio, sed estas ja ankaŭ kuracistoj-administratoj?

— Kiel? — ne komprenis Vlaĉjo.

— Ja ne estas nepre fari ĉion mem — tranĉi kadavrojn, fosi en internaĵoj, rigardi en mikroskopon. Ja devas iu estri...

— Verŝajne, ankaŭ estras spertaj doktoroj, profesoroj! — diris Vlaĉjo. — Kiu alia estru, se ne tiu, kiu pli multe scias?

— Ĉu vi pensas? — nefideme demandis Eŭgeĉjo.

Li gratis malantaŭ la orelo, poste konsentis:

— Ŝajne, vi pravas. Al la patrino la apendicon eltranĉis profesoro Ĵovtjak, la plej fama ĉe ni. Li ankaŭ nun iam vizitas. Do li rakontis: kuracisto — tio estas ankoraŭ bagatelo. La ĉefa estas poste — fari rangojn aŭ disertojn, mi ne memoras precize. Kvazaŭe fari kandidatan disertan — tio signifas fervojan bileton ĉie en malmola vagono, kaj la doktoran — ĉie en la mola kuriera. Ĝenerale estas iom malfacile. Sed kial, aliflanke, ne penetri? Kamarado Ĵovtjak nenion specialan per si prezentas, sed iĝis granda homo. Kaj estro krome. Aŭ li estas bona profesoro?

Eŭgeno ekstaris sur siajn mallongajn kruojn, reordigis la jakon, kudritan ĉe la sama tajloro, kiu kudris al Daĉjo, faris severan vizaĝon kaj diris laŭte:

— Doktoro Stepanov Eŭgeno Rodionoviĉ.

Silentis iom kaj aldonis:

— Aŭ profesoro Stepanov. Ĉar se iĝi kuracisto, tiam ne simpla, sed granda. Profesoro! Kiel vi konsilas?

En la travideblaj okuloj de Eŭgeĉjo brilis ironiaj fajreroj, kaj Vlaĉjo, kiel ofte al li okazadis en ĉeesto de Eŭgeĉjo, eksentis sin stultulo. Ne tute plena stultulo, sed ia stulteta.

Alveturis el la laborejo onklino Aglaja kaj tuj ekkoleris:

— Pro kiu diablo! Vi eĉ viandbulon varmigi ne scipovas. Kaj kial vi hejme sidas, malfeliĉo mia?

Li kulpe ridetis responde al ŝi. Kiel ŝi amis tiun lian rideton, kiel li estis valora por ŝi, tiu knabo, ekde tiu tago, kiam en trimonata aĝo li restis sur ŝiaj manoj! Kaj jen jam homo.

— Longkolulo! — diris ŝi. — Jen kiu vi estas! Tre multe da kolo.

Eŭgeno same manĝis viandbulojn kaj pigre plendadis:

— Hejme estas teruraĵoj. Ĉio estas farata, kiel deziras Daĉjo, Barbara intencas forlasi la penatojn... kverelo post kverelo...

— Prefere vi ne klacu! — petis Aglaja.

— Por mi estas tutegale. Mi al vi amike rakontas, — suspiris Eŭgeno. — Komprenu, Aglaja Petrovna, ankaŭ por mi ne estas facile. La tempo estas decida, necesas elekti mian vivan vojon. La patro skribas severajn leterojn, plenajn de edukaj sentencoj. Barbara kantas «Terpomon» kun siaj komsomolanoj kaj forveturas por tuta somero por gvidi junpioniran taĉmenton, kaj mi ĉi tie elturniĝu...

— Veturu kiel junpionira taĉmentestro, — subridis Aglaja.

— Ĉu do mi?

— Do vi!

— Ne, tio ne taŭgos. Mi ne havas sanon de Banjo, mia sango estas alia.

— Ja ni scias, — ekstarante de la tablo, diris Aglaja, — via sango estas blua.

Eŭgeĉjo ne ofendiĝis. Li scipovis ignori malagrabraĵojn. Kaj al ĉio, kion diradis Aglaja Petrovna aŭ lia vicpatro, li ĉiam rilatis iomete ironie, kvazaŭ estis pli aĝa ol ili.

— Interalie, pri sango, — diris Eŭgeno. — Mi kun Vladimiro konsiliĝis iomete, kaj mi, ŝajne, decidis dediĉi min same al medicino!

— Kia ĝojo por ĝi! — subridis Aglaja.

— Kaj kio? Profesoro Ĵovtjak vizitadas la panjon, ankaŭ mi lin konas, li havas aŭtoritaton, en iu okazo helpos...

— Aŭskultu, kara Eŭgeĉjo, ĉio ĉi, interalie, estas sufiĉe abomena! — subite eksplodis Aglaja Petrovna. — Ĉu vi mem ne komprenas?

Eŭgeno eĉ kunfrapis la manojn.

— Ho dio! — sincere diris li. — Ja la vivo estas la vivo! Estas bone al Vlaĉjo, se li estas tia terure talenta, sed kielas al mi? Per sola ortodokseco ne eblas vivi, tion ĉiuj komprenas.

Kaj li komencis klarigi, kial li ne povas iri al la floto:

— Mi sendube havas marmalsanon. Mi eĉ riveran balanciĝon ne povas elteni. Kaj ĝenerale la maro estas tute ne mia tereno. Juĝu vi mem...

Finfine Eŭgeno foriris, onklino Aglaja, elturmentiĝinte dum la tago, ekkuŝis dormi, kaj Vlaĉjo restis en kvieto. En malfrua nokto la elektra lampo subite eksiblis, forbrulonte, kaj Vlaĉjo ektimis, ke li restos en mallumo kaj ne finlegos la ĉapitron, sed la lampo siblis iom kaj ne estingiĝis, kaj Vlaĉjo plu legadis, kunpremante la polmojn, kaj, salte ekstarinte, ekiradis en sia nesto, flustrante:

— Kiel bone, kiel mirinde, kiel bele! Ĉion povas la racio, ĉion!

«Kaj tiam tiu homo, — legis Vlaĉjo, — tiu soleca serĉanto, kaŭzante furiozan malamon de unuj kaj feliĉan admiran tremon de aliaj, elŝiris, finfine, la medicinon el katenoj de la tradicio, kiu, estinte iam gloro de la scienco, iĝadis kun paso de jaroj ĝia malhonoro!»

La vizaĝo de Ustimenko brulis, febrotremo trakuradis la dorson. Nun li estis multe pli komprenanta en tiaj temoj — Ustimenko Vladimiro, pri kiu oni tiel malsimpatie parolis en la pedagogia konsiliĝo de la lernejo numero dudek naŭ. Li komprenis pli multe, sed ankoraŭ tute ne ĉion...

Estis jam la kvara horo, kiam knaris la pordo, kaj, dormema, kun harligoj malantaŭ la ŝultroj, eniris onklino Aglaja.

— Mi vin elpelos el la hejmo! — diris ŝi. — Kial vi arogas fari vin kriplulo? Rigardu, al kio vi similas? Kiam ĉio ĉi finiĝos?

— Neniam! — sen rideto respondis Vlaĉjo. — Neniam, onjo Aglaja! Kaj vi ne koleru. Ni prefere ion mangu, al mi eĉ naŭzas pro malsato.

Silente li sola formanĝis ovaĵon el ses ovoj, grandegan pecon de pano kun butero, acidlakton kaj ĉirkaŭrigardis, serĉante ankoraŭ manĝon.

— Sufiĉas! — diris la onklino. — Vi krevos!

— La homo ĉion povas! — diris li, plu restante en siaj pensoj.

— Ĉu vi diras pri manĝo? — kun rideto demandis Aglaja Petrovna.

Li timigite ekrigardis al ŝi.

1. Tia ordo (familinomo, persona nomo, eventuale ankaŭ patronomo) signifas en la rusa kulturo tre oficialan, formalan nomadon.

2. V. I. Ĉapajev (1887–1919) — legenda heroo-komandanto de la ruĝuloj en la intercivitana milito (famigita poste per romano kaj filmo pri li).

3. Rabkrin — rusa mallogigo por «laborist-kampana inspektejo» — sistemo de sovetiaj potencorganoj pri ŝtata kontrolo kaj revizado en 1920–1934.
4. La unua frazo de la komedio de Gogolo «Revizoro».

Ĉapitro dua

Tifo

En la monato februaro de la 1919-a jaro eksa matroso de dua rango de drednaŭto «Petropavlovsko» Rodiono Stepanov estis neatendite por si nomumita vickomandanto de la Petrograda fervoja nodo, kaj post kelkaj tagoj — komandanto. Ĝis marto Rodiono Metodjeviĉ dormadis sur tablo en sia ofica kabineto, poste li subite terure laciĝis kaj, decidinte satdormi, postulis por si ordonon por «ia orloploĝejo». Ricevinte grizan paperon kun nedistingebla subskribo kaj pala sigelo, li iris al la indikita adreso sur la Furŝtata strato, forte, per la matrosa tatuata pugno, frapis la kverkan pordon kaj, ne rigardante al la virino, kiu malfermis al li, eniris en grandan ĉambron kun veneciaj fenestroj, kun pezaj kurtenoj kaj grandega marokena sofo.

El havaĵo li kunportis du subĉemizojn, tre bonajn, de nederlanda kotonaĵo, donitajn al la komandejo laŭ ordono, porcion da humida, peza pano, ses havanajn cigarojn, revolveron «Nagant», duonfunton da flava sukero kaj malnovan armean tornistran.

Enirinte en la ĉambron, malvarman sed tamen nekutime komfortan post tiuj jaroj, kiujn travivis Rodiono Stepanov, la komandanto de la nodo tuj falis sur la sofon kaj, malforte ĝeminte, perdis la konscion. Tio, kion li opiniis laco, estis komenco de ekzantema tifo.

La ĉambristino de gesinjoroj Gogolev-oj, Alevtina(1), Alja, kiel ŝin nomadis asiza advokato Boriso Visarionoviĉ Gogolev, restinta post fuĝo de siaj gemastroj kun kvinmonata filo, longe aŭskultadis ĝemojn de la «damnita komisaro», poste, ektiminte, ke, se io okazos, oni respondigos ŝin, timeme eniris en la kabineton.

— Akvon! — graŭlis la matroso.

Evidentiĝis, ke li ne ĝemis dum tuta tiu tempo — li petis akvon!

Alevtina alportis akvon kaj kun mieno de abomeno (Gogolev-oj tre dresadis la servistaron pri puremo) donis al la matroso trinki el maldika servica ĉina taso. Poste kun Eŭĝeĉjo sur la manoj ŝi kuris sur la sekvan etaĝon al loĝinta tie tre moda peterburga ginekologo von Pappé. Gustavo Alfredoviĉ estis trinkanta veran kafon(2) kaj komence kategorie rifuzis kuraci la komisaron, sed, pripensinte, decidis, ke la damnita Alevtina povas denunci lin, kaj eniris en la kabineton de Gogolev.

— Tifo! — diris li per sia virineca, alta voĉo. — Atentu, Alevtina, ke li pedikojn ĉi tie ne disvastigu, li pereigos kaj vin, kaj vian Eŭĝeĉjon.

La eksa ĉambristino rigardis al la doktoro malgaje. Por ajna okazo, por mildigi malĝentilecon de siaj vortoj, Gustavo Alfredoviĉ montris al Eŭĝeĉjo «kapron» per la fingroj kaj aldonis:

— Kion devas elteni la suferanta popolo!

Tiumomente la rigardo de la doktoro falis sur la cigarojn.

— Nu, tion mi forprenos, — diris li hasteme. — Tion komisaroj eĉ tute ne bezonas.

— Bezonas! — aŭdiĝis de la sofo firma, kvankam malforta, voĉo de Stepanov. — Kaj vin, burĝa muzelo, ne bezonas!

Kaj, turninte sin al Alevtina, la komisaro ordonis:

— Forpelu lin, sinjorino, kiel hundon!

Verŝajne, tial, ke Rodiono Metodjeviĉ estis malbone konscianta, li diris ankoraŭ kelkajn sakrajn vortojn, pro kiuj von Pappe konsterniĝis kaj forfuĝis, kaj Alevtina estis sendita de la komisaro al la komandejo de la fervojstacio por ke oni tie donu al ŝi necesan porcion, sendu «taŭgan doktoron» kaj «helpu iomete», kiel esprimis Stepanov. «Vere, ja ne indas morti vane!»

— Ne estas celkonforme el vidpunkto de la monda revolucio, — diris per mallaŭta, sed samtempe firma voĉo la komisaro. — Ĝuste tiel tie transdiru, sinjorino: necelkonforme. Ĉu vi komprenas?

Alevtina plu ne moviĝis.

— Do, ĉu sabotado? — demandis Stepanov. — Konsideru en la cerbo: se mi kadavriĝos — oni vin respondigos.

— Ja mi iros, — respondis Alevtina, — sed kiel vi estos ĉi tie?

La komisaro duonridis kaj ordonis:

— Aŭskultu verson pri nia frataro!

Ŝi, subpremita de tiu homo, timigite alsidiĝis sur randon de fotelo, kaj li parkere deklamis:

Herooj, vagantoj de mar', albatrosoj,
Vi — gastoj ĉe tablo de tondraj festenoj,
Vi — gento de agloj, matrosoj, matrosoj,
Al vi mia kanto el vortoj rubenaj.(3)

Kaj demandis:

— Ĉu klaras al vi, sinjorino?

Liaj okuloj estis ridantaj.

Alevtina, kun la infano sur la manoj, ekiris longan vojon. Post du horoj al la komisaro venis tuta delegacio — ĉiuj ili estis trafumaĵitaj, elturmentitaj, sed strange gajaj homoj. Kaj malgraŭ tio, ke ili ĉiuj diradis vortojn, de kiuj Alevtina dekutimiĝis en la domo de Gogolev-oj, tiuj homoj ŝajnis al ŝi neatendite proksimaj kaj tre ĉarmaj, speciale la maljuna virino en kaptuko de flegistino, faltoplana, kun krudaj, nodohavaj kamparanaj manoj.

— Vi vidvinas, ĉu? — demandis ŝi Alevtina-n.

Tiu mallevis la okulojn.

— Nu, tiam eĉ pli amare, — diris la maljuna virino. — Sed vi, kamaradino, ne ploru. Nun tiuj ĉi tempoj finiĝis, nun tutpopolan subtenon vi havos...

Ĉio estis ĉi tie stranga, neordinara, neatendita: tio, kio ŝajnis antaŭe tiel hontinda kaj humiliga, havis subite tutpopolan subtenon, tio, ke la maljunulino nomis Alevtina-n «kamaradino», tio, ke la homoj, kiujn ŝi mense nomadis «kruduloj», kaj Gogolev — «brutoj», estis kun ŝi ĝentilaj kaj eĉ invitis ŝin kune kun ili manĝi supren el ĉevalaĵo kun grio, — ĉio ĉi iel momente transformis kaj ŝanĝis la vivon por Alevtina. Ŝi komencis iradi pli certe, ne plu mallevadis la okulojn, ne hontis pri tio, ke ŝi ne havas nek havis edzon.

La komisaro resaniĝadis rapide.

Alevtina malfermis sekretan tenejon, elprenis el tie litan tolaĵon, vendis antikvan porcelanan lustron, aĉetis manĝaĵojn, eĉ pecon da lardo, kiun en Petrogrado oni nomadis «speko». Kaj kiam al Stepanov tro kreskis barbo, ŝi, iom hezitinte, elprenis el flava, de angla ledo necesujo de la fuĝinta mastro sep bonegajn razilojn kun indiko sur ĉiu de tago de semajno: lundo, mardo kaj tiel plu.

— Por kio do li, diablo, bezonis sep razilojn? — miris Stepanov.

— «Metallo devas ripozi!» — ripetis Alevtina la frazon de Gogolev. — Tial por ĉiu tago estas aparta razilo.

— Jen putinidoj! — gaje sakris la komisaro.

La razilon kun surskribo «dimanĉo» li lasis por si, kaj la ceterajn disdonis al siaj kamaradoj.

— Vi ne rajtas! — ŝrikis Alevtina. — Ili estas ne viaj, jen venos Boriso Visarionoviĉ!

— Kaj por kio li venu? — trankvile kontraŭdiris Stepanov.

— Tio estas liaj raziloj!

— Unun, vere, eblus por li lasi, sed sep estas tro multe, — juĝis Rodiono Metodjeviĉ. — Nun, sinjorineto, ĉio ĉi apartenas al la popolo. Kaj ne indas kluki.

— Tutegale Boriso Visarionoviĉ vin punos.

— Sed eble, mi lin punos?

Kaj ree liaj okuloj ridis.

Pensante pri io sia, li ofte kantetadis:

Nur flagretas koridore
La lanterno de gardist',
Kaj nur tintas spron' sonore

De l' gardisto en vivtrist'...(4)

— Ĉu vi ankaŭ en prizono teniĝis? — demandis foje Alevtina.

— Ne, civitanino, en prizono mi ne teniĝis, sed nur teniĝis mi en la malliberejo de popoloj, nomata Rusia imperio.

Alevtina ne komprenis, sed por ajna okazo kompate suspiris. Al Boriso Visarionoviĉ siatempe venadis iaj barbaj, hirtaj, tre multe parolantaj sinjoroj, pri kiuj la edzino de la asiza advokato esprimadis en tiu senco, ke ili estas «suferantoj por la popolo». Poste dum kelka tempo tiuj suferantoj iradis en uniformaj tunikoj, en kruringoj, veturadis en aŭtomobiloj kaj kune kun Gogolev malaperis. Nenion eblis kompreni. Sed ĉiam per pli kaj pli longaj rigardoj fiksrigardadis Alevtina al sia komisaro, ĉiam pli longe konversaciadis kun li, ĉiam pli atente aŭskultadis liajn abruptajn rakontojn. Kaj ŝi mem fojfoje rimarkadis sur si atentan rigardon de Rodiono Metodjeviĉ.

Ĵus ekstarinte de la lito post la malsano, Stepanov ordonis al Alevtina malkovri ĉiujn kaŝejojn de la Gogolev-a loĝejo. Alevtina ekploris, ekkriis ankaŭ la eta Eŭgeĉjo.

— Ne por mi, — morne diris Rodiono Metodjeviĉ. — For de mi kaj de vi. Necesas rekvizicii, sed ne vendadi pomalgrande.

Alevtina ekploregis pli laŭte. Tiel ploregi ŝi ellernis de la edzino de Gogolev — Viktoria Lvovna. Kaj Eŭgeĉjo sekvis lin per tuta sia malgranda forto, sed sufiĉe stride. Tamen Stepanov plenumis rekvizion laŭ ĉiuj reguloj. Malsekiginte per la lango inkokraĵon, li skribis liston de «burĝaj superfluaĵoj de eksa civitano Gogolev» kaj per vaksosigelilo, aparteninta al Boriso Visarionoviĉ, per same lia vakso sigelis ĉiujn kofrojn, ŝrankojn, tenejojn kaj kaŝejojn.

— Vi estas ia frenezulo! — diris Alevtina, ankoraŭ plorsingultante. — Povus uzadi kaj uzadi!

— Mi estas ne frenezulo, sed revolucia maristo! — mentore diris Rodiono. — Ni vian Nikolaĉon(5) ne por tio renversis, ke ni mem uzu kaŝe. Ni lin por la tuta popolo renversis... Kaj la lustron mi, interalie, enskribis kiel venditan cele de resanigo de mi el tifo.

La rekvizicio kaj la krioj de Alevtina lacigis Stepanov-on, kaj li ekkuŝis. En tiu ĉi vespero ŝi ial rakontis al li sian vivon. Li aŭskultis silente, kuŝante sur la sofo, submetinte la potencajn manojn sub la nukon. Liaj okuloj estis duonfermitaj.

— Ĉu tiele batis al la vangoj? — demandis Rodiono subite.

— Batis! — mordante la lipojn, kapjesis Alevtina.

— Do, kiom da jaroj vi tiam aĝis?

— Ankoraŭ ne estis dek ses.

— Parazitoj, putinidoj, tiel vian dipatrinon, — diris Rodiono.

— Kial vi sakras?

— Kompatas mi vin, tial sakras.

Iom poste li demandis:

— Eŭgeĉjo kies estas?

— Venadis unu bicikla soldato, suboficiro, tia simpatia... — ree plorsingultis Alevtina.

— Ne ploru. Kaj kien li malaperis?

— Kiu scias ja...

— Mi diris, ne ploru! Nun nova vivo malfermiĝis. Vi bezonas lerni. Al ajna posteno vi eliros memstare.

— Mi ja estas malklera!

— Kaj ĉu mi?

— Nu kaj vi estos kiel estas — malklera matroso.

Rodiono Metodjeviĉ ne ofendiĝis, sed ridetis en krepusko kaj diris:

— Jen vi mensogas, Alja! Malkleraj matrosoj al la proletara revolucio ne necesas. Kiam ni venkos la hidron(6) — mi iros lerni.

Alevtina kaŝe, deflanke ĵetis rigardon al Stepanov kaj miris pri tiu potenca, nevenkebla certeco, kiun radiis li. Kaj li estis diranta nelaŭte, rigardante al la skulptita plafono de la asiza advokato Gogolev:

— Venis mi al la floto, vere, kiel malklera kamparano el la Voznesenskaj arbaroj, ĉu vi aŭdis pri tiaj? Mia patro estis tute analfabeta. Mi atingis rangon de instruktora-ministo, poste estis degradita al «Petropavlovsko» kiel matroso de dua grado. Mia kapo bone laboris. Mi en «Aŭroro» estis, kiam ĝi al la Vintra palaco pafis...(7)

— Ĉu vi pafadis al la Vintra palaco? — teruriĝis Alevtina.

— Aliaj pafadis. Kaj ni, kvankam senkugle, pafis nur unufoje. Mi tiun honoron ne ricevis, — kun rideto diris Stepanov. — Sed tamen mi sur «Aŭroro» servis...

Kaj li prenis la manon de Alevtina.

Ŝi obeeme kaj kviete kliniĝis al li. Li forturniĝis kaj petis:

— Sidiĝu, Alja, for de mi. Infektos mi vin per tifo, kia plezuro...

Alevtina silente ridetis: nun ŝi estos komisaredzino! Tiajn virbovetojn estas facile kapti per ŝnureto. Kompatema! Ja li eĉ tordiĝis tuta, kiam ŝi rakontis, kiel oni ŝin batis. Sed, interalie, nenio speciala estis, ŝi frakasis flakonon kaj ricevis laŭmerite...

— Instruu al mi tiun kanton, kiun vi kantas! — petis ŝi Stepanov-on.

— Kiun?

— Pri lanterno! Kiel tristas gardisto...

— Nu, aŭskultu! — konsentis Stepanov kaj mallaŭte ekkantis:

Nokt' mallumas — jen momento,
Firmas tamen ŝtona mur',
Kaj pordegon en atento
Tenas fero de serur'...

1. Alevtina — popola formo de la nomo Valentena.
2. Vera kafo, t.e. ne surogata, kiu estis tiam tre malfacile akirebla kaj multekosta.
3. V. Kirillov (1890–1943). «Al matrosoj» (1918).
4. N. Ogarjov (1813–1877). «Arestito» (1850).
5. Nikolao la 2-a, la lasta rusa caro.
6. Hidro de la kontraŭrevolucio — disvastiĝinta esprimo de tiu tempo.
7. Tiu pafo iĝis signalo al sturmo de la Vintra palaco la 25-an de oktobro (la 7-an de novembro) 1917 — komenco de la Granda Oktobra socialisma revolucio.

Geedzoj

Post monato ili ekvivis, kiel edzo kaj edzino. Eŭgeno nun havis familinomon Stepanov, Alevtina estis edzino de komisaro, ne ĉambristino, ne servistino de gesinjoroj Gogolevoj, ŝi estis al si mem mastrino, respektinda virino. Por ke tute forgesiĝu la malamata pasinteco, ŝi petis Rodionon transloĝiĝi al alia parto de la urbo — al la insulo Vasiljevskij aŭ almenaŭ al la Viborga rando(1).

— Kial «almenaŭ»? — kuntirinte la brovojn, demandis Stepanov. — Cerbumu, kion vi babilas!

— Tial, ke en la Viborga estas solaj laboruloj, — diris ŝi, — kruduloj.

— Stultulino! — tranĉe respondis Stepanov. — Vi mem el kiaj nobeloj devenas?

— Ne el nobeloj, sed mi estas edzino de elstara homo, — malleviste la okulojn, diris Alevtina.

Ili transloĝiĝis al Vasiljevskij. Venis malsata printempo. Stepanov longe restadis en sia nodo, ofte ne noktadis hejme, kaj kiam li faladis apud la flankon de Alevtina, li grincadis per la dentoj kaj kriadis terurajn vortojn:

— Sabotuloj, kanajloj, mortpafigos mi vin, tiam estos malfrue...

Blankaj, danĝeraj, maltrankvilaj noktoj kuradis trans la nudaj, senkurtenaj fenestroj. Alevtina fiksrigardadis al la juna, morte elturmentita vizaĝo de la edzo, al liaj profundigintaj okulkavoj, al liaj sekaj lipoj kaj revis pasie, kun sopiro, kun kora doloro: li estu estro, la plej ĉefa, unu super ĉiuj, oni lin timu, kaj ŝi, Alevtina, veturu en ruĝa, grandokula, potenca aŭtomobilo, en kiu veturadis fojfoje la edzino de la asiza advokato Gogolev. Freneza honoramo ronĝis ŝin. Nur ŝi ĝisvivu la horon, tiam ŝi montros, tiam ĉiuj vidos. Kaj dume ŝi atendadis la edzon, legadis ĝissate librojn pri vivo de princoj, baronoj kaj markizoj, vestadis Eŭgeĉjon en ĉion sinjoran, kiel vestadis la geedzoj Gogolev-oj sian Guĉjon: per puntaĵoj, veluraj vestaĵoj, per iaj specialaj beretoj kaj kufoj. Kaj karotan surogatan teon ŝi verŝadis en fajnajn saksajn tasojn.

Aŭtune Stepanov forveturis je dispono de la Revmilitkonsilio de la Astraĥana floto. Iuj amikoj de Rodiono vizitadis Alevtina-n, konsiladis al ŝi iri labori, alportadis manĝoporciojn. Ŝi estis seka kun ili, kunpremadis la lipojn, ne parolis longe. Ĉion, kion rajtis kaj ne tute rajtis la edzo, ŝi ricevadis en malplenaj petrogradaj vartenejoj. Kaj necesajn el ŝia vidpunkto vortojn ŝi baldaŭ ellernis prononci.

— Nestiĝis ĉi tie vi, ŝakristoj! — diradis ŝi, tenante sur la manoj dikvizaĝan Eŭgeĉjon en intence malriĉa kufo. — Kaj komisaredzino malsatas. Atendu, jen mi iros al ĈK(2), por vi ĉiuj estos varmege. Oni vin skuos, burĝaj idaĉoj. Oni starigos al muro(3) kelkajn — tuj troviĝos marmelado.

Marmelado troviĝis, sed tamen estis tre malfacile. La grandokula aŭtomobilo ne aperadis, pri silkoj kaj ĉapeloj el nigra pajlo neniu eĉ pensis. Sed Alevtina atendis, atendadis obstine, kolere, eĉ furioze. Ŝi iam devigos «la sian» fari ĉion! Ŝin ne kontentigos ŝercoj, ne tian virinon li trovis. Kaj belegan mondon de aĵoj — multekostaj, diversaj, mirindaj

— viziis ŝi en sia malplena ĉambro: iajn subite de skulptita ligno kun kupro ŝrankojn, plenigitajn per aromaj roboj, seĝojn de Chippendale — ŝi memoris tiun nomon, — flakonojn, peltajn ĉirkaŭkolojn, zibelajn manteletojn, gantojn, kanapetojn, silkajn negliĝojn, tapiŝojn, banĉambron, tute bluan, kiel ĉe barono Rozenau sur la Furŝtata strato, vualojn, skatolojn da pudro, servicojn, servoĉaretojn. Ŝi ĉion ĉi vidis antaŭe kaj deziris, ke ĝi apartenu al ŝi, deziris malfermadi pordojn el ĉambro al ĉambro kaj esti mastrino, posedantino, proprulino...

— Ĉambrovico! — per sekaj lipoj flustradis ŝi, kaj al ŝi ŝajnis, ke tiu vorto estas belega.
— Norda eksprestrajno! Julie, ŝirmu la kamenon per ekran!

Aŭ ĉokoladajn bombonojn en grandegaj skatoloj...

Ne gravas, ŝi atentos!

Ŝi atentos longe, sed ĝisatentos sian revon.

Kaj Rodiono Metodjeviĉ tiutempe estis vaganta tra Ukrainio, kaptanta Paĉjon Maĥnoo(4). Dum tri mil verstoj foriradis Maĥnoo, ne akceptante batalon, senfortigante la stepanovan taĉmenton. Ie proksime sur stepaj vojetoj veturadis maĥnoaj mitraldroŝkoj, en riĉaj bienetoj la maĥnoanoj lasadis mokajn leteretojn; grizharaj, mornaj kulakoj regaladis la stepanovajn homojn nur per sola akvo. Kaj en noktoj de tiu varmega somero bruadis tute pacaj, eĉ komfortaj fulmotondroj, verŝiĝadis abundaj varmaj pluvoj.

Kune kun plenrajtigito de la Revolucia milita konsilio kaj kun kvar aliaj ĈK-anoj Stepanov estis sendita en taĉmentojn de Maĥnoo por kontrakti interpaciĝon kaj por demoralizi la trupojn de la Paĉjo. Ĉiuj ses komunistoj, nomumitaj de Frunze(5) al tiu afero, elirante el la vagono de la komandanto de la Suda fronto, havis nenian esperon, ke ili revenos vivaj.

En Starobelsko, en malalta ĥato, plene traaromigita per parfumo, sur plummatraco, en afekta pozo kuŝis Nestoro Maĥnoo — variolmarkita, ŝvitkovrita, flavokula. Ĉirkaŭe sidis kaj staris proksimuloj de Maĥnoo en astrakanaj kalpakoj, ŝovitaj sur la nukojn.

— Eble, sen armiloj ni parolu? — demandis la Paĉjo kaj skuis siajn longajn harojn. — Armilojn mi ne ŝatas, mi estas homo paca, bona.

— Vi estas bona! — respondis Stepanov, sed la maŭseron(6) lasis ĉe si.

Dum tri monatoj Rodiono Metodjeviĉ preskaŭ ne dormis: Maĥnoo povis en ajna minuto mortigi ĉiujn ses, kiuj krome loĝis dise en liaj trupoj. Sed la malrapida, skrupula laboro estis donanta siajn fruktojn: ĉiam pli kaj pli multe la maĥnoanoj dubis pri sia Paĉjo, ĉiam pli firme paroladis pri paciĝo kun la bolŝevistoj. Kaj kiam aperis dekreto de la Soveta potenco pri fiksado de la tero por naŭ jaroj al la kamparanoj, Rodiono Stepanov jam ne havis kaŭzojn pensi, ke maĥnoanoj lin tranĉmurdos.

Tamen, iujn memoraĵojn de tiu tempo Stepanov konservis por la tuta vivo: super la pojno blankis cikatro de pistola kuglo, obusa fragmento lezis la skapolon, longe doloradis vundo de la kruro.

...Foje en kvieta vespero la divizio, kies komisaro estis la balta matroso Stepanov, eliris al la bordo de la Azova maro. La batalantoj enakviĝis por lavi sin, kaj Rodiono Metodjeviĉ subite eksopiris kaj eksentis, ke li nepre devas servi maran servon, ke sen maro al li estos morto, ke tempos reveni al sia vera afero.

Kaj komenciĝis vivo tiom malfacila, ke kompare kun ĝi la jaroj de la intercivitana milito ŝajnis bagateloj: necesis lerni. Necesigis superi algebron, geometrion, trigonometrion, necesigis desegni, necesigis legi angle, germane, scii historion, necesigis prepariĝi al tio, ke post ioma tempo ne stari sur ŝipestra ponteto apud marmilitspecialisto-fioficio, sed mem komandi torpedŝipon aŭ drednaŭton, aŭ eĉ eskadron.

Dandaj, mokemaj, rafinitaj instruistoj kun senemociaj okuloj skrupule kontroladis sciojn de estontaj militmaristoj pri ĉiuj fakoj multe pli malmilde, ol ili iam estis ekzamenantaj nobelajn filojn. Laboristaj knaboj, eksaj matrosoj, marartileriistoj, marministoj, trapasantaj tutan inferon de la intercivitana milito, ankoraŭ ne plene satdormintaj por tiuj jaroj, starante en atentopozo, aŭskultadis edifojn de siaj pedagogoj, iuj el kiuj nur antaŭnelonge degnis agnoski la Sovetan potencon. Kaj ofte, tre ofte aŭdadis Stepanov malvarmajn vortojn:

— Kial vi ne komprenas? Tial, karuloj, vi ne komprenas, ke por vi mankas ĝenerala edukado. Kaj ĝi ne tuj akireblas. Kun patrino lakto ĝin oni ensuĉas — tiun edukon. Kaj intelekto, tiom necesa por mara komandanto, same estas donata ne per parkerado, sed — pardonu, mi ne estas marksisto — per deveno...

Rodiono Stepanov, kursano, paliĝante, silentis. «Mensogas vi, kontrulo(7), — pensis li, — mensogas, vi vidis ankoraŭ, kiaj ni iĝos post dek-dudek jaroj. Vidis, ektimos, sed malfrue estos, ni iĝos intelektuloj pli bonaj, ol vi, ŝlemiloj!»

Li dormadis kvar horojn dum diurno, ne pli. Sed per la malnova razilo kun surskribo «dimanĉo» sur la tenilo li razadis sin ĉiutage. Kun vortaro, ankoraŭ iomete tro akcentante la vokalon «o», li jam legadis angle ne nur specialajn marajn terminojn kaj frazojn, sed eĉ tutajn artikolojn, en kiuj estis rakontataj okazoj el marmilita praktiko: ili povis taŭgi al li. Kaj kun siaj kamaradoj-militmaristoj — baltmaranoj, nigramaranoj, azovanoj — li penadis longe interparoli angle, kaj tiel, kiel, ŝajnis al ili, devis konversacii lordoj en ilia militflota departemento — tra la dentoj, fumante, nenien hastante. Samtempe ankaŭ la supera matematiko eklumis por Rodiono Metodjeviĉ per speciala lumo, komencis ne nur timigi, sed ankaŭ ĝojigi. Ĝuste tiu danda kaj rafinita instruisto, kiu ankoraŭ tiel antaŭnelonge klarigis al Stepanov nepran heredecon de intelekto, nun foje diris pretere:

— Kapabla kanajlo estas tiu Stepanov.

Probable, tiuj hazarde aŭditaj de Rodiono Metodjeviĉ vortoj estis por li la plej alta laŭdo en tiuj jaroj: la malamiko agnoskis sin venkita, tio ja ion valoris.

Alevtina, oscedante kaj tiriĝante, konstante plendadis, ke ŝi laciĝis kaj enuas. Ŝi tute nenion faradis, sed ofte gastadis ĉe iuj, kiel ŝi esprimadis, «damoj», kaj tiuj «damoj» vizitadis ŝin. Deŝovinte la etfingrojn, ili trinkadis teon el maldikaj, preskaŭ diafanaj tasoj, karesadis Eŭgeĉjon, malvigle, dormeme konversaciadis. Kaj iliaj konversacioj estis strangaj, kaj la vortoj estis nekonataj. Hararanĝo nomiĝis «bebikopf», Eŭgeĉjon ili trovis simila al «infanto en ekzilo», la seĝojn ili opiniis — unu «moderna», dua «rokoka»; pri

Vladimira klubo estis rakontate, ke oni tie «faras kapitalojn el firma valuto». Kaj parfumojn ili akiradis parizajn — unu por ĉiuj botelon da Chanel.

Kun Stepanov ili parolis malofte, sed ĉiam ŝerce respekte. Lin ili kutimis nomi «nia estonta Nelsono», aŭ Marato, aŭ «ne nul', sed ĉio estos li»(8). Responde al tiuj alparoloj li deziris sakri, kiel en la malnovaj, antaŭrevoluciaj tempoj, aŭ subite preni kaj ĵeti tion, kion Alevtina nomadis «malnova saksa porcelano», sur la plankon kaj frakasi al pecetoj. Sed nenion tian li, certe, faradis, sed, morniĝinte, eksidadis ĉe la lama skribotablo al siaj libroj, epitomoj kaj kajeroj.

Banjo estis ankoraŭ tute eta. Ŝin Alevtina amis multe malpli, ol Eŭgeĉjon. Eŭgeĉjo ĉiam vekadis en ŝi ian kompaton, kaj Rodiono Metodjeviĉ plurfoje aŭdis, kiel flustris ŝi super la dormanta filo amarajn vortojn:

— Orfeto mia povra, duonfileto, knabeto, stulteta, ne permesos vin ofendi la panjo, al neniŭ permesos, ne timu, orfeto...

— Ja kiu lin ofendas? — indignis foje Stepanov. — Kian stultaĵon vi babilas? Li mem ĉiujn ofendos, iĝis netolerebla, hieraŭ botelon da tuĉo li frakasis, kaj kiam mi minacis, ke la orelojn al li ŝiros...

— Se li estus via, vi ne minacus! — respondis Alevtina. — Banjon vi neniam eĉ per fingro tuŝas!

— Sed ĉu lin mi iam tuŝis? — perpleksiĝis Rodion Metodjeviĉ.

Alevtina silentis, frustrante super la dormanta Eŭgeĉjo. Stepanov ŝultrolevis, ree turniĝis al siaj desegnoj. Egalmezure tiktakadis la horloĝo sur la muro, snufadis Banjo en sia liteto, susuradis per libraj paĝoj Alevtina. Ŝajne jen familio, sed kio estas tio — familio?

Por pensi mankis tempo. Li ĉiam hastis. Hastis la tempo, hastis la lando, li ne povis postiĝi. Kaj ĵurnaloj, kaj libroj, kaj kunvenoj, kaj mitingoj, kaj prelegoj «por dezirantoj» — ĉio estis por li interesa, ĉie li devis veni ĝustatempe. Kaj kiam Alevtina plendadis per vortoj de Gogoleva «pri sia enuo», Rodiono Metodjeviĉ incitiĝadis, palpebrumadis, silentadis. Kaj foje, koleriĝinte, diris:

— Mi por vi, Alja, ne estas cirko. Cent fojojn al vi estis dirite: okupiĝu vi mem pri iu afero. Ne ekzistas nun por vi malfermitaj vojoj — lernu eĉ al popolkomisaro...

— Mi mian laboron jam forlaboris! — furioze respondis ŝi. — Forsuferis ekde deksesjara aĝo. Eĉ dekkvinjara. Kaj mi rajtas nun ripozi kiel homo. Kvankam ĉu bonas ripozo kun vi, vi eĉ servistinon ne povas dungi...

— Ĉu por vi? Servistinon? — miris li. — Kaj de kie vi prenis tiajn postrestajn vortojn? Mastrumistino — ni nun diras, sed tute ne servistino.

— Dingu mastrumistinon! — subridis ŝi. — Por mi estas tutegale, kia nomo, sed mi ne devas post la revolucio...

— Stultulino! — lace insultis Stepanov.

— Vi mem estas stultulo! — respondis ŝi. — Revolucia matroso! Kion vi havas pro viaj vundoj? Ĉu situacion en la socio? Ĉu vi almenaŭ kvinĉambran loĝejon ricevis? Vi jam grizhariĝi komencis, sed plu parkeras, kiel gimnaziano! De salajro al salajro ni vivas, se ne miaj kombinaĵoj...

— Kiaj kombinaĵoj? — blankiĝante, demandis li. — Kiaj tiaj povas esti kombinaĵoj?

Ŝi ektimis kaj ne respondis.

Baldaŭ ĉe Eŭgeĉjo troviĝis tuberkulozo. Kuracistoj diris, ke li nepre ne loĝu en Petrogrado. Alevtina maltrankviliĝis, rememoris pri la Voznesenskaj arbaroj, komencis pridemandadi la edzon pri ilia gubernia urbo. Kuracistoj unuanime aprobis kaj la arbarojn, kaj la klimaton, kaj la riveron Unĉo. En majo de la 1923-a jaro Rodiono Metodjeviĉ veturigis sian familion en la urbon, el kiu iam oni sendis lin servi al la caro kaj la patrujo.

Lia proksima amiko aviadisto Atanzio Ustimenko estis samurbano, Aglaja, la fratino de Atanzio, trovis loĝejon en la Proleta strato. La vidvo Atanzio kaj la «pajlovidvo» Stepanov forveturis reen al Petrogrado por lerni plu. En vagono de la malrapide iranta trajno ili drinkis vodkon, almanĝetis kuiritan kokidon kaj komencis kun ardo rememori la intercivitanan militon, kiel Atanzio flugadis sur «Sopwith», kiel li ĵetadis al blankuloj vimplojn kun proklamoj kaj kiel li estis faligita en la dudeka jaro.

— Ĉu vi edziĝi intencas? — demandis Rodiono.

— Verdire, ne. Rigardis mi al via Valentena kaj decidis — ne, spit!

— Al kia Valentena? Al Alevtina!

— Ŝi ordonis nomi Valentena, — oscedis Atanzio. — Pri Alevtina ŝi ordonis forgesi. Ĉu ni drinku ankoraŭ?

Ili drinkis ankoraŭ po glaseto, almanĝetis nun maceritan pomon.

— Filo via bonas, — diris Stepanov. — Li plaĉis al mi.

— Ĉu Vlaĉjo? Nermalbona knabo, nur petolema...

1. Insulo Vasiljevskij (Bazila) — insulo en delto de Nevo, distrikto de Sankt-Peterburgo/Petrogrado/Leningrado. Viborga (urbo)rando — historia parto de Sankt-Peterburgo, industria laborista distrikto.
2. ĈK — rusa mallongigo por «eksterordinara komisiono pri lukto kun kontraŭrevolucio kaj sabotado» (1917–1922).
3. Starigi al muro — figura esprimo por mortpafekzekuti.
4. Paĉjo Maĥnoo — Nestoro Maĥnoo (1889–1934), ukraina anarkiista revoluciulo, en 1919 rompis kun la Sovetia registaro kaj militis kaj kontraŭ la blankuloj, kaj kontraŭ la ruĝuloj.
5. M. V. Frunze (1885–1925) — revoluciulo, sovetia ŝtata kaj milita aganto, unu el la plej grandaj militestroj de la Ruĝa armeo dum la Intercivitana milito.

6. Maŭsero — aŭtomata pistolo de firmao Mauser, kiu estis vaste uzata dum la Intercivitana milito.
7. Kontrulo (ruse «kontra») — popola insulta mallongigo por «kontraŭrevoluciulo».
8. Distordita citaĵo el «La Internacio».

Filino

...En Leningradon(1) eksa Alevtina, nuna Valentena, ne deziris reveni, kaj Stepanov eĉ ne tre insistis. Li loĝis plejparte sur ŝipo aŭ en Kronŝtadto(2), kie li luis ĉambron eĉ maljunulino, vidvino de ferdekestro. Dum la tuta libera tempo (kaj ĝi estis tre nemulta) Stepanov legadis. Li aĝis preskaŭ tridek jarojn, kiam li unuafoje legis «Militon kaj pacon», «Pasintecon kaj meditojn», «Kozakojn», «Ĉambron n-ro 6», «Heroon de nia tempo»(3). La edzinon li ne amis, tio estis evidenta por li same kiel tio, ke ŝi ne amas sian edzon. Sed ami li deziris, deziris laŭtlegi al virino, sed ne al supera asistanto de ŝipestro Miĥaljuk, pri tio, kiel kantas Nataŝa Rostova eĉ la onklo(4), li deziris ne kun Miĥaljuk, sed kun amata virino dum blanka nokto promeni al la monumento de Petro, deziris atendi leterojn, skribi ilin.

Kaj subite la vivo de Stepanov strange, abrupte kaj ĝoje ŝanĝiĝis.

Valentena skribis al li, ke ŝi ne povas regi Banjon — ŝi estas aroganta, akralanga, ne obeas, necesas meti ŝin sur la ĝustan lokon. Estus bone, ke la patro alveturu kaj uzu iajn rimedojn.

Stepanov pripensis kaj ordonis sendi Barbara-n al Kronŝtadto.

Li renkontis ŝin en Leningrado.

Kaj, ne komprenante mem, kio okazas al li, levis ŝin sur la manojn kaj komencis kisi la efelidkovritan frunton, la harligetojn, la kolon, la malfortajn ŝultrojn. Banjo jelpetadis kaj per tuta sia korpo alpremiĝadis al la kruda tolo de la patra blanka marista tuniko.

Granda feliĉo de patreco malfermiĝis al li.

«Ne povas homo vivi sen amo, — pensis Stepanov en tiuj tagoj. — Ne povas kaj ne devas. Nu, se mi ne sukcesis kun geedzeco, do jen sukcesis kun la filino. Ŝin eblas ami, eblas ami feliĉe!»

La ferdekestra vidvino nodis por Banjo blujajn bantojn, Stepanov surmetis sur la knabinon lakitajn ŝuojn, prenis ŝian manon kaj kondukis sur sian ŝipon. La tago estis venta, polva, varmega, de la akvo blovis humido, li estis kondukanta Banjon en sian veran hejmon, al siaj, vere parencaj homoj, kaj la mentono, tranĉita hodiaŭ dum razado, tremradis. Dum la vojo la patro kaj la filino konversaciis, kiel plenaĝuloj. Banjo metadis la piedojn per pintoj iomete internen, miradis pri mevoj, pri tio, kiom «multas» akvo, kia «tro» hela estas la ĉielo. Kaj li demandis ŝin, pro kio ŝi ne aŭskultas la panjon, kial ŝi arogantas, malĝentilas.

— Aj, nu kial vi! — diris Banjo. — Tiel bonas ĉio, kaj vi — kvazaŭ la panjo!

Ŝi estis nek aroganta, nek malĝentila. Ŝi estis sendependa, interne libera, tre bonkora. La legendo pri tio, ke Banjo estas aroganta, komenciĝis de ŝia unua lerneja tago. En la dua leciono la eta Stepanova leviĝis, diligente kolektis ĉiujn siajn librojn kaj kajerojn kaj ekiris al la pordo. La instruistino indigne vokis Banjon. Tiu respondis jam el trans la sojlo:

— Mi deziras manĝi.

Kaj foriris tute el la lernejo, malgranda, kun harligeto, firma, severmiena. «Eŭgeno tion neniam farus!» — ekkriis Alevtina. Kaj Eŭgeno konfirmis, ke ĉio en tiu ĉi historio estas terura.

Poste Banjo donacis sian novan antaŭtukon al najbara knabino, deklarinte, ke ŝi havas du antaŭtukojn, kaj la najbarino havas nenium. Kaj rimenon de Eŭgeĉjo ŝi donacis al oĉjo Saĉjo, stukisto, — Eŭgeĉjo havis multajn rimenojn, kaj oĉjo Saĉjo zonadis sin per ŝnuro. Valentena Andrejevna punbatis Barbara-n. La knabino ne ploris, sed al la patrino ŝi neniam plu alpremiĝadis karese.

«Bubino!» — difinis oni Barbara-n sur la ŝipo, kaj ĉiuj ekamis ŝin. Diablo scias kiel oni ŝin dorlotadis kaj en la salono, kaj sur la teŭgo, kaj sur la pobferdeko, ĉie, kie aperadis ŝia ruĝa jupo. Neniam ŝi trudpetadis, nek ploradis, nek lamentis, ĉiam volonte obeadis, kaj ĉiam ĝoje mirigita estis rigardo de ŝiaj large malfermitaj, brilantaj okuloj...

Vintre Barbara lernis en kronŝtadta lernejo, kaj ankaŭ tio estis tempo, feliĉa por Stepanov. Vespere ili kune iradis en kinejon, duope veturadis en Leningradon, en teatron, kun Banjaj amikinoj li okupiĝadis pri dekumaj frakcioj kaj kune kun ili solvadis matematikajn problemojn kun kestoj kaj basenoj. Kaj poste Banjo sidadis ĉe samovaro kaj enverŝadis teon, kaj Stepanov pensadis malmodeste kaj preskaŭ laŭte: «Kia filino al mi naskiĝis! Kia Barbara Stepanova! Oni ne trovos tian en la mondo!»

Printempe mortis la maljuna ferdekestra vidvino, kaj Stepanov devis iri al marvojaĝo. La tuta ŝipo adiaŭis Banjon. Tute ŝvela pro larmoj, apenaŭ movante la krurojn, ŝi etendadis siajn maldikajn brakojn sur la kolojn de ĉiuj ruĝflotanoj kaj komandantoj, per la molaj infanaj lipoj tuŝadis la krudajn vangojn kaj invitadis:

— Alveturu al ni, oĉjo Miĉjo, ankaŭ ni havas bonan riveron.

Aŭ:

— Alveturu al ni, oĉjo Peĉjo, vorton de pioniro, alveturu.

Aŭ ankoraŭ:

— Oĉjo Koĉjo, nu alvenu post la malmobilizo por ĉiam...

Vintre Stepanov veturis al sia familio. En tiun ĉi domon li eniris kiel fremda homo. Eŭgeĉjo, kuŝante sur sofo, estis leganta dikan libron kun bildoj, sur la kapo de la filo estis reto. En alia ĉambro same forte odoris parfumo, kiel en la ĥato de Nestoro Maĥnoo. Valentena Andrejevna estis en teatro, Barbara — ĉe amikino. Eŭgeĉjo tiris sin, demandis:

— Nu, kio nova estas, paĉjo?

— Nenio grava, — respondis Stepanov. — Kaj kion vi legas?

— «Niva»-n de la 1894-a jaro(5), — diris Eŭgeno. — Tedega!

— Por kio do vi legas, se ĝi estas tedega?

— Sed kion mi faru?

Poste venis Valentena Andrejevna, rozkolora, beliĝinta, en pelta mantelo, diris ironie:

— Ho, bonvenis, granda marvojaĝisto! Kia feliĉo!

Nun ŝi ellernis paroli per ironia tono. Teon ili trinkis el ia speciala tekruĉo, fromaĝo estis tranĉita tre maldike, kolbaso — tute diafane, kaj neniuj demandis Rodionon Metodjeviĉon, ĉu li deziras tagmanĝi, ĉu doni al li post la vojaĝo, frosto kaj laco glaseton da vodko, ĉu friti bonan ovaĵon.

— Interalie, mi ne skribis pri tio, — diris la edzino, — vi ja bonvolas montri al Barbara ĉiujn miajn leterojn, sed ŝi iĝis tute neeltenebla. Ĉiam malaperadas inter siaj junpioniroj, kantas krudajn kantojn, miajn riproĉojn ŝi ingo.. igro...

— Ĉu vi intencas diri: ignoras? — demandis Stepanov.

— Tute! — kun incitiĝo diris Valentena. — Kaj ĝenerale ŝi estas tro, tro sovetia.

Rodiono Metodjeviĉ kuntiris la brovojn, sur liaj vangoj aperis ruĝaj makuloj.

— Kiel do mi tion komprenu?

— Ja tre simple!

— Klarigu, se simple.

— Nu, ŝi stultas kiel ŝtupo! — balanciĝante sur seĝo, diris Eŭgeno. — Kaj taksas sin tro alte.

Rodiono Metodjeviĉ anstataŭ du semajnoj restis hejme dum tri tagoj. Tutajn tiujn tri tagojn li pasigis kun Barbara, iradis kun ŝi en la glitejon, vizitadis Ustimenkojn — la onklinon Aglaja kaj Vlaĉjon, iris en teatron kaj eĉ en kunveno de junpionira taĉmento faris prelegon pri sovetia milita floto. Al Banjo la prelego ne tre plaĉis.

— Vi tro populare rakontis, paĉjo, — diris Banjo. — Niaj geknaboj estas kleraj, ne necesas al ili ĉion maĉi.

Stepanov purpure ruĝiĝis.

— Jen, tiele vi vivas, vivas, — kun suspiro diris Barbara, — kaj vin oni plu opinias infano.

Kaj proponis:

— Ĉu vi scias? Ni ne iru hejmen por vespermanĝo, sed ĉi tie estas manĝejo numero ses, tie estas tia bonega salato! Kaj ankaŭ viandbuloj bonaj okazas...

Forbalaante de sur la laktolo panerojn kaj ne rigardante al la patro, Barbara demandis:

— Kiam vi unufoje enamiĝis, paĉjo? Kiam estis jam maljuna, ĉu?

— Nu, ne tute, — konfuziĝis Stepanov.

— Sed mi scias, ke okazas fruaj amoj, kaj tre fortaj! — forturniĝinte, diris Banjo. — Jes, jes, tre fortaj, terure fortaj.

Rodiono Metodjeviĉ konsternite ridetis. Ankaŭ tiun ĉi, la lastan, oni forprenas de li. Ho ne, ŝi estas ankoraŭ tro juna!

— Ne hastu enamiĝi, — petis li nelaŭte. — Vi ankoraŭ havos tempon!

Sed Banjo ne aŭdis lin. Aŭ ne aŭskultis.

Nokte li forveturis.

1. En 1924, post la morto de Lenino, Petrogrado (antaŭ 1914 — Sankt-Peterburgo) estis alinomita al Leningrado.
2. Kronŝtadto (el germana «kronurbo») — urbo-haveno sur insulo Kotlino je 30 km for de Sankt-Peterburgo/Petrogrado/Leningrado, oficiale estanta ties parto.
3. «Milito kaj paco» — romano de L. N. Tolstoj, «Pasinteco kaj meditoj» — memoraĵoj de A. I. Herzen, «Kozakoj» — novelo de L. N. Tolstoj, «Ĉambro n-ro 6» — novelo de A. P. Ĉeĥov, «Heroo de nia tempo» — romano de M. Ju. Lermontov — klasikaj verkoj de la rusa literaturo.
4. Sceno el «Milito kaj paco».
5. «Niva» («Kampo») — populara ilustrita literatura ĉiusemajna revuo (1869–1918).

Ĉapitro tria

Fungoj

En dimanĉa aŭgusta tago Barbara, Vlaĉjo kaj lia amiko Boĉjo Gubin veturis por kolekti fungojn al stacio Goreliŝĉi. Komence ili prenadis ĉiajn fungojn, poste nur noblajn boletojn. La tago estis grizeta, varma, kun pluveto. Ili malsekiĝis, pli ĝuste ne malsekiĝis, sed tre humidiĝis. Ili aranĝis lignofajron, rostis terpomon en braĝo. Vlaĉjo rakontis:

— Ne fantazii, ne elpensadi, sed serĉi, kion faras kaj portas kun si la naturo — tiel asertis Bacon. Estas ankaŭ pli mallonga formulo: la naturon venkas tiu, kiu ĝin obeas. Sed konsentu — sur tia pensado ne eblas veturi malproksime: ĉi tie ĉio estas saĝa, sed ankaŭ treege pasiva. Aliflanke...

Barbara, forturniĝinte pro ĝentileco, ekdormetis. La respektema Boĉjo Gubin subite laŭte oscedis, sur liaj bonkoraj okuloj aperis larmoj. Vlaĉjo ofendiĝis kaj saltis al Gubin: ekflugis folioj, malnovaj pinaj pingloj, Gubin trafis per la piedo en la bruletantan lignofajron, ekŝrikis. Vekiĝis Barbara. La knaboj estis petolantaj, fosante putretantan arbaran grundon, ŝrikante pro ĝojo de ekzisto, pro tio, ke ili estas fortaj, junaj, sanaj.

— Ankaŭ mi, — kriis Barbara, — kaj mi, kaj mi! Amaso!

Ŝi falis sur ilin ambaŭ desupre, kaj tuj ĉiuj tri ĝeniĝis. La okuloj de Banjo iĝis perpleksaj.

— Kiaj stultuloj! — diris ŝi, preskaŭ ekplorinte. Ŝi korektis la jupon, fleksis la krurojn. Vlaĉjo kaj Boĉjo ne rigardis unu al la alia.

— Kaj vi ne enmiksiĝu! — iom poste diris Ustimenko. — Se du batiĝas — la tria ne enmiksiĝas... Kie estas mia tranĉilo, Boĉjo?

Kaj ili ambaŭ ŝajnigis, ke ili serĉas la tranĉilon.

Estis tiom ĝene, ke Boriso eĉ komencis kanteti, sed konfuziĝis kaj transiris al siaj versoj:

Verŝiĝas pluvoj de aŭtun',
 Brasikan supon faras nun
 Kampara ul', kaj kantas harmoniko,
 Eniras ni en novan domon de amiko...

— Ho, Boriso, — diris Ustimenko, — por kio vi tion legas?

Poste ili ekiris al la stacio. La pluveto ankoraŭ ne ĉesis. Knaretadis la pezaj korboj kun fungoj. Vespere, lacaj kaj koleretaj, ĉiuj tri eliris al la fervojo kaj ekvidis homamason. Apud la reloj mem, terure tordiĝante kaj stertorante, ankoraŭ en konscio, kuŝis juna paŝtisto ĉirkaŭ dekkvar-jara. Kaj ŝpaloj, kaj reloj, kaj fervoja balasto, priverŝita per grasa mazuto, — ĉio estis en sango. Aparte de la paŝtisto kuŝis la piedo en piedĉifono kaj malnova galoŝo, apude plorkriis maljunulino, morne silentis kamparanoj, ne sciante, kion fari kun la knabo. Nemaŭ proksime konvulsiis ŝafo, same trafinta sub la trajnon.

Vlaĉjo traŝiriĝis tra la homamaso, deŝiris de si la ĉemizon, haste, griza pro teruro, komencis mallerte surmeti premligilon sur la gambostumpon. Iu estis helpanta lin — nur poste li komprenis, ke tio estis Banjo. Kamparano en truita pajla ĉapelo serveme donis al Vlaĉjo la fortranĉitan piedon. Vlaĉjo minace sendis lin al diablo. Boĉjo forkuris al la stacio. Post ĉirkaŭ dudek minutoj venis drezino kun kuracisto kaj brankardo.

— Kiu surmetis la premligilon? — demandis la maljuna fervoja kuracisto.

La kamparano en pajloĉapelo almontris Vlaĉjon.

— Ĉu studento?

Vlaĉjo ne respondis.

— Ebriaj ili ĉiuj estas, diabloj! — plendis la kuracisto. — Templofesto estas hodiaŭ. Nu, kial vi hurlas? — kriis li al la nigra maljunulino. — Ĉu la ŝafon bedaŭras?

Kaj, kape almontrinte la drezinon, ordonis al Vlaĉjo:

— Sidiĝu!

En la malgranda stacia hospitaleteto la kuracisto ordonis doni al Vlaĉjo kitelon kaj komencis injekti kontraŭtetanosan serumon. Por momento Vlaĉjo eksentis sin malbone. Kvazaŭ en sonĝo li aŭdis la grumbleman voĉon:

— Nu, brave. Por la unua studjaro estas nemalbone. La ĉefa estas tio, ke vi havas lerton. Kial vi tiel paliĝis? Flegistino, donu al li flari amoniakon. Kaj li eliru al la aero.

Apud la hospitaleteto sur benko sidis Banjo kaj Boriso.

— Kie do estas via korbo? — demandis Boĉjo.

Ustimenko ŝultrolevis. Li sentis naŭzon. «Ne iĝos mi kuracisto! — pensis li kun angoro. — Neniam iĝos!»

Kaj estis domaĝe, ke malaperis la korbo. Ne bedaŭrinde, iru ĝi al diablo, sed iel iomete hontinde.

Post du tagoj en la regiona ĵurnalo Ustimenko legis artikoleon pri modesta sovetia studento, kiu, montrinte inĝeniecon kaj kuraĝon, ne dirante eĉ pri scioj, malaperis, ne dirinte sian nomon. Fine estis ankaŭ moralaĵo pri tio, ke nur en nia lando eblas tiaj sennomaj herooj. Boĉjo Gubin rakontis tiun historion al la tuta klaso, kaj kiam Vlaĉjo la unuan de septembro eniris en sian klason dek «b», al li oni aranĝis veran ovacion. Kaj onklino Aglaja vespere diris:

— Nu, sennoma heroo, rakontu ĉion laŭ ordo. Al mi estas interese.

— Ĉu Banjo denunciis?

— Ni supozu.

— Vidu, mi aĉetis «Kurson de militkampa kirurgio».

— Nu, kaj?

— Tie mi legis tion. Sed kuracisto mi ne iĝos. Estas hontinde, sed ĉio ektorniĝis antaŭ mi...

— Komence ĉe ĉiuj turniĝas, — diris la onklino, per brilantaj okuloj rigardante al la nevo.
— Kiam mi el lavistinoj trafis al laborista fakultato, ĉu vi scias, kiel al mi ĉio turniĝis?

Barbara post tiu okazo en la stacio tute kvietiĝis kaj pri nenio kontraŭdiradis al Vlaĉjo. Nur sola Eŭgeno rilatis al la okazintaĵo ironie.

— Kaj la fungojn do oni ŝtelis? — demandis li per intence aĉa voĉo. — Do, jen «semu racian, bonkoran fervore!»(1)

— Eble, vi deziras ricevi al la muzelo? — interesiĝis Vlaĉjo.

— Knabaĉo! — severe diris Eŭgeno. — Ĉiam vi batiĝas!

— Estas okazoj, kiam disputi estas sensece, — respondis Vlaĉjo. — Doni baton unufoje — kaj fino!

— Sed kio pri juĝo? — prudente interesiĝis Eŭgeno. — Ĉu vi pensas, ke mi ne turnus min al juĝo en tia okazo? Kaj aljuĝus oni al vi, karulo, reedukajn laborojn...

Vlaĉjo kun miro ekrigardis al Eŭgeĉjo. Sed tiu ne ŝercis — senzorga, en bone alĝustigita uniforma ĉemizo kun leda balteo. Tiajn oni eĉ sur afiŝoj pentras. «Ĉu mi, vere, frapegu lin?» — pensis Vlaĉjo. Sed subite enuiĝis, suspiris kaj foriris.

1. Fama citaĵo el versaĵo de N. A. Nekrasov (1821–1877) «Al semantoj» (1876):

Semu racian, bonkoran fervore,
Semu, vin dankos pro tio elkore
Rusa popol'!...

«Patroj kaj filoj»

Ankoraŭ lernante en la lernejo, Vlaĉjo ekvivis per la vivo de la Instituto Seĉenov. Boĉjo Gubin diris al li, ke ĉe iuj katedroj de la medicina instituto ekzistas libere viziteblaj studentaj rondetoj, kaj Ustimenko komencis vizitadi rondeton de patologo Ganiĉev. La dika, malalta, tute kalva profesoro sufiĉe rapide rimarkis la longkolan junulon kun nekonata vizaĝo kaj, pri nenio demandante lin, ofte rakontadis kvazaŭ al li sola. En la lernejo la aferoj de Vlaĉjo iris glate, sed la instruistoj rilatis al li streĉite, kaj kelkaj malsimpatie. En pedagogiaj konsiliĝoj lin oni nomadis «mirinfano», kaj instrustrino Tatjana Jefimovna plurfoje deklaris en kategoria formo, ke Ustimenko Vladimiro estas individuisto kun malklara mondpercepto kaj ke nenion bonan ŝi atendas de tiu memfida junulo. Ne ĉiuj instruistoj samopiniis kun la instrustrino, sed disputi kun ŝi signifis kvereli, kaj kvereli neniu deziris. Kaj ju pli longe, des pli multe Vlaĉjo incitadis la pedagogojn, incitadis per silentema koncentriteco, alternanta kun knabecaj, bruaj petoloj, incitadis per malvarma fremdeco, incitadis per tiu interna vivo, kiu iris en li preter la lernejaj normoj, incitadis per tio, ke li estis «per si mem» kaj ĉiam serĉadis, anstataŭ uzi neŝanceleblajn veraĵojn de lernolibroj.

«Medicino! — pasie pensadis Vlaĉjo en noktoj. — Ho, pli baldaŭ, tie ĉio estas ekzakta, klara, tie estas la sola, la vera afero!»

Sed kun nebonkora rideto diris Teodoro Vladimiroviĉ Ganiĉev:

— Cent fojojn pensu, antaŭ ol veni al ni. Hipokrato insiste rekomendis al kuracisto konservi bonan aspekton, kiu estus agrabla por malsanulo, sed tio, se pripensi, ne tiom simplas! Ne tiom simplas por memamo ankaŭ sekvi la alian hipokraton konsilon pri tio, ke se kuracisto perpleksiĝas, tiam li sen timo alvoku aliajn kuracistojn, kiuj klarigus al li la staton de la malsanulo kaj necesajn ĉi-okaze rimedojn...

Kaj konsilis:

— Legu Goeton, karaj amikoj! Per la buŝo de Mefistofelo estas prononcataj tre amaraj veraĵoj, ne perdintaj signifon ankaŭ nuntempe. Se iu el vi aŭskultis la operon de Gounod, do tio ankoraŭ ne sufiĉas. Legu kaj pensu, meditu, serĉu, esploru, ĉu sufiĉos al ĉiu el vi fortoj por en la praktiko ne cedi al la plej granda tento — senpensa plenumado de sia devo...

Germanlingve, tuj tradukante, takte frapetante per la dika piedo en brile vaksita ŝuo, li laŭtlegis:

La spiriton de medicino kompreni facilas:
Vi skrupule esploras kaj la grandan,
Kaj la malgrandan mondon, por finfine
Lasi ĉion iri laŭ la dia deziro...

Malmilde kaj kolere li rakontis al la junularo pri korporaciemo en la historio de medicino, pri orgojlaj kaj stultaj maljunuloj, kiuj estingadis person de talenta junulo nur tial, ke la penso estis enportanta perturbon, parkere citis tekston de ĵuro por tiuj, kiuj en antaŭlonge pasintaj tempoj estis finantaj la faman universitaton en Bolonjo.

— «Vi devas ĵuri, — kolere brilante per la okuloj, solene kaj eĉ orgojle prononcis Teodoro Vladimiroviĉ, — ĵuri, ke vi konservos tiun instruon, kiu estas publike predikata en la Bolonja universitato kaj aliaj famaj lernejoj, konforme al tiuj aŭtoroj, jam aprobitaj de tiomaj jarcentoj, kiuj estas klarigataj kaj eksplikataj de la universitataj doktoroj kaj de la profesoroj mem. Nome, vi neniam permesos, ke antaŭ vi oni kontestu kaj humiligu Aristotelon, Galenon, Hipokraton kaj aliajn kaj ties principojn kaj konkludojn...»

— Jen, bonvolu vidi, kio estis inventita kaj aranĝita en formo de ĵuro: maŝo sur la kolo de la scienco! Maŝo! — komentis Ganiĉev. — Ĉar ĉio sia, nova, estis nepre ligita kun revizio de io antaŭe aprobita, kaj revizio de ne nur la grandaj Aristotelo, Galeno kaj Hipokrato, sed ankaŭ de aliaj — diablo scias de kiuj aliaj — kondukis al la respektinda moŝto generalo de inkvizicio, kaj de tie al ŝtiparumo. Estis nature, ke multaj talentaj homoj de tiuj tempoj, anstataŭ fari la aferon, uzadis plene la vortojn de nia patro Hipokrato: «La arto estas longa, la vivo estas mallonga, la eksperimento estas danĝera, la rezonoj estas nefidindaj!» Alian vojon elektis Giordano Bruo, ne similan al vojetoj de diplomitaj kretenoj de sia tempo: «Mi estas akademiano de neekzistanta akademio, — diris pri si la granda Bruno, — kaj mi ne havas kolegojn inter respektindaj patroj de malkleroj!» Finiĝis tio, kiel vi scias, tragike...

Tiu dika homo instruadis pri duboj, li deziris anticipi liberigi la instituton disde diligentaj parkerigantoj, de dorlotinfanoj, de enuantaj junuloj, ankoraŭ ne determinintaj siajn kapablojn. Li instruadis pri eterna serĉado, aludadis, ke neniam manlibroj de kuracisto, lernolibroj kaj bone enskribitaj lekcionoj helpas al estontaj «Eskulapidoj», kiel li ŝatis esprimi, se ili ne serĉados senĉese mem.

— Sed ja lernolibroj tamen ne estas abolitaj? — demandis foje Ganiĉev-on rozvanga, rondokula blonduleto-dekklasano — Vlaĉja najbaro Ŝervud.

— Ekzistas malsamaj lernolibroj, — penseme respondis Ganiĉev. — Al ni, ekzemple, en mia tempo oni rekomendis por trankviligo de suferanto, kaj ankaŭ de liaj proksimuloj kaj por subteno de honoro de medicino preskribi tiel nomatajn «indiferentajn» rimedojn. Farmakologio en mia tempo estis konatiganta nin kun grandega kvanto de rimedoj, sendube nenion donantaj. Same konforme al lernolibroj oni instruadis tutajn generaciojn de kuracistoj diagnozi surbaze de tio, kiu rimedo helpas. Ĉu vi komprenas? «Ex juvantibus».

— Strange! — diris Ŝervud.

— Kaj en antikvaj tempoj, — daŭrigis Ganiĉev, — oni kuracadis per ĉio ajn: per kuracparoloj, per astrologio, podagron kaj reŭmatismoj — per rana hepato, renajn malsanojn — per bildo de leono sur ora kampo, ikteron — per verukherba tizano, ĉar tiu tizano estas flava; oni opiniis ankaŭ, ke la cerbo ŝanĝas sian volumenon konforme al la lunaj fazoj, kaj maraj tajdoj influas moviĝon de la sango. Moliero tute prave rimarkis per la buŝo de sia Veraldo, ke la tuta pompo de tia kuracarto konsistas en solena galimatio, en scienca babilado, substituanta la sencon per vortoj, kaj rezultojn — per promesoj.

— Ĉu ankaŭ en nia tempo tiaj aferoj okazas? — insiste demandis la rondokululo.

— Lernolibrojn skribas homoj, kaj instruas medicinajn sciencojn same homoj, — daŭrigis Ganiĉev, kvazaŭ ne aŭdante la scivoleman blonduleton. — Kaj eĉ grandaj kuracistoj estis

homoj. Ekzistas danĝera, mi eĉ kuraĝus esprimi, malutila, malnobla, putra tendenco — deklari la grandajn kuracistojn de la pasinteco kvazaŭ ekster homa juĝo, ĉiel stompante tiujn absurdaĵojn kaj erarojn, kiujn faradis la plej grandaj homoj de la pasinteco. Tio bremsas progreson de la scienco. Niaj grandaj sciencistoj-samtempoj same, kompreneble, faras erarojn kaj, okazas, eldiras absurdaĵojn. Per tiuj eraroj, ĉar ili estis faritaj de respektinduloj aŭ eĉ de akademianoj, oni plenŝtopas la kapojn al homoj. Sed vi devas pensi mem, alie vi estos ne veraj kuracistoj, sed molieraj, pri kiuj estis skribite: «Ili al vi diros latine, ke via filino estas malsana!»

— Maljuna cinikulo! — flustris al Vlaĉjo la rondokula Ŝervud.

— Kaj vi estas juna kreteno! — respondis Ustimenko.

— Aŭskultu! — ekkriis Ŝervud.

— Ĉu vi havas demandon? — demandis Ganiĉev.

Vlaĉjo silentis.

Jam en la unua lerna kvaronjaro forpasis tiu tempo, kiam li faradis demandojn, al kiuj ne ĉiuj pedagogoj povis respondi. Sed respondi mem al la demandoj de la instruistoj tiel, kiel ili tion dezirus, li ne povis pro sia denaska kruda honesteco. Kaj tial voko de Vlaĉjo al la klasa tabulo ĉiam estis spektaklo por la klaso. Kompreneble, li sciis malpli, ol la pedagogo; certe, liaj scioj estis pli supraĵaj, ol scioj de la instruisto, sed li ĉiam sciis pli vaste kaj ofte diradis tion, kio ne nur ne estis en la lernolibro, sed pri kio ne sciis ankaŭ la instruisto. Kaj plurfoje okazadis, ke Vlaĉjo per siaj respondoj vekadis penson de la klaso dek «b», kaj la lernejanoj feliĉe senmoviĝadis, aŭskultante vortan duelon de Adamo kaj Vlaĉjo.

— Tio estas purega ideismo, mistiko, popaĵo! — kriadis Adamo.

— Marksistoj devas kompreni la fakton, jam elirintan el la stadio de eksperimento, sed ne simple insulti la fakton mem! — firme kaj trankvile respondadis Ustimenko. — Mi donis al vi fakton, kaj vi insultas.

Kaj li trankvile iradis al sia loko, dum Adamo per malfirma mano unue skribadis en la klaslibro noton «du», kaj poste ŝanĝadis ĝin al «kvin»(1). Ĉe tuta sia limigiteco Georgo Adamoviĉ estis honesta homo. Kaj la kamaradoj kaŝe aprobe montradis al Vlaĉjo dikfingron kaj skribadis unu al la alia leteretojn kun tiaj vortoj: «Jen kiele!», «Fiero de la klaso!», «Estas interese, kio li iĝos?» Sed Vlaĉjo nenion el tio rimarkadis, aŭdadis kaj vidadis. Li jam estis sidanta ĉe sia lerneja tablo, legante novan libron pri sangocirkulado, kiun li ricevis nur ĝis la morgaŭa vespero, ĝis la leciono de la instituta rondeto. En la dekseca jarcento hispana kuracisto Servet preskaŭ tute solvis la enigmon de sangocirkulado, sed finis sian vivon ŝtiparumita. Ho, fiuloj!

— Kion vi balbutas? — demandis Vlaĉjon lia najbaro laŭ la tablo Riĵikov.

— Ĉu? — miris Ustimenko.

Tamen al la instituto li apenaŭ studentigis. Elektinte por ekzamena eseo «Patrojn kaj filojn» de Turgenev, li okupiĝis nur pri Bazarov kaj kun sia karaktera pasieco kaj eĉ obsedo nomis Bazarov-on «metanto de novaj, ankoraŭ ne konataj vojoj en la rusa scienco», kaj la kompatindan aŭtoron — «nobela Oblomov, kiu skribis sole cele de firmigo de arto por arto, kaj eĉ pli probable — cele de pasigo de tempo, libera de aŭskultado de koloraturoj de Viardot»(2). Tiu eksmoda frazo tiom plaĉis al Vlaĉjo, ke li eĉ substrekiĝis ĝin per onda linio, kompreneble, tute ne supozante, ke la ekzamenantino ĝuste post tiu frazo prenos valerian-konvalan tinkturon. Fragmentoj el la Vlaĉja eseo estis legataj dum la kunsido de la akcepta komisiono, sub ĉies rido kaj malaprobaj ekkrioj. Ne ridis nur Ganiĉev. Kaj ĉar en la instituto li havis ĉies respekton, iomete ligitan kun timo, ĉiuj rimarkis, kiel li ne ridas.

— Kompreneble, sensencaĵon skribis la junulo, — diris Ganiĉev penseme kaj malgaje. — Krudan sensencaĵon. Sed li ja tiele pen-sas! La afero, karaj amikoj, estas en tio, ke li ne penis plenumi la ekzamenon kaj flati al ni, li ne penis montri sin al ni en plej profita aspekto, li defendis Bazarov-on. Pro juneco ne sciis aŭ simple ne sukcesis ekscii la juna Ustimenko, ke sinjoron Bazarov ne li la unua defendas en Rusujo. Nu kaj, ofendiĝinte, li tro fervoris. Sed pripensu, karaj kolegoj, pripensu la fakton mem de tiu furioza defendo. Junulo, preskaŭ knabo defendis la rusan sciencan. Ja en tiu eseo estas vera doloro, la knabo en Bazarov ekvidis kaj Seĉenov-on, kaj Meĉnikov-on, kaj Pirogov-on(3). Permesu al mi eldiri iun sakrilegian penson: se Ivano Sergijeviĉ Turgenev ĝisvivus niajn tagojn kaj legus tiun eseon, li ne ofendiĝus. Li iomete ridus, sed tute ne ofendiĝus kaj eble eĉ estus kortuŝita. Ĉar se forigi tiun absurdaĵon, kiu estis skribita en ekscitita stato, do restas civitismo. Ĉu ne? Kaj kio koncernas nian instituton, nian alma mater(4), do en la stilo de nia pretendanto mi vidas karakteron de estonta agema kuracisto, de kuracisto, pardonu altan stilon, batalema — kompreneble, netolereman, sed neordinaran, persisteman, grandan. Kaj ni tiajn homojn ege bezonas, konsiderante ankaŭ la plagon, ligitan kun deziro de kelkaj tavoloj de la junularo studentigi al altlernejo, al kiu — por ili tio estas tutegala, nur por iĝi studento. Do, okazas, ke ni diplomas vere fraŭlinojn kun alta klero, sed ne kuracistojn, esprimante malnove. Okazas ankaŭ, ke ni diplomas ankaŭ simpatiajn kuracistojn, sed...

Ganiĉev oblikve ridetis kaj svingis la manon.

— Kio koncernas Ustimenkon, do mi konas lin laŭ la rondeto. Kaj mi diras kun plena responso pri miaj vortoj: iu povas pensi alie, sed mi dezirus havi ne nur tian lernanton, sed ankaŭ tian disĉiplon, se, kompreneble, tiu furiozulo okupiĝos pri patologio. Iam, vidu, oni deziras transdoni sian katedron ne en fremdajn manojn, sed... Tamen, se la kamaradoj dubas, eblus fari kun li interparolon.

La kamaradoj dubis, kaj la interparolo estis fiksita por la dua horo posttagmeze. Ekde la dekdua horo Ustimenko iradis en la longa duonmalluma instituta koridoro. Ĉi tie li renkontis Eŭĝeĉjon Stepanov-on, kutime kun globigitaj okuloj, sed viglan kaj gajetan.

— Kion vi faras ĉi tie? — miris Vlaĉjo.

— Kiel kion? Mi studentigas! — siavice miris Eŭĝeĉjo. — Mi ja konsiliĝis kun vi. La patreto, interalie, estas kontenta — li ja vin nesciate pro kio estimas kaj ĝojis, ke ni lernos kune. Mi jam konatiĝis kun triajaraj studentoj, aŭdis ilian romancon, sufiĉe simpatian.

— Kian romancon? — miris Vlaĉjo.

— Jen aŭskultu! Nomiĝas «Al amiko-prosektoro».

Eŭgeno eksidis sur fenestrobreton, rondigis la ruĝan buŝon kaj kantis agrable (li plurfoje kantadis kaj hejme, kaj en lernejoj vesperkunvenoj, kaj eĉ en amatoraj spektakloj):

Kiam ŝiros vi ĉiujn fadenojn
Kaj kuŝigos min sur la marmoron,
Gardu min por ne falu ĉagrene
sur ŝtonplankon la ruĝa koro...

Lin jam aŭskultis kelkaj homoj, kaj li estis klariganta al siaj estontaj samkursanoj:

— La plej interesa estas, ke tiujn vortojn skribis Garŝin — patologo. Pikante, ĉu ne? Ĉu vi deziras, kamaradoj estontaj studentoj, mi kantas ankoraŭ unu malnovan medicinan kanton? Pri dissekcejo, kie ni pasigos nemalmultan tempon.

Tra la koridoro trairis du ekzamenantoj. Eŭgeĉjo atendis, ĝis kiam ili foriris, kaj kantis preskaŭ flustre:

Miru pri knabo, kiu frekventas
La kadavrejon, haladzon sentas,
Certe por lerni li tien iras,
Kaj ĉiam ree erari timas...

Estis mirinde, kiel Eŭgeno scipovis plaĉi al ĉiuj. Jen, li kantis en koridoro, kaj jam havas kamaradojn. Ili iras brakenbrake, ridegas, familiare nomas unu la alian per antaŭnomoj, kaj Eŭgeĉjo vokas Vlaĉjon:

— He vi, estonta Pirogov-Sklifosovskij-Burdenko(5), iru al ni en kolektivon. Konatiĝu: Anjo Jolkina, Svetlana, Ogurcov...

Dum la interparolo kun ekzamenantoj Vlaĉjo sidis longbraka, kun akraj vangostoj, kun flokaj brovoj, koleris, rigardis al ĉiuj demandantoj rekte en la okulojn kaj respondadis diskrete, mallonge, eĉ avare, sed kun tia energio de sia propra, persona rilato al la fako, kiun li elektis sia specialeco, ke preskaŭ ĉiuj partoprenantoj de la interparolo nur ĝoje interŝanĝadis rigardojn kaj eĉ palpebrumojn. Kun malsimpatio rigardis al Vlaĉjo nur unu homo, de la plej profesora aspekto — kalva, kun tondita barbeto, kun ringoj sur la fingroj — Genadio Tarasoviĉ Ĵovtjak. Ustimenko lin estis evidente per io incitanta — probable per sia nerespektemo. Tamen, ĉio finiĝis bone: Ĵovtjak, ĵetinte rigardon al horloĝo kun brelokoj, foriris por konsilado, kaj Vlaĉjon oni favore forpermesis.

1. Du — «malbone», kvin — «bonege».

2. «Patroj kaj filoj» — fama romano de elstara rusa verkisto I. S. Turĝenev (1818–1883). Bazarov, medicina studento, nihilisto, estas protagonisto de tiu romano. Pauline Viardot, nask. García (1821–1910) — hispan-franca kantistino, muzika pedagogo kaj komponisto, proksima amikino de Turĝenev (ĝis nun la karaktero de iliaj rilatoj ne estas klara).

Oblomov — protagonisto de romano «Oblomov» (1859) de elstara rusa verkisto I. A. Gončarov (1812–1891), granda pigrulo.

3. I. M. Sečenov (1829–1905) — rusa fiziologo kaj kleriganto, enciklopedia sciencisto. I. I. Mečnikov (1845–1916) — rusa kaj franca biologo, nobelpremiito pri fiziologio kaj medicino (1908). N. I. Pirogov (1810–1881) — rusa kirurgo kaj anatomo, natursciencisto kaj pedagogo, fondinto de la rusa militkampa kirurgio kaj de la rusa skolo de anestezo.

4. Alma mater — latina esprimo, signifanta «nutranta patrino», kiu ofte estas aplikata al altlernejoj, kiel organizaĵoj, nutrantaj spirite.

5. N. V. Sklifosovskij (1836–1904) — elstara rusa kirurgo, profesoro, aŭtoro de verkoj pri militkampa kirurgio de abdomeno. N. N. Burdenko (1876–1946) — elstara rusa kaj sovetia kirurgo, organizanto de sanprotektado, fondinto de sovetia neŭrokirurgio, ĉefkuracisto de la Ruĝa Armeo en 1937–1946, akademiano.

Studento

— M-jes, agrable! — diris dekano Paŭlo Sergijeviĉ. — Agrable estas, kiam vi renkontas tian knabon. Sidis mi, vidu, kaj pensis: en la Novrusia universitato(1), almenaŭ en mia kurso, tia Ustimenko ne estis. Cetere, plaĉis al mi ankoraŭ unu, tia juna, rozvanga. Tiu certe ne estas elstara, sed tre agrabla junulo. La aspekto estas altira... Kia estas lia nomo?

Kaj Paŭlo Sergijeviĉ ŝajnis, ke forgesis la familinomon de Eŭgeĉjo Stepanov. Sed ĉar iu sciis, ke Eŭgeno vizitadas la domon de Paŭlo Sergijeviĉ kaj, krome, ke li kantadas tie romancojn, plaĉas al la dekana filino Iraida, do al Paŭlo Sergijeviĉ oni sufloris la familinomon, kaj li kapjesis:

— Jes, jes, ŝajne, tiel, vere Stepanov. Plaĉa junulo kaj bona, sendube. En mia tempo tiajn oni nomadis popola knabo. Rusa, stepa, kuraĝa, vasta...

Sed sentinte, ke li iom troigis, Paŭlo Sergijeviĉ revenis al Ustimenko kaj nomis lin «modelo de estonta sovetia medicinisto».

— Jene! — minace ĝojante, respondis Ganiĉev. — Tio estas ne «perfekta lernanto» kun ruĝaj makuloj sur la vangoj. Li scias, kion li deziras. Estas ne moda vorto, sed ĉi-okaze konvena: idea junulo. Kun tia, certe, nesesas turmentiĝi, sed tio meritas rezulton. Sed arogantulo, kia arogantulo!

Kaj oni ne povis kompreni — ĉu plaĉas al Ganiĉev, ke Vlaĉjo estas arogantulo, aŭ ne plaĉas. Pli probable plaĉis.

— Kaj Ĵovtjak el li ne elkreskos! — aldonis Teodoro Vladimiroviĉ. — En neniu grado. Tion mi garantias. Kvankam mi ne negas, ke la respektinda Genadio Tarasoviĉ havas certan agrablecon, ĉu vi memoras, kiel ĉe Gogolo — damo, agrabla en ĉiuj rilatoj, aŭ, ekzemple, Ŝponjka same estis agrablega sinjoreto...

En tiu tago, kiam Vlaĉjo iĝis studento, sur malgranda ridinda verda aviadilo alflugis Atanzio Petroviĉ. La aerodromo estis ĉe la bordo mem de Unĉo, la patro elgrimpis el la maŝino, streĉante la krurojn, kvazaŭ longe veturis en ĉaro, — senĉapa, tute ordinara. Aliaj aviadistoj salte ekstaris de sur la herbo, salutante lin, kaj laŭ iliaj vizaĝoj estis kompreneble, ke ili konas kaj respektas la patron de Vlaĉjo, kaj Vlaĉjo subite ruĝiĝis, sentante, kiel li mem fieras pri Atanzio Petroviĉ — pri tiu ĉi lia ĉiama ekstera ordinareco kaj simpleco, pri liaj ridemaj sulkoj apud la okuloj, pri lia kvieta, kvazaŭ kaŝita forto, pri vasteco de lia animo...

— Ĉu Rodiono ne alvenis? — demandis patro.

— Ne, «ne alvenis»! — ridetis Vlaĉjo.

Laŭ la militista kutimo la patro neniam diris «venis», sed «alvenis», ne diris «manĝi», sed «nutri sin», ne diris «mi kuŝiĝos dormi», sed «mi iros ripozi».

— Ridas vi pri la maljunulo, kanajlo! — diris Atanzio Petroviĉ kaj forte puŝis Vlaĉjon al la ŝultro.

Vlaĉjo iomete ŝanceliĝis, sed ne falis. La militaj aviadistoj estis interparolantaj pri io. «Verŝajne, pri la patro!» — pensis Vlaĉjo.

Onklino Aglaja estis en kunsido de la buroo, kaj ŝi venis nur al solena tagmanĝo, preparita nokte kaj frumatene. Por tagmanĝi, aŭ, kiel li ŝatis esprimi en antaŭĝuo de bongusta manĝaĵo, «mordeti», venis ankaŭ Eŭgeno, same studentiginta al la instituto, kvankam ne sen respektiva premo de Iraida al sia patrino, kaj de tiu — al dekano Paŭlo Sergijevič. Tamen Eŭgeno enŝoviĝis en la instituton iel mallerte, unue lin oni ne enskribis, kaj poste, post longaj interparoloj, «alskribis» al la listo, kaj Eŭgeno pro tio sentis sin tiel, kvazaŭ li longe kuradis post tramo, ensaltis en ĝin dum veturado kaj plu ne povas restarigi la spiradon. Sed lia humoro estis bonega kaj eĉ venka. Fakte ja neniu sciis, kiel ĉio ĉi estis «aranĝita», krom, eble, la dekano. Nu, kaj al tiu ne necesas montri, ke Eŭgeĉjo dankas kaj tiel plu...

Ankaŭ Rodiono Metodjeviĉ ĝojis: ja estas tamen io en tiu knabo, se li sen specialaj kapabloj, dorlotita de la panjo, aniĝis al la instituto. Tie estas pura afero — konkurso, ne eblas ĉikani.

— Nu, do, se mi maljuniĝos — vi min kuracos! — diris li al Eŭgeĉjo. — Ĉu konsentite?

Al Ustimenkov Stepanov venis en civila vesto, kaj nur laŭ lia purpure sunbruniĝinta vizaĝo kaj laŭ la balanca, risorta irmaniero eblis kompreni, ke li estas maristo. Barbara-n Rodiono Metodjeviĉ eĉ por minuto ne lasadis foriri de si, same kiel Vlaĉjon. Drinkinte glaseton da vodko, li appetite grakadis kaj diradis:

— Drinku, fraĉjoj, ni ĉi tie, sur ĉiel' estos alie, kaj se eblos drinki tie, drinku tie kaj ĉi tie...

Iom poste venis avo Metodo — bonaspekta, post banejo, en veŝto, el sub kiu estis elŝovita silka ĉemizo.

— Eksidu, radiko de tuta nia gento! — diris Rodiono Metodjeviĉ. — Kaj ĝoju, vi ĝisvivis: via nepo estas studento-medicinisto, Vlado same! Je tio ni drinku grandan kalikon!

— En termezuristojn iri estus pli bone! — deklaris la avo.

Li pri ĉio havis sian opinion.

— Kial sen uniformo? — demandis li la filon. — Vi estas en granda rango, do portu, por ke homoj vidu. Mi kiam de la japana milito venis, longe la epoletojn ne demetadis — ja estis ia respekto. Kiam demetis — tuj mi iĝis kampulo nudpieda.

Kaj demandis de Aglaja:

— La haringon vi kontraŭ kiom aĉetis?

— Kontraŭ mono! — diris onklino Aglaja.

— Kaj la ŝafajon?

— Lasu, avo! — diris Rodiono Metodjeviĉ. — Ĉu por vi ne estas egale?

— Mi tion por konversacio! — klarigis avo Metodo.

Barbara alpremiĝadis al la patro, flustre petadis:

— Loĝu iomete kun ni, paĉjo, mi vin tre petas. Prenu forpermeson, lasu viajn vaporŝipojn...

— Ne vaporŝipojn, sed militŝipojn! — edife diris Stepanov. — Kaj da vi ĉi tie ĉe mi estas nur tri, kaj tie multe. Komprenu vi mem, filino.

— Eŭĝeĉjo estas ia malbona! — plendis Banjo. — Ne komprenas mi lin.

— Ni esploros.

Atanzio Petroviĉ alportis gitaron kun banto, fingrumante la kordojn, ekkantis:

Aĥ vi nokto, vi nokt' malhela!
 Nokt' malhela, vi, nokt' aŭtuna!
 Kial, nokt', vi morniĝis tiel?
 Eĉ ne unu stelet' en vi estas...

Aglaja per forta, malalta voĉo daŭrigis:

Eĉ ne unu stelet' en vi estas...

Ĉiuj ial malgajis, nur avo Metodo iomete prancis, sed poste ankaŭ li kvietiĝis.

— Kio okazis? — demandis Aglaja. — Ŝajne neniun venis, sed duono de la kanto malaperis.

Stepanov ofte kuntiradis la brovojn, Atanzio Petroviĉ metis la gitaron sur la sofona, fiksrigardante al la filo. Eŭĝeĉjo tiutempe estis flustre klariganta al Vlaĉjo, ke li devas urĝe «fuĝi», — la afero estas en tio, ke unu kompanio iras trans Unĉon por rosti verajn ŝaŝlikojn sur pikrostiloj, estos kaj Iraida, kaj Miĉjo Ŝervud, eble, la dekanano mem «bonvenos», ĉu klaras?

— Klaras! — kun malsimpatio respondis Vlaĉjo.

En krepusko ili konversaciis pri la estonteco de Banjo. Vlaĉjo konsilis aniĝi al medicina instituto. Atanzio Petroviĉ parolis pri la teĥnologia, onklino Aglaja silentis kaj ridetis. Obstine kuntirinte la brovojn, Barbara diris kun fero en la voĉo:

— Mi laboros en arto!

— Kiel do tiel? — miris la iomete ebriiĝinta avo.

— Nu... en teatro, ekzemple, — ankoraŭ pli laŭte kaj eĉ kolere diris Banjo.

— Nu, same... laboro! — oscedis la avo.

— Kaj ĉu talenton vi havas? — singarde demandis Rodiono Metodjeviĉ. — Mi, komprenu, Banjeto, nenion ofendan al vi deziras diri, sed via muzika orelo, ekzemple, ne tro... Kaj vi mem... kiel rapo... dikfortika, tiajn aktorinojn mi ial ne vidis.

— Mi kreskos! — morne promesis Barbara. — Kaj da farunaĵoj mi manĝu malpli. Kio koncernas la voĉajn kapablojn, do mi ja ne intencas iri en operon — tio estas unue, kaj due — la voĉo trejneblas.

Vlaĉjo rigardis al Banjo kun kompato. Ŝi montris al li la langon kaj forturnis sin.

Vespere, pli poste, Atanzio Petroviĉ estis leganta iun maldikan buntan libron. Oportune metinte la piedojn sur la flankan apogilon de la sofo, li nehaste fumis kaj miris:

— Jen, mirinde! Oni skribas, ke birdo aglo estas la sola en la mondo plumhavulo, kiu povas rigardi rekte al la suno. De tio devenas la esprimo — okuloj de aglo. Ĉu vi aŭdis, Vladimiro?

— Ne, ne aŭdis.

— Belaj ili estas, diabloj! — daŭrigis la patro. — Mi ankoraŭ kiam flugadis sur «Sopwith», kontemplis: iras ĝi rekte al la frunto de la maŝino, ne deziras flankeniĝi. Kuraĝaj birdoj...

Aglaja reveme ridetis, aŭskultante la fraton, ŝiaj malhelaj pupiloj flagris. Sur la tablo alte kantis la samovaro, kaj ŝajnis, ke ĉiam ili tiele estis, ĉiuj trioje, kune, kaj ĉiam nepre estos kune...

Sed ĉe la mateniĝo la patro forflugis. Akompani sin por adiaŭo li malpermesis.

— Longaj adiaŭoj — troaj larmoj, — diris li gaje, ĝistrinkis teon, puŝis la filon al la ŝultro, kiel dum la renkontiĝo, brakumis la fratino kaj eliris.

Vlaĉjo transfleksiĝis el la fenestro.

La patro staris sur la perono, ĵetante rigardon al la griziĝanta ĉielo. «Okuloj de aglo», — ial rememoris Vlaĉjo. Lanterno prilumis la senĉapan kapon de Atanzio Petroviĉ, la kaskedon li tenis en la mano. Tia sian patron Vlaĉjo Ustimenko vidis lastan fojon en la vivo, tia lin li memorfiksas por ĉiam: homo staras sur perono kaj rigardas al la ĉielo — tie estas lia aviadista vojo.

1. Ekde 1933 — Odesa universitato.

Ĉapitro kvara

Donacoj

Jam mateniĝis, kiam Atanazio Petroviĉ venis al la aerodromo. Nermalproksime, apud Unĉo, estis pasumanta Stepanov en sia blanka marista tuniko.

— Mi ja diris, ne necesas! — morne diris Ustimenko. — Por kio vi ne satdormis?

— Sendormeco, — respondis Stepanov. — Ja mi al vi ne malhelpas, flugu. Al la vosto mi ne kroĉiĝos...

Aliris deĵoranto, li iom interparolis kun Atanazio Petroviĉ. Poste venis ankoraŭ du uloj. Ustimenko aŭskultis la motoron kaj ekfumis kun Stepanov.

— Kiam ni intervidiĝos? — demandis Rodiono Metodjeviĉ.

— Nu, supozeble, ne baldaŭ...

— Kie vi pasigos feriojn?

— Mi deziras per kuracoŝlimoj kuraciĝi, — diris Ustimenko. — La vundo, kvankam malnova, doloras. Kial vi estas malgaja, maristo?

— Aĥ ne, normale! — kun suspiro diris Rodiono Metodjeviĉ.

La motoro ree ekzumis, eksilentis kaj ree ekzumis. La teĥnikistoj estis ion kontrolantaj. Ustimenko premis la manon de Stepanov per sia malmola, forta polmo, surmetis gantojn kaj facile, kiel knabo, engrimpis en la maŝinon. Iom klopodis tie, bone sidigante sin, kriis siajn aviadistajn komandajn vortojn, kaj la aviadilo, saltetante, ekkuris laŭ la kurejo. Kaj post kelkaj minutoj la nigra punkto dissolviĝis en la ĉielo.

«Kiel mi tamen vivu? — pensis Stepanov. — Ja tiel ne plu eblas? Aŭ eblas? Aŭ aliaj homoj same tiel vivas, sed ne pensas pri tio, ne turmentas sin?»

Tamen, li ne rajtis pensi pri ĉio ĉi en stato de maljusta incitiĝo, kaj nun li estis incitita. Sed trankvilo ne tiom facile troveblis, kiam afero koncernis Eŭgenon, same kiel li ĝis nun ne povis esti tute trankvila kun Alevtina.

Li estis nek trankvila, nek — ŝajnis al li — justa kun ili, ĉar li treege severe rilatis al si mem. Kaj li ree, je mila fojo, imagis ŝian vizaĝon, hararanĝon, faritan en frizejo, kaj tiun rigardon, kiun li rimarkis sur si hieraŭ, en la tago de veno: rigardon de humila malamo.

— Mi forveturas al la somerdomo, — diris ŝi al li, tuj kiam li eniris. — Ne eblas dum tuta somero spiradi varmegon kaj polvon. Eĉ sen tio mi kun tiuj ekzamenoj tute elturmentiĝis.

— Kun kiaj ekzamenoj? — ne komprenis li.

— Kun Eŭgeno.

— Ĉu vi helpis al li prepariĝi? — ne retenis sin Stepanov.

— Mi estis kreanta por li kondiĉojn! — diris Alevtina. — Vi ĝis nun ne povas tiel vivteni vian familion, ke mi havu almenaŭ unu servistinon...

— Ĉu denove sama kanto? — blankiĝante pro furiozo, demandis li. — Ĉu al vi plaĉas tiuj nomoj de tiu tempo, kiam oni vin...

— Silentu! — ŝrikis ŝi.

Plej multe tiu eksa ĉambristino timis, ke iu ekscios pri ŝia pasinteco: kvazaŭ ŝi estis ŝtelistino aŭ murdadis homojn!

Tiele ili renkontiĝis — la edzo kaj la edzino.

Ŝi deziris, ke li forveturu, kaj Eŭgeno deziris, sed li decidis ne forveturi. Li havis Banjon, kaj krome — kien li iru nun, kiam la ŝipo estas metita en dokon, al kuraĉloko li veturi ne deziris, kaj lin oni preskaŭ perforte elpelis el la floto por ripozo. Alevtina veturu al la somerdomo, al sia amikino, sed li restos. Ĉi tie estas kviete, sub la fenestroj kreskas poploj kaj betuloj, eblas preni duŝon, kuŝi kun libro, vespere iri en la urban ĝardenon kaj aŭskulti muzikon, kaj kiam Banjo liberiĝos, — ho, tiam ili vojaĝos sur vaporŝipo aŭ entute elpensos ion mirindan...

Kaj dume por ĉiuj estu bone!

Finfine Eŭgeno estas studento. Eble, li malpravas rilate al la knabo; eble, la tuta afero vere estas en tio, ke tiu estas lia duonfilo. Necesas ĉion ĉi rompi, necesas aranĝi hodiaŭ tagon de feliĉo por ĉiuj! Kaj por Vlaĉjo Ustimenko, kaj por Aglaja, kaj por avo Metodo, kaj por Eŭgeno, kaj por Barbara. Kompreneble, li kulpas antaŭ Eŭgeĉjo. Banjon li gastigis ĉe si en Kronŝtadto, kaj Eŭgeno restis kun Alevtina. Kaj ĉu li iam interparolis serioze kun sia duonfilo? Ne, necesas ĉion ordigi, necesas, finfine, trovi ŝlosilon al la animo de tiu estonta medicinisto!

Plena de tiuj meditoj, li razis sin en la loĝejo, kie ĉiuj ankoraŭ dormis, prenis duŝon, prenis multe da mono kaj ekiris al vendejoj. En brokantejo li aĉetis fotilon, en nutraĵvendejo — pirogetojn kaj tortetojn, sardinojn, fragojn, vinon kaj ankoraŭ ĉion plej multekostan kaj bongustan. Rodiono Metodjeviĉ havis malsatan, malfacilan infanecon, kaj li neniam estis malŝparulo, bone sciante, kion kostas mono, sed en tiu ĉi memorinda por li tago li malŝparadis sen kalkulo, gaje, eĉ feliĉe. Por Barbara li aĉetis ruĝan trikitan bluzon, por avo Metodo — novajn ŝuojn, por Vlaĉjo Ustimenko — verkaron de Herzen(1) en bonaj bindaĵoj kun ledaj librodorsoj. Kaj por la vespero li akiris por ĉiuj biletojn al opero «Faŭsto». En la urbo estis turneantaj moskvaj aktoroj, kaj akiri biletojn estis tre malfacile. Graketante pro ĝeno, Stepanov iris al dika, tre solida administranto, diris, ke li estas komandanto de ŝipo en ripozo kaj dezirus...

— Ĉiuj dezirus, — impertinente respondis la administranto. — Bedaŭrinde, nia Domo de kulturo estas ne kaŭĉuka.

Tamen ses biletojn en la dekoka vico Rodiono Metodjeviĉ akiris. Kaj, viŝante la ŝvitkovritan frunton per tuko, eksidis en taksion, plenŝtopitan per aĉetaĵoj.

Barbara jam estis forkurinta, kiam li alveturis, kaj Eŭgeno per malvigla voĉo estis parolanta telefone.

— Estas tede, sed necese! — aŭdis Rodiono Metodjeviĉ. — Li ja estas dekano, kiu scias, kiel aranĝiĝos la vivo. Ne kraĉu, infano, en puton, ĉar ĝi taŭgos por trinki...

— Kaj mi aŭdis alie, — malmilde diris Rodiono Metodjeviĉ, enirante en la manĝoĉambron, — ne trinku el puto — ĝi taŭgos por kraĉi.

Eŭgeĉjo kovris la parolilon per la manplato kaj ĵetis oblikvan rigardon al la patro.

— Sprite, sed ne realisme, — respondis li al Stepanov. — La vivo, kara paĉjo, estas ne tiom simpla afero.

Kaj, sidiĝinte en fotelon, li malvigle kaj longe ekparolis kun iu sia kamarado. Sur Eŭgeno estis lia damnita reto por haroj, kaj, parolante, li ĉiam tiradis sin kaj oscedadis. Sed Rodiono Metodjeviĉ tamen ne cedis al la malamika sento, kaptinta lin. Li ree diris al si, ke infanoj neniam kulpas, sed pri ĉio kulpas iliaj gepatroj. Li apartenis al tiuj homoj, kiuj scipovas kruele kulpigi sin mem eĉ tiam, kiam ili absolute pri nenio kulpas, ne dirante eĉ pri tiuj okazoj, kiam kulpo estas malrekta. Kaj li denove, kvankam jam malnature, komencis voki en si tiun emociion, kiun li sentis matene, kaj, dum Eŭgeno babilis, dismetis sur la tablo la donacojn, kaj supre — la biletojn al la opero.

Eŭgeno finparolis, surmetis la parolilon, ankoraŭ tiris sin kaj, pigre paŝante per siaj mallongaj kruroj, aliris pli proksime.

— Tio estas bona fotilo, — diris Rodiono Metodjeviĉ, — solida aparato. Ni produktas unuaklasan optikon, kaj scipovi foti estas iam agrable...

La vortoj estis pene elirantaj el lia gorĝo. Kaj la frazo rezultis stulta, longa, kaj lia voĉo estis ia kvazaŭ petanta.

— Spegulaj fotiloj, verŝajne, estas pli oportunaj, — penseme respondis Eŭgeno. — Jen Iraida, la filino de nia dekano, havas spegulfotilon de Zeiss, ĝi aspektas bele, ŝike. Sed por tiu diablaĵo ankoraŭ stativo necesas. Tro grandamplekse, verŝajne.

— Stativon mi aĉetis, — kun preteco, pli rapide, ol necesis, diris Stepanov, — sen stativo, vi tute pravas, sen stativo ne eblas foti. Sed por komenco tia aparato, Eŭgeĉjo, estas tre bona. Ĉe ni ankoraŭ en la instruejo estis unu knabo, cetere, same Eŭgeno, li faradis artajn fotojn: abelon, vidu, li tre nature sur fagopiro fotis, tia vila ĝi estis, la foton oni eĉ en ĵurnalo presis, laŭ konkurso, kaj la aparato estis multe malpli bona, ol la via.

— Ja mi ne diras, ke ĝi estas malbona. La aparateto nemalbonas, nur grandamplaksas, nun tiajn fotilojn neniu el niaj knaboj portas.

— Kaj kiuj estas tiuj — viaj knaboj?

— Nu, vi ja scias: Kirillov, Boĉjo, Semjakin, mi kun ili ofte renkontiĝas, pasigas tempon...

Rodiono Metodjeviĉ kapjesadis al ĉiu nomo, kvankam li tute neniun konis.

— Kaj Ustimenkon vi kial ne nomas? — demandis Rodiono Metodjeviĉ kaj etendis antaŭen la kolon. — Kie do estas Vlaĉjo? Ĉu li nesufiĉe bonas por vi?

Eŭgeno facile paliĝis. En la okuloj aperis la konata al Stepanov esprimo de humila kolero.

— Vidu, paĉjo, — starante malproksime de Rodiono Metodjeviĉ, diris li. — Vidu, mi ĵuras, mi neniam komprenas, kion vi de mi deziras? Via Vlaĉjo estas obsedato, maniulo, kaj ni estas simplaj knaboj. Mi ne estas certa, eble, el li vere kreiĝos granda homo, mi ne disputas, sed, se vi deziras, ni estas junaj, kaj ni ŝatas preni de la vivo ĉion gajan kaj bonan...

— Do, klaras! — kapjesis Stepanov.

— Finfine la Soveta potenco estas Soveta potenco, — iomete vigliĝinte kaj pli paceme, eĉ konfide daŭrigis Eŭgeno. — Kaj ne por tio vi kaj la panjo tiom travivis kaj vi ĉiuj batalis, ke viaj infanoj vidu nenion gajan aŭ ĝenerale feliĉan...

— Klaras! — interrompis Stepanov.

Al li estis sufoke, li malfermis la fenestron kaj trinkis varmetan akvon el karafo. «Ne kverelu, ne kverelu! — ripetadis li al si mem. — Komprenu! Tio estis ŝi, Alevtina, kiu sugestis tiujn aĵojn al Eŭgeno. Tion faris ŝi, ŝi malbonigas la knabon». Kaj por ŝanĝi temon, li demandis, kiel la panjo vivas en la somerdomo.

— Enuo tie estas tedega, — respondis Eŭgeno, metinte la piedon sur la seĝon kaj nodante la laĉon bante. — Tie najbare ja loĝas ŝia tajlorino, Lucie Miĥajlovna...

— Ĉu francino?

— Kial francino? Rusino. Ŝi amikas kun la panjo, sed ili same tre kverelas. Hieraŭ Lucie al ŝi organdion fuŝis...

— Kion fuŝis?

— Tio estas tia ŝtofo bunta, malmola — organdio.

— Komprenite! — diris Stepanov, kvankam li nenion komprenis. — Nun ankoraŭ unu demando: kio estas tiu bildo nova ĉe vi?

Kaj Stepanov ĵetis rigardon al vitro, briletanta sub radioj de la matena suno. Sub la vitro estis pentrita rufa, sabla, enua kampo kaj kelkaj vegetaĵoj, kovritaj per dornaj verukoj.

— Kaktoj, — indiferece diris Eŭgeno. — Nova panja hobia. Ŝi kun Lucie ilin bredas.

— Ĉu kaktojn?

— A ha.

— Ĉu konfitaĵon ili kuiras el kaktoj?

— Tute ne konfitaĵon, — kun rideto diris Eŭĝeĉjo. — Tio estas bela, ĉu vi komprenas? Simple pro beleco.

— Nu, kaj kie estas la akvario? Mi ĝin ne vidas.

— La akvarion oni forportis. La fiŝoj tie infektiĝis per io, ĉiuj mortis. Kaj ne kadavriĝis, rimarku, sed mortis. La panjo koleras, se oni diras «kadavriĝis».

— Mortis! — ripetis Rodiono Metodjeviĉ. — Do, klaras. Nu, kaj pri la kaktoj mi tamen ne komprenis: ĉu ili floras bele aŭ havas bonan odoron?

— Tute ne, simple verdaj dornaĵoj. Tio estas moda, ĉu vi komprenas? Estas mode ekkrii: «Dio, kiel ĉarme!» Jen ĉio!

— Nu, bone, ne indas pri tio paroli! — diris Stepanov. — Ni jen kion faros: atendos iomete Barbara-n, poste tagmanĝos per ĉiaj almanĝaĵoj kun Vlaĉjo kaj Aglaja kaj moviĝos al la teatro. Kiel vi opinias?

Eŭgeno silentis.

— «Faŭsto» de Gounod, opero, — post paŭzo aldonis Stepanov. — Mefistofelon kantas Sverliĥin, reala voĉego.

— Sverliĥin — tio estas bona, sed nenion ni, paĉjo, sukcesos, — diris Eŭgeno penseme. — Mi hodiaŭ estas invitita, kaj rifuzi estas embarase. Kaj tage ni ĉiuj interkonsentis iri al futbala matĉo. La unĉanskanoj ludas kontraŭ «Torpedo» — tio ne estas bagatelo... Do vi sen mi iel iru...

— Klaras! — jam multan fojon diris Rodiono Metodjeviĉ. — Komprenite...

Kaj, klininte la kapon, eliris el la ĉambro.

1. A. I. Herzen (en rusa literumo Gercen) (1812–1870) — elstara rusa publicisto, verkisto, filozofo (hegelano, materiisto), pedagogo, socialisto. Ĉar li estis nelaŭleĝa infano, lia familinomo estis elpensita — de la germana vorto «Herz» (koro).

Avo

Barbara plu ne venadis, la tago daŭris malplena, sensenca, sufoka.

Finfine venis avo Metodo, alportis faskon da juna cepo, rafanetojn, envolvitajn en ĵurnalon, ladvazon da kvaso. La avo alveturadis al la filo precipe kiam Valentena Andrejevna forestis, en ŝia ĉeesto li ne kuraĝis longe loĝi. Ŝin furiozigadis, kiam li iradis en la loĝejo nudpieda, en ĉemizo sen zono, aŭ, drinkinte glaseton, per alta kaj kortuŝita voĉo kantadis: «Aĥ vi povra, povra kudristino, deksejara eklaboris vi», aŭ subite regaladis gastojn: «Manĝu, mi petas, ni ankoraŭ multe havas!» Loĝinte nemulte, la avo iĝadis ia hasteme timigita, komencadis ofte palpebrumi, riverencadis pli malalte, ol necesis, eksilentadis kaj forveturadis en sian vilaĝon, en la malplenan lignodomon, odorantan je plumoj kaj cindro.

Sen Valentena Andrejevna (mense avo Metodo nomadis la bofilinon «Satanina Andrejevna») li loĝis pli firme, fumetadis sian pipon ne nur en la kuirĉambro, sed eĉ en la koridoro kaj laŭte rakontadis al Barbara siajn rememorojn, sed kiam al Eŭgeno venadis kamaradoj, la avo eksilentadis kaj tute ne aperadis, dirante kun duonrido, ke al li ankaŭ ĉi tie ne blovas, dum tie sinjoridoj gastas. Kaj foje Rodiono Metodjeviĉ vidis, kiel iu kamarado de Eŭgeĉjo ordonis al la avo iri aĉeti cigaredojn.

La koro de Stepanov doloris, kiam li vidis, kiel humiliĝas la eĉ sen tio humila avo, sed Alevtina tiel ruĝiĝadis, kiam la avo eliradis al gastoj, ke Stepanov, ne sciante, kiun li pli kompatu — ĉu la avon aŭ la edzinon, sentis kaj amaron, kaj faciliĝon, akompanante la maljunulon al la stacidomo kaj ŝovante en lian poŝon plian monon «por ajna okazo».

Ili tagmanĝis duope, ne ĝisatendinte Banjon. La avo sidis en neproporcio longa jako, barba, liaj malgrandaj helaj, kiel ĉe la filo, okuloj kun severa respekto rigardis al Rodiono Metodjeviĉ, kaj, parolante kun li, li nomadis lin Rodiono, sed tiel, ke eblis pensi, kvazaŭ li prononcas ankaŭ la patronomon(1). La pirogetojn kaj sardinojn la avo pro delikatemo ne manĝis, sed enŝovadis en la buŝon cepon per faskoj, dirante ĉe tio, ke cepo, evidente, nun bone rikoltiĝis, ĉar ĝi kostas malmulte. Per tiu komplikita maniero la patro estis aludanta al la filo, ke li ne malŝparas monon vane kaj la interesojn de Rodiono Metodjeviĉ en mastrumado li strikte gardas.

Duope ili lavis la manĝilaron, kaj Stepanov proponis:

— Jen kio, paĉjo, ĉu ni veturu nun en la teatron? Ĉu vi deziras? Ja vi ŝajne nenie estis, escepte de cirko.

— Eblas ankaŭ en teatron! — purigante siajn dentojn per alumeto, diris la avo. — Mi ne kontraŭas. Kien homoj — tien mi, kial ne!

Sed liaj okuloj iĝis zorgemaj, kaj li komencis ofte palpebrumi, kvazaŭ ektiminte.

Finfine aperis Barbara kun Vlaĉjo. Dum la tuta tago Rodiono Metodjeviĉ atendis ŝin, kaj ŝi, kiel evidentiĝis, estis veturanta kun Vlaĉjo al kudrejo por almezuri «unuan veran kostumon — studentajn jakon kaj pantalonon».

— Kiaj tiaj studentaj? — malsimpatie demandis Stepanov.

— Nu, ŝi babilas stultaĵon, — respondis Vlaĉjo. — El la patra uniformo oni transkudris por mi. Banjo ja nepre bezonas komandi...

Li eksidis sur la sofon kaj tuj enprofundiĝis en iun libron, kaj Banjo, aĥante pro admiro, manĝis pirogetojn kaj tortetojn kune, altrinkadis cepon per kvaso, poste ŝovis la fingron en salujon, ĉirkaŭlekis ĝin kaj diris:

— Grandioze!

Tuj post la tetrinkado la avo komencis prepariĝi al teatro — purigis en la kuirĉambro la botojn, longe ial iradis tra la loĝejo en subvesto, kaj poste, zorgeme palpebrumante, jen enigadis la krurumojn de la pantalono en la botojn, jen metadis ilin ekstere, sur la bototubojn. Kaj Rodiono Metodjeviĉ fumis kaj pensis pri tio, ke dum ĉiuj ĉi jaroj li ne aĉetis por la maljunulo decan kostumon. «Kaktoj, — listigadis li mense la incitantajn vortojn, — organdio, akvario!»

— Prenu kaj surmetu mian civilan kostumon, — diris Stepanov, — vi estas ne alta, ĝi ĝuste konvenos. Ne malhonorigu min, vestu vin kulture...

La maljunulo cedis al la vortoj «ne malhonorigu min», surmetis ĉemizon kun kuspita kolumo kaj bluan ĉeviotan kostumon. Antaŭ la spegulo li faris minacan vizaĝon kaj diris:

— Jen kiele! Aj, tien vian dipatrinon!

Aglaja-n ili kunprenis, irante al la teatro. Ŝi jam estis atendanta sur la perono — festa, en blanka robo, tre ruĝvanga, kun krepuske briletantaj okuloj.

En la teatro la avo fingromontradis al la scenejo kaj laŭte, ĝeniĝante pri neniu, ne atentante ĉitadon, demandadis:

— Kiu estas tiu? Kial li? Kiu estas lia edzino?

Aŭ grakadis kaj koleris:

— Stultulo! Nu, stultulo kaj stultulo! Ĉu animon vendi? Aj-aj!

Ĉirkaŭe oni mallaŭte subridadis, kaj Rodiono Metodjeviĉ ridetis kaj interŝanĝadis rigardojn kun Aglaja: mirinde scipovis silenti kaj rideti tiu virino!

Dum la interakto la avo, promenante, strebis trairi preter spegulo kaj ĉiufoje ĉe tio faradis minacan, nealireblan vizaĝon, aldirante per solaj lipoj:

— Nu, kiele! Jen, kiele!

Pleje al la avo plaĉis Mefistofelo.

— Ruza, evidente, — diris li, — ĝuste diablo. Atingis la sian. Ne, tio estas tia afero — ne ligiĝu kun li! Ĉu mi prave diras, Banjo?

1. Uzado de patronomo en la rusa kulturo ordinare signifas estimon, malfamiliecon.

Post la teatro

Ili vespermanĝis hejme. Eŭgeno ankoraŭ forestis. Barbara pri io interflustradis kun Vlaĉjo, kaj al Stepanov ŝajnis, ke ŝi afektas; la avo kun bedaŭro demetis la ĉeviotan kostumon, drinkis vodkon kaj foriris dormi. Aglaja kaj Rodiono Metodjeviĉ sidis ĉe la fenestro; ŝi, ne plendante, rakontis al li, ke ŝi laciĝas, — senfortigas veturado tra la regiono, senvojeco, stulta, burokrata rilato al la afero de iuj filaborantoj.

— La juneco ja forpasis, — diris ŝi subite, — la fortoj jam estas ne tiaj. Iufoje mi krias vane; okazas, ke mi iun ofendas...

Kunmetinte la malgrandajn sunbrunajn manojn sur la genuo, ŝi mallevis la okulojn, poste ekrigardis al Rodiono Metodjeviĉ rekte en la okulojn kaj demandis:

— Ĉu por vi same estas ne facile, Rodiono? Vidas mi — la tempioj komencis grizhariĝi...

Li kulpe ridetis kaj verŝis por si vinon.

— En la floto mi ne plendas, Aglanjo, sed ĉi tie ĉio iel... Ne sukcesis, ne realiĝis, eble... Jen Eŭgeno...

— Kio Eŭgeno? — demandis Aglaja.

— Mi ne komprenas! — kun angoro diris Stepanov. — Mi tute lin ne komprenas...

— Sed jen Vladimiro komprenas. Kaj sufiĉe ĝuste. Vlaĉjo! — vokis ŝi la nevon. — Rakontu al Rodiono Metodjeviĉ tion, pri kio vi kun mi parolis antaŭnelonge rilate de Eŭgeĉjo.

— Nu, ne indas! — skuis la kapon Vlaĉjo.

— Parolu, — diris Rodiono Metodjeviĉ, — ne kompatu...

— Mi povas malĝentile diri, — diris Vlaĉjo, ekstarante de la sofo. — Mi delikate ne scipovas...

Rodiono Metodjeviĉ penis rideti:

— Delikate mi ne petas.

— Mi ne scias, kiu pri tio kulpas, mi ne povas juĝi, — diris Vlaĉjo, — sed via Eŭgeno ĉiam iel flanken vivas, ĉu vi komprenas? Mi al li antaŭnelonge tion en persona konversacio eldiris, tial mi ne ĝeniĝas ankaŭ al vi rekte la samon ripeti.

Li skuis la kapon, pensis iom kaj ekparolis per glata, obtuzeta, malmilda voĉo:

— Pro tio, kion mi al li eldiris, li nomis min lektoro, bonkonduta knabo kaj per aliaj agrablaj vortoj, ŝajne eĉ karieristo. Sed por mi tio ne gravas, mi tiel pensas kaj alie pensi ne povas. Ĉiu homo en nia ŝtato devas vivi per fruktoj de sia laboro, nur de sia, sed ne de patra aŭ ava, ĉu prave, Rodiono Metodjeviĉ?

— Nu, prave! — ial kolere respondis Stepanov.

— Jen mi kun Barbara antaŭnelonge rezonadis pri la serpo kaj martelo. Pli bone ne eblas elpensi — serpo kaj martelo! Ili estas simbolo de nia socia ordo, kaj en tiun simbolon estis metita multe pli da senco, ol nur laboristoj kaj kamparanoj. En tiu simbolo estas la tuta leĝo de nia vivo, la ĉefa leĝo, ĉu ne tiel, Rodiono Metodjeviĉ?

— Bedaŭrinde, ankoraŭ ne por ĉiuj, — jam ne kolere, sed malgaje konfirmis Stepanov.
— Jen ankaŭ Banjo ion kombinas, ne kompreneble kion, ĉu geologio, ĉu teatra arto, kaj pri la socia utilo...

— Nun mi kulpas! — ofendiĝis Barbara. — Jam oni ne rajtas heziti kun elekto de specialeco.

— Kaj kio? — malmilde interrompis Vlaĉjo. — Vere, vi tro multe hezitas. Tamen ne pri vi temas. Eŭgeno, Rodiono Metodjeviĉ, vivas aparte, por mi estas malagrabla al vi tion diri, sed li vivas ne per si, sed per vi, tio estas, pli ĝuste, per via helpo, sed ĉe tio aparte de tiu simbolo, pri kiu mi ĵus diris. Kaj li ne tiom spekuladas, tute ne, per vi li neniam spekuladas, sed li vin tenas en rezervo — eble por io vi taŭgos. Kaj li havas malĝustan teorion: li opinias, ke vi devas al Banjo kaj li krei luksan vivon, ĉar vi mem kaj Valentena Andrejevna spertis vivon malfacilan kaj pezan. Li kaj liaj amikoj, ja kelkajn mi konas, ili estas certaj, ke la revolucio estis farita por ili persone, por tio, ke antaŭ ĉio ili vivu en sato kaj varmo. Tio estas malĝusta, kaj ankaŭ vi malpravas en tio, ke ĉio estas por la infanoj, sed mi ne diros, vi koleriĝos...

— Ion tian mi supozis, — prononcis Rodiono Metodjeviĉ, — ion tiaspecan, sed ĉu vin ĉiujn eblas kompreni? Diablo vin ĉiujn scias, kia vi estas popolo...

Kunmetinte la manojn malantaŭ la dorso, li paŝadis el angulo en angulon en la manĝoĉambro per sia firma irmaniero. Lia vizaĝo estis konsternita, preskaŭ malfeliĉa.

— Eŭgeno estas konformisto, — nelaŭte, sed tre firme diris Vlaĉjo. — Juna, sed en pura formo. Jam tute preta.

Stepanov sulkiĝis.

— Ĉu tio estas ĝusta? — demandis li.

Vlaĉjo silente ŝultrolevis.

— Ni iam iomete ŝatas tro kompliki! — diris Aglaja. — Certe, la vivo estas malsimpla afero, sed, ekzemple, denuncanto en lernejo — ĉu tio ne estas jam karaktero? Mi al vi, Rodiono, ĝuste kaj malĝentile diros — mi vian Eŭgeĉjon delonge malŝatas kaj pensas, ke vi devas kun li ne nur eduklaboron fari, sed eĉ lukton, ĝis kio ajn...

— Do ĝis kio ĝuste? — kun amara duonrido demandis Stepanov. — Ĉu vi ne komprenas, ke rilate al Eŭgeĉjo miaj rajtoj ne nur estas limigitaj, sed ili ne ekzistas. Devoj ekzistas, sed rajtoj ne. Nu, por kio paroli pri tio...

Eniris la avo en flota nigra uniforma palto, surmetita super la subvesto, demandis:

— Ĉu kvason vi ne vidis? Mi tri ĉerpilojn da akvo eltrinkis, ne helpas. Kaj ŝajne mi ne manĝis ion tian...

Li ĉirkaŭrigardis ĉiujn, konfuziĝis, rimarkinte la ligilojn de sia kalsono, kaj foriris serĉi sian kvason.

— Tiele! — diris Rodiono Metodjeviĉ. — Gaja vespero. Nu, pardonu min...

Adiaŭinte la gastojn, li kisis Barbara-n kaj, ekvidinte kompaton en ŝiaj okuloj, diris, ke li deziras dormi. Kion ajn, sed kompaton al si li ne eltenadis. Banjo longe snufadis en la banujo, poste ankaŭ ŝi kvietiĝis. Stepanov revenis en la manĝoĉambbron, verŝis por si malvarman teon, komencis paŝadi en la ĉambro el angulo en angulon.

Eŭgeno revenis malfrue, malfermis la pordon per sia ŝlosilo kaj eniris en la manĝoĉambbron. La patro plu estis iranta el angulo en angulon kun cigaredo en la mano.

— Bonan vesperon! — salutis Eŭgeno.

— Bonan vesperon! — respondis Stepanov. Kaj aldonis, ke eblus venadi pli frue. Tamen, li ne koleris. Al li simple ŝajnis, ke al li nevokite venis fremda homo.

Tiu fremda junulo eksidis al la tablo kaj komencis vespermanĝi, ial tro rapide rakontante, kiel ludis la dekstra flanko kaj kiel ili ĉiuj post la matĉo veturis al somerdomo de Ŝilin, kiel ili tie trinkis glacimalvarman limonadon, banis sin kaj ĝenerale pasigis la tempon. Rodiono Metodjeviĉ silentis kaj aŭskultis. Eble, se simple silente aŭskulti, troviĝos la perdita ŝlosilo. Ja estis tempo kiam li longe portadis la etan, malsanan, muknazan Eŭgeĉjon sur la manoj, kiam li akiradis por li en la malsata Petrogrado sukeron, akiradis, humiliĝante. Estis tempo, kiam li montradis al Eŭgeĉjo literojn. Kiel do? Ĉu konformisto? Tio estas fremda homo? Homo, kiu ĉion faras nur por si mem?

Kaj denove, jam ne sciante kioman fojon, Rodiono Metodjeviĉ faris al si la saman demandon: kiam, kiel, kial tio okazis?

Kaj subite li komprenis — kial.

Tio kvazaŭ lumiĝis por li: tial, ke estis tempo, kiam la tuta vivo de Alevtina koncentriĝis sur Eŭgeĉjo. Li estis ĉio, ĉio estis farata por li, al li estis permesita ĉio. Ĉu rajtis Rodiono Metodjeviĉ, elturmentita kaj laca, sendi la knabon por aĉeti botelon da biero, cigaredojn aŭ alumetojn? La knabo devis nur sperti ĝojojn, kaj se ne ĝojojn, do lerni. La infaneco estas la plej feliĉa tempo, asertadis Alevtina. Kaj se Stepanov kontraŭis, ŝi diris:

— Vi tiel pensas, ĉar li por vi ne estas parenca. Orfo, certe... Sciu, mi ne permesos lin ofendi. Memoru...

Antaŭ ĉirkaŭ kvin jaroj dum familia tagmanĝo Eŭgeno diris abomenan impertinentaĵon al Rodiono Metodjeviĉ. Kiel ĉiuj bonkoraj homoj, Stepanov estis ekkolerema. Neniun vidante, preskaŭ perdante la konscion pro furiozo, li kaptis de la tablo stakon da teleroj

kaj ĵetis ilin sur la plankon. Ekŝrikis Alevtina, ekpendis sur la patro la eta Banjo. Eŭgeno, paliĝinta, diris trankvile:

— Frenezulo psikmalsana!

Stepanov foriris el la manĝoĉambro. El trans la muro aŭdeblis, kiel Alevtina estis ion rapide kaj milde diranta al Eŭgeno, aŭdeblis, kiel tiu respondis:

— Ja iru li al diablo, maljuna stultulo!

Poste Eŭgeno kantetadis. Li iradis en la koridoro, frapadis per la piedoj kaj intence kantetadis. Kantetadis, sentante siajn fortojn, sian potencon, kantetadis, komprenante tutan senhelpecon de la duonpatro. Certe, kial Eŭgeĉjo ne kantetu? Li ja estas nervoza knabo, kaj lia patro estas krudulo, kampulo, bruto. Tiu lasta vorto el la leksikono de sinjorino Gogoleva tre enradikiĝis ĉe Alevtina.

Kaj jen elkreskis fremda junulo.

Nun li estis sidanta, maĉanta pirogetojn, sardinojn, berojn, trinkis teon. Kaj, strange, lia rigardo estis varma kaj karesa. Li rigardis al Rodiono Metodjeviĉ alie, ol antaŭe. Ho, kia konata rigardo! Tia rigardo aperadis ĉe Alevtina, kiam, elturmentinte la edzon per siaj konstantaj riproĉoj, ŝi deziris pacon en la hejmo. Kaj ankaŭ Eŭgeno deziris pacon en la hejmo, deziris bonajn rilatojn, deziris konformiĝi al la duonpatro — divenis Rodiono Metodjeviĉ — nur konformiĝi, nenion pli.

Kun severa scivolemo fiksrigardis Rodiono Metodjeviĉ al tiu fremda junulo. Li estis knabo kiel knabo: pura, sunbruna vizaĝo, travideblaj okuloj, molaj haroj, blankaj dentoj. Kaj la rigardo estis malfermita, rekta. Rodiono Metodjeviĉ havis ekzercitan okulon pri homoj: miloj trapasis liajn manojn — malnoblajn kaj fiajn homojn li distingadis disde la veraj rapide, tuj, eraradis malofte, preskaŭ neniam.

— Kaj jen ankoraŭ, paĉjo, — diris Eŭgeno. — Mi havas peton al vi. Nia dekano estas tre simpatia maljunulo, ne elstara, sed al mi persone li rilatas bonege. Morgaŭ estas naskiĝtago de lia filino, mi amikas kun ŝi. Mi kaj vi estas invitataj...

— Kaj mi kiel rilatas al tio?

— Nu, vi rakontos pri io, vi havas tre riĉan biografion. Almenaŭ pri Nestoro Maĥnoo. Aŭ kiel vi en la ĈK laboris. Ĉu vi havas ridindajn historiojn? Ni iru, vere, ili tre petis...

— Mi pensos! — kun peno respondis Rodiono Metodjeviĉ.

Kaj komencis serĉi en la poŝoj cigaredojn, kiuj kuŝis antaŭ li sur la tablo.

Ĉapitro kvina

Polunin rakontas

Lernis Vlaĉjo turmente.

Jam en la unua studjaro li legis famajn «Analojn de kirurgia kliniko» de Pirogov, en kiuj tiu pridubis multajn nedubeblajn veraĵojn de sia tempo, kaj mem komencis pri io dubi. Memcerteco de iuj instruistoj faris Vlaĉjon singarda, kaj lia konstante nefidema rigardo incitadis profesorojn. La Instituto Seĉenov tute elĉerpatis fortojn de Vlaĉjo. Ustimenko ne sciis, kio estas senĝene kaj diligente enskribi lekcionojn por poste parkerigi ilin, kiel tion faradis Eŭgeno — modelo de diligenteco, de respekto al instruistoj kaj entute knabo kun malfermita koro. Kaj ankaŭ histerie prepariĝi al ekzamenoj Vlaĉjo ne scipovis. Li aŭskultadis lekcionojn kaj memorfiksadis ĉion gravan, necesan kaj utilan; kaj ĉion, kio ŝajnis al li ĝeneralaja, li notadis en la menso por poste en libera tempo trovi objetojn al tiuj ĝeneralaj neŝanceleblaj veraĵoj kaj pruvi tutan ilian senbazecon. Tamen li ĉiam sciis tion, kion oni devis scii, li sciis eĉ pli multe, nur ĉiam en sia maniero. La ŝatata de li Ganiĉev nemalofte diradis:

— Unu saĝa franca patologo malestimis sciencajn rangojn, sed opiniis, ke malestimi estas pli oportune, troviĝante sur la supera ŝtupo de tiu damnita ŝtuparo, sed ne ĉe ties piedo. Memoru, Ustimenko: homon, starantan malsupre, oni povas suspekti pri stulteco kaj envio...

En la tria studjaro al Vlaĉjo tre plaĉis blonda, tre alta, ĉiam iomete anhelanta profesoro Polunin, proksima amiko de Ganiĉev. Prov Jakovleviĉ havis karotkolorajn vangojn, dikan kolon, linkolorajn, krispajn harojn. Li paroladis per terura, densa, roranta baso, estis malrespekta al tio, pri kio kelkaj instruistoj paroladis eĉ kun admiro en la voĉo, kaj nemalofte rakontadis al la studentoj iom strangajn historiojn, ŝajne, tute senrilatajn al la afero.

— Jen Inozemcev Teodoro Ivanoviĉ(1), — sciigis li foje, — estis tute hela persono en historio de nia medicino, talenta homo, potenca menso, mi eĉ dirus — sagaca en multaj rilatoj. Kompreneble, diagnozisto unuaranga, aŭ eĉ, kiel oni nun diras, ekstra. Nu kaj, certe, tre moda siatempe doktoro. Vi ja scias, mi esperas, kio estas privata praktiko, ĉu?

— Scias! — zumis la studentoj de la tria jaro, sciantaj pri privata praktiko precipe el novelo de Ĉeĥov «Ioniĉ».

— Favoris al Teodoro Ivanoviĉ tiu privata praktiko, kaj li ĝin ne neglektis, — daŭrigis Polunin. — Li respektis trankvilon, garantiitan per kapitalo, kaj ĉar li ne povis labori sola kun multenombraj pacientoj, do Inozemcev devis teni tutan aron da asistantoj, kiuj nomiĝis «knaboj de Nikitskaja» — laŭ persone aparteninta al Teodoro Ivanoviĉ palaceto sur la Nikitskaja strato de Moskvo. En tiu tempo de sia praktika leviĝo Teodoro Ivanoviĉ tre entuziasmiĝis pri salomoniako kiel panaceo kontraŭ vico de malsanoj kaj ĝenerale kontraŭ kataraj statoj. Tiu amoniaka teorioto, amikoj, estas neniom malpli bona ol multaj aliaj, samtempaj al profesoro Inozemcev. Sed estas interesa tio, ke, kiam iuj elpensitaj, elfantaziitaj teorioj momente faladis en forgeson, la amoniaka floris kaj prosperis. Kiel tio povis okazi?

Kaj Polunin ĵetis ruzan rigardon al la aŭskultantoj, atendante respondon. Sed ĉiuj silentis. Kaj kun malgaja suspiro Polunin daŭrigis sian rakonton:

— Kaj povis tio okazi tial, ke la «knaboj de Nikitskaja» — ĉiuj homoj spertaj, lertaj kaj pri si mem bone zorgantaj, junaj, mezaĝaj kaj maljunaj — liveradis al sia patrono informojn nur pri miraklaj resaniĝoj per damnita salamoniako. Montrante tion, kion deziris Teodoro Ivanoviĉ, kiel realan, ili metis lin, bonegan en la plej alta senco de tiu vorto kuraciston, en stultan situacion antaŭ la studentoj, kiuj pri salamoniako jam ridis. Sed Inozemcev donadis al siaj knaboj, kaj pli ĝuste — kuracistoj-lakeoj, panon tute ne per avara mano, kaj panon donadis, kaj mielon, kaj lakton. Danke al tio, kaj ankaŭ pro timo ĉagreni sian ĉefon kaj patronon, tiuj «knaboj de Nikitskaja» senhonte trompadis Inozemcev-on. Ili, laŭ esprimo de Nikolao Ivanoviĉ Pirogov, «grase manĝadis, mole dormadis kaj iradis per gajaj piedoj en horoj de popolaj plagoj», kaj Inozemcev, kompreneble, siajn grandegajn meritojn antaŭ la scienco ne perdis, sed metis sin en ridindan situacion antaŭ siaj samtempanoj, kaj ĉar inter samtempanoj nepre troviĝas ankaŭ kronikistoj, do ne ekzistas tia sekreto, kiu poste ne iĝos konata. Tiun ĉi anekdoton mi rakontis al vi neniam por malaltigi la memoron de Inozemcev, sed nur por per tia klara ekzemplo averti: neniam, karaj kamaradoj Eskulapidoj, lasu kontroli viajn malkovrojn al homoj, dependantaj de vi materie, al homoj, subigitaj al vi kaj kun vi hierarkie ligitaj. Moko estas tre aĉa afero. Ĝi por longe algluiĝas al la plej talentega homo, se tiu eraris. En tiu senco treege necesas gardi sin kaj siajn kolegojn, dirante pro ili mem, pro kamaradecaj rilatoj, pro honoro de la kuracistaro solan veron, nuran veron, ĉiam veron...

Ĉiam pli klare Prov Jakovleviĉ distingadis en la kurso Vlaĉjon kaj fojfoje longe interparoladis kun li duope en la kvieta instituta parko. Tie li ripozadis, elirinte el sia terapeŭtika kliniko, fumadis dikajn propramane faritajn cigaredojn, ĵetadis rigardojn al la ĉielo, rezonadis, kvazaŭ daŭrigante antaŭnelonge interrompitan konversacion:

— Indus verki libron pri eraroj de grandaj doktoroj. Mi proponis antaŭnelonge al unu saĝulo — li tiel koleriĝis, vi ne povas imagi! Kaj kiaj vortoj estis uzitaj: senkreditigo, mensa demoralizo, subfoso de la scienca mondrigardo — estas mirinde, kiel ekkoleris mia saĝulo! Ho, densas ĉe ni ankoraŭ la korporacia spirito, fojfoje estas malfacile spiri! Ĉiuj estas respektindaj, altestimataj, ĉiuj esperas en la grandajn traŝoviĝi, almenaŭ flanke, sed esperas. Sed malfacilas tio. Tial ili anticipu sin defendas, por ke ĉi tiu kaliko pasu for de ili. Ĝi pasos! Ja interesaj estas la eraroj de la grandaj homoj, sed ne de vi ĉiuj — tamen ili eĉ ne aŭskultas. Pirogov estis tiom granda, ke ne timis mem skribi pri siaj eraroj. Kaj rezultis tre edife por tutaj generacioj, sed ne, ili respondas, ke tio estas alia afero. Kompreneble, alia. Sed materialon mi kolektis bonegan. Trarigardis ion el ĝi mia saĝulo kaj rememorigis al mi, kiel nia korporacio siatempe renkontis «Notojn de kuracisto» de Veresajev(2). Tio, diris mia saĝulo, estas ankoraŭ nur floroj, ni al vi berojn montrus, kiel ili kreskas.

Foje, renkontinte Vlaĉjon sur la Proleta strato, li montris al li lukse eldonitan libron — en ledon, kun ora boso, kun ora tranĉparto. Kaj koleriĝis:

— Kia fiaĵo! Bonvolu vidi, la titolo de ĉi folianto estas «Pesto en Odeso» — studaĵo kun aldono de portretoj, planoj kaj desegnoj. Sur la unua loko ni trovas portreton de duko de Richelieu, poste Voroncov-on(3) kun ĉiuj ordenoj, plenan de sento de propra supereco super ĉiuj simpluloj, nu, kaj baronon Meiendorf kaj ceterajn venkintojn de la Odesaj epidemioj. Kaj bonvolu atenti, neniun kuraciston. Estas bildo de rato, lieno de pesta nigra

rato same trovis por si lokon kune kun bubono de bruna rato, sed doktoroj ja forestas. Ne meritas! Modesteco sur limo de malnobleco! Mi aĉetis tion ĉe librobrotantisto, foliumis kaj afliktiĝis. Kial tiuj dukoj, grafoj kaj baronoj en epoletoj kun monogramoj, kun laĉornamaĵoj kaj ordensignoj estis prezentitaj, sed nia bonega Gamaleja(4) — sentima kaj purkora doktoro — ne meritis? Tamen, estu sana!

Alian fojon, sidante sur sia ŝatata benko, li rakontis al Vlaĉjo:

— Estas konate, ke la granda Sergio Petroviĉ Botkin(5) aplikadis multajn fortojn por lukto kontraŭ dominado de eksterlandanoj en la rusia medicino, kaj tio estis historie justa, ĉar, ekzemple, la ĉefa medicina inspektisto en la departemento de imperiestrino Maria(6) kortega kuracisto Rühl ne nur diris, sed eĉ skribis, ke, «dum mi estas medicina inspektisto de la Mariaj institucioj, neniam eĉ unu rusa kuracisto iĝos ne nur supera kuracisto, sed eĉ asistanto en institucio de mia departemento». Kaj tio estis skribita en Rusio kaj aprobita de la cara familio, ne sciinta la rusan lingvon. Estas vere, estas certe, la furiozo de Sergio Petroviĉ estis justa, sed por kio eĉ li, des pli li, Botkin, rompu seĝojn(7)? Ja per tio li mallevigis sin ĝis la kortega kuracisto Rühl, sed tute ne leviĝis super li. Ja, koleriĝinte, indigninte, en ekstrema stato, Sergio Petroviĉ komencis fari hontindajn por sia nomo kaj por nia Patrujo stultaĵojn, ĝis maldecaj anekdotoj, ĉar, konsentu, ĉia ŝovinismo kaj naciismo estas fiaĵo. Do se Rühl estas fiulo kaj lakeo, por kio agi per lia maniero? Sed nia granda Botkin ĝuste laŭ tiu vojo ekiris, kaj ĝisiris tion, ke ĉe takso de virtoj de kandidatoj al postenoj de asistantoj li prenadis nur tiujn, kiuj havis familinomojn kun finaĵoj «-ov» aŭ «-in». Kaj mi ankoraŭ unu neridindan okazon rakontos al vi. Sergio Petroviĉ rifuzis al tre kapabla junulo kun familinomo Dolgiĥ. En hasto de konsiladoj, akceptoj kaj vizitoj nia granda Botkin decidis, ke siberiano Dolgiĥ estas germano, kiel, ekzemple, malamataj de li kun finaĵo «-iĥ» — von Münnich, von Liebig, Rittich. Ne enprofundiĝante en hontindecon de elektado de kandidatoj laŭ tiu principo, mi aldonu ankoraŭ, ke ankaŭ ĉi tie honestaj homoj devus lukti kontraŭ eraroj de Botkin, sed ili preferis eviti kaj stompigi, per tio submetinte la nomon kaj grandecon de nia Botkin al multaj batoj, kiel dumvivaj, tiel ankaŭ postvivaj. Kaj por kio?

Foje li subite plendis al la tuta kurso:

— Kion oni faradis kun la rusa scienco, kion faradis! Sergion Petroviĉ-on Botkin-on, kiu, mi diros al vi, estis grandega instruisto de tuta generacio de rusaj kuracistoj, oni nomumis kortega kuracisto al la maljuniĝanta megero — imperiestrino Maria Aleksandrovna kaj por longa tempo devigis forlasi la akademion. Sed ĝuste tie estis lia vivo, ĉar vivo estas nenio alia, ol farado. Tiam estis la plej granda florado de la botkina genio, la plej bona tempo por labori kaj labori, sed li promenadis jen en Livadio, jen en Kanno, jen en San-Remo, jen en Mentono. «Kiel vi bonvolis dormi, via carina moŝto?» Ho, diablo!

Karese mallarĝigante la okulojn, paŝante antaŭ la katedro, li rakontadis al la kurso pri geniaj doktoroj de la pasinteco, pri kiuj li sciis tre multe, detale, tiel, kvazaŭ li estis ilia proksima konato. Ĝenerale Ustimenko rimarkis, ke ĉe tuta sia kritika menso Polunin tre ŝatis paroli pri homoj bone, miri pri talenteco, profundeco kaj forto de penso, laborkapablo, «plena sindono al sia okupiĝo», kiel esprimadis Prov Jakovleviĉ.

— En historio de medicino oni tre enuige skribas pri ili, — diris Polunin. Ili ĉiuj, niaj karaj, estas iaj treege niveligitaj, kaj ŝajne ĉiuj havas nimbojn, aŭ, eble, neniam eĉ patkukojn manĝis, neniam enamiĝis nek koleriĝis. Sed ili estis homoj, same kiel

Puŝkino(8) kaj aliaj geniuloj. Ankoraŭ, mi petas noti, ni tre avaras en vera difino de iu medicina aganto en senco de ĝusta takso pri saĝo kaj forto de agado de tiu laboranto. En tiu rilato estas avaraj niaj medicinaj verkistoj, ili timas tro laŭdi mortinton. Probable, tion kaŭzas ankaŭ tio, ke ajna mortinto en ellaboro de siaj teorioj ie eraris, nu, kaj se eraris, do povas okazi io malagraba. Unu mia konata stultulo en artikoleto kuraĝis eĉ riproĉi la elstaran geniulon Zaĥarjin(9) pri nescio de mikrobiologio. Interesas nur, kaj tre interesas, kion tiu simpatiega stultulo farus en la tempoj de Zaĥarjin kaj kiel li persone kondukus en tempestoj de evoluo de mikrobiologio? Kial vi, studento Stepanov, rigardas al mi tiel ironie, ĉu mi diras ion frenezan? Ja mi diras tion nur por profilaktiko, por ke vi, miaj lernantoj, tuj iru for, se en la scienco ekfajfos iu vica stulta vento...

La studentoj aŭskultis fascinite. Eŭgeno estis skrupule enskribanta pri «stulta vento». Polunin-on li timis kaj malamis, sentante, ke Prov Jakovleviĉ lin malestimas.

Vlaĉjo sidis, klininte la kapon sur la manon, li sciis, ke tuj estos io interesa. Kaj Polunin rakontis:

— Ni rememoru Botkin-on, tio estas utila. Interalie, li lekciis en la Medicin-kirurgia akademio en la sama tempo, kiam lekciis profesoro de botaniko — eksa ĝardenisto de la palaco de la kronprincino Helena Paŭlovna — Merklin. Tiu ĉi respektinda sciencisto lekciis laŭ papero kaj litere jenon: «Kreskaĵo estas el ĉeloj, kiel ŝtona muro el brikoj». Sed li estis ĝardenisto de la kronprincino mem, — kial ne salti al profesoroj? En la sama tempo instruas talenta homo Eŭstakio Ivanoviĉ Bogdanovskij, impona viro kaj malamiko de la instruo de Lister(10). Operaciojn li faras en surtuto, kaj por ne malpurigi la drapon, ankoraŭ en nigra laktola antaŭtuko. Ligaturoj pendas sur fenestra riglilo, kaj helpkuracisto laŭbezzone malsekigas por firmeco ĉiun en la buŝo, kaj transdonante al la generalo, kun respekto diras: «Bonvolu la kontrolitan, via generala moŝto!» Fenolo, sublimaĵo kaj cetero tute malestas. Kaj samtempe fervora adoranto de Lister profesoro Peleĥin en anima impeto tiel alte leviĝis, ke forrazis cele de higieno ne nur la barbon kaj la lipharojn, sed eĉ la brovojn.

La aŭskultantoj ridis, Polunin incitite kaj ofendite diris:

— Nenio ridinda, kamaradoj estontaj kuracistoj, en tio estas. La vojo de la scienco estas tragika. Peleĥin kredis, ĉu vi komprenas, kredis kaj turmentis sin kaj aliajn per sia kredo pri tio, ke ĝuste tiel li savos homajn vivojn. Mi komprenas, kamarado Stepanov, ke por vi Peleĥin estas ridinda, sed mi — kaj mi ne hontas tion konfesi — ploris, kiam mi eksciis, kiel li, nia kara Peleĥin, al si forrazis la brovojn kaj en tia monstra aspekto ne nur hejmen iris, sed ankaŭ en la akademion.

Fosinte en la teko, Prov Jakovleviĉ elprenis folion, svingis ĝin, ordonis:

— Aŭskultu! Tion profesoro Snegirjov dum malfermo de la unua en Rusio kongreso de akuŝistoj kaj ginekologoj diris en la parolado. La afero estis en la 1904-a jaro, ne tiom, esence, antaŭlonge, en nia jarcento.

Kaj legis:

— «Mi ne povas rememori sen teruro, kiel dum horo, du, tri horoj la abdomena kavo estis malfermita: la malsanulino, la kirurgo kaj liaj asistantoj troviĝis sub senĉesa

disŝprucigado (estis tia disŝprucigilo de likvaĵo, ĝin oni pumpadis, vi komprenas, ĉu?) disŝprucigado de kvinprocenta solvaĵo de fenolo. Ni venenadis nin kaj la malsanulinojn, ĉar ni kredis (kredis!), ke per tio ni venenas infekton en la organismo de la malsanulino kaj en la ĉirkaŭanta atmosfero. Estu pardonita al ni tiu entuziasmo! Eĉ pli terure iĝis, kiam fenolon anstataŭis sublimaĵo. Ni lavadis la manojn kaj spongojn per ties solvaĵo, ni perdadis la dentojn, kaj la malsanulino — la vivon...»

La granda vizaĝo de Polunin sulkiĝis, li diris, kaŝante la folion en la tekono:

— Tiel estis realigata komence la granda instruo de Lister. Ĉu ridinde? Ne, ne ridinde! Bonega rusa kirurgo Alekseo Aleksejeviĉ Trojanov mem mortis pro nefrito, kiu disvolviĝis sub influo de fenolo. Kaj tio ne estas ridinda. Kaj nun ni revenu al Botkin. Sergio Petroviĉ Botkin, tiu mirakla floro, ekfloris en la tempo, malfacila por la scienco. Sed tamen li kreis skolon, potencan movadon en medicino, kaj, malgraŭ manko de oratora talento, en liaj lekcioj ĉiam ĉeestis ne malpli ol kvarcent, kaj eĉ kvincent aŭskultantoj. En diagnozado li staris nekompareble pli alte, ol ĉiuj liaj samtempoj, li scipovis aŭskulti, pensi, ĉiuflanke taksu malsanon de paciento kaj strategie solvi la problemon. Pri lia forto kiel de diagnozisto atestas multegaj faktoj, pri kiuj mi kun vi konversaciis, sed jen al vi ankoraŭ unu: oni alveturigas en la klinikon mezaĝan kamparaninon. El anamnezo(11) oni ne sukcesas ekscii ion utilan, la malsanulino mem diras, ke antaŭ ok tagoj ŝi manĝis ezokan supon, post kio ekmalsanis, ĉesis manĝi kaj senfortiĝis. Nu, estas tusado, cianozo sur la vizaĝo, la ekstremaĵoj estas malvarmaj, manĝi ŝi rifuzas, dormetas. Spertaj doktoroj la malsanon determinis kiel kataran inflamon de la pulmoj. Kaj jen venas Botkin, aŭskultumas, perkutas, enpensiĝas kaj per sia moskva parolmaniero konfide sciigas: «Serĉu morgaŭ ĉe nekropsio absceson en la malantaŭa mediastino, apud la ezofago».

Imagu al vi la fizionomiojn de la respektindaj ordinaraj, kuratoraj kaj ceteraj doktoroj — seriozaj sciencistoj, sed, memkompreneble, ne talentaj. Kaj ĉi tie — geniulo!

Do, sekvas nekropsio kaj konkludo: «Pusa inflamo de la interna parieto de la ezofago, ties perforado kun kreiĝo de absceso en la malantaŭa mediastino kaj putra sepsemio».

Ĉio iĝis klara: fiŝa ostoj, fiksiĝinte en la ezofago, kaŭzis pusan mediastiniton kun ĉiuj konsekvencoj.

Mi diris la vorton «geniulo» ne hazarde, kamaradoj studentoj. La genio de Sergio Petroviĉ konsistis en tio, ke li vidis kaj aŭdis nevidatan kaj neaŭdatan de aliuloj kaj scipovis meti sur la unuan lokon de la klinika analizo la plej kaŝitan kaj ĉefan suferon, scipovis trovi la «kernon» de la malsano. Sed klarigi multon el tio, kion li sentis mem, li ne povis. Okazadis, ke neniu kaptas ajnajn ŝanĝiĝojn en la kora funkciado, sed li asertas: «Mi aŭdas akcenteton!» Pli poste li aŭdas «brueton». Kaj nur kiam la malsano estis aliranta al sia tragika fino, aliaj profesoroj komencadis aŭdi tion, kion asertadis Sergio Petroviĉ ekde la komenco mem. «Mi vidas grizet-violan nuanceton de la haŭto!», — asertadis Botkin, almetante al siaj okulvitroj ankoraŭ nazumon. Kaj li, kun sia malforta vido, vere vidis tion, kion ne vidis aliaj. «Mi klare sensas tubereton!» — diradis li, kiam ankoraŭ neniu sentis ion ajn. Kaj tial la aŭtoritato de Botkin estis ĉiam kaj absolute nekontestebla...

Polunin silentis iom, fiksrigardante al la streĉitaj vizaĝoj de la studentoj. Kaj ĉiuj komprenis, ke li tuj diros la plej ĉefan, tion, pro kio li jam multan fojon rememoris pri Sergio Petroviĉ Botkin.

— Tamen en nekontestibleco estas sia speciala tragikeco, kaj ne por malglori la memoron pri la granda doktoro, mi rakontos al vi unu malgrandan epizodeton, sed por ke vi faru por vi, kiel por estontaj kuracistoj, respektivan konkludon. En tiu lernoĵaro Botkin donis specialan atenton al tifaj malsanuloj, kaj okazis tiel, ke apotekista disĉiplo figuris antaŭ studentoj kiel objekto de klinika analizo, farita de Botkin. La malsanulo resaniĝis, sed dum longa tempo plendadis pri kapdoloroj. Tamen, ĉar kapdoloroj ne konformis al la skemo, donita de Sergio Petroviĉ, la apotekista disĉiplo estis markita, eĉ oficiale, kiel simulanto, ne deziranta obei al la formulo de la direktoro de la kliniko: «Sana, laborkapabla». Kaj doktoroj, havintaj sian opinion, kontraŭan al la opinio de Botkin, silentis. Sed la deksejara junulo mortis, subite mortis! Profesoro Rudnev post la morto de la apotekista disĉiplo diris al la studentoj jam en la dissekcejo: «Do ni rigardu en la kadavro, kia estas tiu malsano — simulado, kiu kaŭzas neatenditan morton».

La junulo mortis pro absceso en la cerbo.

Nekontestibleco de scienca aŭtoritato de vere genia doktoro kondukis al katastrofo en tiu ĉi okazo. Kolektiveco de decido en malfacila demando estas nepra, estontaj kuracistoj, eĉ ĉe ekzisto de tia profesoro, kiel Botkin. Kaj se grandulo eraras, estas via devo de honoro paroli kontraŭ tiu eraro.

Polunin eksilentis, enpenŝiĝinte, poste subite demandis:

— Kaj kion vi scias pri nia samtempo, nun vivanta profesoro Klodnickij Nikolao Nikolajeviĉ(12) kaj pri liaj asistantoj kaj disĉiploj?

La studentoj silentis.

— Sed ĉu vi scias, ke Nikolao Nikolajeviĉ estas nia plej granda epidemiologo?

— Aŭtoro de vico da sciencaj laboraĵoj! — diris Miĉjo Ŝervud. — Famaj laboraĵoj.

— Se li estas elstara profesoro, do, plej probable, estas aŭtoro de vico da laboraĵoj, — kun malsimpatio ridetis Polunin. — Vi kiel ĉiam pravas, Ŝervud!

Kaj post paŭzo ekparolis ree:

— Mi rememoris laŭ stranga asocio de ideoj — morto, nekropsio. Do, se mi ĝuste memoras, amiko kaj asistanto de profesoro Klodnickij rusa kuracisto Deminskij(13) la duan de oktobro de la 1912-a jaro unuafoje eligis kulturon de pesta bakterio el spontanee ekmalsaninta zizelo. La afero estis en la Astraĥana gubernio, kie estis rimarkita vico de pestaj eksplodoj. Nu, infektiĝis Hipolito Aleksandroviĉ Deminskij per pulma formo de pesto, mem faris esploron de sia pituito kaj sendis telegramon al Nikolao Nikolajeviĉ al Ĝanibek. La tekston de tiu telegramo mi al vi, estontaj kuracistoj, rekomendas enskribi, por memori ĝin parkere...

Kaj, egalmezure paŝante apud la katedro, Polunin diktis per glata, ŝajne, eĉ trankvila voĉo:

— «Mi infektiĝis de zizeloj per pulma pesto. Venu, prenu la akiritajn kulturojn. Ĉiuj registraĵoj estas en ordo. La ceteron rakontos la laboratorio. Mian kadavron nekropsiu

kiel kazon de eksperimenta infekto je homo de zizeloj. Adiaŭ. Deminskij». Ĉu vi enskribis?

— Enskribis! — respondis Paĉo.

Kaj Ogurcov ripetis, kiel eĥo:

— Enskribis.

— Nikolao Nikolajeviĉ, certe, venis, — daŭrigis Polunin, — venis kaj plenumis la lastan volon de la mortinto, nekropsiis la kadavron en la tombejo, sub vento, mem riskante infektiĝi. Jen de kiaj homoj mi konsilas al vi lerni.

Estis silento en la aŭditorio, streĉita silento. Kaj Polunin denove revenis al Botkin, sed nun rilate de pesto:

— Kuracisto, kamaradoj, neniam devas iĝi kaptita de sia propra skemo, alie, vidu, okazas tre grandaj konfuzoj. Nia bonega doktoro, miraklo, saĝulo, Sergio Petroviĉ en la fino de la okdekaj jaroj tre atendis venon de pesto en Peterburgon el Volgo. Tiu pesto eniris en la historion de medicino sub nomo «Vetljanska». Jen do! En atendo de la pesto Botkin ĉiam observadis ŝveladon de la limfonodoj ĉe siaj pacientoj kaj supozis, ke kvanta kresko de tiuj ŝveloj estas patologia bazo por eblo de enporto de pesto en Peterburgon. Kaj al tia preparita kampo trafis iu kortisto Naĥumo Prokofjev. Ŝvelo de limfonodoj de la tuta korpo, strikta observado, izolo kaj kategoria diagnozo en ĉeesto de studentoj: pesto! Botkin mem diris: pesto! La granda Botkin mem! Kaj ĉar eĉ unu el la dubantoj (kaj tiaj estis) ankaŭ en tiu ĉi okazo ne kuraĝis kontraŭdiri, do aperis tumulto. Ekfuĝis el la oficista, burokrata Peterburgo la tuta tiu Peterburgo. Ekkuris for el la cara ĉefurbo kaleŝoj, ekveturis troplenigitaj trajnoj: hurlante pro timo, veturis al siaj vilaĝaj bienoj efektivaj sekretaj kaj ŝtataj konsilistoj, eksgeneraloj, negocistoj kaj oficistoj — for de la pesto! Tiele do, kamarado Stepanov!

1. F. (Fjodor = Teodoro) I. Inozemcev (1802–1896) — rusa kuracisto, doktoro de medicino, kirurgo. La unua en Rusio faris operacion kun narkozo.
2. V. V. Veresajev (1867–1945) — rusa verkisto, kuracisto. Lia libro «Notoj de kuracisto» (1901) estis biografia novelo pri eksperimentoj super homoj kaj pri kunpuŝiĝo de juna kuracisto kun ili.
3. Duko de Richelieu (1766–1822) — franca aristokrato, post la Granda Franca revolucio servinta en Rusio, unu el la fondintoj de Odeso, dum la epidemio de 1812 — urbestro de Odeso. M. S. Voroncov (1782–1856) — novrusia guberniestro en 1823–1844, dum la epidemio de 1829.
4. N. F. Gamaleja (1859–1949) — rusa kaj sovetia kuracisto, mikrobiologo kaj epidemiologo, akademiano. En 1901–1902 li gvidis kontraŭepidemiajn aranĝojn dum epidemio de pesto en Odeso.
5. S. P. Botkin (1832–1889) — elstara rusa kuracisto-terapeŭto kaj socia aganto, profesoro.
6. Departemento de imperiestrino Maria (1796–1917) — departemento pri filantropa agado en Rusia imperio.
7. «Sendube, Aleksandro la Macedona estis heroo, sed por kio rompi seĝojn?» — citaĵo el «La revizoro» de Gogolo.

8. A. S. Puŝkino (1799–1837) — genia (eble la plej granda) rusa poeto kaj verkisto, opiniata nun kreinto de la moderna rusa literatura lingvo.
9. G. A. Zaĥarjin (1829–1897) — elstara rusa kuracisto-terapeŭto, fondinto de la moskva klinika skolo, honora akademiano.
10. Joseph Lister (1827–1912) — elstara brita kirurgo kaj sciencisto, kreinto de kirurgia kontraŭsepo.
11. Anamnezo (de la greka vorto «anamnesis» — «memoro») — informoj, kiujn kuracisto ricevas el pridemando de la paciento aŭ de personoj, konantaj lin, pri la antaŭhistorio de la malsano.
12. N. N. Klodnickij (1868–1939) — epidemiologo, mikrobiologo, infekciisto, doktoro de medicino, profesoro. En 1906–1914 estris Astraĥanan kontraŭpestan laboratorion.
13. I. A. Deminskij (1864–1912) — rusa sciencisto-epidemiologo, pruvis identecon de pesto de zizeloj kaj homo.

Disputoj kaj diskordoj

Eŭgeno malŝategis kaj Ganiĉev-on, kaj Polunin-on. Li ne komprenadis, pri kio ili parolas; en iliaj lekcionoj lia vizaĝo esprimadis konsterniĝon; en la tutkurso komsomola kunveno li eĉ plendis, ke li laciĝis de negativaj impresoj, ke li bezonas pozitivajn sciojn, sed ne skeptikajn subridojn rilate de grandaj konkeroj de la scienco. Paĉo — la plej aĝa studento en la kurso, jam grizhariĝanta, kalveta homo, silentema kaj ĉiam okupita, — subite eksplodis kaj atakis Stepanov-on per tuta sia frakasa, peza forto. Kaj ĉiuj komunistoj kaj komsomolanoj de la kurso post Paĉo unuece turnis sin kontraŭ Eŭgeno. Li petis vorton por klarigo — ili ne donis. Li petis permeson agnoski siajn erarojn — ili same ne permesis. Sed la maljuna Paĉo elpaŝis duan fojon.

— Kamaradoj! — diris li per sia raŭka, kavaleriana voĉo. — Kamaradoj! Profesoroj Ganiĉev kaj Polunin instruas nin pensi. Pensi kaj mediti! Jes, por ni estas malfacile pridubi simplajn veraĵojn el lernolibroj. Sed iam venos tempo, kiam ĉiu el ni restos vidalvide kun malsanulo, restos sen helpo de profesoro, sen kliniko, simple tiel: jen ĥato, jen mi — kuracisto, kaj jen li — malsanulo. Kaj ĉu eblas ĉion parkerigi por tiu tago? Sed scipovi pensi, kiel medicinistoj, kiel kuracistoj, eblas ellerni. Ĉu mia penso estas komprenebla?

Paĉo parolis longe, kaj oni aŭskultis lin volonte kaj ĝoje. Al ĉiuj estis agrable, ke la favorato de la kurso Paĉo, maljunulo, por kiu estis tiom malfacile lerni, komprenas Ganiĉev-on kaj Polunin-on. Kaj ĉar en la mondo ekzistas nenio sekreta, kio ne iĝus malkaŝa, do estas tre verŝajne, ke kaj Polunin, kaj Ganiĉev eksciis pri la kursa kunveno kaj pri tio, kiel arde kaj pasie parolis pri ili la studentoj...

Polunin estis la plej granda terapeŭto en la regiono. Li instruadis en la instituto, estris terapeŭtikan klinikon, akceptadis en la ambulatorio ĉe la kliniko. Grandega, aspekte havanta florantan sanon, kun suprenfalditaj manikoj de la blanka, dande amelita kitelo, malĝentila kaj mokema kun studentoj, li estis mirinde kompatema al vere suferantaj homoj, neordinare pacienca kun gravmalsanuloj kaj kvazaŭ hontis antaŭ ili pri sia tondra baso, pri sia vizaĝa ruĝo, sano, nefrakasebla forto. Kun neordinara takto li ĉirkaŭiradis malfacilajn flankojn de esplorado de malsanuloj, neniam atencadis ilian hontemon, ne venigadis studentojn per babilantaj amasoj, ne turmentadis la suferantojn per demonstro de iliaj suferoj, kvankam la studentoj ĉion bonege komprenadis en tiu konvencia, speciala lingvaĵo, kiun uzadis Prov Jakovleviĉ en la kliniko.

Iom post iom Vlaĉjo komencis rimarki, ke la ĉefa afero en la vivo de Polunin estis la kliniko. Ĉi tie li, ne avarante sian tempon, analizadis malsanulon, penante kiel eble plej klare kaj precize komprenigi al la studentoj ĉiujn deviojn de tiu ĉi organismo disde la normo, penadis grupigi tiujn deviojn kaj fine fari diagnozon. Lia laŭte roranta voĉo komence heziteme, singarde kvazaŭ serĉadis, poste iĝadis pli trankvila, demandaj «ĉu?» malaperadis, cedante la lokon al fera logiko de asertoj. Ankoraŭ kaj ankoraŭ malhelpadis al Polunin hazardaj, triagradaj faktoj kaj observoj; li, koleriĝante, forigadis ankaŭ ilin, kvazaŭ forpuŝante per sia larĝa polmo; poste li per siaj grandaj manoj konstruadis piramidon, kies pinto estis la diagnozo.

— Ĉu? — demandadis li subite per venka flustro, kaj la studentoj rigardis al li kun admiro, kiel al sorĉisto. — Necesas pensi, junaj kamaradoj, pensi kaj strategie solvi la problemon.

En tiu ĉi minuto ni malkovris la pozicion de la trupoj de la malamiko, ties fortojn kaj rezervojn. Kaj pri kio disponas ni?

La koro de Vlaĉjo batis furioze. Tio, kio antaŭ horo estis malklara, nebula, malaperanta kaj dissolviĝanta en grandega kvanto da simptomoj, signoj, similaĵoj, — ĉio ĉi ricevis konturojn, klaran kaj finitan formon: la malsano estis nomita. Kaj evidentiĝis, ke tiu malsano tute ne estas malofta kaj rara, sed tute disvastiĝinta, tiu, kiun nepre kaj multfoje renkontos la estontaj medicinistoj. Prov Jakovleviĉ, cetere, ne trouzadis tion, kion, bedaŭrinde, ankoraŭ ŝatas demonstri al siaj studentoj iuj instruistoj: raregaj malsanoj kaj specialaj, komplikegaj formoj de tiuj «intereseĝaj» kazoj ne ŝajnis al Polunin tiom necesaj por la estontaj junaj kuracistoj.

— Se vi ne komprenos, juna amiko, — diradis li, — vi vokos sanitaran aeroplanon, ni ja vivas ne antaŭ la diluvo, sed ĉe la Soveta potenco. La alma mater devas instrui vin fari amasan helpon kaj esti kuracisto ne de mallarĝa specialeco, sed kuracisto kun larĝa horizonto, agema, komprenema, energia doktoro...

Ho, kia tio estis ĝuo — sekvi la penson de Polunin, kiam malrapide kaj singarde, kvazaŭ blindulo, frapetanta per sia bastono, li iris de demando al demando, samtempe palpante la lienon kaj la hepaton de la malsanulo, pririgardante radiografajojn, rezultojn de laboratoriaj esploroj, uzante armilojn el arsenaloj de patologio, anatomio, fiziologio, iris renkonten al ĉiuj malklaraĵoj, mankoj, kontraŭdiroj, komparante malklaraĵojn kaj transformante subite, momente, kaoson, sensencaĵon, absurdon, reciproke ekskluzivajn simptomojn en unu harmonian, finitan tutaĵon, en la pinton de sia piramido — en diaĝnozon.

Kun tremo preskaŭ sakrala, timante pri sia dio, eniradis Ustimenko kun aliaj studentoj en la grizan domon de la klinika dissekcejo, sur kies frontono estis elĉizitaj latinaj vortoj: «Hic locus est ibi mors gaudet succurrere vitam» («Tio estas la loko, kie la morto volonte helpas al la vivo»). La malsanulo, kies staton Prov Jakovleviĉ antaŭ monato determinis kiel senesperan, mortis. Pro kio do li mortis? Nun pri tio devis diri Ganiĉev — la lasta kaj tute nekoruptebla juĝisto.

La grandega Polunin eksidis nemalproksime de la sekca tablo, helpanto oĉjo Saĉjo, kiel lin nomadis studentoj, komencis la nekropsion. Ganiĉev per monotona voĉo (en la dissekcejo li neniam ŝercis kaj malpermesadis tion al ĉiuj) estis klariganta al la studentoj tion, kion ili ne komprenis. Kaj strange, kaj timige, kaj, malgraŭ tuta absurdeco, ĝoje estis aŭdi, ke Polunin jam tiam, antaŭ monato, pri ĉio estis absolute prava, ĉion nevideblan vidis liaj okuloj, okuloj de la homo, armita per radiografia aparato, per laboratoriaj esploroj, la okuloj de stratego. La malsanulo mortis. La scienco ankoraŭ ne trovis rimedojn por lukti kontraŭ tiu malsano en tiu stadio. Sed la scienco penetris en terenojn, neatingeblajn ankoraŭ tiom antaŭnelonge. Kaj la scienco povus savi la mortintan malsanulon, se li mem turnus sin al tiu scienco pli frue, almenaŭ iomete pli frue...

La nekropsio finiĝis. Polunin kaj Ganiĉev kun la studentoj eliris en la parkon, eksidis sur benkon. Hele lumis la malvarma aŭtuna suno, malrapide, turniĝante en travidebla aero, faladis flaviĝantaj folioj de aceroj kaj betuloj. Ganiĉev ekfumis. Prov Jakovleviĉ sidis, mallevinte la grandfruntan kapon, morna, malkontenta pri ĉio. Subite preskaŭ furioze li diris:

— Se ni ankoraŭ instruiĝus kuraci kiel necesas!..

Ganiĉev karese glatumis Polunin-on sur la ŝultro. Tiu leviĝis kaj foriris.

— Ĉu io okazis? — demandis Vlaĉjo Ganiĉev-on.

— Ne, — diris li kun mallonga suspiro. — Nenio okazis. Sed, vidu, al pensantaj kuracistoj tio okazas. Jen, paroksismoj kiel la ĵus de vi vidita.

Li ankoraŭfoje suspiris kaj aldonis:

— Billroth(1) — nemalbona kuracisto estis, interalie — skribis: «Niaj sukcesoj iras tra montoj da kadavroj». Ekzistas kuracistoj, se ilin eblas tiel nomi, kiuj kun tio facile paciĝas kaj ekde ĉirkaŭ tridekjara aĝo trankvilege skribas «exitus letalis»(2), sed ekzistas tiaj, kiel Prov Jakovleviĉ, kiuj pri ĉiu mortinto kulpigas sin. Estas notinde, ke movas la medicinon antaŭen precipe la homoj de la Polunin-a tipo... Ĉu vi komprenas?

— Certe, ni komprenas, — diris mallongnaza kaj rozvanga Anjo Jolkina. — Sed konsentu, kamarado profesoro, ja ne eblas dum la tuta vivo tiel emociiĝi: neniam nervoj restos. En kuracisto tamen tre gravas trankvilo.

— Tio estas tute justa, — iel tro humile konsentis Ganiĉev kaj foriris al si en la dissekcejon...

Sed tuj revenis kaj, ne eksidante, apogante sin sur firma kverka promenbastono, ekparolis:

— Petenkoffer kaj Ulmann(3) prenis internen purajn solvaĵojn de ĥoleraj baciloj, kaj la klorida acido de la stomako estis anticipe neŭtraligita per sodo. Nia Meĉnikov, doktoro Hasterlick kaj doktoro Latapi faris la samon. Antaŭ sesdek jaroj tri italoj — Borgioni, Rosi kaj Pasigli — persvadis profesoron-sifilisologon Pellizari inokuli al ili, junaj kaj sanaj homoj, sifilison. Pellizari kategorie rifuzadis, sed la tri junaj doktoroj insistis. Sed tiam, studentino Jolkina, sifilison oni kuracis alie, ol nun. Per hidrargo! Doktoro Lindeman faradis al si mem inokulojn dum du monatoj post ĉiuj kvin tagoj. Komisiono de la Pariza medicina akademio, studentino Jolkina, faris ateston... Mi ĝin bone memoras: ĉe doktoro Lindeman ambaŭ brakoj de la ŝultroj ĝis la manoj estis kovritaj per ulceroj, multaj el ili kuniĝis, ĉirkaŭ ili estis akutaj kaj doloraj abscesoj... nu, kaj tiel plu, ne dirante eĉ pri abundaj papuloj sur la tuta korpo. Sed doktoro Lindeman ankoraŭ ne opiniis ebla uzi kuracadon. Tio, studentino Jolkina, koncerne de trankvilo, kiun vi jam komencas gardi...

La dika vizaĝo de Ganiĉev ruĝiĝis pro alfluo de sango, li ŝrikis:

— Ankoraŭ ne malfrue! Al kursoj de tajlorado! Al stenografio! Ĝenerale al panjo, paĉjo, edzo, diablo!

Poste Anjo plendis:

— Jam mi ne rajtas ion diri! Kaj entute, por kio li tiujn kursojn de tajlorado menciis? Ĉe ni ĉiuj profesioj estas honoraj, kaj stenografio estas neniom malpli bona, ol patologio...

Sur la ruĝaj vangoj de Anjo estis disŝmiritaj larmoj, la okuloj kolere brilis.

— Nu, kaj vere — iru vi al stenografistinoj, — neatendite por si mem konsilis Vlaĉjo. — Se vi nenion komprenis el la hodiaŭa parolo — iru! Pli ĉarmas tio kaj donas pli da trankvilo!(4)

— Aliflanke, oni ja ne povas postuli de ĉiu kuracisto, ke li inokulu al si sifilison, — diris Eŭgeno. — Tio minimume estas ridinda.

Ustimenko eksplodis.

— Neniu postulas ja! — kriis li. — Ĉu pri tio temis?

1. T. Billroth (1829–1894) — elstara germana-aŭstra kirurgo, fondinto de moderna abdomena kirurgio.
2. Mortateston.
3. Max von Pettenkofer (1818–1901) — germana natursciencisto, kemiisto kaj kuracisto-higienisto. Emerich Ullmann (1861–1937) — aŭstra kirurgo.
4. Iomete ŝanĝita citaĵo el «Per plena voĉo» de V. Majakovskij: «pli ĉarmas tio kaj donas pli da kontanto» (en traduko de K. Kalocsay).

«Kuras senbride la temp'...»

Nur Barbara komprenadis tute ĉion, kvankam ŝi ne okupiĝis pri medicino. Ŝi mirinde scipovis aŭskulti kaj kapti ĉion plej gravan por li, tion, per kio li vivis, kio malhelpis al li dormi, kio ĝojigis lin kaj malĝojigis. Ne konante Polunin-on kaj Ganiĉev-on, ŝi opiniis ilin grandaj homoj. Anjon post tio, kion rakontis al ŝi Vlaĉjo, ŝi salutis treege seke. Kaj en sia faklernejo ŝi ĉiam rakontadis pri sukcesoj de medicino ĝenerale kaj speciale de operacia kirurgio. Kaj tio estis ne tial, ke tiel pensis Vlaĉjo, sed tial, ke tiel pensis ŝi, aŭskultante liajn inspirajn, frenezetajn kaj feliĉajn parolojn.

Tio okazis tiel: foje en dimanĉo ili duope veturis al brokantejo. Tie renkonteblis nemalbonaj libroj. Dum Vlaĉjo fosis en malnovaj libroj, Banjo plonĝis ien flanken kaj rigidiĝis pro feliĉo. Sub la varmega tagmeza suno, apud malnova tapiŝo, sur seĝeto sidis damo. «Ia eksa grafino», — pensis Barbara. La damo fumis cigaredon el longa maldika cigaredingo kaj brokantis pri mirindaj aĵoj; estis ĉi tie kaj korseto, kaj strutaj plumoj, kaj ia umo, pri kiu la damo diris, ke «ĝi estas boao», kaj du kafmueliloj, kaj falsaj perloj, kaj ĉefe — ĉi tie estis kranio, vera homa, flaveta, pura kranio.

— Kiom kostas tiu aĵo? — demandis Barbara.

— Ĉu fraŭlinon interesas kranio? — demandis la «grafino» kaj per la fingroj en duongantoj frapis al la flava nuko.

— Min verdire interesas skeleto entute, muntita, — diris Banjo. — Ĉu vi hazarde ne havas?

— Kio min opinias fraŭlino! — ekkriis la «grafino». — Muntita skeleto! Kie oni povas akiri muntitan skeleton?

— Oni liveras al la vendejo de lerniloj, sed nur por nekontanta pago, kaj nur por institucioj, — rakontis la komunikema Banjo. — Sed mi ne estas institucio, mi estas privata persono.

— Jes, al privataj personoj nun estas malfacile, — konsentis la «grafino».

La kranion Banjo aĉetis. Malsupre de ĝi evidentiĝis ŝildeto kun surskribo — tio estis donaco de iu al iu.

— Eble, fraŭlino interesiĝas ankaŭ pri strutaj plumoj? — demandis la «grafino».

— Fraŭlino interesiĝas nek pri strutaj plumoj, nek pri nazringoj, nek pri homaj skalpoj, — severe deklaris elirinta el la homamaso Vlaĉjo. — Fraŭlino estas ne rompopeco de la frakasita pasinteco, sed komsomolanino. Ni iru, Barbanjo!

La kranion ŝi envolvis en ĵurnalon, kaj Vlaĉjo ĝis la hejmo mem ne sciis pri la donaco. Ĉiuj poŝoj de la jako de Vlaĉjo estis plenŝtopitaj per libroj kaj broŝuroj. Unu, la plej maldikan, li tenis en la mano kaj ĉiam ĝin foliumadis. Hejme, elturmentitaj de tumulto, polvo, hurlado de gramofondiskoj, ili trinkis akvon el la krano, instalis la kranion sur la supran breton de la etaĝero kaj eksidis por legi ŝercan konfeson de Karlo Markso.

— Atendu, mi viŝos vian vizaĝon, vi tuta estas malseka! — diris Barbara.

Ŝi tre ŝatis enordigadi Vlaĉjon. Al ŝi plaĉis, kiam li havis deŝiritan butonon aŭ kiam troviĝis malpura naztuko. «Kiaj vi, viroj, estas mallertuloj! — diradis ŝi en tiaj okazoj. — Nenion vi scipovas. — Kaj aldonadis: — Krom la patro. Li ĉion scipovas. Maristoj estas tia popolo!»

— Kaj via kolumo estas malpura! — diris Banjo.

— Lasu min! — ordonis Vlaĉjo.

Kaj demandis, rigardante en la libron:

— Via imago pri feliĉo, Stepanova Barbara?

— Forta, poreterna reciproka amo! — ruĝiĝinte, sed vigle kaj laŭte respondis Banjo.

— Sidiĝu, malbone.

Ŝi penis enrigardi en la libron, li ŝin depuŝis.

— Vidu, nenion speciale ŝercan mi ĉi tie trovas, — diris Vlaĉjo. — Simple, probable, por bigotoj tio ne plaĉas, kaj tial ili deklaris la konfeson ŝerco. Pripensu, se viaj mensaj kapabloj permesos al vi...

Vlaĉjo legis, Barbara aŭskultis, facile malfermetinte la buŝon, rozkolora, simplanima, kun granda banto sur la verto, tute ankoraŭ knabino.

— La virto, kiun vi plej alte taksas en homoj? — demandis Vlaĉjo kaj respondis: — Simpleco! En viro? Forteco. En virino? Malforteco.

— Mi ne estas malforta! — diris Banjo. — Pli ĝuste, ne tre malforta...

— Ĉu vi ne estas malforta? — demandis Vlaĉjo. — Tio eĉ estas ridinda, Banjeto! Vidante ranon, eĉ tute senofendan, verdan, vi ŝrikas!

— Sur ĝi ne estas skribite, ke ĝi estas senofenda, kaj la okuloj tutegale estas globaj.

— Ŝi estas forta! — diris Vlaĉjo. — Rigardu ĉiuj al ŝi, tiu fortulino. Estas abomene aŭskulti.

Kaj subite Vlaĉjo aĥis.

— Vi nur pripensu! — diris li. — Pripensu! Demando: via distinga trajto? Respondo: unueco de celo.

— Kolose! — diris Barbara.

— Grandioze, ne kolose. Kaj nun: via imago pri feliĉo — lukto! Lukto, ĉu vi komprenas, Barbareto, lukto, jen en kio estas feliĉo. Kaj plu: via imago pri malfeliĉo — subiĝo...

— Sed mi al vi en multaj aferoj subiĝas, — diris Banjo, — kaj ne vidas en tio specialan malfeliĉon...

— Vi ja ne tiel al mi subiĝas, — severe respondis Vlaĉjo. — Vi al mi intelekte subiĝas, Stepanova.

— Stultulo!

— Ne arogantu, mizerulino...

Onklino Aglaja el alia ĉambro kriis:

— Ĉesu, Vladimiro! Vi ree plorigos ŝin.

Sed ili ne aŭdis, ili estis legantaj, sidante kune — ŝultron al ŝultro.

— «Malvirto, kiu pleje abomenigas vin? Flatemo. Viaj ŝatataj poetoj? Ŝekspiro, Eŝilo, Goeto. Via ŝatata koloro? Ruĝa. Via ŝatata eldiro? Nenio homa estas fremda al mi. Via ŝatata devizo? Ĉion pridubu...»

Eniris Aglaja, haltis ĉe la pordo; ŝi antaŭnelonge prenis duŝon, la densaj nigraj haroj malseke brilis.

— Vi ambaŭ estas iaj tre simpatiaj, — diris ŝi. — Sed ankoraŭ stultaj.

Ŝi eksidis apud Banjo kaj plendis:

— Por vi estas facile legi kaj Markson, kaj Engelson, vi estas bone kleraj homoj. Sed, dio mia, kiel por mi estis malfacile...

Ekde tiu dimanĉo Vlaĉjo kaj Barbara komencis ofte pensi kune. Banjo legis multe malpli ol Vlaĉjo, sed kiam li rakontadis, ŝi kaptadis ĉion momente kaj komprenadis preskaŭ per duonvorto. Tiel legis Ustimenko «La sanktan familion», kaj Banjo aŭskultis lian prelegon pri tiu temo; samtiel li okupiĝis pri «La mizero de filozofio», kiu por Barbara estis multe pli malfacila; tiel li sidis dum kelkaj noktoj super «La dekoka brumero de Luizo Bonaparto». Onklino Aglaja, ekvidinte la libron, kiun legis Vlaĉjo, diris:

— Kaj ĉu vi scias, kiam li verkis tiun laboraĵon, li ne havis en kio eliri promeni: ĉiuj vestaĵoj estis lombarditaj.

Vlaĉjo ĵetis al Aglaja nevidantan rigardon, ŝovis en la buŝon pecon de bulko kaj eklegis plu. Ĉe la mateniĝo li estis foliumanta Ŝileron kaj kun feliĉa perplekso malkovradis en la peza volumo novajn kaj novajn miraklojn:

Kuras senbride la temp'
Al konstanteco strebante.
Estu konstanta, kaj vi
Ĉenojn surmetos sur ĝin...

Estu ĝi damnita, tiu tempo! Kiel ĝi vere kuris, kaj kiel malmulte sukcesadis Vlaĉjo Ustimenko! Ĉio estis interesa, ĉio estis grava, necesa, eĉ la neinteresa estis interesa, ĉar postulis aktivan rilaton al si. Sed li tiel deziris kuri por bani sin en Unĉo aŭ subite forlasi ĉion kaj, fajfinte per rabista fajfego apud la malnova stepanova domo, en profunda nokto vagi kun Banjo sur la kajo, aŭskulti, kiel oscedas Barbara kaj babilas siajn stultaĵojn pri arto. Ŝi jam ellernis diri «servi al teatro» anstataŭ «labori en teatro» kaj pri estimata en la urbo aktoro Galilejev-Presnjakov diris, ke li ĉion ludas «trianumere». «Aktoroj laboras per nervoj» — asertadis Barbara. Vlaĉjo moke ridadis, ŝi batadis lin.

— Aŭskultu, vi ja havas pezan manon! — diradis li.

Antaŭe li rebatadis ŝin, nun tio ial iĝis neebla. Kaj ankaŭ lukti ili ĉesis. Sed ĉiam pli kaj pli ofte Banjo ofendiĝadis kaj ploradis per siaj ĉarmaj, momente verŝiĝantaj larmoj, kaj Vlaĉjo morte kompatadis ŝin kaj hontis antaŭ ŝi, sed li neniam pardonpetadis, sed nur grumbladis:

— Nu kial vi? Nu kio speciala? Vi prenas bonan versaĵon kaj blekas ĝin, sed ne parolas! Ja estas abomene aŭskulti.

— Stultulo, vi ne komprenas, kio estas ritmo, sed juĝas. En nia studio Estera Gregorjevna...

— Nu bone, bone, nur ĉesu ploraĉi...

Ĝenerale, li ŝin terure turmentadis. Ŝi estis pli juna ol li kaj tre penis, sed iam ŝi ne eltenadis.

— En via aĝo Herzen kaj Ogarjov(1)... — komencadis Vlaĉjo.

— Sed mi ja ne estas Herzen, nek Ogarjov, — ĝemis Barbara. — Mi estas Banjo Stepanova kaj tute ne trotaksas min.

— Sabate mi donis al vi «Anti-Duringon». Vi ankoraŭ ne...

— Ho, Vlaĉjeto...

— Mi ripetas, sabate...

— Sed ĝuste sabate, — malesperiĝante, kriis Banjo, — ĝuste sabate ni havis ĝeneralan provludon!

— Kaj hodiaŭ kiu tago estas?

— Sabato.

— Kaj vi dum semajno simple ne malfermis la libron?

Banjo silentis — frakasita.

— Sidu ĉi tie kaj legu tion, kion mi al vi ordonas, kaj mi estos studanta, — sekvis ordono.
— Neniajn teatrojn, neniajn kinejojn, neniajn klubojn. Kaj kial vi parfumis vin? Ĉu vi scias, ke parumas sin precipe fizike malpuremaj homoj?

— Kaj jen mi vin tuj mordos, — foje diris Barbara kaj vere tre dolore mordis la orelon de Vlaĉjo. Poste kuraĝigis: — Povus esti pli malbone! Ĉu vi scias, kiajn dentojn mi havas? Mi povus tute demordi vian aĉan, malpuran orelon!

Vlaĉjo vokis:

— Onjo Aglaja! Forigu vian Barbarinon, ŝi mordas...

Kaj tamen ili sentis sin kune neordinare bone.

Ili povis longe silenti, kvazaŭ ne rimarkante unu la alian, okupiĝante ĉiu pri sia afero, poste ili neatendite ĝojis, ke ili estas kune, apude: Vlaĉjo — ĉe la tablo, Banjo — ĉe la fenestro, kaj ili ĉiam havis pri kio paroli, havis pri kio momente, tre rapide kvereli kaj tuj paciĝi.

Fojfoje Barbara alportadis «siajn» libroj — beletron. Se Vlaĉjo estis en bona spiritstato, li degne permesadis al Banjo iomete laŭtlegi speciale markitajn de ŝi lokojn. Banjo tre ruĝiĝadis, ŝovadis harbuklon sub la rozkoloran orelon kun orelornamaĵo kaj per petema voĉo legadis ian priskribon de naturo.

— Longe! — diradis Vlaĉjo, intence oscedante. — Por kio tio? La ĉielo estis lila, kaj la vento vipis, kiel per viŝtuko?

— Ja ĉi tie ne tiel estas skribite! — rezistis Banjo. — Tute ne tiel...

— Legu plu!

Barbara legadis, hastante kaj kvazaŭ praviĝante.

— Kaj ne montru! — interrompadis Vlaĉjo. — Por kio vi afektas? Vi ja tutegale ne povas paroli kiel husara kolonelo!

— Sed mi...

— Legu!

Turmentiĝante, Banjo legadis. Vlaĉjo frapetadis per krajono, susuradis per iaj paperoj, poste kontraŭ sia volo absorbiĝadis. Neniam eblis scii anticipe, kio ĝuste tuŝos lian koron. Sed iom post iom Banjo komprenis, kiajn verkojn li bezonas. Tio estis ĝusta vorto «bezonas», pli ĝuste ŝi ne povis trovi. Unuafoje ŝi komprenis, kio plaĉas al Vlaĉjo, kiam ŝi legis al li «Sebastopolon en decembro» de Lev Tolstoj.

— «Vi komencas kompreni la defendantojn de Sebastopolo, — legis Banjo, emociiĝante kaj ĵetante oblikvajn rigardojn al Vlaĉjo: li ne plu susuris per papero, sed sidis senmove, mallevinte la kapon. — Vin ial ronĝas konscienciproĉoj pri vi mem antaŭ tiu homo. Vi dezirus diri al li tro multe, por esprimi al li sian kunsenton kaj miron; sed vi ne trovas

vortojn aŭ ne kontentiĝas pri tiuj, kiuj venas en vian kapon, — kaj vi silente kliniĝas antaŭ tiu silenta, senkonscia grandeco kaj firmeco de la spirito, antaŭ tiu hontemo pri sia digno».

— Tio estas la vera! — subite diris Vlaĉjo.

— Kio estas vera? — ne komprenis Banjo.

— Tio ĉi. Pri hontemo pri sia digno. Legu plu!

Ŝi legis, li kuŝis sur sia mallarĝa liteto, submetinte la manojn sub la nukon. Kvazaŭ malklaraj ombroj kuradis sur lia vizaĝo: li jen kuntiradis la brovojn, jen por momento ĝoje ridetadis al io. Kaj, aŭskultante, li pensis, li ĉiam pensis, Vlaĉjo Ustimenko, ĉiam solvadis iajn nur de li sciatajn problemojn, nepre malfacilajn, preskaŭ turmentajn.

— «Pro kruco, pro nomo, pro minaco ne povas homoj akcepti tiujn terurajn kondiĉojn, — legis Barbara. — Devas esti alia, alta, instiga kaŭzo. Kaj tiu kaŭzo estas la emocio, malofte manifestiĝanta, hontema en ruso, sed kuŝanta en la profundo de ĉies animo, — amo al la patrujo».

— Nu bone, bonege, kaj ni? — subite leviĝante sur la kubuto, demandis Vlaĉjo.

— Ĉu ni? — miris Barbara.

— Jes, ni, du komsomolanoj — iu Stepanova kaj iu Ustimenko. Kiel ni vivas? Por kio entute ni estis naskitaj al la mondo?

Banjo timigite palpebrumis.

— Bone, ne palpebrumu. Kaj libroj, ĉiuj senescepte, devas esti skribitaj por io. Ĉu vi komprenas? Jen tiuj: «la sunsubiro estis lila, kaj la vento kvazaŭ streĉitaj viŝtukoj...»

— Aĥ, ne elpensu, Vlaĉjo!

— Aŭ: «delikate odoris putranta ŝelo de la pasintjara degela neĝo...»

— Vi diras stultaĵojn!

— Ne stultaĵojn. Libroj devas esti tiaj, ke vi povu envii al elstaraj homoj, deziru fariĝi tiaj, kiel ili, ke, legante, vi povu rilati al si kritike, ĉu vi komprenas, rufa?

En minutoj de speciala favoro li nomadis Banjon «rufa», kvankam ŝiaj haroj estis hele kaŝtanbrujaj.

— Kaj kio pri versaĵoj? — demandis ŝi.

— Versaĵoj estas galimatio, krom Majakovskij!

— Ĉu vere? Kaj Puŝkino? Kaj Blok? Kaj Lermontov?(2)

Vlaĉjo kuntiris la brovojn. Tiam Banjo mallaŭte, apenaŭ aŭdeble legis unu version de Blok:

— «Batal' eterna! Nur en song' trankvilo...»(3)

— Kio estas tio? — mire demandis li.

Barbara legis la tutan versaĵon. Vlaĉjo aŭskultis kun fermitaj okuloj, poste ripetis:

— «Batal' eterna! Nur en song' trankvilo...»

— Ĉu bonege? — interesiĝis Barbara.

— Mi ne pri tio diras, — plu pensante pri io, diris Vlaĉjo. — Mi pri alio parolas. Kiel estus bone, vidu, tiel travivi sian vivon, ke vere estu «batal' eterna! Nur en song' trankvilo...»

— Ĉu vi ne estas frenezulo? — singarde demandis Banjo.

— Ne, mi estas normala. Kaj nun vi memstare okupiĝos pri via arta deklamado, kaj mi okupiĝos pri afero. Kemio. Ĉu vi aŭdis pri tia scienco?

Li eksidis al la tablo, bruligis sian malnovan lampon kun gluita verda lampŝirmilo, kuntiris la brovojn kaj forgesis pri Barbara. Kaj ŝi rigardis de malantaŭe al lia maldika kolo, al la mallarĝaj ŝultroj kaj pensis feliĉe kaj arde: «Jen sidas estonta granda homo. Kaj mi estas lia unua, la plej ĉefa amiko. Kaj eble, multe pli, ol amiko, kvankam ni eĉ unufoje ne interkisis».

Ne konsciante mem, kion ŝi faras, Banjo leviĝis, de malantaŭe aliris al Vlaĉjo, etendis la manon al lia vizaĝo mem kaj ordonis:

— Kisu!

— Pro kio do? — miris li.

— Kisu al mi la manon, — ripetis Barbara. — Tuj!

— Jen ankoraŭ novaĵoj!

— Tute ne novaĵoj! — diris Banjo. — Ni, virinoj, vin ĉiujn, virojn, naskis, kaj pro tio vi devas esti al ni eterne dankaj.

Vlaĉjo ĵetis al Banjo rigardon de malsupre supren, subridis kaj mallerte kisis ŝian larĝan varman polmon.

— Tiele! — kontentigite diris Banjo.

1. Pri Herzen vd. la antaŭan piednoton. N. P. Ogarjov (1813–1877) — rusa poeto, publicisto, revoluciulo, plej proksima amiko de A. I. Herzen (ekde 13-jara aĝo).

2. A. A. Blok (1880–1921), M. Ju. Lermontov (1814–1841) — grandaj rusaj poetoj (A. Blok nemalofte estas opiniata la dua plej granda rusa poeto post A. Puŝkino).
3. El versaĵo de A. Blok «Sur la kampo Kulikovo» (1908).

Ĉapitro sesa

Divorco

En malfrua aŭtuno, «preterveture», kiel li esprimis, venis Rodiono Metodjeviĉ. Ĉe Valentena Andrejevna estis gastoj — du fumantaj nejunaj damoj, ambaŭ dikaj kaj ŝatantaj paroli pri sia malbona humoro, pri iaj misteraj koraj «intermitoj» kaj pri tio, ke ĉio finrezulte estas «pro nervoj». Estis la filino de la dekanano de la Instituto Seĉenov Iraida — alta, fleksiĝema, verdokula, tuta en iaj ĉenetoj, medaloj kaj brelokoj, kvazaŭ premiita en ekspozicio de purrasa hundobredado. Estis la fama en la urbo tajlorino «sinjorino» Lis, kiun oni kaĵolis, kaj du viroj — Danielo Jakovleviĉ Poljanskij, afekte bruliganta la pipon, kaj lia kamarado Makavejenko, diketa blondulo kun ventreto kaj kun gaje impertinentaj, ĉiam elstarantaj okuletoj. Oni atendis ankaŭ profesoron Ĵovtjak, sed li telefonis, ke li ne povos veni kaj estas «en plena malespero». Aŭskultinte kontrabandajn gramofondiskojn de Vertinskij kaj Leŝĉenko(1), oni vespermanĝis kaj eksidis al kafo kun benediktino. La konversacio iris pri la hispanaj eventoj. Danielo Jakovleviĉ — Daĉjo — rakontis pri la ĉefministro de Hispanio Giral kiel pri sia bona konato. Kaj ankaŭ pri José Diaz li rakontis ion(2). Rodiono Metodjeviĉ pacience aŭskultis kaj la fumantajn damojn, kaj Makavejenkon, kaj la dekanan filinon Iraida-n. Ili ĉiuj eldiris pri Hispanio kaj rilate de tio, ke Mikaelo Kolcov(3) skribas interesajn kaj akrajn korespondaĵojn. Tamen, Daĉjo ne samopiniis.

— Vidu, — diris li, — pri Hispanio ĉiu atestanto povas skribi eble eĉ pli pitoreske kaj kolorriĉe, ol kamarado Kolcov. La ĉefa afero estas — esti tie kune kun la popolo...

— Kaj bataloj kun bovoj — ĉu tio, ŝajne, same estas en Hispanio? — per sia kutime laca voĉo demandis Valentena Andrejevna.

— Tutcerte! — konfirmis Makavejenko. — Tio estas ilia nacia afero, same kiel ĉe ni karuseloj aŭ pugnobatalo. En Madrido tio estas la plej estimata afero...

Rodiono Metodjeviĉ metis la taseton kun nefintrinkita kafo sur la pleton kaj eliris. Barbara, certe, ne estis hejme. Eŭgeno en la kuirĉambro estis manĝanta barĉon.

— Nu, kiel? — demandis Rodiono Metodjeviĉ.

— Ĵurnalon ni enpaĝigis, — malvigle diris Eŭgeno. — Elturmentiĝis! Tiparoj mankas, materialo estas neinteresa, supraĵa, anstataŭ ĉiuj mi devas skribi mem, terure. Ja mi, paĉjo, estas redaktoro de la instituta ĵurnalo.

— Kaj vi ne skribu anstataŭ ĉiuj! — konsilis Stepanov. — Tio estas friponaĵo, skribi anstataŭ ĉiuj.

— Idealisto vi estas, patreto! — suspiris Eŭgeno.

Rodiono Metodjeviĉ iom pasumis en la ĉambroj, fumis, poste, dolore sulkiĝante, senintence aŭdis, kiel Alevtina parolis en la antaŭĉambro kun Daĉjo.

— La demandon necesas solvi radikale, — diris ŝi, — kaj en kategoria formo! Mi ne deziras plu toleri venojn de tiu homo, fremda al mi kaj morale, kaj ĝenerale. Ho dio, kiel vi ne komprenas — mi sufokiĝas en tiu atmosfero...

— Bone, bone, mi pretas, — haste promesis Danielo Jakovleviĉ, — sed ne hodiaŭ ja...

— Mi diros hodiaŭ! — promesis Alevtina.

La enira pordo frapis. La virino, kiun Stepanov opiniis sia edzino, eniris en la manĝoĉambro. Firme kunpremante la pugnojn, senmova kaj pala, Rodiono Metodjeviĉ postulis:

— Diru hodiaŭ!

— Vi subaŭskultis! — ŝrikis Alevtina. — Tre bele — tiu homo krom ĉio ankoraŭ subaŭskultas!

— Vi devas diri mem, — ripetis li. — Mi scias ĉion ĉi delonge, necesas esti stultulo, por ne vidi, sed vi devas diri vian lastan vorton. Diru!

— Kion?

— Ĉu vi deziras divorci?

— Mi deziras homan vivon! — kriis ŝi. — Vi devas doni al mi vivon, sed kion mi havas? Por kio mi tiom da jaroj suferis? Aliaj ĉion havas: personajn aŭtojn, somerdomojn, en Gagron(4) vojaĝas trifoje dum jaro...

Komenciĝis la malnova historio — larmoj. Nun ŝi postulos valerianon, poste Eŭgeno kalkulos al ŝi pulsobatojn. Ne, li ne plu povis tiel.

— Ni divorcu pace, — ekparolis li per trankvila, kvankam iomete raŭka voĉo. — Vi transloĝiĝos al Daĉjo...

— Tre bele, — diris ŝi. — Mi — en unu ĉambro, kaj vi restos ĉi tie kiel sinjoro. Ne sukcesos vi, kamarado Stepanov!

— Do, la afero estas en la ĉambro?

— Kaj en ĉio cetera. Mi ne deziras resti mizerulino. Kion ni akiris dum la vivo — ĉion dividu duone!

Stepanov kapjesis, paroli li ne plu povis. Kaj Valentena Andrejevna post dek minutoj jam ageme kaj vigle telefonis el la antaŭĉambro, ion rakontadis al siaj amikinoj, po iomete al ĉiu ploris, kaj al iu plendis:

— Ah, karulino, vi ja scias: el krudulo ne fareblas noblulo.

Necesis fini senprokraste. Ĝisatendinte Barbara-n, li kunvenigis ĉiujn en la manĝoĉambro, eltrinkis grandan glason da malvarma akvo, diris per abruptaj vortoj:

— Mi kaj Alja decidis divorci. Vi estas plenaĝaj homoj, ĉion komprenas mem. Sed unu demandon devas decidi vi. Kiu deziras resti kun mi, kiu foriros... kun la panjo.

Barbara silentis, firme alkroĉiĝinte al la maniko de lia uniforma tuniko. Ruĝaj makuloj brulis sur ŝiaj vangoj. Eŭgeno, en la reto sur la kapo, en striita piĵamo, estis promenanta apud la bufedo.

— Eŭgeĉjo! — preĝe ekkriis Valentena Andrejevna. — Eŭgeĉjo, kiel vi povas ankoraŭ pensi?

Eŭgeĉjo estingis cigaredstumpon, subridis kaj diris, mallarĝiginte la okulojn:

— Vi estas stranga homo, panjo! Ĉu vi supozas, ke mi ŝanĝos Rodionon Metodjeviĉ-on al tiu... pardonu min... solida, bela, eleganta, sed tamen fripono...

Stepanov rigardis al Eŭgeno, ne deŝirante la rigardon. Kion signifis tiuj vortoj? Kion li pensis en tiuj minutoj?

— Ne enprofundiĝante en superflujajn detalojn, — diris Eŭgeĉjo, — mi dezirus resti filo de la homo, al kiu mi ŝuldas ĉion. Kaj ankaŭ por vi, panjeto, estos multe pli simple: vi estas libera, juna, la vivo rekomenciĝas. Ĉu tiel?

Li brakumis ŝin je la ŝultroj, kisis kaj foriris.

Matene en sia aŭtomobilo alveturis ekstreme incitita pri io Daĉjo, seke salutis Rodionon Metodjeviĉ-on kaj trairis en la ĉambron de Valentena Andrejevna. Poste li frapis al la pordo de Stepanov.

— Ni devas interparoli kiel viro kun viro, — diris li, eksidante kaj alpremante per la fingro tabakon en la pipo. — Necesas precizigi loĝejajn demandojn, ĉion, kio koncernas posedaĵon, kaj ceteron. Valentena Andrejevna nervoziĝas, vi forveturas...

— Jes, mi forveturas, — interrompis Daĉjon Stepanov. — Precizigi vi povas ĉion kun Eŭgeno, li estas knabo kun kapo. Tiele.

Kaj li forturniĝis al la fenestro.

Estis aŭdeble, kiel ili foriris — Alevtina kaj ŝia Daĉjo, kiel frapis la ĉefpordo kaj deveturis de la domo la aŭtomobilo. Kviete eniris Barbara, demandis:

— Paĉjo, ĉu vi deziras teon?

— Ne, — melankolie respondis li.

— Kaj ĉu vi deziras, mi kuiras por vi kafon?

— Kaj kafon mi ne deziras.

— Eble, tiam vi vodkon drinkos?

Stepanov subridis:

— Do, vi tiel decidis min konsoli? Ne necesas, filinjo. Mi estas eltenema viro...

— Eble, vi deziras, ke mi kaj Eŭgeĉjo transloĝiĝu al vi en Kronŝtadton?

Rodiono Metodjeviĉ pripensis iom, poste diris:

— Vidu, mia ora knabino, mi diras al vi konfide: transloĝiĝi por vi dume ne havas sencon, ĉar mi mem ne scias, kie mi estos morgaŭ.

— Kiel do?

— Jen tiel. Oni povas sendi min en longdaŭran afervojaĝon. Atanzio Petroviĉ jam antaŭ du semajnoj forveturis.

Barbara alpremiĝis al la ŝultro de la patro, diris flustre:

— Mi komprenas, mi komprenas, paĉjo. Sed Vlaĉjo ja nenion scias...

— Kaj ni poste al li venos, tiam li ekscios.

Dum Barbara kaj Rodiono Metodjeviĉ ne estis hejme, Eŭgeno gaje kaj furioze marĉandis kun Daĉjo pri aĵoj, libroj, mebloj, ŝanĝo de la loĝejo. Daĉjo finfine plendis:

— Aŭskultu, kial vi faras el mi stultulon? Ja mi ne estas knabo.

— Kaj ankaŭ mi ne estas knabo! — diris Eŭgeno. — Mi dividas nian havaĵon je kvar partoj: tri kvaronoj estas niaj, la cetero estas via. Iru al ajna juristo — alia eliro ne ekzistas. Kaj ĝenerale, tio estas eĉ ridinda, Danielo Jakovleviĉ: vi enamiĝis, vi estas amata, kaj jen ia baraktado kun aĵoj. Tio estas maldeca, se vi deziras. Temo por satiro...

— Kaj la piano?

— Ne piano, sed starpiano. Kaj por kio vi ĝin bezonas? La panjo ja ne ludas...

— Vi estas ia ŝtono, — koleriĝis Danielo Jakovleviĉ.

Stepanov forveturis per vespera trajno.

1. A. N. Vertinskij (1889–1957) — elstara rusa kaj poste sovetia estrada kantisto, komponisto, poeto, kinaktoro. En 1920–1943 (do, en la tempo de la eventoj de la romano) — en elmigrado (en Rumanio, Polio, Germanio, Usono, Ĉinio). P. K. Leŝĉenko (1898–1954) — rusa kaj rumana estrada kantisto.

2. La hispanaj eventoj — la intercivitana milito en Hispanio (1936–1939). José Giral Pereyra (1879–1962) — hispana politika aganto, ĉefministro de Hispanio en 1936 (en komenco de la intercivitana milito). José Díaz Ramos (1895–1942) — hispana sindikata aganto, ĝenerala sekretario de la Komunista partio de Hispanio en 1932–1942.

3. M. E. Kolcov (vera nomo — M. Fridland) (1898–1940) — sovetia publicisto, ĵurnalisto kaj verkisto. Dum la intercivilitana milito en Hispanio estis en Hispanio kiel korespondanto de ĵurnalo «Pravda» kaj samtempe kiel sekreta politika reprezentanto de USSR ĉe la respublika registaro. En 1938 li estis arestita, en 1940 mortekzekutita, en 1954 rehabilitita.

4. Gagro — populara kaj pitoreska kuracloko en Abĥazio.

Ni, ruĝaj batalantoj...

Ekde tiu tago Vlaĉjo kaj Banjo iĝis ankoraŭ pli proksimaj unu al la alia. Nun ili havis unu komunan sekreton, sekreton kontraŭ ĉiuj, havis unu komunan fieron kaj unu komunan, konstantan maltrankvilon — maltrankvilon pri la patroj: pri la aviadisto Ustimenko kaj la militmaristo Stepanov. Neniu estis inicita pri tiu sekreto — eĉ onklino Aglaja. Tiel Vlaĉjo interkonsentis kun Rodiono Metodjeviĉ: ne necesas ankoraŭ ĉiutage kaj ĉiunokte pensi pri la vivo de la frato. Al Aglaja estis dirite, ke Atanzio Petroviĉ foriris por instrukiado.

— Ĉu en Hispanion? — demandis ŝi severe.

— Ni ne rajtas scii! — dense ruĝiĝante, respondis Stepanov: li tute ne scipovis mensogi.

La onklino kapjesis. Ŝi ŝajnis, ke ŝi nenion scias. Mapon de Hispanio ili pendigis intence ne en la Vlaĉja ĉambro, sed ĉe Barbara. Sed Aglaja kaŝe de Vlaĉjo aĉetis mapon ankaŭ por si. Ŝi pririgardadis ĝin nokte, ŝlosinte sin disde la nevo. Atanzio estis tie — ŝi sciis tion. Li ne povis ne esti tie, same kiel la mortinta edzo de Aglaja nepre estus tie. Ŝi konis tiun generacion de bolŝevistoj, de tiuj knaboj, trapasintaj akvon, fajron kaj fanfarojn, laŭtvoĉaj, neniam malgajantaj, duonkleraj dum la jaroj de la intercivitana milito kaj nun finintaj akademiojn. Ili ĉion povis, tiuj ŝtalaj homoj: en terura frostego ili povis batali por Permjo kaj en terura varmego sabri basmaĉojn(1) en Turkeŝtano; malsataj, ili kun ĝuo unuafoje en la vivo aŭskultis «Eŭĝenon Onegin-on»(2) kaj, ankoraŭ ne malvarmiĝinte post profundaj atakoj en malfrontojn de la kontraŭulo, eksidis sur lerneajn benkojn kaj studis du anglajn kazojn — la ĝeneralan kaj la posesivan.

Dum horoj sola en nokta silento ŝi fiksrigardadis la mapon, kaj en ŝiaj oreloj sonis vortoj de la kanto, kiun tiel ŝatis Atanzio kaj la mortinta edzo Greĉjo:

For, bienul', riĉulo — ni iras al batal'!
 For, ĉiu sangsuĉulo, pereu kapital'!
 Ni, ruĝaj batalantoj, ni staras kiel fer'
 Por kampoj kaj por ĥatoj, por de l' popol' liber'...

Trans la fenestroj fajfis malvarma novembra vento. Vlaĉjo, metinte la manojn sur la nukon, rigardadis en mallumon, per sakraj vortoj insultadis la toreistojn de Seviljo, kiuj obeis al ribela generalo Queipo de Llano. Kaj poste en dormeto li sonĝis insulon Minorko kaj la valencian ekspedicion sur militŝipo «Almirante Miranda». La krozŝipo haltigas la maŝinojn, Rodiono Metodjeviĉ rigardas en binoklon, kaj hidroplanoj, kondukataj de la patro, ekflugas supren, en la dense bluan ĉielon de Hispanio. Kaj la plej bonaj aviadistoj, la plej fidelaj knaboj de la tuta mondo: italoj, germanoj, francoj, bulgaroj — ĉiuj kondukas siajn maŝinojn post la unua, la patra...

Latino miksiĝis en la laca cerbo kun hispanaj nomoj de urboj; Zaragozo subite konfuziĝis kun musculus rectus abdominis — muskolo de ventro. Bargaso kuniĝis kun quadriceps femoris, — kiel antaŭlonge li dissekis kadavron lastfoje! Necesus, probable, nepre komenci vizitadi Ganiĉev-on. Kaj la elŝipiĝo sur Ibizoj? Kio tie okazas nun? Kial silentas ĵurnaloj?

Banjo komencis porti hispanan ĉapeton. Ŝi maldikiĝis, pliaĝiĝis. La leteroj «el tie» venadis al ŝia nomo. Propre, «el tie» leteroj ne estis. Simple nekonata kamarado

transdonadis regule salutojn kaj sciigadis, ke ĉio estas en ordo. Alie ne povis esti, rezonis Vlaĉjo kaj Banjo. Estus ridinde, se ili esperus pri alio. Al faŝistoj ne eblas doni pretekston por provoko.

Ien malproksimen, tute malproksimen foriris tiuj vivaj bagateloj, kiuj ŝajnis iam gravaj. Kun teruro nun pensis Barbara, ke ŝi ne ĉiam estis hejme, kiam la patro atendis ŝin. La patro, kiu militas nun por libero de la tuta mondo tie, en tia fora, mirinda kaj nekomprenbla Hispanio. Li, probable, jam parolas hispane kun sia ĉarma akcentado je «o», kaj, eble, ĉiam serĉas, kie trinki fortan teon. Ja hispanoj, probable, ne trinkas teon? Kaj neniu povis respondi por Banjo al la demando: ĉu hispanoj iam trinkas teon aŭ nur kafon?

Vlaĉjo morniĝadis kun ĉiu malbona novaĵo en ĵurnaloj kaj ekfloradis kun ĉiu bona. Al li ŝajnis, ke tie, kie militas Atanazio Petroviĉ kun siaj agloj, ne povas esti malbone. Li viziis lin, la patron, kun heliĝintaj pro suno haroj, pure razitan, fiksrigardantan al la fora ĉielo. Jen li engrimpas en aviadilon, almezuras — ĉu estas oportune, komandas:

— For de la helico!

Kiel hispane estas «for de la helico»? Amiko estas «amigo», malamiko — «enemigo», sed kiel estas «for de la helico»? Ho, se li povus vidi ilin ĉiujn: Enrique-n Líster-on, generalon Lukacs(3), la patron, kiel oni lin tie nun nomas? Kiel diri «Atanazio» en la hispana? Kaj kiel diri «Rodiono Metodjeviĉ» en la hispana? Ĉu ili intervidiĝas — la maristo kaj la aviadisto?

Kaj ĉiam pli kaj pli multe pensadis Vlaĉjo pri tio, por kio vivas la homo. Ĉiam pli li iĝadis fremda disde la samkursanoj-parkerigantoj, la samkursanoj, pridiskutantaj la problemon, kiel ili restu ĉe la instituto, en la postdiploma kurso; la samkursanoj, saĝetaj gejunuloj, taksantaj, kun kiu specialeco estas pli da ŝancoj resti en la urbo, kaj malpli — trafi al la periferio.

Kaj paĉjoj kaj panjoj?

Tiuj plorantaj panjoj ĉe la pordo de la rektoro; tiuj paĉjoj — en uniformaj tunikoj kaj civilaj jakoj — «premantaj» al la dekanano; tiuj leteretoj kun peto «helpi» al tiu aŭ alia studento, vican fojon fuŝinta tiun fakon, kiun devas scii ĉiu kuracisto!

Al li en la buroon de la komsomola ĉelo kun tio oni eĉ ne provis veni. Kaj eĉ dekanano Paŭlo Sergijeviĉ, malforta homo, fojfoje turnadis sin al Ustimenko por helpo, kiam atakoj iĝadis tro abundaj kaj minacaj. Kaj Vlaĉjo defendadis la dekanon kontraŭ la atakantoj — abrupte, krude, senkompate.

— Bigoto! — diris al li Anjo Jolkina.

Li malgaje subridis.

— Ustimenko la sola finos la Instituton Seĉenov, — esprimis pri li Svetlana. — La sola inda!

— La plej ortodoksa el ortodoksuloj! — sarkasmis Miĉjo Ŝervud.

Vlaĉjo, mallarĝiginte la okulojn, ekrigardis en la nebonkorajn, helajn, globajn okulojn de Ŝervud. Tiu knabo havas bonan estontecon! Li jam nun, tute nenion havante en la animo, serĉas temon por defendo de kandidata disertaĵo tuj post fino de la instituto. Sed kiu ja bezonas iliajn eĉ bonajn poentojn, iliajn ekzamenojn, iliaj disertaĵojn? Kiu, krom ili mem?

1. Basmaĉoj — kontraŭrevoluciaj banditoj en la Mez-Azio dum la intercivitana milito.
2. «Eŭgeno Onegin» — opero de P. Ĉajkovskij laŭ versromano de A. Puŝkin, klasikajo de la opera arto.
3. Enrique Líster Forján (1907–1994) — elstara komandanto en la intercivitana milito en Hispanio, komunisto. Generalo Lukacs — Mateo Zalka (Zalka Máté, vera nomo Frankl Béla) (1896–1937) — hungara verkisto kaj revoluciisto, partopreninto de intercivitana milito en Rusio kaj Hispanio, komandis 12-an Internacian brigadon, pereis en la hispana intercivitana milito.

Maljunulo

Ĝuste en tiu tempo Vlaĉjo speciale kaj kore proksimiĝis kun Maljunulo, aŭ Paĉo, kiel oni nomis en la kurso Paŭlon Ĉirkov-on, trafintan en la instituton aĝa tridek kvar jarojn.

Paĉo estis silentema, seka, mokema. Liaj helbluaj malgrandaj okuloj havis trajton subite fiksrigardi iun longe kaj atente, kvazaŭ du malvarmaj pikiloj. Lerni por Paĉo estis malfacile, pli malfacile, ol por ĉiuj en la instituto, sed tamen li lernis funde kaj sciis multe pli, ol multaj kapablaj studentoj. Ofte Ustimenko helpadis al li. Paĉo neniam dankadis, ne premadis la manon, nur suspiradis:

— Kapabla vi estas, Vladimiro!

Tamen sen ajna envio, sed kun ia severa tenero. Ili ambaŭ kiel vosto sekvadis Ganiĉev-on kaj Polunin-on, kaj ilin ambaŭ en unu sama tago Ganiĉev restigis en la aŭditorio, fermis la pordon kaj severe diris al ili:

— Jen kio, duonestimataj. Ekde certa tempo mi komencis rimarki, ke, eble eĉ ne sen mia partopreno, vi infektiĝis je abomena kaj hontinda malsano, nomata medicina nihilismo. Vortoj «ĉarlataneco», «scienca demagogio», «latina kuirlibro» regule elflugas el viaj, pardonu, bebaj buŝoj. Vi ankoraŭ estas duonsciantoj, kaj ne vi, diabloj, moku pri jarcentoj da tragikaj serĉadoj de la vero. Mi kaj profesoro Polunin ekscitas vian penson, sed ne alvokas vin al mokoĵ pri la moderna stato de la scienco. Serĉu, sed ne moku! Vi ne rajtas moki! La granda homa racio ankoraŭ sen ajnaj aparatoj ĉe aŭskultumo de la koro precize determinas, kiu ĝuste el ties valvoj funkcias malĝuste kaj en kio estas esenco de tiu malĝusteco — ĉu en insuficienco aŭ en konstrikto de la valvo. Kaj sendolorigiloj! Kaj vakcinoj!

Li koleriĝis, tre laŭte purigis la nazon kaj ordonis:

— Iru! Legu Pirogov-on! Kaj faru konkludojn!

Li etendis al ili libron kun legosignoj, kaj ili foriris.

— Li ĉagreniĝis! — diris Paĉo.

— Mi kulpas, — diris Vlaĉjo. — Ĉu vi memoras, mi komencis hieraŭ paroli pri ĉarlataneco en farmakologio? Li tiam grumblis: kiam la kapo doloras, ĉu vi piramidonon manĝas?

Vespere, kune kun Paĉo, sidante sur lia lito en la komunloĝejo, ili legis Pirogov-on.

— Jen kia cifero, — diris Paĉo, fermante la okulojn, lacigitajn dum la tago. — Tri kvaronoj de operaciatoj mortas pro sepsemio!

— Tio estis en la tempoj de Pirogov, — diris Vlaĉjo.

— Kompreneble.

— «Mi nenion pozitivan scias diri pri tiu terura plago de la kirurgia praktiko. En ĝi ĉio estas mistera: kaj la origino, kaj la maniero de disvolviĝo...»

Vlaĉjo foliumis la libron, elprenis legosignon kaj trovis ankoraŭ unu lokon:

— Jen aŭskultu: «Se mi retrorigardos al la tombejo, kie estas enterigitaj la infektitoj en hospitaloj, tiam mi ne scias, pri kio pli mi miru: ĉu pri stoicismo de kirurgoj, plu inventantaj novajn operaciojn, aŭ pri la fido, kiun ankoraŭ plu havas la hospitaloj ĉe la socio...»

— Kiaj konkludoj? — demandis Paĉo.

— Lister.

— Kontraŭsepo.

— Ĝuste! — diris Vlaĉjo. — Vi estas terure divenema, Maljunulo! Diru ankoraŭ, ke kirurgoj el mizeraj sklavoj de sepsemio iĝis ties mastroj, kaj ĉio estos tute en la stilo de nia Ogurcov. Li ŝatas tiel esprimiĝi.

— Kaj kio? Patoso iam ne malhelpas, — serioze diris Paĉo. — Ni ĉiam klakas per la langoj, sed por esti kuracisto, necesas, certe, pri estonta Lister nepre kredi.

— Per sola kredo vi ne estos sata, — suspiris Vlaĉjo. — Ĉu vi memoras, kiel estis ĉe la helenoj? Kaj poste? Krizipo malpermesadis al febraj malsanuloj manĝi, Dioksipo — trinki, Silvio nepre devigadis ŝviti, altestimata patro Broussais eltiradis al ili sangon ĝis konsciperdo, kaj Kerry sidigadis en malvarmajn kuvojn...(1)

— Lasu, ni ja legis Veresajev-on, — kolere diris Paĉo.

— Ja li estis bonega doktoro.

— Aŭskultu, iru hejmen, — ordonis Maljunulo. — Mia kapo eĉ sen tio zumas.

Sed Ustimenko ne foriris. Paĉo komencis demeti siajn malnovajn, trivitajn botojn, revenis aliaj knaboj, kaj Vlaĉjo plu filozofis.

— Fiziologio jam donis tre multe, — parolis li, — kaj kun ĉiu tago donas ĉiam pli kaj pli. Ie mi legis, ke fiziologio esence estas teoria medicino. Jen el ĝi necesas eltiri necesajn aplikojn, tiam estos kreita aplika, praktika medicino. Sed tiu kuirlibro...

— Do, ĉu ni ĝis tiam sidu kaj nenion faru? — demandis Saĉjo Poleŝĉuk. — Ĉu tiel?

Ĉiuj ekkriis en la ĉambro. Paĉo aŭtomate komencis piedvesti sin. Tiu kutimo restis al li jam de la intercivitana milito: kiam en la ĉambro leviĝadis bruo, li, duondormanta, piedvestadis sin.

— Ĉu foriri en superstelajn terenojn de pura scienco? — atakis Vlaĉjon maldensdenta efelida Ogurcov. — Diru, Ustimenko! Kaj entute, kial vi babilas pri tiu ĉi sensencaĵo?

— Kial sensencaĵo? — enmiksiĝis Miĉjo Ŝervud. — Ustimenko pravas. Unu saĝa araba kuracisto skribis, se iu memoras: «Al honesta homo povas doni ĝuon teorio de kuraca arto, sed lia konscienco neniam permesos al li transiri al kuraca praktiko, kiom ajn vastaj estu liaj scioj...»

— Kiele? — tenore demandis Paĉo.

Ŝervud ripetis.

— Jen konkludo! — borante per siaj bluaj okuletoj Vlaĉjon, ekparolis Maljunulo. — Jen saĝaĵo! Ni estas honestaj ĝis tiom, ke ni nur ĝuos teorion de kuraca arto. Ni, vidu, ĝis tiom estas puraj kaj konsciencaj, ke, ĝis la teorio ne estos ĝisfine kompleta, kraĉos al la popolo. Virinoj mortadu pro akuŝoj, beboj mortaĉu centope, nian sovetian popolon falĉadu difterio, tifo, hispana gripo — ni nenien veturos! Ni en laboratorioj science harfendados, ni prefere pri ĉio dubos kaj plene malfidos nian aferon, tio estas pli trankvila...

Li ekstaris, trinkis glason da akvo kaj en silento ekparolis ree, sed kun tia forto kaj pasio, kun tia konvinkiĝo en la voĉo, kian Vlaĉjo ankoraŭ neniam aŭdis:

— Nian regimenton komandis iu Ĵilin, heroo, legenda homo. Kaj en marŝo lin kaptis malsano. Neĝvento blovas, malvarmo, manĝo mankas, kaj la regimentestro deliras, diras sensencaĵojn, ni nenion povas kompreni. Ĉe ni estis helpkuracisto, maljunulo, kun familinomo Tutoĉkin, mobilizita; ni por li lanugan kusenon sur la selon alligadis, ridinda ĉevalisto! Li pririgardis Ĵilin-on, diras: morbilo. Morbiletto, diras. Kaj ĉe Ĵilin la koro ne eltenas. Kontraŭ fabela mono ni akiris heliantoleon, en tiu boligita oleo ni solvis kamforon, komencis fari injektojn. Jen tiajn furunkojn havis Ĵilin! Sed tamen li ree eksidis en la selon kaj kondukis la regimenton kontraŭ la blankuloj. Nu? Ĉu tio estas scienco? Ĉu empirio? Oni min ĉi tie kreskigu kaj instruu esti tia, kiel Tutoĉkin, por ke el miaj manoj mortinto revenu en la ordon tia, kiel Ĵilin, — poste legenda komandanto de divizio kaj armeo. Oni faru min tia! Kaj mi diras al vi kiel komunisto: ni devas kompreni tutan komplikecon kaj malfacilecon de nia afero; mi diras, kiel Ganiĉev kaj Polunin nin instruas: ni devas al ĉiu nova malsanulo rilati kun plena konscio de noveco kaj neekkoniteco de la malsano, ni devas serĉi, ne trankviliĝi, tamen ni devas fari la aferon. Kaj tiuj arabaj teorioj de kamarado Ŝervud estas fiaĵo, kaj ilin necesas ataki. Ankaŭ al vi, kamarado Ustimenko, mi rekomendas pensi. Jen, patoso al vi ne plaĉas. Sed al mi patoso plaĉas. Kaj fino. Tempas dormi.

Maljunulo ree komencis senbotiĝi, Vlaĉjo silente eliris el la komunloĝejo, malleviĝis laŭ la ŝtupoj, submetis la brulantan vizaĝon al malvarma, frosta vento. En neĝoblovo blinde flagris flavaj rondaj stratlanternoj. Li hontis, terure hontis. Kaj lin finbatis Ŝervud, kiu ekparolis per diligentaj, glataj frazoj:

— Mi tre petas vin, Ustimenko, subteni min, se Paĉo decidus levi skandalon. Mi havas mian propran, racie ellaboritan opinion pri la aferoj, li havas la sian, sed li deziras, ke ĉiuj opiniu tiel, kiel opinias li, dum mi...

— Mi en ĉio konsentas kun Maljunulo, — diris Vlaĉjo, — kaj pri nenio konsentas kun via arabo. Al tiuj opinioj necesas bati! Kaj bati senkompate!

— Aĥ, ĉu tiele? — demandis Ŝervud.

— Jes, tiele! — konfirmis Vlaĉjo. — Kaj se vi ĝuste tiujn opiniojn metos en la bazon de via estonta kandidata disertaĵo, tiam vi dupe misos!

— En la bazon de mia estonta disertaĵo estos metitaj opinioj, konformantaj al nia mondrigardo, sed ne iaj aliaj, Ustimenko! Kaj la esprimo «dupe» estas el krimula slango, kaj por vi tute ne konvenas!

Ŝervud tiris per la manoj la defalantan palton kaj revenis en la komunloĝejon. Vlaĉjo ekkuris post tramo, ensaltis en ĝin dum iro, diris «kanajlo» kaj ekveturis al Banjo por penti kaj plendi pri si mem. Stepanov-oj loĝis nun sur la Bela strato. La pordon malfermis avo Metodo: Rodiono Metodjeviĉ ordonis al Banjo loĝigi la maljunulon ĉe si kaj ne plu lasi lin forveturi sub ajna preteksto.

— Bona gasto ĉiam al vespermanĝo venas, — diris avo Metodo dubsence kaj direktis sin al la kuirĉambro, de kie venis apetitvekaodoro de fritata terpomo.

— Ĉu Vlaĉjo? — demandis Barbara.

— Ja kiu alia povas! — respondis el la kuirĉambro la avo. Kaj kriis: — Barbara, voku la katon, li la acidkremon flaras!

Banjo eliris renkonten, rozkolora, en lanuga ŝalo. Kato Ciro estis frotanta sin je ŝiaj kruroj.

— Kaj tamen, Vladeto, geologino mi ne povas iĝi, — diris Banjo angore. — Nun mi decidis firme — mi iĝos aktorino. Senrevene. Kial vi tiel rigardas?

— Unue finu la faklernejon! — petis Vlaĉjo.

— Por kio?

— Ĉar vi... Mi ja konas vin... Vi ne povos esti aktorino...

— Ĉu mi estas ne talenta?

Li silentis, malgaje rigardante al ŝi el sub siaj longaj okulharoj. Ŝi atendis, volviĝinte en sian ŝalon. Ciro plu estis frotiĝanta je ŝiaj fortikaj, sveltaj kruroj.

— Vidu, Banjeto, — diris Vlaĉjo, — la afero estas en tio, rufulino, ke ni ĵus disputis en la komunloĝejo. Por mi estas malfacile klarigi, sed la ĉefa, kiel mi komprenas, estas en tio, ke la afero, kiun vi faras, estu interesa kaj necesa ne nur por vi sola, sed por ĉiuj — por la socio, la popolo. Tiam ĝi iĝas por ĉiam interesa kaj necesa. Kaj se nur por vi, do ĝi subite sensenciĝas.

— Kial vi en la vestiblo staras, iru en la domon, — ordonis avo Metodo el la kuirĉambro. — La terpomo prepariĝis. Barbara, primetu la tablon. Kaj kukumojn alportu.

Dum la vespermanĝo ili silentis. La avo tre ŝatis partopreni konversaciojn kaj tre kategorie eldiradis sian opinionon. Tial kutime paroladis li sola — kaj ĝissate. Sed nun li havis malbonan humoron, nur mallaŭdis Ciron:

— Dorlotita supermezure. Musojn ne kaptas, palpebrumas al ili, hieraŭ rato venis, kaj li fuĝis. Ĉu forhaki al li la voston?

— Por kio do? — maltrankviliĝis Barbara.

— Por tio, ke senvosta kato estas pli lerta, — metante en sian teleron acidan brasikon, diris la avo. — En Siberio kamparanoj al ĉiuj katoj voston forhakas. Juĝu vi mem — fortegaj frostoj, la katego eniras en la domon malrapide, la vosto estas longa. Dum vi la katon enlasas — malvarmo penetros. Kaj se la kato estas mallongigita — aritmetike duoble pli rapide ĝi eniras kaj eliras. Kaj pli lertas en mastrumado. Ĉar timas, ke ĝin oni eĉ pli mallongigos.

— Se vi, avo, ĝin mallongigos, mi el la hejmo foriros! — diris Barbara. Kaj plendis al Vlaĉjo: — Vera Maljuta Skuratov(2) estas tiu avo.

Poste Banjo en la kuirĉambro lavis la manĝilaron, kaj Vlaĉjo kruele mallaŭdadis sin kaj laŭdadis Paĉon. Venis Eŭgeno, severe riproĉis Vlaĉjon:

— Kial vi ne estis en la klubo? Ĉiam vi neglektas publikajn aranĝojn. Al ni, studentoj, venis kun vizito fama verkisto Leo Gulin. Ni, sovetia studentaro, pridiskutas lian libron, diskutas vigle, kamaradece, sed du trionoj de la geknaboj ne venas. Tio estas ia malĝentilaĵo.

— Sed se mi ne legis Leon Gulin-on? — demandis Vlaĉjo.

— Tio estas bedaŭrinda fakto de via biografio. Leo Gulin vojaĝas tra Sovetunio kaj faras renkontiĝojn kun leganta aktivularo.

— Bone, do enskribu nin en la pasivularon, — koleriĝis Barbara. — Kial vi alkroĉiĝis, vere?

— Por via utilo ja, — ofendite diris Eŭgeno. — Kiel vi ne komprenas, je dio, la vivo estas la vivo, necesas, ke oni vin rimarku, vidu, aŭdu. Ĉu por vespermanĝo estas nur terpomo? — ne ŝanĝante intonacion, demandis li. Kaj, forte laborante per la makzeloj, li komencis rakonti, kiel li elpaŝis en la pridiskuto de Gulin kaj ne rekte, sed tamen esprimis tiun penson, ke en persono de studento Ŝemjakin la verkisto vole aŭ nevole kalumniis la sovetian studentaron, montrinte nian homon karieristo, lerta fripono.

— Ĉu vi mem la libron legis? — demandis Barbara.

— Mi trarigardis antaŭ la pridiskuto. Kaj kritikajn artikolojn mi trarigardis en la legejo, do mi orientiĝis, vi povas ne zorgi pri mi...

— Ho, malproksimen vi iros, nia Eŭgeneto! — suspiris Barbara.

— Ja mi, fratineto, proksime eĉ ne intencas halti. Mi ne povas proksime, tiam ĉiuj distingos, ke Eŭgeno Rodionoviĉ Stepanov estas ne tre talenta homo. Kaj se pli malproksime, kaj eĉ, se dio donos, pli alte...

— Foriru! — kriis Banjo. — Foriru, Eŭgeĉjo, kara!

En la sekva tago Vlaĉjo aliris al Paĉo kaj diris, ke li pri ĉio kun tiu konsentas kaj la stultan nihilismon vere necesas fini. Maljunulo rilatis al la pento de Vlaĉjo treege trankvile, kaj Ustimenko eĉ iomete ofendiĝis. Sed ne por longe. Ili tuj ekparolis pri tiel nomata bona spirado. Ustimenko legis pri tiu bona spirado hodiaŭ matene, dum veturis al la instituto, kaj rakontis al Maljunulo, ke turkaj resanigistoj ordinare longe sorĉas super siaj malsanuloj, ĉirkaŭpendigas ilin per amuletoj, balbutas sorĉparolojn, fumizas, dancas, muĝas, kaj fine forte blovas al la paciento. Sed vere kuraci homojn povas nur haĝulo — resanigisto kun bona spiro. Kaj vere, laŭ kredigo de la aŭtoro de la broŝuro — granda kuracisto, longe esplorinta en Turkio resanigistojn, — la bona spiro ludas tre grandan rolon: malsanuloj resaniĝas.

Paĉo pensis iom, frotis per sia karaktera movo la lacajn okulojn, poste diris:

— Mi persone pensas, ke ĉi tie la afero estas en fido de la malsanulo al la kuracisto. Kion mi kaj vi, Ustimenko, valoros, se ĉe preciza diagnozo de malsano, ĉe normala kuracado ni ne ekposedos, pardonu, la animon de la malsanulo? Malsanulo, kiel soldato en batalo, devas senrezerve kredi al sia komandanto: li ne embarasos, kun li ni kaj la malamikon frakasos, kaj mem restos vivaj kaj sanaj.

— Verŝajne, prave...

Ekde tiu tago Vlaĉjo kaj Maljunulo, pri nenio interkonsentinte anticipe, ĉiam lernadis kune. Paĉo venadis vespere al Ustimenkaj, formanĝadis grandan teleron da barĉo, ekfumadis manfaritan cigaredon el kampara tabako, kaj ili ambaŭ okupiĝadis pri la afero. Maljunulo estis nekredeble persista, Vlaĉjo — talenta. Paĉo fojfoje longe restadis sur unu loko, Ustimenko multe devancadis lin, sed iam nur supraĵe. Paĉo levadis pezajn tavolojn de scio, Vlaĉjo fantaziis. Per voĉoj, raŭkaj pro disputoj, ili longe kvereladis, sed unu sen la alia tute ne povis esti.

— Kiam ni finos la instituton — estus bone, se ni trafus en unu malsanulejon! — diris foje Vlaĉjo.

— Ne indas! — morne respondis Paĉo. — Ni kutimiĝis malĝentili unu al la alia. Sed en malsanulejo ĉu vi scias kiel necesas? «Pardonu, Paŭlo Lukiĉ». — «Ne, tute ne pardonpetinde, Vladimiro Atanazijeviĉ»... Necesas teni sin aŭtoritate.

Tiel venis printempo.

1. Preskaŭ laŭvorta citaĵo el la libro de V. Veresajev «Notoj de kuracisto».

2. Maljuta Skuratov (?–1573) — rusa ŝtata, milita kaj politika aganto, unu el gvidantoj de politika teroro ĉe la caro Ivano la Terura. Lia nomo iĝis komuna por ekzekutisto kaj maliculo.

Ĉapitro sepa

Ambulanco

La somero estis seka, tute sen pluvoj, kun oftaj, polvaj, sufokaj fulmotondroj kaj subitaj kirloventoj. Trans Unĉo brulis arbaroj, la fumo rampis al la urbo. Kaj ankaŭ en la urbo mem plioftiĝis incendioj — dum fulmotondro forbrulis la Koĉera antaŭurbo, la malnovaj staploj en la Rivera strato apud la albordiĝejoj.

Vlaĉjo laboris kiel brankardisto en ambulanco. Da aŭtoj estis nur du — tre malnovaj, trivitaj «Renault», kun malaltaj karguoj kaj mallongaj radiatoroj. Tamen risortaj kaleŝoj kun ruĝaj krucoj kaj tremantaj vitroj, farbitaj blanke, estis abundaj, kaj la ĉevaloj estis tenataj en perfekta ordo. Ustimenko ordinare sidadis apud la koĉero, sur la boko, kaj ĉiam maltrankviladis — ĉu ni sukcesos alveturi ĝustatempe. Poste kun ligna skatolo en la mano li akompanadis la kuraciston. La skatolo same estis kun ruĝa kruco. Vlaĉjo mem frapadis ĉe la pordo de kabano aŭ sonorigadis ĉe la pordo de domo, de loĝejo, kaj al demando el trans la pordo: «Kiu estas?» — respondadis malpacience: «Ambulanco!»

Li jam vidis la morton ne unu kaj ne du fojojn. Vidis gravegajn, nereturneblajn sangelfluojn. Vidis agonion. Kaj vidis revenon de homo «el tie», kiel li nomis tion por si mem. Por la maljuna, tre miopa kuracisto Mikeŝin en tio, kion Vlaĉjo nomis «reveno», ne estis miraklo. Sed Ustimenko spertis preskaŭ pian feliĉon, energie helpante al Antono Romanoviĉ. Kaj morne desperiĝadis, kiam miraklo ne okazadis, kiam Mikeŝin, korektante la okulvitrojn per sia karaktera gesto, tusetante, leviĝadis, por eliri el la ĉambro, kie «la scienco estis senforta».

— Ĉi tie, vidu, jen kia afero, — diradis tiam Mikeŝin, engrimpante en la kaleŝon, — ĉi tie, Vlaĉjo, ni venis tro malfrue. Se du horojn pli frue, tiam, eble...

La pordeto frapfermiĝadis, la kaleŝo, bruante sur pavimŝtonoj, balanciĝante, forveturadis. Vlaĉjo timis kaj hontis retroturniĝi: ŝajnis, post li rigardas la malamantaj okuloj de parencoj de la mortinto, ŝajnis, ili ĉiuj malbenas la sciencon, Mikeŝin-on, Ustimenkon. Sed sekva voko forgesigis la ĵus travivitajn emociojn, la homo antaŭ la okuloj de Vlaĉjo revenis al la vivo tre rapide, post kiam al li estis injektita kamforo kun kafeino kaj morfino. La gravegaj suferoj malaperis, la malsanulo mirigite ĉirkaŭrigardis — la injektilo, la ampoloj, la manoj de Mikeŝin, lia sperta cerbo revenigis lin «el tie».

— Jen tiele! — diris Mikeŝin kaj same korektis la branĉojn de la okulvitroj malantaŭ la oreloj. — Kaj nun, vidu, kvieto — kaj ĉio normaliĝos.

«Normaliĝos! — deziris krei Vlaĉjo. — Vi, edzino, filino, vi ĉiuj, kiel vi rajtas ne kompreni, ja tiu ĉi homo, kiu nun petas ion acidan, — li ja estis mortinta...»

Kaj la kaleŝo denove bruis sur malnovaj pavimŝtonoj de la Ĉarpentista antaŭurbo, kaj koĉero Snimŝĉikov, glatumante per unu mano sian «riĉan» barbon, antaŭdiris:

— Nepre hodiaŭ da vokoj estos grandega amaso. Mi per la koro sentas. Kaj en banejon mi ne povos iri!

Speciale afekciis Vlaĉjon unu, esence, simpla historio, en kiu li vidis veran miraklon kaj kiun li enmemorigis por multaj jaroj: post noktomezo, meze de aŭgusto, oni vokis ilin al la Oblikva strato — en domalkonstruaĵon al iu Beljakov. En malalta, pura ĉambro, sur larĝa lito estis malfacile kaj sufero mortanta jam neĵuna, ekstreme elturmentita homo. Lia larĝa, ripa brusto leviĝadis malglate, la okulkavoj, la vangoj — ĉio estis kovrita de ŝvito, longdaŭraj kramfoj devigadis Beljakov-on grinci per la dentoj kaj ĝemi. Maldika adoleskulo-lernejano rapide diris al Mikeŝin:

— Unue la paĉjo ĉiam maltrankvilis, jen ekstaras, jen eksidas, jen en la vestiblon subite kuris, poste, kamarado doktoro, li komencis tremi. Tia tremego fariĝis, mi neniam ion similan vidis... Kaj ekdeziris manĝi. Li proponas: ni, Anatolo (Anatolo estas mi), ni vespermangŭ...

— Kaj kio estas tio? — demandis Mikeŝin, tenante per du fingroj malplenan ampolon.

— Ĉu tio? Li insulinon al si injektas, — diris la adoleskulo. — Li havas diabeton.

Mikeŝin kapjesis. Dum sekundo aŭ du li fiksrigardis al la vizaĝo de Beljakov, poste ordonis tuj doni sukero. Beljakov-on denove tordis kramfo, tiel, ke krakis la lito, sed Mikeŝin turnis lin sur la dorson kaj rapide, per lertaj, malgrandaj movoj komencis ŝuti en lian buŝon kristalsukeron. Kaj al Vlaĉjo tiutempe li ordonis prepariĝi al envejna injekto de glukozaj solvaĵoj. Post ĉirkaŭ dudek minutoj, kiam la kramfoj ĉesis, Mikeŝin faris ankoraŭ injekton de adrenalino. Beljakov kuŝis langvora, miranta. La maldika knabo, snufante, ploris en angulo pro la travivita timo, kaj Antono Romanoviĉ parolis:

— Tio, karulo, ĉe vi estis superdozo de insulino. Se ankoraŭfoje, de kio vin savu dio, kiel diradis niaj avoj, se ankoraŭfoje vi eksentos ion tian — tuj prenu pecon da blanka pano aŭ du pecetojn da sukero, sed tuj, senprokraste. Kun tiu afero ne ŝercu. Kaj morgaŭ venu al la polikliniko.

En la malluma vestiblo Mikeŝin subite insultis, kriis:

— Ĉu mi estas popo? Aŭ ĉefpastro?

Kaj, engrimpante en la kaleŝon, klarigis:

— Tiu knabo penis kisi mian manon.

Vlaĉjo grimpis sur la bokon, diris al Snimŝĉikov per sufokita voĉo:

— Estas nenio pli majesta, ol la scienco, kamarado Snimŝĉikov. Nun Antono Romanoviĉ litere savis homon de morto, de neevitebla morto.

— De neevitebla savi ne eblas! — severe interrompis Vlaĉjon la koĉero. — De evitebla eblas. Vi kun ni veturas tute mallonge, sed mi dum pli ol dudek jaroj al via scienco rigardas... Savis, kiele! Eĉ profesoroj ne savas, ne nur nia okulvitrulo.

Snimŝĉikov estis skeptikulo kaj Mikeŝin-on neniom estimis. Tro ofte tiu diradis «bonvolu», «mi petas», «ĉu vi tiel kompleksus». Kaj palton Antono Romanoviĉ portadis dum la tuta jaro unu kaj saman — «eternsezonan», kiel difinis la koĉero.

Estis la tria horo de nokto, la luno ruliĝis super la urbo, super ties polvaj placoj, super la eksa Nobela ĝardeno, super la eksa Negocista domo, super la kupoloj de la ĉefpreĝejo kaj super la larĝa Unĉo. Bojis, bruis per ĉenoj en kortoj de la Oblikva strato koleraj, nemanĝigitaj hundoj. El Zareĉje blovis arbara brulodoro. Kiam ili alveturis al la ambulanca stacio, Mikeŝin elgrimpis el la kaleŝo, demetis la blankan ĉapeton, diris raŭkete:

— Kia paradizo, ĉu, Vlaĉjo?

— Dankon al vi, Antono Romanoviĉ, — balbutis Ustimenko.

— Pro kio?

— Pro tio, ke vi... nu, instruas min, eble.

— Ĉu mi? Instruas? — sincere miris Mikeŝin.

— Ne en tiu senco. Sed, ekzemple, hodiaŭ... — tute konfuziĝis Vlaĉjo.

— Aĥ, hodiaŭ! — malgaje diris Mikeŝin. — Tiu Beljakov, ĉu? Ja tio estas artifiko, plej elementa kazo.

Kaj en la voĉo de Antono Romanoviĉ aŭdiĝis por Vlaĉjo konata, Polunin-a intonacio — iom moka, ironia, iom laca.

Antaŭ komenco mem de la lernojaro en Zareĉje ekbrulis lignaj tenejoj. La incendio komenciĝis antaŭ mateno, momente, en barako, en kiu dormis ŝargistoj, neniuj vekigis ĝustatempe. Blovis forta, puŝa vento, portis braĝojn, bruligantan cindron; la nigraj ĉevaloj de Snimŝĉikov ronkadis, retropaŝadis, turniĝadis de la vojo al foskavo. Fajrobrigadoj unu post alia kuradis, bruante per sonoriloj, tra la ponto trans Unĉon; fajrobrigadistoj en fumantaj gumtolaj roboj trenadis el la fajro brulvunditajn homojn, brankardistoj kure portadis la viktimojn pluen, al siaj kaleŝoj kaj aŭtomobiloj. Kiam finiĝis tiu terura tago, Mikeŝin diris:

— Kaj brulvundojn ni entute ne scipovas kuraci.

Liaj okuloj estis inflamaj, la blankan ĉapeton li perdis, la haroj staris, kiel plumoj, la lipoj sekiĝis.

En tiu malfacila tago Vlaĉjo vidis Barbara-n: ŝi iris laŭ la Lenina strato kaj rekonis lin — sur la boko, ŝi eĉ iom levis la manon, sed svingi ne decidiĝis. Tro elturmentita kaj severa estis lia vizaĝo.

En komenco de la unua semestro de la nuna lernojaro por Vlaĉjo jam multo restis malantaŭe: kaj la signoj de inflamo, kiuj iam estis parkerigataj kiel versoj: calor, dolor, tumor, rubor et functio laesa, kio signifis — febro, doloro, tumor, ruĝo kaj funkcilezo. Malantaŭe restis ankaŭ la certeco, ke kompreni la esencon de la fako estas ne tiom malfacile. Malantaŭe restis ankaŭ disputoj pri enigmoj de la mezepoka medicino kaj pri doktoro Paracelsus, kiu kuracis malsanan koron de homo per folioj en formo de koro, kaj

malsanojn de renoj — per folioj en formo de renoj. Malantaŭe, fore malantaŭe restis malkuraĝo antaŭ la peza pordo de la dissekcejo, super kiu estis elĉizitaj la vortoj: «Ĉi tie la morto volonte helpas al la vivo». Ĉi tie Vlaĉjo sentis sin certa, preskaŭ trankvila, la morto nun estis ne mistero, sed «sennaza kanajlo», kontraŭ kiu li havos malfacilajn kaj ĉiutagajn batalojn. Sed kiel fari tiujn batalojn?

Kadavro ne plu timigis Vlaĉjon. Sed li ekmalbonfartis, kiam sur la dissekca tablo li ekvidis korpon de deknaŭjara sportisto — sunbrunan, bonegan, trejnitan por longa kaj sana vivo. Kiel oni povis ne savi tiun homon? Kial ĉi tie venkis la damnita «sennaza kanajlo»? Kaj kiom da tempo ankoraŭ la kuracistoj suspirados, perplekse dismovados la manojn, babilados pri tio, ke la scienco kaŝas en si multe da ne rivelita kaj de ĝi mem ne ekkonita forto?

Tre multaj aferoj restis malantaŭe, sed kiom da pordoj li ankoraŭ estas malkovronta kaj kio atendas lin trans tiuj pordoj?

Subite kun junula senkompromiseco kaj kategorienco li komencis dividi profesorojn kaj instruistojn al talentaj kaj senkapablaj. Sed Paĉo sufiĉe racie al li respondis, ke Leo Tolstoj, Ĉajkovskij, Mendelejev, Lomonosov, Majakovskij, Ŝoloĥov(1) necesas al la homaro ĝuste tial, ke ili estas unuopaj geniuloj, dum la kuracistoj ne povas esti nur geniuloj. «Da geniuloj ne sufiĉos, — diris Maljunulo, — de la Nigra maro ĝis la Barenca(2). Ĉu klaras tio al vi, fantaziema Vladimiro?»

La jaro komenciĝis malfacile.

Lumante por aliaj, forbruli mem — iĝis ne tiom simpla afero. Antaŭ ĉio necesis lerni «lumi» ne fuŝe. Sed kiel, se la sperta Mikeŝin — bona kaj diligenta doktoro — plurfoje dum la somero diradis al Vlaĉjo:

— Tion, kolego, ni ankoraŭ ne scipovas.

Aŭ:

— La procezo estas nereturnebla.

Aŭ ankoraŭ:

— Aŭskultu, Vlaĉjo, kial vi vin turmentas, ni ja eĉ nazkataron ne scipovas bone kuraci!

La saĝulo Polunin fojfoje respondadis al demando pri preskribo:

— Nenio necesas. Tio forpasos!

Malsanulinon, bluokulan blankhaŭtan polinon Daŝevskaja-n en la kliniko de Polunin estis prizorganta Ustimenko.

— Forpasos! — diris Polunin.

— Kiel forpasos? — miris Vlaĉjo.

— Tiel! Simple forpasos!

— Ĉu memstare?

— Nu, kvieto, racia nutrado, dormo, konversacioj kun vi — vi ja estas ne stulta junulo, kvankam troe surjoza (Polunin ĉiam diradis popollingvece anstataŭ serioza — surjoza). Kaj kun tempo ĉio forpasos. Ĉu vi deziras kontraŭdiri?

Kontraŭdiri li ne povis.

1. Leo Tolstoj (1828–1910) — genia rusa verkisto. P. I. Ĉajkovskij (1840–1893) — genia rusa komponisto, D. I. Mendelejev (1834–1907) — genia rusa sciencisto, kemiisto, fizikisto, metrologo ktp., malkovrinto de la perioda leĝo de kemiaj elementoj. M. V. Lomonosov (1711–1765) — la unua rusa sciencisto de monda nivelo, fizikisto, kemiisto, astronomo, elstara rusa poeto, filologo ktp. V. V. Majakovskij (1893–1930) — elstara rusa sovetia poeto, unu el plej grandaj poetoj de la 20-a jarcento. M. A. Ŝoloĥov (1905–1984) — elstara rusa sovetia verkisto, nobelpremiito (1965).
2. La Nigra maro situas sude de Sovetunio, la Barenca maro — norde.

Profesoro Ĵovtjak mem

Strangaj observoj maltrankviligis Ustimenkon: ju pli ageme kaj klopode oni kuracas malsanulon, ju pli oni faras super li ĉiajn procedurojn, ju pli ofte donas kuracilojn, des pli dankema li iĝas. Kaj se oni donas malmulte da kuraciloj, se ne devigas gluti sondilon kaj ne tre interesiĝas pri la analizoj, malsanuloj fojfoje eĉ plendas, ke oni ilin malmulte kuracas. «Malmulte, malbone kaj tute ne atente». Vlaĉjo ankaŭ rimarkis, ke plej popularaj ĉe malsanuloj estas «bonkoraj» doktoroj, tute sendepende de profundeeco de scioj, de seriozeeco, de talenteco de tiu aŭ alia kuracisto. Malsanuloj ŝatas ankaŭ profesoran aspekton de kuracisto — barbon, sigelringojn sur la manoj, kun respekto kaj estimo rigardas al «ĉefpastraj» eliroj de kelkaj medicinaj agantoj, sciantaj valoron de pompo en sia metio.

— Kia solida! — aŭdis foje Vlaĉjo admiran rimarkon de malsana maljunulino Jevsejeva, rilatan al memcerta kaj stulta, sed doktoro kaj profesoro Ĵovtjak. — Tuj videblas, ke li ne estas kiel la nunaj — vera profesoro!

Bena rideto, «kapro» el fingroj, montrita al infano, anektodo — ĉio apartenis al la arsenalo de Ĵovtjak, li nenion abomenis uzi por sia populareco, kaj malsanuloj kvazaŭ ekfloradis renkontante lin, dum la severa, silentema kaj moroza Postnikov, havanta, interalie, nenan sciencan titolon, nemalofte kaŭzadis riproĉojn de tiuj samaj homoj, kiujn li eltiris el tie, kien profesoro Ĵovtjak neniam eĉ penis rigardi, preferante en tiuj riskaj kazoj agi per la manoj de Postnikov. Kaj en tiuj raregaj kaj tute nevenkeblaj kazoj, kiam Ivano Demetrijeviĉ «malsukcesis», profesoro Ĵovtjak longe kaj riproĉe balancadis sian bonaspektan kapon kun parfumita kalvaĵo kaj parolis per velura voĉo:

— Aĥ, kolego, kiel vi mistrafis! Por kio necesis operacii neoperacieblan? Por kio riski la statistikon? Li povus ankaŭ hejme, inter karaj proksimuloj bonorde forpasi, kaj vi al mi plusajn rezultojn al minusaj ŝanĝas. Kaj kia por vi mem de tio estas profito? Ne, vi tion bonvolu lasi, mian manieron ne rompu. Ni havas aŭtoritaton, kaj ankoraŭ du tiaj viaj riskoj — kaj oni pri mi persone komencos klaĉi, ke profesoro Ĵovtjak ne kontrolis. Sed mi estas ne lasta homo en la urbo kaj en la provinco, mi tute ne deziras pro via komplezo rompi al mi la kolon.

Prezentadis sin Genadio Tarasoviĉ, malsame de Ganiĉev kaj Polunin, ekskluzive tiel:

— Profesoro Ĵovtjak!

Operaciis li malofte, malbele, sed tre koketis kaj ĉe tio ŝatis eldiradi de ĉiuj konatajn veraĵojn, «citadis citaĵojn», kiel esprimis pri li foje en kolero Polunin. Sen Postnikov la ĉefo tute nenion kuraĝis riski, kaj Ivano Demetrijeviĉ ĉiam staris apud Ĵovtjak, kvazaŭ apud studento, tenante pinĉtenajlon en la mano. Kaj ĉiuj vidis, kiel Postnikov nervozas, kaj ĉiuj hontis, iomete hontis eĉ Ĵovtjak mem; ĉiuokaze, Vlaĉjo per la propraj oreloj aŭdis, kiel, lavante sin post speciale mallerta operacio, la ĉefo diris per sufiĉe mizera voĉo:

— Aĥ, maljuneco! Sed iam mi faradis...

— Kion faradis? — malmilde interesiĝis Postnikov.

Fojfoje li subite longe, kvazaŭ enpenŝiĝinte, rigardadis per siaj lakt-glaciaj, nepenetreblaj okuloj al la flegita, kun asiria barbeto, vizaĝo de la ĉefo, kaj neniu povis kompreni, pri kio li tiam pensas. Kaj Ĵovtjak, ĵus elokventinta, subite konfuŝiĝadis, ruĝiĝadis, rompadis je duonvorto sian prelegon-paroladon kaj, ekhastinte, malaperadis.

Malamante Ivanon Demetrijeviĉ-on, li, tamen, tute ne povis labori sen li. La kliniko plene kuŝis sur la ŝultroj de Postnikov, praktike studentojn instruadis Postnikov, plej malsimplajn operaciojn faradis Postnikov; cirkulis onidiroj, ke kelkajn artikolojn anstataŭ la ĉefo verkas Postnikov. Ĵovtjak estis treege okupita, ĉie li estis konsilanto (kompreneble, en malfacilaj kazoj kunprenante la silenteman Postnikov-on), veturadis kun estraro por ĉasado, partoprenadis kunsidojn afereme kaj severe, ne malŝatis — certe, kiam tio estis permesita — repliki venene, malfermadis regionajn kaj urbajn konferencojn de kuracistoj, sciis, kiom longe necesas aplaŭdi, starante en prezidantaro, kaj ĉiujn siajn paroladojn komencadis tiel:

— Karaj kamaradoj! Permesu antaŭ ĉio laŭ komisiono de la kolektivo de sciencistoj de la Instituto Seĉenov saluti vin! (Ĉi tie li mem, Genadio Tarasoviĉ, aplaŭdadis kaj malfermadis longan notlibreton). Mi komencu per ciferoj. En la 1911-a jaro ni havis en la regiono da kuŝlokoj nur cent dudek du...

— Aŭskultu, aŭskultu! — diradis ĉe tio Polunin. — Tuj vi ekscios frapantan novaĵon — evidentiĝos, ke ĉe Nikolaĉo(1) la sanprotektado estis malpli bona, ol ĉe la Soveta potenco.

Kaj li neniam eraradis. Ĵovtjak remaĉadis konatajn de ĉiuj veraĵojn, kritikadis estraron ne pli alte ol regiona financestro, en la prezidantaro oni interfluŝtradis, skribadis unu al la alia leteretojn, en la halo staris egalmezura, ne silentiĝanta bruoj de voĉoj. Kaj Ĵovtjak, nenion atentante, plu paroladis kaj paroladis pri siaj kuŝlokoj, multiplikadis mezum-jarajn kuŝlokojn al nombro de tagoj en jaro, analizadis la kuŝlokan fonduson, indikadis mezuman grandon de la dua elemento de la funkcio de kuŝloko, analizadis la kuŝlokan etaton kaj finfine post tria plilongigo de la paroltempo kun alte levita kapo forlasadis la tribunon.

— Por kio li faras tion? — demandis foje Vlaĉjo Polunin-on.

— Eĉ terebintino por io utilas! — enigme respondis Prov Jakovleviĉ.

— Kia terebintino? — ne komprenis Vlaĉjo.

— Legu «Fruktojn de meditoj» de Kosmo Prutkov(2). Samloke estis dirite: «Fervoro ĉion venkas». Kaj ankoraŭ estas unu mallonga aforismo: «Salutu estrojn!»

Kun malgaja subrido Polunin forturnis sin de Vlaĉjo.

Studentojn, speciale tiujn, pri kiuj oni diris, ke ili estas kapablaj, Ĵovtjak favoris. Favoris li ankaŭ Eŭgeĉjon Stepanov-on — la redaktoron de la instituta ĵurnalo. Favoris ankaŭ la severan Paĉon-Maljunulon — por ajna okazo: lin maltrankviligis, kiam li sentis malaprobon, eĉ silentan. Sed plej multe li favoris Vlaĉjon, kaj tial, ke pri Vlaĉjo oni diris kiel pri tre kapabla studento, kaj ankaŭ tial, ke Vlaĉjo rigardis al li neelteneble malsimpatie. Sed malgraŭ tuta favorado de Genadio Tarasoviĉ al la morna Ustimenko, tiu rapide komprenis la bombastan profesoron kaj ekmalamis lin same arde kaj pasie, kiel

ekamis la severan kaj malgajan Postnikov-on. Eĉ eblas, ke Vlaĉjo ne komprenis la esencon de Ĵovtjak, sed simple kun sia karaktera observemo rimarkis specialan, emfazitan ĝentilecon, eĉ mokan galantecon de Polunin rilate al la ĉefo de la kirurgia kliniko.

Stulta Ĵovtjak ne komprenis, ke Polunin estas tiel ĝentila nur al homoj, profunde malestimataj de li, kaj Vlaĉjo konis kaj Polunin-on, kaj Ganiĉev-on, rimarkis, kiel ili interŝanĝas rigardojn, aŭskultante «beletron» de Genadio Tarasoviĉ, kaj foje ankaŭ notis por si mallongan interparolon de ambaŭ profesoroj, okazintan sur ilia ŝatata benko en la parko:

— Kaj estas prave, ke ni lin malestimas, — per enua voĉo diris Ganiĉev. — Malestimo, Prov Jakovleviĉ, estas malamo en stato de kvieto.

— Ĉu ne tro fruas por ni transiri en la staton de kvieto? — gale interesiĝis Polunin. — Kaj ĉu ne tro indiferentan pozicion ni okupas rilate al tiu servila kaj senskrupula fripono?

Ganiĉev respondis malvigle:

— Aĥ, lasu! Ni nian aferon faras honeste, kion vi ankoraŭ deziras? Ja se kun li kvereli, kiom da tempo por tio malŝpariĝos?

Vlaĉjo, sidante sur la najbara benko, tuis, por ke ne estu, kvazaŭ li subaŭskultas. Polunin ĵetis al li pigran rigardon, tiris sin kaj diris frazon, por longe memorfiksiĝintan al Ustimenko:

— Nia plago, Teodoro Vladimiroviĉ, estas malvigleco. Mia en malpli granda, via en pli granda grado. Ni vidas kanajlon, necesas lin senkompate bati, sed kion faras ni? Subridas...

Vlaĉjo ensorbis tion. «Malvigleco, — pensis li, — malvigleco! Pravas Polunin. Ĉu aĝo lacigas homojn? Sed Ĵovtjak estas tre vigla. Li, probable, eĉ mordi scipovas!»

Ekde tiu tempo por Vlaĉjo la stelo de Ganiĉev komencis malheliĝi kaj ekbrulis la nova — de Postnikov. Diligenta, pedanta, severa, kun elstarantaj pikiloj de la grizaj lipharoj, Ivano Demetrijeviĉ same rimarkis Vlaĉjon kaj permesis al li ne nur ĉeesti, sed eĉ helpi, ĉiam instruante pri la afero, kiun li mem plenumadis kun tia brilo, ke Vlaĉjo eĉ senspiriĝadis pro envio.

Al admiraj rakontoj de Vlaĉjo pri Postnikov la kurso reagis malsame. «Li estas, sendube, vera homo!» — konsentis Paĉo. «Sed kial li tamen ne estas eĉ kandidato pri sciencoj(3)?» — dubis Anjo Jolkina. Kaj Eŭgeĉjo Stepanov balbutis: «Vi ĉiam havas ravan ekstazon, Vladimiro! Kompreneble, estas nenio speciala, bona praktika kuracisto, neniu negas. Sed Anjo pravas. En nia lando ne havi eĉ kandidatan titolon? Eble, lia biografio havas „blankajn makulojn“?» Svetlana deklaris, ke Genadio Tarasoviĉ al ŝi imponas — bonanima, simpla, ĝentila. Ogurcov impetis defendi Postnikov-on, Saĉjo Poleŝĉuk ial nomis Svetlana-n ŝlemilo, kaj Miĉjo Ŝervud por ajna okazo silentis. Li nun ne permesadis al si babili superfluaĵojn, kaj krome ekzamenas ja ne Postnikov, sed Ĵovtjak.

1. Moknomo de Nikolao la 2-a, la lasta caro de Rusio.

2. Kosmo Prutkov — literatura masko (kolektiva pseŭdonimo), sub kiu verkis en la 1850-aj kaj 1860-aj jaroj poetoj Alekseo Tolstoj (1817–1875) kaj liaj kuzoj — fratoj Alekseo (1821–1908), Vladimiro (1830–1884) kaj Aleksandro (1826–1896) Ĵemĉuĵnikov-oj. Satiraj versoj, aforismoj de Kosmo Prutkov kaj lia fikcia persono mem mokis mensan stagnadon, politikan «lojalecon», parodiis literaturan epigonecon. La cititaj eldiroj estas aforismoj de Prutkov.

3. En Rusio kaj la Sovetunio ekzistis kaj plu ekzistas dunivela sistemo de sciencaj rangoj: unue — kandidato pri sciencoj, due — doktoro pri sciencoj (por ambaŭ titoloj necesas diserti).

Ivano Demetrijeviĉ

Ĉio komenciĝis de tio, ke Vlaĉjo vidis, kiel Postnikov venis al Prov Jakovleviĉ en la terapan klinikon por konsilado, kiel li eksidis sur tabureton, farbitan per blanka emajlo, kliniĝis al malsana termezuristo Dobrodomov kaj okupiĝis pri perkutado. En la ĉambro, kie kuŝis kvin homoj, estis absoluta silento. Polunin avertis, ke oni ne bruu. Ivano Demetrijeviĉ faris perkutadon per la fingroj, li agnoskis nek plesimetrojn, nek marteletojn. Mallarĝigante la malvarmajn okulojn, Postnikov perkutis jen forte kaj ofte, jen per apenaŭ distingeblaj movoj de la fingroj. Pasis ne malpli ol tridek minutoj. La egalmezura obtuza sono estis inspiranta dormeton, Vlaĉjo ne sen incitiĝo pensis: «Koketas kamarado kirurgo, ludas spektaklon!»

Subite Postnikov malfleksiĝis, prenis el la manoj de flegistino bokalon kun joda tinkturo kaj per peniko metis sur la lividan haŭton de Dobrodomov kvadraton:

— Ĉi tie estas absceso. Movu lin al mi en la kirurgion.

Li ekstaris de la tabureto, ne forgesis kovri la termezuriston per la litkovrilo kaj, alte portante sian kapon, foriris el la ĉambro.

— Ĉu vi vidis? — admire demandis Prov Jakovleviĉ Vlaĉjon.

— Vidis! — aŭtomate ripetis Vlaĉjo.

— Kaj kion vi vidis?

— Bonege!

Marde Dobrodomov estis operaciita, kaj la diagnozo de Postnikov estis plene konfirmita. Polunin konsilis al Vlaĉjo:

— Nun lernu de Ivano Demetrijeviĉ, kiel flegi malsanulon post tia operacio. Ambroise Paré(1) en la deksesa jarcento diris: «Mi ilin operaciis, nun Dio ilin kuracu». Do, lernu de la dio. Postnikov estas kuracisto-stratego, ne empiriulo, tre pensanta kuracisto. Lernante de li, kio per si mem estas nesenumita, vi preparos vin al laboro en ajnaj kondiĉoj, ja kiu scias, eble, estos milito. Radioskopia aparato ne ĉie troveblas. Mi devas averti: se malĝentilos Postnikov, ne ofendiĝu, li estas aferema homo kaj ne eltenas, kiam oni malhelpas al la afero. Kaj vantajn scivolulojn li ne eltenas. Sed ĝenerale prenu de li kiel eble plej multe, ĉerpu, elegante dirante, el tiu fonto per tutaj manplenoj, poste vi dankos...

Ustimenko transdiris la vortojn de Polunin al siaj samkursanoj. Eŭgeno indignis:

— Nu, mia karulo, mi ne deziras prepari min al kondiĉoj, en kiuj eĉ radiografio mankos. Kaj mi eĉ malfacile imagas al mi tiajn kondiĉojn. Kaj ĝenerale ia fiodoro venas de la rezonoj de via Polunin, io tia...

— Ĉu denove? — minace demandis Paĉo.

— Jes, denove! — bataleme diris Stepanov. — Denove! Ganiĉev, Polunin, nun Postnikov — ne niaj tio estas homoj, jen kio! Ne niaj! Tia estas mia vidpunkto.

Post proksimume du semajnoj Polunin interesiĝis:

— Ĉu vi ĉerpas?

— Ĉerpas.

— Kaj kiele?

— Ricevas.

— Jen, vi maldikiĝis.

— Mi ankoraŭ tro malmulte scias! — plendis Ustimenko. — Terure malmulte.

Prov Jakovleviĉ butonis la mantelon per ĉiuj butonoj, etendis al Vlaĉjo sian grandan varman manon:

— Ĝis revido. Kaj ke vi scias malmulte — tio ne gravas. Anstataŭ vi via Stepanov scias multe, kaj ĉion por meza poento.

Vlaĉjo suspiris kaj, pro laco trenante la piedojn, revenis laŭ la acera aleo de la klinika parko al la malalta domo de la operacia kirurgio. Ĉi tie, en laboratorio, estis suferanta trikolora, elturmentita de Ustimenko strathundo Ŝarik.

Ferminte la pordon, Vlaĉjo turnis la ŝaltilon kaj vokis la hundon. Ŝarik malforte bojetis en sia malalta kaĝo kaj apenaŭ svingetis la voston. «Mi ĝin turmentas, kaj ĝi al mi voston svingas!» — kolere pensis Vlaĉjo. Kiam li iun kompatis, li nepre koleris.

En silento de la laboratorio estis afereme ronĝantaj siajn brasikstumpojn kunikloj, moviĝantaj en vitraj bokaloj blankaj musoj, suspiris sur tablo eksperimenta hundo de Miĉjo Ŝervud. Apude, trans la pordo estis laboranta Postnikov — Vlaĉjo aŭdis lian karakteran «nu-nu». Ĉi tie Ivano Demetrijeviĉ pasigadis ne malpli ol du horojn dum tago, eksperimentadis, meditadis, ree eksperimentadis. «En la estrata de mi kliniko», — rememoris Vlaĉjo profesoron Ĵovtjak.

Al la pordeto Ŝarik apenaŭ alrampis. Ĝi estis senĉese lekanta la suturojn kaj forte, suferere tremanta.

— Elrampu, stultulo! — flustre diris Vlaĉjo. — Mi al vi viandbulon alportis kaj sukeron. Jen, prenu, Ŝarik...

Li mem deziris manĝi, la viandbulon li alportis por si, propre ne viandbulon, sed bulkon kun viandbulo. Sed ĉar Ŝarik ne deziris manĝi la bulkon, do laŭ rajto de malplej forta ĝi ricevis la viandbulon, kaj Ustimenko formanĝis la bulkon.

— Ah, ĉu al vi ne plaĉas? — demandis Vlaĉjo. — Ĉu por vi eĉ viandbulo ne konvenas?

Ŝarik malvigle flaris la viandbulon, poste forturniĝis, metis la kapon sur la antaŭajn kruojn kaj fermis la humidajn, suferantajn okulojn. Tiam Vlaĉjo derompis pecon de la

viandbulo, moligis per la fingroj kaj ŝovis sub la lipon de la hundo. Tiutempe, demetante de la manoj kaŭĉukajn gantojn, eniris Postnikov.

— Mankin ekmalsanis, anginon li havas, — ekparolis Postnikov, — la animaloj estis ne manĝigitaj (Mankin, maljuna flegisto, responsis pri manĝigado de la eksperimentaj bestoj). Hodiaŭ mi kaj Alla manĝigis la arkeon iel-tiel...

La beleta Alla palpebrumis al Vlaĉjo el trans la ŝultro de Postnikov. Ivano Demetrijeviĉ finfine deŝiris de la maldekstra mano la klakintan ganton, ĵetis ĝin sur la tablon, frapis per la ungo la bokalon kun musoj.

— Mi konsilas al vi, Ustimenko, preni vian Ŝarik-on hejmen, — daŭrigis Postnikov. — Post la ektomio, farita de vi, ĉi tie vi la hundon ne resanigos. Kaj en hejmaj kondiĉoj, eble, vi sukcesos restarigi fortojn de la animalo. Tamen, tio estas via afero. Ŝervud, ekzemple, deklaris al mi, ke liaj gepatroj ne ŝatas hundojn.

Vespere Vlaĉjo alveturigis Ŝarik-on hejmen kaj telefonis al Barbara.

— Jen kio, Stepanova, — diris li seke, per voĉo, simila al tiu de Postnikov. — Veturu al mi tuj, urĝe...

— Sed mi nun... — komencis Barbara, sed Ustimenko interrompis:

— Kion vi nun faras — tio estas via afero, sed alveturi vi devas, kaj ĝuste nun!

Onklino Aglaja ne estis hejme. Por Ŝarik li sternis malnovan vatan litkovrilon en sia nesto. La hundo plu tremis, lekadis sin, eĉ ĝemadis per homa voĉo. Vlaĉjo varmigis por la hundo lakton, tiel, ke ĝi estu nur varmeta, dolĉigis ĝin, kirlis tie ovon. Ŝarik flaris kaj fortunis sin.

«Ĉi tie medicinisto, ŝajne, devas transdoni siajn funkciojn al ĉerkisto», — pensis Vlaĉjo per malnova frazo el iu libro. Kaj kun malamo ĵetis oblikvan rigardon al la reproduktaĵo de la «Leciono de anatomio». Provu lumi por aliaj, se vi eĉ hundon ne povas kuraci, kvankam scias precize, kio al tiu okazas.

Kiam venis Banjo, li plu sidis super Ŝarik kaj estis manĝanta malvarman kuiritan terpomon.

— Hundeto! — kriis Barbara. — Ĉu vi por mi hundeton aĉetis?

— Ho, nu ne krii! — petis Ustimenko.

— Ĉu ĝi estas malsana? Ĉu vi ĝin kuracas? Vlaĉo, resanigu por mi la hundeton! — denove ekbabilis Banjo. — Ĝi estas bonrasa, ĉu?

Kaj ŝi sidiĝis apud Vlaĉjo kaŭre.

— Ĉu ĝi min ne mordos?

— Mi fortranĉis de ĝi grandan pecon de la intestaro, — morne diris Vlaĉjo. — Kaj ankoraŭ ion mi devis fari al ĝi. Kaj ĝi lekas miajn manojn kaj rilatas al mi kamaradece. Plej probable, tio estas la sola viva estaĵo, kiu opinias min kuracisto.

— Kaj mi? Ĉu mi ne opinias vin kuracisto?

— Unuvorte, Ŝarik-on mi devas kuraci. Kaj vi al mi helpos. Ĉu klaras?

— Klaras.

— Do okupiĝu pri ĝi, kaj mi veturas por la tuta nokto en la klinikon. Se io okazos, telefonu al la kirurgiejo, skribu la numeron...

Banjo obeeme skribis. Li lavis sin en la banĉambro, manĝis ion tre strangan, frititan de Banjo sur pato, «fantazio» — diris pri tiu manĝaĵo Banjo, — kaj forveturis, forgesinte eĉ adiaŭi sin. Tamen, li ĉiam forgesadis saluti, adiaŭi, demandi pri novaĵoj, razi kaj tondi sin, forgesadis fari tion, kion Banjo nomis «konduiti home», kaj Eŭgeno — «plenumi socialan higienon».

La pordo frapfermiĝis, Banjo trovis en sia poŝo malnovan bombonon, lavis ĝin sub akvokrano kaj ŝovis ĝin en la buŝon de la distriĝinta Ŝarik. Tiu krakigis ĝin kaj svingis la voston. Tiam Barbara elŝutis sub la lipharan kaj barban hundan buŝegon la tutan sukerujon. Ŝarik prove lekis la sukeron, kaj post minuto sur la planko ne restis eĉ unu grajneto.

— Saĝa hundo, kia hundo hunda, hundeto, — parolis Barbara per tiu voĉo, per kiu parolas homoj inter kvar okuloj kun animaloj — per speciala, stulta voĉo, — hundeta hundaĉo, manĝu la lakton, Ŝarik Ŝarikoviĉ, vi manĝos, kaj al vi novaj intestoj elkreskos, vi mia hundeto bonega, tamen vi estos ne Ŝarik, sed Erns! Jes! Saĝa, minaca, belega Erns!

Vlaĉjo estis rulanta el la pansejo rulliton, kiam la deĵoranta flegistino Alla vokis lin al telefono. Estis la dekunua horo, la malsanuloj en la kliniko de profesoro Ĵovtjak jam estis ekdormantaj, paroli necesis preskaŭ flustre.

— Ĝi manĝas! — kriis Banjo en la orelon de Vlaĉjo. — Manĝas! Kaj la lakton trinkis.

— Mi dankas! — diris Vlaĉjo.

— Kaj ĝia nomo nun estas ne Ŝarik, sed Erns! Laŭ literoj: Eleonora, ro, nu kia estas nomo por ro — Ruriko, Nikolao, Sergio. Ĉu ĝin necesas elkonduki? Aŭ, vi scias, mi trovis ĉi tie tian truitan kaserolon...

— Mi tre dankas! — diris Vlaĉjo kaj surmetis la parolilon.

— Ustimenko, ĉu vi la rulliton ĉi tie lasos? — demandis Alla, ĵetinte al Vlaĉjo brilan rigardon de siaj luksaj pupiloj; al ŝi li tre plaĉis, tiu furioza studento kun vilaj okulharoj kaj ankoraŭ pufaj lipoj. — Ĉu mi al vi montru, kie devas esti rullitoj?

Tamen, kvankam ŝi estis preskaŭ enamiĝinta al Vlaĉjo, Alla petis lin sidi ĉe ŝia tablo dum unu aŭ du horoj, kaj mem kuŝiĝis dormi. Ŝi estis el tiuj homoj, kiuj opinias, ke, kiel ajn

penu, ĉiujn aferojn sur la tero vi ne faros, kaj eĉ ne ĝeniĝis diri, ke sia sano estas «pli kara». Pri tiaj Vlaĉjo pensis, ke ili ĉiuj estas el la «armeo» de Anjo Jolkina. Kaj nur miris, kial Postnikov ne komprenas, kia ŝi estas, tiu Alla, kaj kvankam severe, tamen laŭdas ŝin, dum ŝi estas mensogo mem.

Pasis du horoj, kaj tri, kaj kvar, Alla plu dormis. Vlaĉjo iradis al sonoj en malsanulajn ĉambrojn, injektis al unu malsanulo morfionon, al alia helpis pli oportune kuŝigi la operaciitan kruron, kun la tria li sidis, ĉar tiu timis. Kaj je la kvara horo de mateno deĵoranta kuracisto-kirurgo, tre alta, akranaza — Luŝnikova — telefonis hejmen al Postnikov pri urĝa operacio. Kaj ĝuste al Postnikov, sed ne al Ĵovtjak.

Vlaĉjo staris tiel proksime de la telefono, ke aŭdis la kutiman respondon de Ivano Demetrijeviĉ:

— Sukceson!

Alla, freŝa, satdorminta, ankoraŭfoje brilis al Vlaĉjo per la okuloj kaj flustris:

— Mi ŝatas dormeti!

Vlaĉjo forturniĝis.

Dum la operacio eniris Postnikov, liaj dornaj lipharoj staris kiel pikiloj, la lakt-bluj okuloj rigardis trankvile, malvarme, kvazaŭ du etaj glacieroj. Li ĉiam venadis tiel — ne enmiksiĝante ĝis tiu momento, kiam lia konsilo, aŭ ordono, aŭ helpo iĝadis necesaj. Kaj se ĉio iris bonorde, li foriradis silente, per firmaj, risortaj, ankoraŭ junaj paŝoj, alte portante la kapon.

Forirante hodiaŭ, li diris al Vlaĉjo:

— Morgaŭ estas dimanĉo, se vi havas nenion pli bonan en perspektivo, venu al mi post la oka de vespero. Sed ne pli malfrue ol la naŭa.

— Dankon! — per perpleksa voĉo diris Vlaĉjo.

— Ne dankinde! — kapjesis Postnikov.

— Kio, ĉu li vin al si invitis, ĉu vere? — ekdemandis Alla, tuj kiam Postnikov malaperis trans la angulo de la koridoro. — Ĉu en sian loĝejon, vere?

— Jes.

— Diable, kia vi estas fortuna!

1. Ambroise Paré (1510?–1590) — franca kirurgo, opiniata unu el la patroj de la moderna medicino.

Ni havas malsamajn vojojn

Je la sesa horo de mateno li malŝlosis la pordon per sia ŝlosilo. La trikolora Ŝarik, malforte paŝante, balancante la postaĵon, ekiris renkonten al Vlaĉjo. Banjo, vestita, submetinte la manon sub la vangon, estis dormanta sur lia lito. La tablolampo estis ombrita tiel, ke la lumo ne falu sur tiun lokon, kie devus kuŝi Ŝarik. Kaj la truita kaserolo, elegante kovrita per rozkolora kovrilo el kartono, staris apud la lito de la estonta Erns.

— Vlaĉjo, — mallaŭte vokis onklino Aglaja.

En ŝtrumpetoj, penante ne knarigi planktabulojn, li eniris en ŝian ĉambron. Kovrita ĝis la ŝultroj, ŝi karese rigardis al li per siaj facile strabaj okuloj.

— Ĉu vi elturmentiĝis?

— Iomete!

Kaj li flustre komencis rakonti al ŝi, kiel hodiaŭ lin invitis Postnikov. Por momento al Vlaĉjo ŝajnis, ke la onklino same deziras ion rakonti al li, sed li forgesis pri tio, ĉar li ekdeziris ankaŭ sciigi diversajn institutajn novaĵojn, kaj poste tuj necesis dormi. Dormo ĉiam tordadis lin momente, per unu bato faligadis. Ekdormante, falante kune kun la klaplito en ion molan kaj komfortan, li aŭdis ankoraŭ la onklinan voĉon pri iaj ŝiaj novaĵoj, sed aŭskulti li ne povis — li dormis.

— Jen tiele, Ŝarik, — suspiris Aglaja kaj glatumis la estontan Erns-on sur malmola hararo apud la orelo. — Neniu pri mi interesiĝas.

Ŝarik snufis per la nazo kaj singarde gratis sin — ĝi sin tre gardis kaj ĉiel zorgis pri sia sano.

— Kaj por mi ĉio pri li estas interesa! — glatumante la hundon malantaŭ la orelo, mallaŭte diris Aglaja. — Kial tiel? Nu, ne jelpu, ne doloras al vi, kia hipokondria hundo!

Ili matenmanĝis trioje, malgraŭ koleraj telefonaj paroloj de avo Metodo, kiu kriis en la parolilon, ke «knabino ĉe aliaj homoj ne noktumu kaj ilian manĝon ne formanĝu — ni ja ne mizeraj almozuloj estas, sian domon havas kaj pri matenmanĝo nin la dio ne ofendis». Aglaja ĵetadis streĉitajn rigardojn al Vlaĉjo — ĉu li demandos pri ŝiaj hieraŭaj novaĵoj, sed li ne demandis. Barbara penis instrui la gajjigintan eksan Ŝarik-on doni manegon, ĝi distrite oscedadis, forturniĝadis.

— Kiel vi pensas, ĉu Erns resaniĝos? — demandis Banjo Vlaĉjon.

— U hu! — respondis li.

— Sed kial ĝi ĉiam oscedas? Ĉu tio ne estas hipoksio?

Ustimenko silentis.

— Li ne degnas respondi al ni, mizeruloj! — dirs Banjo al Aglaja Petrovna. — Granda homo, estonta lucerno.

— Kaj distriĝema, kiel ĉiuj granduloj! — konfirmis Aglaja.

— Tamen grandaj homoj ne neglektas ordinarajn civitanojn, ĉu vere? — interesiĝis Barbara. — Sed via nevo neglektas.

Duope Aglaja kaj Banjo sidiĝis sur unu seĝon kaj, brakuminte unu la alian, komencis paroli pri Vlaĉjo tiel, kvazaŭ li tute ne ĉeestis.

— Li estas el tiuj, kiuj interesiĝas nur pri si.

— Pufa aŭtoritato. Pli da fikcio, ol da racio.

Vlaĉjo ĵetis vakan rigardon al la onklino kaj al Banjo, demandis, kioma horo estas, kaj ree komencis fosi en siaj epitomoj.

— Ankoraŭ el li, eble, nenio rezultos! — supozis Aglaja. — Ekstere li estas scienco mem, kaj interne — malpleno.

Barbara malgaje konsentis:

— Rigardi estas abomene.

— Certe, abomene! — konfirmis Aglaja. — Ja fundamentajn sciojn li havas nur je groŝo, nur solan fasonon. En nia laborista fakultato tiajn oni nomadis «barono de Ŝaŭmov».

— Sed eble, Aglaja Petrovna, li simple estas ŝtipkapulo kaj parkeriganto?

— Tute certe. Kun limigita mensa horizonto.

— Aŭskultu! — per mizera voĉo diris Vlaĉjo. — Pro kio vi min tiel atakas?

Kaj subite Aglaja ekploris. Sed ne tiel, kiel ordinare ploras virinoj, sed speciale, en sia maniero. Ŝi eĉ ridis, sed larmoj tiutempe, kiel ŝprucoj, flugis el ŝiaj okuloj.

— Kial vi, pri kio? — tute konfuziĝinte, demandis Vlaĉjo.

Sed nun estis senutile demandi ŝin. Ŝi ne respondis, kaptante per la fingroj grandajn, kiel pizoj, larmojn. Barbara verŝis akvon, Aglaja aliris la fenestron, malfermis ĝin, elŝoviĝis eksteren. Estis videble, kiel tremas ŝiaj ŝultroj. Poste, subite trankviliĝinte, ŝi diris:

— Ne atentu, infanoj. Mi iel laciĝis dum tiu ĉi tempo, tiel okazas. Vi vivas, vivas — kaj laciĝas. Nu, kaj nun por mi estas tute malfacile. Ĉu mi superos?

— Kion? — mallaŭte demandis Banjo.

— Ĉion, — penseme respondis Aglaja.

Surmetis mantelon kaj foriris.

Poste Banjo, ŝajnigante sin bona knabino, lavis manĝilaron, kaj Vlaĉjo legis ĵurnalon kaj subite komprenis, pri kiu sia novaĵo deziris hieraŭ rakonti la onklino. En la «Unĉanska laboristo» estis presita artikoleto pri konferenco de pedagogoj de la Kamenska distrikto kaj pri tio, ke tie elpaŝis estro de la regiona departemento pri popola edukado k-dino Ustimenko A. P.

— Ĉu vi komprenas, Banjo? — demandis Vlaĉjo. — Ho, mi estas porko! Certe, al ŝi estas tre malfacile, unuaj tagoj de tia laboro, kaj hieraŭ, kiam mi revenis... Ho, kiel aĉe!

Banjo eksidis, malligis rubandetojn de la antaŭtuko, ĵetis la viŝtukon sur la tablon.

— Nu diru ion! — ordonis Vlaĉjo.

— Kion?

— Ja mi ne tiom kulpas.

— Pri tio nenio fareblas, — suspiris Barbara. — Vi estas tia! Via plej ĉefa afero estas ne ĉi tie, sed tie.

— Kie tie? Kaj kio estas la ĉefa?

— Ne koleru! — petis Banjo malgaje. — Eble, tio estas bona, sed tio estas malfacila, Vlaĉjo. Tie, en la instituto, vi, probable, tute ne estas egoisto, sed ĉi tie tio estas eĉ timiga.

Mirinde, kiom saĝa povis esti tiu knabino. Kaj kiel ŝi scipovis diveni la plej esencan. Sed ŝi tuj elbuŝigis sovaĝan stultaĵon.

— Al mi ciganino aŭguris, — diris Banjo, — en la pasinta dimanĉo. Vorton de honoro... ĉu vi kredas — vorton de junpioniro! Tia terura ciganino, maljuna, longnaza, la okuloj estas jen tiaj! Aŭguris ŝi, ke... nu, pri mi kaj vi. Kvazaŭ vi min ne bezonas. Kvazaŭ vi kaj mi havas malsamajn vojojn...

Vlaĉjo silentis, forturninte sin, rigardis al ruĝaj grapoloj de sorpoj sub la malfermita fenestro, kuntiriĝis pro malvarma aŭtuna vento.

— Nu, bone, Banjo, mi, certe, estas porko, — deprimite konsentis li, — sed ne tiom. Vi vidos, mi ŝanĝiĝos radikale. Mi estos delikata kaj... kiel tio nomiĝas... ekzistas ankoraŭ ĉiaj sakarinaj vortoj...

— Vi ne povos.

— Sed eble povos?

— Ne povos! — ripetis Barbara, rigardante rekte al la okuloj de Vlaĉjo. — Tiam tio estos ne vi. Tio estos alia homo. Sed mi bezonas, ke ĝuste vi ne foriru laŭ malsama vojo. Vi!

— Kaj vi? — demandis li.

— Kion mi?

— Ja ankaŭ vi povas foriri laŭ malsama vojo. Via stulta ciganino diris, ke ni havas malsamajn vojojn, sed ne mi sola.

Li aliris al Barbara kaj prenis ŝiajn brakojn super la manoj. Amante ŝin, li neniel povis decidiĝi diri tion per vortoj. Eĉ ne tiom ne povis decidiĝi, kiom simple hontis. Li diros: mi vin amas, kaj ŝi respondos: kaj kio do? Banjo povus diri ĉion ajn. Sed ŝi ja mem sen tio ĉion komprenas.

— Ĉu vi komprenas, rufulino? — demandis li.

— Kion? — simplanime respondis ŝi.

Tiam li premis ŝiajn pojn. Neniel Vlaĉjo povis deĉuti de tiuj lernejoj knabecaj aferoj — tiri ŝin je la harligoj, elturni la manojn. Sed nun nenio rezultis — al iliaj malgrandaj batiĝoj venis fino. La sento de kompatado kaj kareso estis multe pli forta ol la knabeco, kiu ankoraŭ restis en li.

— Ĉu tut-tute nenion vi komprenas?

— Nenion! — kaŝante la vizaĝon, respondis Barbara.

— Tiam gardu vin! — malmilde diris Vlaĉjo kaj, maloportune altirinte ŝin al si, alpremis ŝian dorson al la fenestro.

Malvarma vento vipis lian vangon kaj bruis per branĉoj de la sorpujo trans la malfermita fenestro, sed li nenion el tio rimarkis, li ne sentis, kiel Banjo, liberiginte la manojn, puŝis lin per la polmoj; li rekonsciiĝis nur tiam, kiam inter siaj lipoj kaj la rozkolora buŝo de Banjo li ekvidis ŝian manplaton, kiun ŝi lerte submetis en la lasta momento.

— Jen! — diris ŝi.

— Kaj tre stulte! — plu sufokiĝante, koleriĝis Vlaĉjo.

— Vi devas deklari pri via amo! — korektante la harojn, sen rideto ordonis Barbara. — Ĉu vi komprenas? Por mikroboj kaj por Pasteŭro kun Koch vi havas tempon, kaj ĉu por Stepanova ne havas? Ne timu — mi ne ridos.

— Kaj ĉu proponi la manon kaj la koron?

— La koron — jes, kaj vian manon mi ne bezonas!

— Do, ĉu vi ne iĝos mia edzino?

— Tio estas mia afero!

— Sed mi supozis, ke ĉio estas decidita.

— Kiel tiel? — miris Barbara.

— Sufiĉe simple: ni geedziĝos.

— En via libera tempo, ĉu tiel, Vlaĉjeto?

Li silentis, palpebrumante: la koro plu rapide batis en lia brusto. Kaj Banjo, alte levinte la kubutojn, estis volvanta sur la nuko sian plenaĝulinan hararanĝon.

— Mi vin tre amas, Barbeto! — diris Vlaĉjo.

— Ĉu kamaradece? — ruze interesiĝis ŝi.

Vlaĉjo iomete konfuziĝis.

— Kaj ankaŭ kiel kamaradon.

— Ĉu en liberaj horoj?

— Sed kion vi, propre, deziras? Ĉu eburan turon?

— Ankaŭ turon estus nemalbone! — cedeme konsentis Barbara. — Kaj eĉ pli bone, — kabanon sur lago. Kaj ke vi estu kun mi kaj ankoraŭ tiaj blankaj ŝafidoj. Ŝarik-on ni prenu alinomitan...

Ŝiaj okuloj ruze lumis.

— Terure vi timas esti sentimentala, Voĉjo, — diris ŝi, — terure. Tiel timas, kvazaŭ pli ol morton. Sed ja tio estas malgaja. Dum vi turnadis al mi la manojn aŭ la harligojn tiradis, estis almenaŭ ia romantiko, kaj nun estas «koncizete», kie ŝatas esprimi nia Eŭgeĉjo: vi edziniĝos al mi — kaj punkto. Aĥ vi, Voĉjo, Vladimiro. Fojfoje al mi ŝajnas, ke mi estas multe pli aĝa, ol vi.

— Mi ne komprenas, pro kio mi tiom malbonas?

— Kaj vi ja ne malbonas. Vi eĉ bonas. Certe, en la libera tempo.

Ne rigardante al li, ŝi estis balaanta per la mano panerojn de sur la tablo, kaj ankoraŭfoje Vlaĉjo pensis, kiel ĝuste Banjo vidas kaj kiel precize rezonas. Kia miraklo estas juneco? Ŝi estas tute ankoraŭ knabino, sed jam scipovas rimarki ridindan kaj aĉan, scipovas puni per vorto, scipovas tuŝi la doloran punkton.

Li tre multe estis punita de Banjo en tiu ĉi tago.

Li nur povis kuntiriĝi.

Sed poste ŝi lin laŭdis:

— Laboranto el vi rezultos nemalbona.

— Ĉu nure? Nemalbona? — ofendiĝis li. — Kaj el vi laboranto estos nenia, vi povas al mi kredi.

— Ne ĉiuj en tiu ĉi peka mondo estas geniuloj.

— Tio estas triviala.

— Kaj riproĉi min pri mia ordinareco — ĉu tio ne estas triviala?

— Ĉesu, tio tedis! — ordonis Vlaĉjo.

— Ĉu vi scias, kio en vi ankoraŭ estas malbona, — kvazaŭ ne aŭdante lin, diris Banjo, — ĉu vi scias? Vi estas senkompata! Aĥ, kia vi estas senkompata, Voĉjo, kia vi estas turmentanto! Tion ne eblas bone klarigi, sed vi aŭ malamegas, aŭ amegas.

— Vin mi amegas, — kolere grumblis Vlaĉjo, — speciale kiam vi ne faras longajn paroladojn.

Frapante per la ungegoj, en la kuirĉambron venis Ŝarik-Erns, kelkfoje turniĝis ĉe la piedoj de Vlaĉjo kaj kuŝiĝis. Barbara deklamis, kiel ĉiam, malprecize:

Drinkos mi ĉe brulanta kamen'...
Hundo povus min savi el splen'...(1)

Ŝi koleris, sur ŝiaj vangoj brulis ruĝaj makuloj.

— Kaj min vi bezonas ĉu vi scias por kio? — demandis Banjo iom poste. — Ĉu vi scias? Mi, Voĉjeto, scipovas aŭskulti vian deliron ne tiam, kiam al mi estas interese, sed kiam vi deziras satparoli, kiam vi bezonas, ke oni vin aŭskultu. Mi scias valoron kaj de vi, kaj de mi. Certe, ĉio via estas pli interesa kaj grava. Kaj por vi ĉio, kio okazas kun mi, estas tute ne grava kaj tute ne interesa. Ĉio, kion mi havas, — ĉio ĉi estas nepre stulta. Ĉu vi diros, ne? Kaj se vi deziras, do hieraŭ en unu libro mi legis trafajn vortojn, legis kaj memorfiksis: «En iliaj rilatoj estiĝis aŭtuno». Tio estas pri ni.

— Vi tamen estas ankoraŭ tute knabino! — degne rimarkis Vlaĉjo.

Sed ĝuste tion li ne devis diri. Barbara ofendiĝis, foriris kaj eĉ frapis per la pordo. Vlaĉjo restis sola kun siaj malgajaj pensoj kaj kun la malsana Ŝarik. Kaj, necesas doni justecon al li, faris bonan lavon al si pro sia indiferenteco, pro malmildeco, pro aroganteco, pro damnita egoismo, eĉ pro malnobleco rilate al onklino Aglaja. Li diris al si vortojn multe pli severajn, ol ĵus diris al li Banjo. Li ĵuris ĉesigi tiun porkecon. Kaj ĉu li kulpis, ke tiutempe, kiam li insultadis sin, iom post iom, kvazaŭ flustre, en li komencis vagi delonge, kaŝe venantaj al li pensoj pri ebleco de grupigo de malsanoj, pri rompoj de kemio de la homa korpo, kaj li kaŝe, ŝtele, ĝeniĝante pri si mem, prenis el la etaĝero la libron de Gamaleja, por ankoraŭfoje relegi nur unu interesan alineon. Nur unu, por rememorigi al si la ideon, kontroli...

Sed tuj iĝis necesa manlibro — kaj li, nature, ne aŭdis, kiel Aglaja Petrovna malŝlosis per sia ŝlosilo la pordon, kiel ŝi eniris en lian neston, kiel demandis:

— Ĉu ni tagmanĝos, frenezuleto?

— M-m-m! — diris li, foliumante la manlibron.

— Ĉu Barbara antaŭlonge foriris?

— Kiun?

Kaj nur irante al Postnikov Vlaĉjo rememoris, ke li ree nenion demandis de la onklino.

1. Proksimuma citaĵo el versaĵo de I. Bunin (1870–1953) «Soleco» (1903):

Do, mi drinku ĉe fajra kamen'...
Hundo povus min savi el splen'.

Mi — drinkas!

Kiel stranga estis tio, kion li ĉi tie ekvidis, kiel malsimila al tio, kion li atendis! En sia imago li pentris Ivanon Demetrijeviĉ-on ankaŭ hejme kiel malmildan asketon, loĝantan en morna ĉambreto kun lito, tablo kaj taburetoj, inter libroj, kiujn, laŭ la Vlaĉja imago, Postnikov havis abunde. «Li, certe, proponos teon, — rezonis Vlaĉjo, — mi prefere rifuzu!»

La pordon malfermis Polunin, en antaŭtuko, en plej ordinara antaŭtuko, kian surmetadis, mastrumante hejme, Barbara. Kaj Ganiĉev estis zonita sur la ventro per viŝtuko, kaj ankoraŭ iu nekonata dikmalalta homo, tre sunbruna, en malmola amelita kolumo, kun vizaĝo iomete kalmuka, same estis zonita per kruda larĝa viŝtuko. Kaj la manoj de ĉiuj tri, kaj ĉe Ganiĉev ankaŭ la vizaĝo, estis kovritaj per faruno. «Kion ili faras?» — por momento eĉ ektimis Vlaĉjo, sed lin oni tuj sidigis al grandega kuireja tablo, sur kiu estis farataj pelmenoj(1). Postnikov, platigante paston per rulo, kapsalutis Vlaĉjon, Polunin diris: «Konatiĝu, Ustimenko, kun Nikolao Eŭgenjeviĉ», kaj la sunbrunulo atente kvazaŭ palpis Vlaĉjon per rigardo kaj rapide, emfazante sonon «o», diris:

— Tre agrable, saluton, mi estas Bogoslovskij.

Vlaĉjo streĉiĝis kaj rememoris — tiun familinomon li plurfoje aŭdis kaj de Polunin, kaj de Postnikov, kaj ankaŭ en la urbo oni ofte menciadis Bogoslovskij-on — li estis ĉefkuracisto de malsanulejo en Nigra Ravino kaj samtie estris la kirurgian fakon. Pri tiu doktoro kun razita kapo, simila al kamparano, oni rakontis multe da interesa, kaj Vlaĉjo komencis scivole ĵetadi rigardojn al la «di-benita kuracisto», kiel diris foje pri Bogoslovskij ne malavara pri laŭdoj Prov Jakovleviĉ. Kaj la konversacio inter ĉiuj tri daŭris.

— Kaj la lasta, — diris Polunin, — mi ne plu tedos vin, alie vi koleros. En la historio de medicino, finfine, ekzistas la sola honestulo, kaj ties nomo estas la Tempo. Ĉu vi ne konsentas?

Bogoslovskij apenaŭ rimarkeble ridetis.

— Jen kion diris! La sola! Ĉiam vi, Prov Jakovleviĉ, troigas — la unusola en la tuta historio de medicino.

— Ja temas ne pri subjektiva honesteco, sed pri alia, objektiva. — Polunin lerte ĵetis kelkajn bele modlitajn pelmenojn sur kuirpleton, kovritan per faruno, kaj konsilis: — Vi, Nikolao Eŭgenjeviĉ, kontrolu mem per mensa rigardo. La plej honestaj pioniroj, erarante, defendadis sin, kaj la plej honestaj homoj, same erarante, kontraŭadis la veraĵojn, nun nekontestablajn. Kiom da jaroj mi vivas kaj ĉiam pensas...

— Jaroj faras ne saĝulojn, sed nur maljunulojn, ne fanfaronu! — rimarkis Postnikov. — Mi scias laŭ mi mem.

Li formetis la rulon kaj lerte per longaj fingroj komencis knedi pelmenojn. Sed Vlaĉjo ne sukcesis kun tiuj — la farĉo eliĝis tra krevinta pasto, la randoj ne kungluiĝis. Tamen, neniu tion rimarkis aŭ ĉiuj ŝajnis, ke ili ne rimarkas.

La akvo sur la fornelo jam estis bolanta, Polunin proponis sin por primeti la tablon kaj vokis kun si en la ĉambron Vlaĉjon.

— Pelmenojn Postnikov kuiras senkomparajn, — diris Prov Jakovleviĉ, metante telerojn.
— Oni manĝas ilin diversmaniere, sed ĉi tie estas klasiko en pura formo. Sen trivialeco, sen eklektiko, pelmenoj sen ajna ornamaĉo. Ĉu vi vodkon drinkas?

— Drinkas! — iom tro vigle mensogis Vlaĉjo.

— Ĉu vi scipovas?

— Sed kion en tio necesas scipovi?

— Ho ne, vi ne pravas!

Portante el malgranda bufedo telerojn, glasetojn, pladojn, forkojn, tranĉilojn, Vlaĉjo iom post iom pririgardis la tutan ĉambron. Probable, ĉi tie estis tre bone iam, sed nun ĉio iĝis iomete neprizorgita, iomete neloĝata. Kvazaŭ por la mastro estis neinterese venadi ĉi tien, kvazaŭ li aŭ hodiaŭ alveturis, aŭ intencas forveturi. Tapiŝo sur la planko kuŝis oblikve, kurteno kun ŝirita subŝtofo pendis nur sur unu fenestro, tablotukon necesis preni el valizo. Libroj kuŝis kaj sur la planko, kaj sur la vestoŝranko, kaj sur la fenestrobretoj. La lampo ne brulis. Kaj sur la skribotablo sidis pigre tiranta sin virkato, el tiuj, kiujn oni nomas «rubejaj», al ĝi ĉi tie ĉio estis permesata, kaj odoro ĉi tie estis ne homa, sed virkata.

— Pelmenoj estas nia tradicio, — diris Polunin, bruligante cigaredon, — unufoje dum jaro, en la tago de lia naskiĝo. Postnikov estas vidvo, ni venas sen edzinoj, ĉion faras fraŭlece. Ni nepre rememoras Olga-n.

— Kaj kiu estas Olga?

— Ĉu Olga Miĥajlovna? Lia forpasinta edzino, jen rigardu.

Vlaĉjo levis la kapon kaj kvazaŭ renkontiĝis per rigardo kun la vivaj, ridantaj, ankoraŭ junaj okuloj de ĉarma virino kun pufaj, probable, tre molaj haroj. Ŝia hararanĝo estis stranga, «antaŭrevolucia», pensis Vlaĉjo, en la mano ŝi tenis stetoskopon.

— Ĉu ŝi same estis kuracisto?

— Jes. Kaj tre bona.

— Kaj pro kio ŝi mortis?

— Ŝi infektiĝis, — forte enspirante fumon de la dika cigaredo, diris Polunin. — En la dekoka jaro. En milita hospitalo. En la sama hospitalo ŝi mortis.

— Kiel do? — demandis Vlaĉjo.

Kaj subite li ekvidis fotoĵon de Alla, tiu sama, kiu diradis pri si, ke ŝi «ŝatas dormeti». La fotoĵo estis en bela leda kadro kun kupraj anguloj, kaj rigardis Alla defie, kvazaŭ

asertante, ke ĝuste ŝi estas ĉi tie vera mastrino, sed ne tiu, kiu mortis en la dekoka jaro en hospitalo.

— Do, — diris Vlaĉjo, alterne rigardante jen al la fotoĵo de Alla, jen al la portreto de Olga Miĥajlovna, — do, ĉu Ivano Demetrijeviĉ amis sian edzinon?

— Tre! — trankvile kaj firme respondis Polunin. — Kaj ankaŭ nun amas kaj memoras...

— Kial do ĉi tie estas Alla? — malmilde diris Ustimenko. — Jen fotoĵo.

— Ĉu vi jam juĝis? — morne subridis Polunin. — Ĉu jam sukcesis juĝi? Malfacila el vi kreskos frukto, Ustimenko, treege malfacila. Mi konsilas: estu pli facila kun homoj, speciale se tio estas veraj homoj.

Vlaĉjo deziris respondi, sed ne sukcesis.

Ivano Demetrijeviĉ per la piedo malfermis la pordon, enportis grandegan supan bovlon. Antaŭ pelmenoj ili drinkis malvarman galangan vodkon — po plena glaseto, turniĝinte al la portreto. Neniu diris eĉ unu vorton; tamen, la forpasintino konis nur Polunin. La pelmenoj estis vere mirindaj — aromaj, malpezaj, terure varmegaj. Postnikov al ĉiu aparte pipris «speciale», regaladis gaje, diradis, ke li ŝatas «regalon kun bona riverenco». Post la galanga ili drinkis la pipran, post la pipra iris la sorpa kun ribaj folioj, poste mistera «gudauta vodko» — «por ĉiuj vodkoj ĉefguberniestro», kiel ĝin prezentis Ivano Demetrijeviĉ. Vlaĉjo ebriiĝis tuj, ruĝiĝis, eksvingis la manojn, faligis la tranĉilon.

— Vi prenu malpli da vodko, pli da pelmenoj! — konsilis Polunin.

Li mem drinkis, ne tintigante pokalojn, karafo da hiperika vodko staris apud lia kubuto, li verŝadis al si ne en pokalon, sed en pezan verdvitran glaseton.

— Je vi, Prov Jakovleviĉ! — proklamis Ustimenko.

— Prefere per pelmeno! — proponis Polunin.

— Sed mi ne estas knabo!

— Certe, kiu disputas?

Estis gaje, bonguste kaj brue.

Kaj iomete honte pri tiu stulta interparolo, kiun Vlaĉjo komencis kun Polunin koncerne de la fotoĵo de Alla. Vere, en la mondo okazas ĉiel!..

— En mia ĉevalejo... — rakontis Bogoslovskij.

— Ĉu vi havas ĉevalejon, sed ne malsanulejon? — demandis Vlaĉjo.

— Ĉe la malsanulejo mi havas helpan mastrumaĵon, — seke klarigis Nikolao Eŭgenjeviĉ.

«Ho, ŝajne mi estas ebria! — kun maltrankvilo pensis Vlaĉjo kaj komencis pli manĝi pelmenojn. — Ĉefe mi silentu!»

Por sekundo la belaj teleroj kun pentritaj bluaj kavaliroj, damoj, mueliloj, boatoj kaj hundetoj ekflugis antaŭ li. Sed li kunpremisis la dentojn, kaj la teleroj kun bildoj haltis. «La ĉefa estas volforto!» — diris al si Vlaĉjo. La teleroj ree ekmoviĝis: «T-p-r!»

Aĥ, kiel estis bonege! Kiel interese ili konversaciis, se nur li kapablis aŭdi ĉion, sed ne fragmentajn frazojn!

— Ĉesu! Ĉiu reto finfine konsistas el truoj! — subite diris Polunin.

«Kiel bonege! — denove streĉiĝis Ustimenko. — Kaj kiel ĝuste! Tio plaĉos al Banjo. Tamen, ŝi koleras pri mi».

Kun grandega peno li kvazaŭ traŝovis sin en ilian saĝan konversacion. Sed nun ili estis parolantaj tute ne pri reto, sed pri kirurgio.

— Spas pravas, — sidante kontraŭ Vlaĉjo, laŭte pensis Postnikov. — Spas en ĉio pravas...

«Ĉu li pri Kristo diras?» — ebrie miregis Ustimenko kaj ne tuj komprenis, ke temas pri profesoro Spasokukockij(2).

— Kirurgo ofte ne scipovas uzi instrumentojn, — daŭrigis Ivano Demetrijeviĉ. — Mi nun ĝuas, observante laboron de ĉarpentisto, lignaĵisto, tajloro. Kiel ili aristokrate agas per ĉizilo, segilo, kudrilo, kiom da artifiko havas ĉiu el ili — tre celkonformaj, precize kalkulitaj, sed ni — okazas, ĉu vi scias, kiel knaboj mokas knabinojn: kiel vi ŝtonon ĵetas? — knabinece; same ankaŭ ni knabinece agas per instrumentoj. Diablo prenu! Lignaĵisto kaj tajloro havas aferon kun tabulo aŭ peco de drapo, sed ni kun homaj vivoj...

— Prave, mi absolute konsentas! — kriis Vlaĉjo. Kaj ĵaluze pensis: «Ĉu li pri la samo parolas kun Alla?»

— Mi tre ĝojas, ke vi konsentas! — kapjesis Postnikov. — Nikolao Eŭgenjeviĉ, almetu al la junulo pelmenojn.

Vlaĉjo manĝis ankoraŭ plenan teleron. «Ĉu junulo? — pensis li. — Kiel mi tion komprenu?»

— Interalie! — penante paroli sobre kaj ĝuste, deklaris Ustimenko. — Se mia memoro min ne erarigas, profesoro Spasokukockij estas aŭtoro de la slogano: «Eĉ ne unu guto da sango sur la fingroj de kirurgo post herniotomio». Ĉu tiel?

— Ĝuste tiel! — konfirmis Bogoslovskij, per ridantaj okuloj rigardante al Vlaĉjo. — Sed por kio vi tion mencias?

— Mi simple demandis, — forte movante la lipojn, diris Vlaĉjo. — Permesis al mi fari demandon. Tamen, pardonu. Ĉu mi, ŝajne, malhelpis? Kaj ankoraŭ du vortojn, pli ĝuste, unu gravan, vivgravan demandon: pri opinioj de Sergio Ivanoviĉ pri scienca laboro...

Ĉiuj silentis. Timiga silento estiĝis ĉe la tablo. Ustimenko denove kunpremis la dentojn: «Ĉu vi pensas, ke mi estas ebria? Jen vi tuj vidus, ĉu mi estas ebria aŭ ne!» Kaj, koncentrinte ĉiujn siajn fortojn, diligente kaj laŭte elparolante ĉiun silabon, Vlaĉjo demandis:

— Ĉu estas vero, ke al Sergio Ivanoviĉ Spasokukockij apartenas vortoj pri tio, ke nur scienca iniciato karakterizas kapablojn de scienca laboranto?

— Vero! — atente rigardante al Vlaĉjo per siaj ĉi-foje tute ne malvarmaj okuloj, diris Postnikov. — Spasokukockij ankaŭ ĉiam avertas kontraŭ multiplikado de siaj sciencaj laboraĵoj, tio estas kontraŭ babilado pri unu kaj samo sub malsamaj saŭcoj.

— Bonege! — ree malfortiĝante, diris Vlaĉjo.

La terura momento pasis. Li eltenis. Kaj nun li povas direkti sin al la sofo kvazaŭ por meditoj.

— Ha, kateto! — diris li vigle al la rubeja kato. — Bonan tagon, kateto!

Kaj fermis la okulojn. La kato tuj ekronronis sur liaj genuoj. Meditis Vlaĉjo sufiĉe longe, ĉiuokaze, la pelmenoj estis antaŭlonge formetitaj, kaj ĉiuj estis trinkantaj densan, kiel gudro, nigran kafon, kiam li revenis al la tablo.

— Jes, se junulo scius, se maljunulo povus, — aŭdis li vortojn de Postnikov.

— Pri kio temas? — per ĉifita voĉo demandis Vlaĉjo de Bogoslovskij.

— Ĉu vi dormetis?

— Ne, iom enpensiĝis.

— Ha, malfermita koro, ni ja scias, ke reale tiuj bonuloj ĉe tablo evidentiĝas malbonuloj en afero, — estis kolere diranta Polunin. — Kaj ĝenerale, Teodoro Vladimiroviĉ, ĉio ĉi apartenas al tiuj ĉarmaj rezonoj, ke bonaj homoj preskaŭ ĉiam estas ebriaj homoj, kaj ebriaj homoj nepre estas bonaj homoj.

Vlaĉjo alŝovis al si grandan tason da kafo, etendis la manon al konjako.

— Ustimenko, sufiĉas! — ordonis Polunin.

— Ĉu vi pensas, ke mi estas ebria? — minace demandis Vlaĉjo. — Mi nun ankoraŭ «bacos», kaj nenio okazos.

— Okazos! Kaj sidu trankvile! Ja vi jam dormis!

— Eble mi entute foriru?

— Entute ne necesas, sed al la plenaĝuloj ne malhelpu.

Ili denove disputis pri Ĵovtjak, sed en ĉeesto de Vlaĉjo ne nomadis lian familinomon, verŝajne pro pedagogiaj konsideroj. Ganiĉev koleriĝis, svingis la manon, diris, ke Polunin estas nekonvinkebla, kaj alportis de la najbaroj de Postnikov gitaron kun granda bunta banto.

— Jen lernu! — diris Prov Jakovleviĉ al Vlaĉjo. — «Apud ponto kaj rivero»(3) latine.

Kaj ekkantis nelaŭte, kun akompano de la gitaro:

— «Propter flumen, propter pontem...»

Kaj poste li komencis rakonti:

— Ĉio estas laŭ liaj vortoj, ĉio estas preciza, tieluloj ja pri nenio ĝeniĝas. Li ja estas el helpkuracistoj. Ruza bestio, ruza, rare ruza.

— Ruza, sed iom mafruiĝis naskiĝi, — subtile ridante, interrompis Bogoslovskij. — Ne lia tempo nun estas.

Ganiĉev, fingrumante la kordojn, melankolie, kvazaŭ muzikdeklamante, prononcis:

— Por tiaj ĉiam estas ilia tempo, ho, ĉiam ĝi estas por ili — la tempo...

— Sed aŭskultu ja, diablo prenu! — kriis Polunin. — Tielajojn vi ne ofte aŭdos. Naskis ĉe ili iam dum la milito, apud Voloĉinsko, edzino de ĉefleŭtenanto, naskita zu Stackelberg und Waldeck. Tion mi bone memorfiksitis, ĉar nia servila lakeo tiujn ĉi «zu» kaj «und» elparolis kun pasio kaj admiro. Ŝi naskis, kaj ĉiuj kuracistoj al ŝi ne plaĉas, ne sufiĉe, vidu, ili atentis ŝian «und-zu»-bebeton. La satanino lacpelis la servosoldatojn; eĉ la ĉefleŭtenanto mem petis valerianon. Tiam nia aglo sugestis voki lin. «Mi, diras, via oficira moŝto, ĉion diligente prilaboros, vi estos pri mi tre kontenta». Li venis. Epoletojn kaj tunikon al li pruntedonis konata kuracisto. Do, venis nia aganto, nia unua ĉevalo en la ĉevalejo de la medicina servo de la regiono, venis, portante kun si ĉevalajn instrumentojn — «prunteprenis de veterinaro» — kompreneble, de konvenaj ampleksoj. Ankaŭ busolo kun tripiedo estis prenita de sapeistoj. Konsterniĝis sinjorino zu Stackelberg unu Waldeck, miris, kortuŝiĝis kaj por ĉiam ekkredis pri medicino post kiam la malklera Ĥlestakovo ŝin kun la ido mezuradis per la ĉevalaj instrumentoj, la busolon al ŝi direktadis kaj post du horoj faris diagnozon: «Ĉio estas bona, sed la infano estas iom nervoza kaj postulas specialan atenton, ne eblan en la apudfrontaj kondiĉoj». La «zu» forveturis, malliginte la manojn al la ĉefleŭtenanto, kiu havis amintrigon kun flegistino, nia aglo ricevis cent rublojn de la sinjorino kaj same cent de la sinjoro. Ĝuste tiam li firme decidis iĝi kuracisto, ĉar komprenis, ke al astroj, spite al Seneko, kondukas tute ne tiom dorna vojo. Kaj li uzis sian devenon. Kiu nun povas kontroli, ĉu vere la kamarado estas el donecaj ministoj aŭ, kiel kelkaj diras, el ruza negocista familio. Spuroj jam ne kapteblas.

— Ni kaptos! — firme diris Bogoslovskij.

— Ĉu? — miris Ganiĉev.

— Se ne nun, do poste.

— Ĉesu, Nikolao Eŭgenjeviĉ, — lace diris Postnikov. — Li estas tute ne la plej malbona. Kaj ĉefe, li estas eterna. Kaj antaŭe tiaj ekzistis, kaj nun ekzistas.

— Dum vi ĉiuj timos lin — li estos eterna, — severe kaj malsimpatie respondis Bogoslovskij. — Kaj kiam oni ĉesos labori anstataŭ li, skribi artikolojn, fari diagnozojn...

Polunin levis la manon:

— Fino! Ni ĉiuj iru hejmen! Alie ni interbatiĝos.

Sur la strato li proponis:

— Ni ankoraŭ iom promenu! Ja estas ankoraŭ tute frue, ĉu?

Sed Bogoslovskij kaj Ganiĉev rifuzis pro malfrua tempo, tamen Vlaĉjo, certe, iris. La vespero estis malvarma, regis malfrua aŭtuno, sub la piedoj kraketadis maldika glacio. Polunin malalte surŝovis la ĉapelon, levis la kolumon de la palto.

1. Pelmenoj — bolkuiritaj malgrandaj kuketoj el pasto kun internaĵo el vianda farĉo, similaj al italaj ravioloj.
2. «Spas» en la rusa signifas Savinto (t. e. Kristo); S. I. Spasokukockij (1870–1943) — elstara rusa sovetia sciencisto, kirurgo, kreinto de la sovetia klinika skolo. («Spas» en lia familinomo estas pro lia deveno el pastra familio).
3. Rusa popola kanto.

Ĉapitro oka

Nokta konversacio

— Ĉu vi memoras vian demandon al Postnikov, — demandis Polunin neatendite, — pri tio, ke nur scienca incianto karakterizas kapablojn de scienca laboranto? Ĉu vi memoras aŭ forgesis pro ebrio?

— Certe, mi memoras! — ofendite grumblis Vlaĉjo.

— Kaj ĉu pri Mstislavo Aleksandroviĉ Novinskij vi scias?

Ustimenko pri Novinskij sciis tute nenion.

— Tiam ni iru al mi! — severe ordonis Polunin. — Estas iom malvarme. Ni trinkos teon, ĉu?

Ili preteris la Bazaran placon, pasis preter la ĉefpreĝejo kaj malleviĝis malsupren, al la Rivera strato. Ĉi tie, en domalkonstruaĵo, proksime de riverhaveno, loĝis Polunin. Malŝlosinte per sia ŝlosilo, li preterlasis Vlaĉjon antaŭen, en varman kaj malhelan antaŭĉambron, turnis la ŝaltilon kaj malfermis la pordon en la kabineton. Vlaĉjo glatigis per la mano siajn hirtajn hartufojn, ĉirkaŭrigardis bretarojn kun libroj, flavajn lakitajn kestojn de sliparo, grandegan skribotablon, ŝarĝitan per manuskriptoj; aŭskultis pezajn paŝojn de Polunin en profundo de la kvieta loĝejo kaj, ŝtele turninte krakon de la eriksona flava telefona kesto, demetis la parolilon.

— Centra! — respondis la stacio.

— Ses tridek sep — longan vokon! — diris Vlaĉjo. Kaj, aŭdinte dorman voĉon de Banjo, ordonis: — Stepanova, ne dormu! Mi baldaŭ venos. Sed eble, ne baldaŭ. Atendu. Estas, pri kio paroli.

Paŝoj de Polunin aŭdiĝis pli proksime, virina voĉo, karese kaj hejmece oscedante, konsilis:

— Teo estas en la maldekstra kesto, Proĉjo, kaj marmelado...

— Ĉokolado-marmelado, — grumblis Polunin, — ankoraŭ ne estas eĉ la dekdua horo, sed ŝi kuŝiĝis... Ni povus paroli.

— Povus paroli, povus paroli, — ridinde mokimitante Prov-on Jakovleviĉ-on, diris la virino. — Dum dudek du jaroj vi ne lasas min dormi, povus paroli...

Polunin revenis, eksidis en profundan, trivitan ledan fotelon, per la kapo almontris la sliparon:

— Intereseza okupiĝo. Por milito tio estas plej nova armilo, tia, ke ĝi povas antaŭdecidi rezulton de batalo. En tio treege gravas sistemigo. Mi mem inventis, pri kio mi supermezure fieras. Tie estas kolektitaj treege edifaj anekdotoj, kaj nepre nur sola vero. Do, ĉu vi deziras anekdoton pri Novinskij? Dume, antaŭ la teo. Mallonge.

Li eltiris keston de la sliparo por stranga vorto «ĉefserĝento», elprenis stakon da slipoj kun malgrandliteraj skribaĵoj, dismetis ilin ventumile, kvazaŭ ludkartojn.

— Ĉu Novinskij estis ĉefserĝento? — demandis Vlaĉjo.

— Tute ne, — kun mallaŭta subrido diris Polunin. — «Ĉefserĝento» sur tiu ĉi kesto signifas «ĉefserĝenton anstataŭ Voltero» el Gribojedov(1). Ĉu vi memoras? Ja vi tion «trastudis», kiel nun ŝatas diri lernejanoj, ĉu? Do, Novinskij...

Elrektiĝinte al la dorso de la fotelo, iomete mallevente la palpebrojn, klaketante per la slipoj kaj ne rigardante al ili, Polunin rakontis: en la 1877-a jaro, post plenumo de vico da eksperimentoj pri inokulado de malignaj tumoroj, Novinskij verkis disertaĵon, kiu havis mondan valoron. La disertaĵo nomiĝis «Koncerne demandon pri inokulado de malignaj neoplasmoj (eksperimenta studo)». Tiu laboraĵo servis kiel deirpunkto por disvolvo de la eksperimenta onkologio por multaj postaj jaroj. La kancero estis unuafoje vere atakita.

— Ĉu vi komprenas tion, Ustimenko?

— Jes, mi komprenas, Prov Jakovleviĉ.

— Kaj nun ĉu vi povas imagi al vi, ke tiu, tre probable, estonte granda sciencisto kaj vera pioniro, «okaze de subigo de la Dona kozaka regimento n-ro 2 al adjutanto-generalo grafo Loris-Melikov» estis sendita en tiun regimenton n-ro 2 kaj jam neniam plu povis okupiĝi pri scienco?

— Kiel do? — ektiminte furiozan esprimon de la okuloj de Polunin, demandis Vlaĉjo.

— Tiel do! — kriis Prov Jakovleviĉ. — Tiele! Ĉu devis kuracisto Novinskij plenumi la servon konforme al ĉiuj damnitaj rangotabeloj? Ĉu por rajto de lernado en la Medicin-kirurgia akademio li pro sia mizero ne pagis? Do servu al la caro kaj la patrujo! Ekmoviĝis paperoj, literinterŝanĝado, kaj kiel ajn batalis por Novinskij honestaj homoj, li tamen estis enpelita tien, kie eĉ diablo ne estis. «Servu», — ordonis gribojedov-a generalo-«ĉefserĝento», kaj perdis Rusio sian grandan filon, onkologio por multaj jaroj haltis, kaj poste, post la servado en armeo, necesis serĉi ekzistorimedojn, servon por sinnutrado, kie tiam eblis eksperimenti?

Polunin alportis tekruĉon, malmolan marmeladon en skatolo, verŝis por Vlaĉjo kaj si en glasojn. Suĉante estingiĝintan cigaredon, movante la cigaredingon per la lipoj, li ankoraŭfoje ĵetis rigardon al la slipoj, legis:

— «Estis nomumita al servo kiel veterinara kuracisto en S.-Peterburgo. Laŭ lia ofico li responsis pririgardadon de transportataj en la ĉefurbon porbuĉaj kaj porbredaj animaloj, kaj ankaŭ de ĉevaloj, kaj pririgardadon de ĉiuj animaloj, transportataj el la ĉefurbo». Jen, fakte, ĉio.

— Ĉu li mortis? — mallaŭte demandis Vlaĉjo.

— Tutcerte! — kun amara kolero respondis Polunin. — Nepre. Kaj nun estas tute forgesita. Nikolao Nikolajeviĉ Petrov en la deka jaro pri li ankoraŭ skribis, kaj jen eksterlandano Blumenthal antaŭnelonge publikigis libron, kaj ne estas tie nia Novinskij, sed estas samaj eksterlandanoj — Hanau kaj Moreau. Sed la afero estas ne en tio, la afero estas en alio, multe pli nekorektebla. Per sola parafo de «ĉefserĝento» estis haltigita, eble, plej granda erao en la scienco, ĉesigita florado de menso de eventuale granda sciencisto.

Prov Jakovleviĉ metis la slipojn reen, fermis la keston, pasis tra la kabineto el angulo en angulon, diris kun malgaja subrido:

— Jen temo por neseninteresa artikolo kun titolo, ni supozu: «Estu pli singardaj, sinjoroj generaloj!»

Kaj neatendite demandis:

— Ĉu plaĉis al vi Bogoslovskij?

Ne atendente respondon, li ekparolis ree:

— Absolute mirinda homego. En malgajaj kaj koleraj minutoj mi pensas pri li, kaj al mi iĝas pli facile. Ĝuste tiaj, kiel Nikolao Eŭgenjeviĉ, renversos la mondon, kreos en ĝi veran ordon, metos ĉion sur siajn lokojn. Mi supozas, ke vi havos kun li aferojn, aŭskultu, tio estas neseninteresa...

Vlaĉjo eltrinkis glason da teo ĝisfunde, la kapo nun iĝis tute freŝa, aŭskulti basan glatan voĉon de Polunin estis agrable. Prov Jakovleviĉ ekrajdis sur sia amata ĉevaletto — li parolis pri vera homo, ne koleris, sed admiris.

...Bogoslovskij alveturis al Nigra Ravino, estante ankoraŭ tute juna kuracisto, kun edzino-ginekologo Ksenia Nikolajevna kaj filino Sanjo. Tiam en la malsanulejo komandis iu Sutugin — membro de la «Unio de Arkanĝelo Mikaelo»(2), pogromisto, li servis iam fidele al bienistoj Vojĉeĥovskij-oj, al la nigraravina negocistaro, kaj de tiu varma kompanio estis iam sendita eĉ al Petrogrado, en la Dumaon, kun ia petskribo. Renkontis Sutugin Bogoslovskij-on, kompreneble, malamike: «Aĥ, bolŝevisteto? Nu, gustumu, kamarado bolŝevisteto, nian nigraravinan panon kaj salon(3)». Sutugin havis anglecan aspekton, fumadis cigarojn, portadis gamaŝojn, rajdpromenadis, banadis sin vintre en glacitruo, sed en la malsanulejo estis pedikoj, malvarmo, fiodoro, klozetoj ne funkciis (Polunin-on oni sendis tien por inspekti) — kaj en tiuj tempoj estis klare, ke Sutugin estas tute senkaŝa sabotulo. Kuraci li ne deziris, operaciojn ne faradis, por kelkaj kazoj li devis voki el la gubernia urbo kirurgon, sed al la flegistaro Sutugin strikte malpermesis aliri al la operaciitaj malsanuloj. Ne ni operaciis, do ne ni responsas. Kaj estis ankoraŭ unu formulo: «ju pli malbone, des pli bone».

Renkontis Sutugin Bogoslovskij-on kaj tuj interesiĝis, ĉu li ne estas filo de patro Eŭgeno Bogoslovskij, preposto de la Kamenska ĉefpreĝejo. «Jes, — respondas Nikolao Eŭgenjeviĉ, — filo». — «Kaj kiel do, — Sutugin demandas, — vi al komunistoj aliĝis, ĉu por konservi vin dum tiuj ĉi antikristaj tempoj?» — «Ne, — respondas Bogoslovskij, — ne por tio. Sed por tio, ke tiajn fiulojn, kiel vi, je kanonpafa distanco ne allasi al la popola sano!»

Nu, kaj la afero ekiris.

Bogoslovskij laboras, kaj la angleca Sutugin pri li skribas denuncojn. Kaj en la gubernian komitaton, kaj en la distriktan komitaton, kaj eĉ en armean komisariaton. Kaj ju pli bone laboras Nikolao Eŭgenjeviĉ, des pli multaj sur li falas kontrolkomisionoj, enketoj, vokoj, informpetoj.

Kaj la denuncoj estis ne anonimaj, sed tiaj, vidu, ke ne eblas forbruligi en forno. Ĉiuj havis ekspedadresojn, kaj tio estis adresoj de eksuloj, de la antaŭa kremo de la nigraravina socio, amikoj de Sutugin.

Komencis nervoziĝi nia Nikolao Eŭgenjeviĉ. Denuncoj kaj sekvantaj el ili revizioj, enketoj kaj informpetoj, kiel oni scias, ne kontribuas al fruktodona homa agado, sed laboro ja multas, nokte necesas dormi, sed ne pensi amarajn pensojn.

Sed foje en la malsanulejon venis sekretario de distrikta komitato de RKP(4) kamarado Komarec. Polunin konis lin. Tio estis flosisto de Unĉo, rufa belulo kaj fortulo, kantemulo kaj bravulo. Kune kun li venis tute juna virino, tiam laboranto de la gubernia komitato de RKP — iu Ustimenko Aglaja Petrovna, ĉu ŝi ne estas parenca al Vlaĉjo?

— Samnomulino, — morne mensogis Vlaĉjo: la onklinon multaj konis en la urbo, kaj li ne deziris esti konata kiel parenco de elstara virino.

— Ja mensogas vi, ĉu? Nu, kiel vi deziras!

Kaj Polunin ekrakontis plu.

Kunveniginte ĉiujn, kiuj tiam laboris en la Nigraravina distrikta malsanulejo, Komarec proponis konversacii pri bezonoj kaj perspektivoj de la institucio, kiu pro sia stranga arkitekturo estis nomata de la lokanoj «aeroplano». Venis ankaŭ multaj irkapablaj malsanuloj. Dum la konversacio evidentiĝis multaj bonaj aferoj, faritaj de Bogoslovskij mem. Tiam la juna Ustimenko leviĝis kaj laŭte, per glata voĉo legis ĉiujn denuncojn de kuracisto Sutugin, skribitajn de li sub diversaj nomoj kaj al Moskvo, kaj al la prokurorejo, kaj al la polico, kaj al la Rabkrin, kaj al GPU, kaj al la milita komisariato. Legis Ustimenko ankaŭ konkludojn de ĉiuj enketintoj. La laborantoj kaj la malsanuloj sidis sombre, ĉiuj sentis timon: la homoj jam konis sian Bogoslovskij-on, ŝatis lin kaj teruriĝis pri grado de falo de Sutugin. Kaj tiu plu ridetadis per vaganta, minaca kaj tima rideto.

— Nu, do kiel, verkisto? — demandis Komarec Sutugin-on. — Kiel vi opinias, kio estis ĉio ĉi?

Vitalio Viktoroviĉ Sutugin estis elpelita. Komarec kaj Aglaja Petrovna diris al Bogoslovskij multajn bonajn vortojn, konsilis forgesi tutan tiun fiaĵon kaj labori trankvile. Por fino ili pririgardis la tutan malsanulejon. Ĝi estis riparita, vaporhejtado funkciis, sed instrumentoj treege mankis. Mankis ankaŭ littolaĵoj, litkovriloj, litoj. Kaj malsanuloj aperadis ĉiam pli kaj pli multe, en tiu ĉi jaro unuafoje dum la tuta ekzisto de la «nigraravina aeroplano» ĉi tie estis faritaj pli ol ducent operacioj.

— Necesas pensi kaj pensi, — diris Komarec, — sed ni nepre helpos al vi.

Dum Komarec pensis, Nikolao Eŭgenjeviĉ veturis al Sibirco al vitroblova fabriko kaj aranĝis tie mitingon. La laboristoj rezoluciiis: dekalkuli unutage salajron por la nova malsanulejo. Kaj en segejo «Roza Luksemburg», kaj en brika fabriko, kaj en vapormaŝina muelejo «Soldatoj de revolucio» — ĉie oni dekalkulis unutage salajron. La laborista klaso komprenis, kion signifas sia malsanulejo kaj kiel necesas aprezi tian doktoron, kiel Bogoslovskij.

Kolektinte sepcent kvardek kvar ĉervoncojn sep rublojn naŭ kopekojn, Nikolao Eŭgenjeviĉ enkudris la monbiletojn en ĉifonon, la ĉifonon Ksenia Nikolajevna per fortikaj fadenoj firme fiksitis en la veŝto, kaj la ĉefkuracisto ekveturis al Moskvo. Tiutempe Sutugin skribis denuncon al la gubernia komitato. Kolektivo de laboristoj kvazaŭe turnis sin kun peto ĉesigi eltrudadon flanke de «uzurpa kuracisto» Bogoslovskij. Subskriboj estis distingeblaj, anstataŭ segisto Artjuĥov, vere ekzistanta, subskribis tre simile librotenisto Sidilev, anstataŭ elektristo — same li, en la librotenejo de la malsanulejo troviĝis kopieblaj subskriboj. Anstataŭ majstro-muelisto kaj kelkaj aliaj subskribis la edzino de la «verkisto» Vitalio Viktoroviĉ. Dum la lerte kompilitan falsan denuncon oni kontrolis, rekontrolis kaj dum definitive enketis la tutan fiaĵon, en Moskvon estis sendita telegramo, ke Bogoslovskij nenion aĉetu, kaj la monon transportu al la distrikta komitato. Nikolao Eŭgenjeviĉ, ankoraŭ nenion aĉetinta, la monon transkontigis en la distriktan komitaton al kamarado Komarec per poŝto, kaj mem mendis ĉion necesan por la malsanulejo pagoŝarĝe «al kamarado Komarec, Nigraravina distrikta komitato de la RKP». Dum la tuta revena vojo la ĉefkuracisto manĝadis nur solajn flavajn kukumojn kun pano.

La instrumentoj kaj ekipaĵo venis, Komarec, jam sukcesinta enketi la lastan «verkon» de la «verkisto», ordonis pripagi la sendaĵon. Sutugin estis finfine arestita, kaj la malsanulejo iĝis tute nerekebla. Al Bogoslovskij oni komencis venadi por operaci malnovajn herniojn, malbone kunkreskintajn ostorompojn, por peti «eltreni» obusfragmenton, fiksiĝintan jam dum la imperiisma milito, ĉe Peremiŝlo, ekveturis el malproksimaj vilaĝoj kamparaninoj kun «ronĝado», «pikado», «pinĉado» kaj ceteraj enigmaj malsanoj. Servi en la «aeroplana monaĥejo» iĝis honoro, la okuloj de Bogoslovskij brilis. Ridante, rigardante per sia ridinda virkoka rigardo, li diradis:

— Se uzi ĉiujn kaŝitajn povojn de nia soveta ŝtata ordo, eblas fari diablo scias kion...

La segisto Artjuĥov, viro solida kaj pozitiva, iĝis estro de speciala triopo pri helpo al la malsanulejo. Komerca direktoro de la vitroblova fabriko en Sibirco, same ano de la triopo, senpage liveris por la malsanulejo difektitajn vitrajn vazojn. El la muelejo helpe de ano de la triopo Ĥolodkeviĉ en la malsanulejon estis liverata brano.

Ĉi tie disvolviĝis alia flanko de la talento de Bogoslovskij — lia mastrumemo, kompreno de tio, kio estas «nia ĉiutaga pano», kutimo al kampara vivo, energia amo al la tero kaj ties donacoj. Servo «Libro per poŝto» sendadis en la Nigraravinan malsanulejon ĉiujn novaĵojn pri brutobredado, pri nutrado de porkoj, legomĝardena mastrumado kaj agrokultivado. Konstruante lavejon ĉe la malsanulejo, Bogoslovskij kaj la ekonomo de la malsanulejo Plemenĉuk malfermis en Nigra Ravino lavbutikon. En la distrikta urbo oni miris pri tia novaĵo, poste komencis alporti tolaĵojn por provo — ĉu ili ne estos forbruligitaj per lavsubstancoj. Sed nenio estis forbruligita. Per enspezoj de la entrepreno kun bela nomo «Neĝblankulino» Bogoslovskij aĉetis por la malsanulejo unuan bovinon kaj nomis ĝin same Neĝblankulino. De tio komenciĝis la afero. Post tri jaroj la

malsanulejo havis jam sian gregon, la malsanuloj ricevadis sufiĉe da lakto, kazeo, acidkremo, la medicinaj laborantoj rajtis aĉeti en la helpa mastrumaĵo manĝaĵojn por persona konsumo. El najbara gubernio, el sovĥozo(5), la diketa Plemenĉuk alveturigis porkidojn. Fondiĝis bredejo. Post ankoraŭ ioma tempo ĉiusemajne estis buĉata porko. Tutan sian liberan tempon Nikolao Eŭgenjeviĉ pasigadis, komandante la mastrumaĵon, kun melkistinoj, kun ĉevalistoj, en kampoj. Somere la haŭto sur lia vizaĝo deskvamiĝadis, lia ĉemizo vespere forte odoris je ŝvito; alterne kun medicinaj revuoj li legadis pri akuŝoj ĉe bovinoj, pri insilado, pri kokbredado. Plemenĉuk plende suspiradis:

— Se ni povus aranĝi fromaĝejon, Nikolao Eŭgenjeviĉ, la afero estas ne tiom malsimpla, por mi eĉ iomete konata. Ni produktus fromaĝojn por vendo, delikatajn — limburgan, nederlandan, likvajn en skatoloj. Grandan monon el tia entrepreno eblas profiti. Kaj eble, post ioma tempo ni konstruus novan, kulturan kadavrejon.

— Troe vi, Plemenĉuk, al komerco deflankiĝas, — rifuzadis Nikolao Eŭgenjeviĉ. — Ne ŝatas mi tion.

Iom poste la ekonomo estis kaptita je ŝtelado. Alveturinta advokato furioze defendadis lin kaj, ĵetante al Bogoslovskij rigardojn de siaj stanaj okuletoj, aludadis al la juĝo, ke lia defendato kulpas nur pri tio, ke li plenumadis ordonojn de sia ĉefkuracisto. La juĝisto plurfoje interrompatis la advokaton, sed Nikolao Eŭgenjeviĉ sentis, ke li tamen estas en koto kaj pri io hontas. En la lasta vorto de la juĝato Plemenĉuk kun larmoj (li entute estis larmema) diris, ke se ne estus en la malsanulejo tia «atmosfero», li restus tute pura.

La juĝo kondamnis Plemenĉuk-on nur al tri jaroj, sed la prokuroro protestis la verdikton kaj obtenis kvin jarojn da mallibero.

Kaj la helpan mastrumaĵon oni komencis misfamigi. La damnita Plemenĉuk por longe malglorigis la necesan, gravan kaj utilan aferon. La edzino de la eksa ekonomo, laboranta en la distrikta financa fako kiel tajpistino, distribuadis ĉiajn onidirojn kaj klaĉojn, kontraŭ kiuj Nikolao Eŭgenjeviĉ ne havis fortojn lukti. Kaj nun nemalofte okazadis, ke malsanuloj, trinkante malvarman, ĵus el la glacitenejo, lakton, paroladis inter si pri tio, ke se oni ilin per ĉio provizas, tiam kiel do ŝtelas la malsanuleja estraro, kiel spekulas, kiajn kapitalojn akiras! Kaj ĉiam ĉe tio ili rememoras la jam duonforgesitan ekonomon, nomante lin jen eksa ĉefkuracisto, jen edzino de la viculo, jen ĉefflegistino. Kaj prezidanto de la distrikta plenumkomitato, bonkora kaj afabla viro Vasilĉakov, foje diris:

— Ĉu ne tempas por vi, Nikolao Eŭgenjeviĉ, kara amiko, meti ordon en via mastrumaĵo? Ja popolo babilas pri diversaj aferoj.

— La ordo antaŭlonge estas metita, — respondis la ĉefkuracisto per laca voĉo. — Kaj ĉiujn buŝojn ne eblas ŝtopi.

Alveturadis revizioj; la revizoroj, surmetinte okulvitrojn, fosadis en libroj, faradis aktojn, prononcadis dubsencan revizoran «hm». Postuladis cirkulerojn, sur kies bazo en la Nigraravina malsanulejo estis aranĝita la helpa mastrumaĵo. Postuladis permeson de la popolkomisaro(6), de la respublikaj organoj, de la gubernio. La prezon de la lakto, liverata al la malsanuloj, ili nomis arbitra kaj, sidinte ankoraŭ kvar tagojn, altigis ĝin ĝis dudek naŭ kopekoj.

— Ja vi estas kuracisto, kirurgo, — diris konklude de la kvina revizio la ĉefa revizoro — viro kun spongeca nazo kaj pendanta lipo, — por kio vi, doktoro, malpurigu vian honestan nomon per tiuj bagateloj? Fordonu ĉion al la sovĥozo «La Unua de majo», ni ĉion formale aranĝos, transdono-akcepto — kaj finite. Legis mi siatempe libron pri doktoro Haass(7), li faradis sian humanegan aferon sen ajnaj abelkestoj, bovejoj, porkoj kaj kokoj.

Bogoslovskij levis la elturmentitan kapon, kaj la bone edukita, tre kultura revizoro aŭdis fiorituron(8) — kamparanan, krudan, precizan kaj koleran. La ĉefkuracisto estis sakremulo kaj ŝatis faciligi la animon, ne ĝenante sin. La lipo de la revizoro eĉ pli ekpendis, la spongeca, tubera nazo skarlatiĝis.

— Mi nun estas plenumanta oficajn devojn, — diris la revizoro.

— Mi same! — respondis Bogoslovskij. — Lastatempe vi ĉiuj, diablo vin disŝiru, forgesis, ke krom la helpa mastrumaĵo, mi havas la malsanulejon, en kiu mi estas ne nur ĉefkuracisto, sed ankaŭ estro de la kirurgia fako kun ĉiuj sekvantaj el tio konsekvencoj.

En tiu printempo al Bogoslovskij iĝis tute neelteneble. La kvieta Ksenia Nikolajevna kunvenigis la triopon sub prezido de la maljunulo Artjuĥov sekrete disde la edzo. Estis skribita letero kaj kolektitaj subskriboj de tiuj homoj, kiujn operaciis kaj kuracis Nikolao Eŭgenjeviĉ. La letero post longaj meditoj estis sendita persone al Aglaja Petrovna Ustimenko, kiun oni bone konis kaj en la urbo, kaj en la gubernio, kaj en Sibirco, kaj en Nigra Ravino. Ili pensis, ke venos Ustimenko mem, tamen ŝi ne venis, sed venis malalta, diketa, en fortaj okulvitroj korespondanto de la «Unĉanska laboristo». Ne kompreninte, en kio estas la afero, Bogoslovskij opiniis lin vica revizoro kaj parolis kun li sufiĉe malĝentile. Sed Ŝtub — tia estis la nomo de la dikmalalta sekciestro de la gubernia ĵurnalo — ne ofendiĝis. Ekloĝinte en la Domo de kamparano(9), li malvarme kaj trankvile okupiĝis pri sia laboro. Kaj la patosa letero de malsanuloj, kaj montoj da denuncoj neniom impresis lin. Li venis por trovi la veron. Kaj, agante laŭ sia sistemo, spirale — de malproksimo al la centro, — Ŝtub, ne malkvietigante Bogoslovskij-on, restarigis por si tagon post tago, monaton post monato la bonegan humanan, kuraĝan kaj partian laboron de la kampara doktoro. Eksciis li ankaŭ pri tio, ke kiam Bogoslovskij forlasis sian patron, preposton Eŭgeno, tiam la severa pastro malbenis sian solan idon el la ambono de la Kamenska preĝejo, eksciis li pri tio, kiel, fininte la medicinan instituton kaj havante eblon resti labori ĉe la katedro, Bogoslovskij direktis sin al vilaĝeto Ŝĉetinino, eksciis li ankaŭ pri tia grava detalo, kiel, ekzemple, tio, ke la familio de Nikolao Eŭgenjeviĉ neniam ricevis de la helpa mastrumaĵo ion ajn: nek lakton, nek mielon, nek ovojn, nek kazeon, nek porkaĵon. Eksciis la skrupula Ŝtub ankaŭ pri malsanuloj — ili nun alveturadis al Nigra Ravino ne nur el la distrikto, sed ankaŭ el la gubernio, eĉ el tre malproksimaj urboj. Estis ĉi tien alveturigita eĉ unu knabo-kriplulo el Astraĥano, alia, jam neĵuna termezuristo, alveturis el Kalugo. Kirurgia flegistino Maria Nikolajevna, pediatro de la malsanulejo brunhara kaj energia Smuŝkeviĉ, brankardisto oĉjo Peĉjo, vicĉefkuracisto maljunulo Vinogradov, ĉeftolaĵistino onjo Panjo, ekonomo Rukaviŝnikov rakontis al Ŝtub multe da interesa.

Kaj saĝeta, ĉarmeta, energia doktorino Aleksandra Vasiljevna Petroviĥ rakontis al Ŝtub pri mineralakvo, malkovrita dum fosado de arteza putro. Pri tiu akvo sciis jam la «verkisto» Sutugin, en la guberniestra arkivo ekzistis letero de la malnova fripono, en kiu li proklamis la akvon sia proprieto, invokante tiun cirkonstancon, ke gesinjoroj Vojĉeĥovskij-oj donacis al li malkovritan de li fonton de kuraca akvo, nomita de li

«Nigraravina». Sed ĉion ĉi Ŝtub elfosis poste, post la rakonto de Petroviĥ. Kaj ŝi sciigis al la ĵurnalisto, ke Bogoslovskij veturigis provaĵojn de la akvo al Moskvo, ricevis tie rezultojn de analizoj kaj longe penis persvadi iun tedan homon, ke tiu ordonu konstrui malgrandan fabriketon de mineralakvoj ĉe la malsanulejo. Sed tiu homo ĉiam oscedadis kaj diradis, ke nun estas ia simple epidemio pri mineralakvoj, ĉiuj trovas mineralakvojn, kaj ne estas sciate nur, kiu ilin trinkos. Kaj pri boteloj ekzistas malfacilaĵoj. Juĝante laŭ la karaktero de Bogoslovskij, la interparoloj finiĝis per fiorituro flanke de Nikolao Eŭgenjeviĉ, li revenis hejmen furioza, kunvenigis sian triopon kaj per ia mirinda memfinanca maniero komencis konstruadi tubojn por kondukado de la kuraca akvo en la malsanulajn ĉambrojn, en la pansejon, en la manĝejon por irkapablaj malsanuloj kaj en la kuirejon. La ekonomo Rukaviŝnikov alveturigis el la urbo maldikajn ferajn tubojn por priverŝadi per mineralakvo la malsanulejan legomĝardenon. La tero senprokraste redonis tion, kion ĝi prunteprenis: rikolto de la malsanuleja legomĝardeno kreskis preskaŭ duoble. Bogoslovskij konstruis forcejojn, la malsanuloj havis sufiĉe da frua verdaĵo — juna cepo, diversaj petroseloj kaj anetoj — kaj eĉ kukumojn ili manĝadis freŝaj tiam, kiam la nigraravinanoj pri tio eĉ ne pensis.

Speciale ridis kaj ĝojis Ŝtub, eksciinte de la maljunulo Artjuĥov, senmezure amanta Bogoslovskij-on, pri tiu «artifiko, kiun faris nia Nikolao Eŭgenjeviĉ kun la loka spitema popaĉo Eŭtimio».

La afero konsistis en tio, ke ĉefpreĝejo de Petro kaj Paŭlo, konstruita en la pasinta jarcento per mondonaco de negocistoj-panvendistoj fratoj Ĵukov-oj, havis ĉe si vastan parkon, iom post iom transirantan en tombejon por speciale elstaraj nigraravinanoj. La parko ankaŭ ĝis nun estis ŝatata loko de promenado de la loĝantoj de la distrikta urbo, sed la tombejo venis al sovaĝa stato, oni neniu entombigadis tie, kaj ĝia luksa gisa krado kun krucoj ekzistis kvazaŭ per si mem, bezonata de neniu kaj eĉ superflua. Kaj la damnita «aeroplan-malsanulejo» havis tute nenan barilon. Latison Bogoslovskij meti ne deziris, kaj por alta barilego, kiu ĉirkaŭus la tutan malsanulejon kun la legomĝardenoj, la ĝardeno, la servoj, neniel sufiĉis mono. Sed manko de barilo estis sentebla: malsanuloj promenas, kaj parencoj alportas al ili peklitajn fungojn, aŭ peklakvon, aŭ fermentigitan brasikon, aŭ eĉ botleton da vodko.

Meditinte pri tio, Nikolao Eŭgenjeviĉ surmetis nigran, speciale por vizitado de Moskvo tajloritan kostumon kaj direktis sin al la loka popo patro Eŭtimio. Doktoro Bogoslovskij venadis al la malica kaj spitema nigraravina pastro, kiel al servo, ĉiuvespere, kaj atingis kunvokon de la preĝeja dekopo. Al la kunveno de la dekopo li kondukis sian triopon kun Artjuĥov ĉekape. Ĉi tie Nikolao Eŭgenjeviĉ montris sin profundega scianto de la sankta skribo, de la evangelio, de la psalmaro kaj de aliaj ekleziaj libroj. Okazis disputo — komence deca, poste kun bombastaĵoj, poste kun fiorituroj. Surbaze de bonege elektitaj citaĵoj el la patroj de la eklezio Bogoslovskij nekontesteble pruvis al la dekopo, ke la gisa krado devas esti transportita al la malsanulejo, ĉar prizorgo de suferantoj estas afero multe pli kristana, ol ornamado de temploj. Eŭtimio, disputante, trostreĉis la voĉon, opinioj de la anoj de la dekopo komence ŝanceliĝis, poste dividiĝis, poste ok homoj el la dek subtenis Bogoslovskij-on. La krado de la ĉefpreĝejo de Petro kaj Paŭlo fare de la malsanulejaj laborantoj estis transportita al la «aeroplano» kaj tie bonorde instalita. Kaj baldaŭ al la spitema Eŭtimio Nikolao Eŭgenjeviĉ tre sukcese faris herniotomion, kaj la maljuna popo, promene en la malsanulejaj legomĝardenoj, baritaj per la preĝeja krado, trinkante mineralakvon kaj mirante pri bonega rikolto de kukumoj, cepo, brasiko kaj aliaj «di-glorantaj grenplantoj», kortuŝite kantetadis per raŭka tenoreto psalmojn, suspiradis kaj

finfine konfesis al Nikolao Eŭgenjeviĉ, ke li estis malprava, spitante lin kaj insultante «per nigraj vortoj» en tiuj antaŭnelongaj tagoj.

Ŝtub estis en Nigra Ravino dum ĉirkaŭ monato. El la kancelario de la malsanulejo, el la persona dosiero de la ĉefkuracisto de li estis ŝtelita fotoĵo de Bogoslovskij. Tiun fotoĵon li refotis kaj forveturis. Kaj post semajno en la «Unĉanska laboristo» estis presita artikolo kun portreto de Bogoslovskij, legante kiun, Ksenia Nikolajevna ploris kaj diris al Sanjo:

— Vidu, filino, la patro estis prava. Al li estas malfacile, sed li ĉiam pravas. Kaj mi tre deziras, ke vi elkresku tia, kia estas li.

Sanjo same ploris: ŝi amis la patron, kaŝe suferis, kiam lin humiligadis ĉiuj ĉi revizoroj, subaŭskultadis konversaciojn de elturmentita Nikolao Eŭgenjeviĉ kun la patrino. Kaj jen al ĉio ĉi venis fino. Kiu li estas, tiu Ŝtub? Kial li ĉion scias? Kial ĉi tie ĉio estas vero? Ekzistas ja tiaj mirindaj homoj. La patro revenis tiutage malfrue, ia ne simila al si, konfuzita kaj ridema. Ksenia Nikolajevna bakis pirogon kun mirtelo, preskaŭ nokte venis aliaj doktoroj — Vinogradov, Aleksandra Vasiljevna Petroviĥ, Smuŝkeviĉ kun botelo da hejmfarita poma vino, la brankardisto oĉjo Peĉjo Semoĉkin, la kirurgia flegistino Maria Nikolajevna kun likvoro de propra faro. Venis ankaŭ Artjuĥov. Ili kantis «Gaudeamus igitur», «Kolportistojn», «Nigrajn okulojn» kaj «Mevon», kiel «amuze ĝin vundis ĉasist' nekonata», kaj kiel «ĝi mortis en densa scirpar'». Samtempe alrajdis la rufa Komarec, brakumis Bogoslovskij-on, kisis, diris paroladon «nome kaj komisie de...» kaj malaperis en stela varma nokto.

— Gazetaro, kiam ĝi konformas al alto de siaj taskoj, — estis diranta Smuŝkeviĉ, nigrahara kaj maldika kuracisto, — gazetaro, kiam ĝi estas responsa kaj komprenas sian mision, gazetaro...

— Aŭskultu, ni dancu, — petis Ksenia Nikolajevna, — ja mi kaj Niĉjo bone dancas, vorton de honesto! Kaj mazurkon, kaj polkon, kaj valson, kaj krakovjakon, kaj «Pas d'Espagne»...

Kaj Vinogradov, malbutoninte la ĉemizon kaj frotante per la mano sian harkovritan bruston, estis klariganta al Aleksandra Vasiljevna:

— Mi pensas, ke rezulto de nia disputo povas esti tia: faru aŭ konsilu fari al malsanulo nur tian operacion, pri kiu vi konsentus en la ekzistantaj cirkonstancoj por si mem aŭ por la plej proksima por vi homo.

— Tio estas banala! — ekkriis Aleksandra Vasiljevna. — Tion en la dekoka jarcento jam asertis iu anglo...

Ŝiaj vangoj brulis, kaj ŝi deziris danci. Sed kundancanto mankis. Smuŝkeviĉ estis plu rezonanta pri gazetaro.

— Nu, kaj ankaŭ mi, certe, estis en tiu festeno, — suspirinte, finis Polunin sian rakonton. — Tamen, ne tute en festeno, mi estis konsilanta tie. Sed la venkon de Bogoslovskij kaj de via parencino Aglaja Petrovna mi vidis per la propraj okuloj. Bona afero estis farita.

— Kaj ĉio ĉi nun estas en la sama sliparo? — demandis Vlaĉjo.

— Ne. Ĉi tie — en tiuj flavaj kestoj — estas nur mortintoj. Tio, Ustimenko, estas ĉerkoj. Kaj ĉio viva estas via. Kiam vi komencos kuraci, prenu ekzemplon de tiaj homoj, kia estas Bogoslovskij.

Horloĝo ie en profundo de la loĝejo sonoris la unuan horon, Vlaĉjo leviĝis. Polunin akompanis lin ĝis la barilpordo, ordonis por adiaŭo:

— Pensu. Tio helpas. Sed ne troe. La homo vivas sur la tero per siaj faroj.

Estis jam tute malfrue, kiam li aliris al la domo de Barbara. Sed devis ja ankaŭ li finfine satparoli.

— Ĉu vi rakontos? — demandis Barbara, submetante sub sin la piedojn.

— Mi rakontos. Vi ja ne koleras, rufulino?

Ŝi ne koleras. Ĉu ŝi povis serioze koleri pri li?

— Vi estas bona, kaj mi, certe, estas porko! — diris Vlaĉjo. — Sed komprenu, rufulino, la homo vivas sur la tero per siaj faroj!

Li konfuziĝis kaj aldonis:

— Tion ne mi diras, tion Polunin diras.

— Bone, rakontu ĉion! — ordonis Barbara. — Sed sinsekve, mi ne ŝatas malordon. Do, vi ekiris por pelmenoj al Postnikov. Jen vi eniris...

— Jen mi eniris, — komencis Vlaĉjo. — Eniris kaj komencis knedi...

1. A. S. Gribojedov (1795–1829) — rusa diplomato, poeto, dramaturgo, pianisto kaj komponisto, fama pro sia elstara satira komedio «Malfeliĉo esti tro sprita» (1822–1824), populara ĝis nun, kiu estis fonto de multegaj flugilhavaj vortoj. «Doni ĉefserĝenton anstataŭ Voltero» estas unu el tiaj esprimoj, signifanta obskurismon kaj strebon en ĉio starigi spiriton de kazerno kaj senpensa obeado.

2. «Unio de Arkanĝelo Mikaelo» (1907–1917) — dekstra monarkia, klerikala organizaĵo, distingiginta per sia naciismo, ŝovinismo kaj antisemitismo.

3. Pano kaj salo — rusa simbolo de gastamo: oni rite renkontas gaston, alportante al tiu panon kaj salon (la gasto devas responde gustumi ilin).

4. RKP — Rusia komunista partio.

5. Sovĥozo — ŝtata agrikultura entrepreno en Sovetio (rusa mallongigo de «sovetia mastrumaĵo»), diference de kolĥozo — agrikultura kooperativo (mallongigo de «kolektiva mastrumaĵo»).

6. Popolkomisaro (en Sovetio en 1917–1946) — ministro.

7. F. Haass (1780–1853) — rusa germandevena kuracisto, filantropo, konata sub nomo «sankta doktoro», katoliko. (La katolika eklezio en 2001 komencis proceduron de beatigo de Haass).

8. Fiorituro (muzika termino) — speco de kanta trilornamo (kp. koloraturo). Ĉi tie en figura senco tiu vorto estas ironie uzata por komplikita sakrado.
9. Domo de kamparano — speco de gastejo tiutempa.

En la «Nigraravinan aeroplanon»!

Antaŭ sia forveturo por staĝo Vlaĉjo en la ĝardeno «Deka Oktobro» renkontis Prov-on Jakovleviĉ-on Polunin-on. En blanka konko estis bruanta per kupro milita orkestro, jam estis floranta siringo, maljunaj urbanoj promenadis en sovaĝsilkaj vestoj, steloj en la profunda malhela ĉielo ŝajnis varmaj. Kaj la mano de Banjo same estis varma.

— Ustimenko! — vokis Polunin.

Vlaĉjo forte kunpremis la kubuton de Banjo, komprenigate per tio, ke tuj okazos io interesa kaj grava. Kaj Barbara momente rekonis en la grandega viro Vlaĉjan legendan profesoron Polunin.

— Tenu vin, kvazaŭ vi estas tre saĝa! — konsilis Vlaĉjo kaj seke salutis: — Bonan tagon, Prov Jakovleviĉ.

Ju pli li alligiĝadis al Polunin kaj Postnikov, ju pli grandaj ŝajnis al li iliaj karakteroj, ju pli valora — ilia morala aspekto, des pli singarde li tenis sin kun ili, por ke ili ne pensu, ke li estas diligenta kaĵolisto kiel Miĉjo Ŝervud aŭ eĉ malpli bone — ke li trudas sin kiel amiko.

— Ĉu vi forveturas?

— Jes, mi veturas.

— Mi aŭdis, al Bogoslovskij en Nigran Ravinon? (Polunin bonege sciis, ke Vlaĉjo veturas ĝuste al Bogoslovskij).

— Jes, tien.

— Mi ĝojas pri vi. De Bogoslovskij povas lerni ne nur studento, sed ankaŭ kuracisto, eĉ sperta. Tamen, vi ja konas lin, ĉu?

Vlaĉjo iomete ruĝiĝis, rememorinte la aŭtunajn pelmenojn kaj tion, kiel li tiam vigle drinkis.

— Konatigu kun via kunulino, — ŝanĝis la temon Polunin.

— Banjo! — diris Barbara, etendante sian larĝan, ĉiam varman manplaton. Ŝi rigardis al la grandega Polunin jam tute demalsupre supren, eĉ levante la kapon.

— Ni sidu, spiru iom, — proponis Prov Jakovleviĉ. — Hodiaŭ estas tute sufoke, simple ne eblas kaŝiĝi de sufokeco.

Lia larĝa brusto estis pene leviĝanta sub maldika tolo de la ĉemizo, la rigardo estis malgaje streĉita, sed, frande ekfuminte dikan cigaredon kaj longe enspirinte la fumon, Polunin ekparolis:

— Pro stranga koincido ĝuste hodiaŭ mi pensis pri via estonteco kaj, speciale, ankaŭ pri Bogoslovskij, kvankam pri li ni jam interparolis sufiĉe. Mi petos vin nur pri jeno,

Ustimenko... Kiam vi lernos de Nikolao Eŭgenjeviĉ, atentu, ekzemple, tiaspecajn detalojn: unue, estas sendube, ke bonan kirurgon malpli eblas ekkoni laŭ tio, kion li operacias, ol laŭ tio, kion li ne operacias...

— Bonege! — ekkriis Banjo.

— Ankaŭ mi pensas, ke bonege, — kapjesis Polunin, — ĉar, — daŭrigis li, — la operacio mem, kompreneble, en diversa grado, estas afero de teĥniko, sed sindeteno de ĝi estas majstra laboro de la racio, de severa memkritiko kaj precizega observado.

— Mi ne komprenas! — diris Banjo kaj sulkis la frunton.

— Silentu! — siblis Vlaĉjo.

— Kaj la dua, kion vi devas noti, laborante ĉe Bogoslovskij, — estis koncentrite diranta Polunin, — tio estas rolo de la personeco mem de la kuracisto en komunikado de tiu kun la malsanulo. Vidu, jen kia afero! Ekzistas malsanuloj, por kiuj kuracisto nur tiam estas kuracisto, kiam li estas profesoro. Sed oni povas esti profesoro kaj tute ne kuracisto.

— Tio estas via Ĵovtjak, ĉu tiel, Vlaĉjo, — demandis Banjo, — kiu la kalvaĵon parfumas, ĉu?

Prov Jakovleviĉ apenaŭ rimarkeble ridetis, kaj Vlaĉjo facile puŝis Banjon per la kubuto, por ke ŝi ne enmiksiĝu.

— Kaj tute ne kuracisto. Samtempe, — estis diranta Plunin, — kio koncernas min, do juĝu min kiel ajn, sed estas nenio hereza en tio, ke por mi fojfoje nia vilaĝa doktoro, armita per termometro kaj stetoskopo, estas pli proksima kaj per sia sperto, kaj per sia akreco de menso, kaj per observemo, kaj per klareco de penso, kaj ĉefe — per homeco. Jes, jes, radiografio, laboratorioj — ĉio ĉi estas grava kaj necesa, sed al homo oni deziras fidi pli ol al teĥnikaĵo. Kaj nia afero estas homa, tion nepre necesas kompreni. Do vi cirkilate atentu la aranĝon de la afero ĉe Bogoslovskij, la idean esencon de lia laboro. Li estas doktoro idea, spirite forta, hardita batalanto. Li apogas sin ne nur sur teĥniko kaj scienco, sed plie sur personecoj de kuracistoj, ordinaraj kaj mirindaj samtempe. Kaj la plej bonaj kuracistoj estas, kompreneble, tiuj, kiuj kunigas en si kaj scion, kaj teĥnikon, kaj personajn kvalitojn. Do, ĝuste personajn kvalitojn vi prenu tie plej multe, prenu tiun nian veran fierecon, kiu devigis germanon Schweninger en minuto de malespero ĉe la lito de malsanulo ekkrii: «Vi neniam vidos min elĉerpinta ĉiujn miajn rimedojn!» Kaj mi emas supozi, ke ne rimedo en tiu ĉi okazo, sed la ekkrio, la spirita forto levis la malsanulon de la lito.

— Mi konsentas kun vi, — diris Banjo, — absolute konsentas!

— Tio estas tre agraba, ke vi konsentas, — ĝentile kapjesis Polunin. — Ĉu vi same estas medicinistino?

— Ne. Mi persone laboras en arto. Pli ĝuste mi ankoraŭ lernas en faklernejo.

— Kaj ĉu pri la arto vi okupiĝas hejme?

— Ne, en studio.

— Eĉ tiele? Kaj kio estas tio — skulptarto, pentroarto?

— Ne, teatro, Prov Jakovleviĉ.

— Do, vi destinas vin iĝi aktorino?

— A ha. Nin instruas Estera Gregorjevna Meŝĉerjakova.

— Ja ĉu ŝi estas Estera? Ŝi estas Eŭdokia, kaj ŝia familinomo estas duobla — Meŝĉerjakova-Prusa.

Banjo kapjesis. Ĉe tuta ŝia fideleco al Meŝĉerjakova ŝi ĉiam iomete hontis, ke tiu havas duoblajn kaj la familinomon kaj la antaŭnomon.

— Stranga estas tio ĉe maljunaj aktoroj, — diris Polunin, — ĉe la junaj tio ne okazas. Kaj la maljunaj nepre ŝatas, ke estu duobla kaj belsona. Mi memoras, iam kuŝis en mia kliniko en sama ĉambro maljuna aktoro Vronskij-Golundo kaj eksa ŝtelisto-kasrompisto, specialisto pri malfermado de gardoŝrankoj. Do tiu ĉiam mokadis Golundon: «Mi, diras, havas ses familinomojn — Ŝkurin-Borovikov-Zunder-Prentkovskij-Ivanov-Kassis, do mi per ili almenaŭ bele vivis...» Do, bone. Kaj pri kio Meŝĉerjakova povas instrui?

— Kiel pri kio? — miris Banjo. — Ŝi havas bonegan teĥnikon.

— Sed ja aktorino ŝi estas sentalenta, ĉu? Vi min pardonu, mi petas, mi diras tute profane, sed mi pensas, ke oni povas lerni pri arto nur, probable, de talentaj homoj, ĉu? Kuracisto instruanta nepre devas, krom teĥnikon, havi ankoraŭ ian talenton.

— Talento de Meŝĉerjakova estas tre fajna, siaspeca, en tio vi ne pravas, — diris Banjo. — Kio koncernas teĥnikon, do ŝin Glama(1) mem laŭdis pri teĥniko.

— Aĥ, ĉu Glama? — kun sia karaktera subridido miris Polunin. — Nu, se Glama, tiam, certe, mi tute ne povas disputi. Sed ĉu vere Glama laŭdis? Kaj ĉu en laŭdoj estas la esenco? Jen, pardonu, ekzemple nian Ganiĉev-on — instruiston de Ustimenko — oni ĝuste treege ofte, kruele, eĉ ofende mallaŭdadis, sed Ganiĉev estas Ganiĉev, kaj tio ne estas ignorebla. Do jen tiele.

Kaj turnante sin nur al Vlaĉjo, Prov Jakovleviĉ diris:

— Mi ankoraŭfoje diras, ke mi tre ĝojas, ke vi veturas ĝuste al Bogoslovskij. Transdonu al li saluton kaj plej bonajn dezirojn... Kiam estos la vaporŝipo?

— Nokte. Je la tria horo.

— Do, ĝis la aŭtuno. Estas bedaŭrinde, ke vi malmulte laboros kun li. Ie mi legis, ke eĉ profesorojn necesas, antaŭ ol allasi ilin al studentoj, demandi: ĉu estis vi, via dokta moŝto, almenaŭ dum jaro vilaĝa kuracisto?

Li ekridis, etendis la manon.

— Ĝis la unua de septembro. Ĝis revido, estonta aktorino. Kiel Ĉeĥov(2) skribis al sia edzino? «Kara mia aktorineto!» Kaj interalie, Antono Paŭloviĉ estis elstara doktoro kaj en la plej alta senco de tiu vorto «vilaĝa doktoro».

Banjo kaj Vlaĉjo leviĝis. Kaj nur en Nigra Ravino el letero de Banjo Vlaĉjo eksciis, ke ĝuste en tiu ĉi nokto, ĝuste sur tiu ĉi benko, kie ili sidis triope, — Prov Jakovleviĉ Polunin mortis. Li havis tre malsanan koron, li neniam bone kuraciĝis kaj mortis momente, kun nefinfumita cigaredo en la mano. Eble, tio estis ĝuste tiu cigaredo, kiun li tiel frande fumis ĉe ili, eble, la orkestro estis plu ludanta «Sopiron pri patrujo», eble, li kun Banjo ankoraŭ ne foriris malproksime, kaj Polunin, ekfartinte malbone, eĉ vokis ilin. Ĉio povis esti. Sed neniu tion sciis kaj nun jam neniam ekscios.

Al la vaporŝipo Vlaĉjon akompanis sola Banjo, onklino Aglaja estis en distrikto. El personaj aĵoj Ustimenko prenis kun si paron de bonaj juftaj botoj, gumtolan pluvmantelon, tiom malmolan, ke ĝi povis stari, du volumojn de verkoj de Nikolao Ivanoviĉ Pirogov kaj aparte ligaĵon da libroj. Li ankoraŭ kunhavis volvaĵon kun haringoj, aĉetitaj pro insisto de avo Metodo, kiu asertis, ke en Nigra Ravino pri haringoj estas streĉita stato. Estis ankaŭ subvestaĵoj, pneŭmata kaŭĉuka kuseno, kovertoj, adresitaj per la mano de Banjo al «str. Bela, domo 6, loĝ. 5, k-dino Stepanova Barbara Rodionovna», Banja malgranda, amatora fotaĵo kaj fotaĵo de la patro de la tempoj de la intercivitana milito: la paĉjo, tute juna, terure simpla, afekte staras apud flugmaŝino «Sopwith» kaj ridetas — rigardu, homoj, kia mi estas sana, bona, jen tuta mi!

Paĉo jam forveturis, Ogurcov same. Banjo tremis — la nokto estis malvarma, kaj Barbara por la forveturo de Vlaĉjo havis kudritan novan, blankan, senmanikan robon. Ŝi deziris, ke li memoru ŝin tia — neordinara, mirinda. Sed li eĉ ne rimarkis tiun novan robon, ĉar estis absorbita de sia morgaŭa afero.

— He, jungeedzoj, liberigu la vojon! — ordonis matroso kun granda pako.

Interne de la vaporŝipo obtuze tremeradis la maŝino, la ponteto estis ŝanceliĝanta, la ŝipflanko frotiĝis je la albordiĝejo.

— Brakumu min, — petis Banjo, — al mi estas malvarme!

— Kiaj ridindaj teneraĵoj! — diris Vlaĉjo.

Tiam Barbara mem ŝoviĝis sub lian akselon kaj instaliĝis tiel, ke iĝis kun li sub lia jako. Tiel proksime ili ankoraŭ neniam estis, kaj Vlaĉjo kun ĝoja mirego ekrigardis en la Banjajn ruzajn kaj feliĉajn okulojn. Ŝiaj haroj bone kaj freŝe odoris per rivera humido, ŝia koro batis tute apude, la polmo estis en lia mano. Vlaĉjo mallevis la vilajn okulharojn, alpremis sian vangon al ŝia lanuga kapo, diris raŭke:

— Rifulino! Mi ja vin amas.

— Amas-amas, — tra subite dolĉaj larmoj respondis ŝi. — Sed ĉiam nur Pavlov, kaj Seĉenov, por kio estas naskita la homo, kaj Herzen. Tuj estos tria signalo, kisu min.

Vlaĉjo kisis ŝian fermitajn, malsekajn pro larmoj lipojn.

— Ne tiel, — diris ŝi, — tiel oni mortintojn kisas, kisu pasie!

Li koleriĝis, premis per la dentoj, ŝiaj lipoj cedis, la fortika, juna korpo alpremiĝis al li tute. Ie proksime super ili ekmuĝis la vaporŝipa sireno.

— Kaj nenio eksterordinara! — elturninte sin el liaj fortaj manoj, diris Barbara. — Sed en libro mi legis, ke kisoj iam estas acerabaj.

— Stultulino! — ofendiĝis li.

La ponteto estis elglitanta el sub liaj piedoj, Vlaĉjo saltis, la vaporŝipo «Unĉanska heroo» malrapide ekrapis al la ŝanelo de la larĝa rivero. Preskaŭ tutan nokton Ustimenko trasis sur la ferdeko, balbutante: «Rufulino, ja mi vin amas, amas, amas!» Kaj kun sopiro li rememoris horojn, kiujn ili povus pasigi kune, sed pasigis dise, rememoris siajn stultajn spritaĵojn, mokojn, sian stultan ironian tonon kaj ŝiajn okulojn, ĉiam malfermitajn renkonten al lia rigardo, ŝian preton en ajna horo de tago kaj nokto intervidiĝi, ŝian ĉarman ridemon, ŝian penemon, kiam li longe rakontadis tion, kio interesis lin kaj ne povis esti interesa por ŝi. «Kara, kara, plej kara rufa Barbara! — pensis li, surpaŝante dormantajn ferdekajn pasaĝerojn kaj ne aŭdante insultojn, diratajn sekve al li. — Kara, kaj mi estas stultulo, impertinentulo, neniulo».

Antaŭ la mateno Vlaĉjon faligis dormo, poste li manĝis panon kun bolkuirita kolbaso, altrinkis varman akvon el ferdeka ujo, deziris ankoraŭ pensi pri Banjo, sed ne sukcesis: la vaporŝipo, plaŭdante per la padeloj kaj muĝante per la sireno, estis turnanta sin apud la albordiĝejo de Nigra Ravino...

— Saluton, Ustimenko! — diris al Vlaĉjo ankoraŭ pli sunbruna, ol tiam aŭtune, Bogoslovskij. — Ĉu vi min ne rekonis?

Li estis en indiana, multfoje lavita, malbutonita sur la brusto rusa ĉemizo, en artleđa pantalono, kies krurumoj estis enbotigitaj, kun knuto en la mano. Kaj tiu ĉemizo, kaj la ŝovita sur la nukon kaskedeto multe pli konvenis al li, ol la drapa jako kaj malmola kolumo tie, en la ĉambro de Postnikov.

— Ĉu vi forveturas? — demandis Vlaĉjo, pensante, ke Nikolao Eŭgenjeviĉ iros nun al la ponteto, kaj eĉ cedante al li la vojon.

— Neniuokaze. Mi venis por renkonti vin.

Ilin oni puŝadis per kofroj, korboj, sakoj, sed tre multaj homoj ĉe tio salutadis Bogoslovskij-on. Vlaĉjo rigardis al la ĉefkuracisto kun mirego. Tio ja estas senekzemple — renkonti studenton-staĝanton. Se rakonti en la instituto — oni ne kredos.

— Siatempe, — kvazaŭ respondante al la pensoj de Vlaĉjo, ekparolis Bogoslovskij, — alveturis ankaŭ mi tiel ĉi, sed jam kun diplomo. Ĉevalojn oni por mi ne sendis, maljuna doktoro el eseroj(3), tamen nemalbona kuracisto, renkontis min kvazaŭ batis mian vizaĝon al tablo. Kaj veturi necesis dum du tagnoktoj. Por longe, vidu, restis amara sento...

Vigla griza ĉevaleta kun blankaj makuloj trenis risortan ĉareton supren, de la albordiĝejo en la urbon. Bogoslovskij sidis apud Vlaĉjo sur oportuna risorta sidilo, lerte tenis la kondukilojn, salutadis dekstren kaj maldekstren:

— Bonan tagon, Maria Vladimirovna, al Akinfiĉ respekton, saluton, Peĉjo, Elizabeta Nikanorovna, respekton!

Movante maldikan cigaredeton per la lango el unu buŝa angulo en la alian, per kamparana, rapida parolo li rakontis:

— Ĉambron por vi oni trovis kun plena pensiono kontraŭ malalta pago, la mastrino estas bona maljunulino, iu Daune — latvino, mirinda ĝardenistino, mi de ŝi multon utilan lernis. Lakton vi ricevados de la malsanulejo. Lakton vi, urbano, troviĝanta ĉe la fonto de la vivo, nepre devas trinki abunde, ĝis abomeno. Ĝi ĉe ni estas vendata laŭ memkosto — litro kostas dudek naŭ kopekojn. Anna Simonovna, saluton kaj bondezirojn! Rimarku, kolego, ĉefpreĝejon de Petro kaj Paŭlo, pri ĝi ni parolos speciale. Laboro vin atendas treege multa, tial vian nutradon atentu. Simono Trifonoviĉ, saluton. Obeos vi, kolego, ekskluzive min, mi estas prikantanto de unupersona ordonado, ties bardo kaj granda adoranto. Demokratia centralizismo estas granda afero...

La griza blankmakula grupo de la vigla ĉevaleta malheliĝis pro ŝvito, Bogoslovskij lerte per la knuto faligis ojstron, ekparolis pri «nuna rikolto». Vlaĉjo atente fiksrigardis al la manoj de Nikolao Eŭgenjeviĉ — ĉu tio ne estas halucino, ĉu ekzistas tiaj kirurgoj? Li parolas glate, vigle, la rigardo estas neordinare ruza, ia lakto laŭ memkosto, ĉevalon kondukas kiel koĉero laŭ la origino! Sed la manoj, aĥ kiaj manoj: grandegaj, larĝaj, fortaj, kovritaj per rufaj efelidoj, ho dio, kion eblas fari per tiaj manoj! Kaj denove, ĉu legante la pensojn de Vlaĉjo, ĉu interkaptinte lian rigardon, la mirinda doktoro diris:

— Mi denaske estas maldekstramanulo, kara mia kolego. Se denaskan difekton uzi celkoforme kaj racie, rezultoj estos tre fruktodonaj. Kaj kontraŭ Kolĉako(4) helpadis al mi la maldekstra mano, kaj en kirurgio. Bedaŭrinde, al neniuj mi povas transdoni mian sperton ĉi-rilate. Se vi havas konatan studenton-maldekstramanulon, sendu lin al mi, mi el li bonegan kirurgon faros...

Ili veturis tra kampoj. En la lazura varmega ĉielo kantis alaŭdoj per altaj voĉoj. La ĉemizo sur la ŝultroj de Bogoslovskij iĝis ŝvita, en la aero staris agrablaodoro de ĉevala ŝvito, polva vojo, ledo, gudro.

— Jen jam nia «aeropolano» videblas, — diris Bogoslovskij, mallarĝigante la okulojn kaj almontrante per la knuta stango — per eterna koĉera gesto — malproksimen. — Eksekaĉo de gesinjoroj Vojĉeĥovskij-oj. Dum la imperiisma milito tiuj rusaj patriotoj nenion pli bonan sukcesis elpensi, ol konstrui ĉe sia bieno hospitalon por kaptitaj aŭstraj oficiroj. Aŭstro, barono-arkitekto, konstruis tiun ĉi sovaĝan konstruaĵon.

Vlaĉjo okulumis, rigardis malsupren — en la valon. Ĉi tie, inter altaj betuloj kaj tilioj, stulte kaj impertinente aspektis la domo, konstruita en formo de aeroplano, kun flugiloj, fuzelaĝo, empeno. Kaj la punkto en la kabineto de Polunin, lia rakonto pri Bogoslovskij subite tiel klare rememoriĝis al Vlaĉjo, kvazaŭ ĉio ĉi estis nur hieraŭ.

— Ĉu vi drinkas? — neatendite demandis Bogoslovskij.

— Pri kio vi diras? — sufere ruĝiĝante, respondis Vlaĉjo.

— Pri vodko. Vi ja ĉe nia konatiĝo forte ebriiĝis, per kio impresis min tre malagrabla.

— Tio okazis al mi nur unu fojon en la vivo, — per kunpremita voĉo diris Vlaĉjo. — Probable, mi ne kalkulis aŭ nesufiĉe almanĝadis.

— En psikologion ni ne enprofundiĝu, — interrompis Bogoslovskij. — Prefere jen rigardu al nia mastrumaĵo — de ĉi tie, de la deklivo ĉio bonege videblas. Ni siatempe devis korekti la fantaziaĵojn de la stulta barono...

Dirante al la ĉevalo «tpr!» kaj lerte retenante ĝin sur krutaĵo, li per la knuta stango montris al Vlaĉjo situon de la malsanulejaj servoj, la helpan mastrumaĵon, la laktejon, legomĝardenojn, la setlejon.

Ĉe la vilaĝa pordego bruis areto da infanoj, amuziĝante kun hundido. La tempo estis posttagmanĝa, dormema. Ĉi tie jam ĉiuj maloftaj pretepasantoj klinsalutadis Bogoslovskij-on. Haltiginte la ĉevalon apud blanka pura domo sub fera tegmento, Bogoslovskij malstreĉis la selzonon de la ĉevalo, malfermis la hejmece knarintan barilpordon kaj diris al iu en profundon de la ĝardeneto:

— Jen, Berta Ernestovna, mi petas ami kaj estimi, Vladimiro, kaj lia patronomo estas...

— Simple Vlaĉjo.

— Ne, ne simple, — severe kaj eĉ malmilde diris Bogoslovskij. — Vin oni nomados nur per la nomo kaj patronomo. Kaj se nia Maria Nikolajevna — maljuna kirurgia flegistino — nomos vin Vlaĉjo, vi korektos ŝin. Ĉu vi komprenis?

— Komprenis.

— Tiele! Do, Vladimiro...

— ...Atanazijeviĉ Ustimenko.

— Entute do Vladimiro Atanazijeviĉ Ustimenko. Tre bone. Kaj nun ni iru rigardi, kie vi loĝos.

La maljunulino Daune, iomete ĝeniĝante, ekiris antaŭen, malfermis unu pordon, alian, tralasis la loĝanton en lian ĉambron. Odoris freŝe lavitaj plankoj, bakita pano, en malfermitaj malaltaj fenestroj sub trablovo bele tremeradis florantaj per grandaj rozkoloraj kalikoj neordinaraj konvolvuloj. Kaj tuj aperis hele frotpurigita, brue snufanta oblikva samovaro, bulkoj kun karvio, konfitaĵo en travidebla vazeto — mirinda, el rabarbo.

— Do kiel? — severe demandis Bogoslovskij.

— Lukse! — respondis Vlaĉjo.

— Monon vi pagos al Berta Ernestovna anticipe por monato, — same severe daŭrigis Nikolaŭ Eŭgenjeviĉ. — Kaj por la lakto vi donos monon — ŝi al vi alportados. Cimoj kaj cetera bestaro ĉi tie ne estas, mi garantias. Kaj nun ni eksidu kaj trinku teon, mi laciĝis hodiaŭ, operaciis kaj nokte ne satdormis — dufoje oni vokis al la malsanulejo.

Li eksidis, viŝis per grandega, tre pura tuko la vizaĝon, la kolon, mem infuzis teon per siaj lertaj manoj, verŝis por Vlaĉjo pli malfortan, por si tre fortan. Lia larĝvangosta, grandfrunta, sunbruna vizaĝo estis pensema, nun ĝi ŝajnis belega — vizaĝo de rusa kamparano, de rare sana, kaj morale, kaj fizike, homo.

Vlaĉjo same silentis, ĝuante kvieton, venteton, la bongustan teon, la ĉeeston de Bogoslovskij, kaj ne sen fiereco pensis: «Jen ja — sidas kun mi tia mirinda estaĵo, sidas kaj ne hastas. Do, ankaŭ mi por li estas interesa per io?»

1. A. Ja. Glama-Meŝĉerskaja (vera familinomo Bariŝeva) (1859–1942) — elstara rusa aktorino kaj teatra pedagogo (post 1895 ŝi pro malsano forlasis la scenejon kaj okupiĝis pri instruado).
2. A. P. Ĉeĥov (1860–1904) — elstara rusa verkisto, klasikulo de la monda literaturo, profesia kuracisto.
3. Eseroj — ruslingva mallongigita (laŭ la unuaj literoj S kaj R) nomo de partio de socialistoj-revoluciuloj — etburga maldekstra partio en antaŭrevolucia Rusio.
4. A. V. Kolĉak (1874–1920) — rusa milita kaj politika aganto, admiralo, gvidanto de la blanka movado dum la intercivitana milito, supera reganto de Siberio (1918–1920), militis kontraŭ la Ruĝa armeo, en 1920 estis mortpafekzekutita.

Fiorituroj

Eltrinkinte duan tason kaj ankoraŭfoje viŝinte sin per la tuko, Bogoslovskij ekparolis, ne rigardante al Vlaĉjo, sufiĉe morne:

— Mi devas vin averti, Vladimiro Atanazijeviĉ, rilate de unu detalo. Vi estas knabo linda, via aĝo estas juna. Kio koncernas amon, enamiĝon, ĝis la plej alta empireo, kaj respektivajn emociojn, kondukantajn kun tempo nin ĉiujn en registrejojn pri la civila stato, aŭ kiel tio nomiĝas — ĉio ĉi estas via afero. Sed se vi, kolego, aŭdacos en mia malsanulejo kun la personaro ion entrepreni...

Kaj tiam tute neatendite, per ĉiutaga, morna kaj eĉ enua voĉo, Bogoslovskij eligis tian sukoplenan kaj pitoreskan fiorituron, ke Vlaĉjo eĉ ĉirkaŭrigardis — ĉu ne estas proksime la maljunulino Daune.

— Do tion, supre diritan, — denove kulture daŭrigis Nikolao Eŭgenjeviĉ, — mi neniel toleros kaj, se mi rimarkos, kaj mi rimarkos nepre, mi elpelos en la sama momento kaj eĉ ĉaron por veturi ĝis la albordiĝejo ne donos. Ĝuste en tiu senco al nia malsanulejo fiksiĝis nomo «Bogoslovskia-aeroplana monaĥejo»(1). Ĉu vi estas avertita?

— Avertita.

— Mi avertis, pardonu, tial, ke ekzistis precedenco. Kaj nun ni aliru al niaj aferoj.

Poste, jam en matura aĝo, rememorante tiun duhoran konversacion, Vladimiro Atanazijeviĉ Ustimenko, homo tute ne malkuraĝa, kovriĝadis per tio, kio en la popolo nomiĝas «cigana ŝvito». Altrinkante kvinan tason da teo, ĵetante al Vlaĉjo kaptemajn, karese skrupulajn rigardojn, Bogoslovskij atakadis lin per tia hajlo de tute neatenditaj demandoj, tiel sondadis el ĉiuj flankoj liajn sciojn, tiel subite furioze ofensivadis, tiel dubigadis pri ĝusteco de siaj propraj respondoj, tiel redemandadis kun subrido, per tia torento de siaj damnitaj «nu, kaj se, ni supozu, al tiuj simptomoj ni aldonos...» superŝutadis kompatindan Vlaĉjon, ke tiu fine de la dua horo eĉ paliĝis kaj eksentis tiun naŭzon, kiun sentas komencantaj grimpisto kaj novicoj-pasaĝeroj en aviadiloj.

— Ĉu vi laciĝis? — demandis Nikolao Eŭgenjeviĉ.

— Estas ia naŭzeto, — konfesis Vlaĉjo.

— Tial, ke vi dum nia konversacio tutan bovlon da konfitaĵo formanĝis, — rimarkis Bogoslovskij. — Tie estis ne malpli ol funto. Altrinku per teo. Tralavu vin.

«Certe, konfitaĵo! — kun kolero pensis Vlaĉjo. — Jen, konfitaĵon li kulpigas. Ŝajnis sin simpatia! Diablo, sen ne homo!»

Kaj vere, io sataneca ŝajnis al li en la vangosta kirurgo-maldekstramanulo, en tio, kiel li kontente snufis kaj kiel strabe, virkokece rigardis al Vlaĉjo. Sed la malgrandan batalon Ustimenko gajnis, tion li sentis kaj komprenis. La unua batalo kun Bogoslovskij, tamen, estis vorta, estonte atendis praktika afero. Kaj Vlaĉjo eĉ turnis la kapon en antaŭsento de tiuj elprovoj, kiujn preparis por li la sorto en persono de la ĉefkuracisto de la Nigraravina malsanulejo Bogoslovskij Nikolao Eŭgenjeviĉ.

Kaj tiu tiutempe, eksidinte sur la fenestrobreton, jam interesiĝis de Berta, per kio ŝi intencas manĝigi la junan doktoron dum hodiaŭa tagmanĝo, kaj estis donanta al ŝi konsilojn pri tio, kiel devigi doktoron Vladimiron Atanazijeviĉ-on, bonan doktoron, sciantan doktoron, kvankam ankoraŭ junan doktoron, pli multe korekti per lakto sian sanon, subfositan per studado.

«Doktoro! — pensis Vlaĉjo. — Ja tio estas pri mi — doktoro! Mi ja ankoraŭ ne estas kuracisto, sed li min nomas jam doktoro!»

Kaj ree lin kaptis spirito de fiereco, tamen, por nelonge, tute por nelonge.

— Ĝis morgaŭ, — iel dubsence diris Bogoslovskij, — venu je la oka horo, kaj tiam ni vidos!

Kion signifis tiu «ni vidos»?

Strangan emocijon li sentis: kaj de admiro pri tiu ĉi homo, kaj de furiozo. Sed da admiro estis multe pli.

«Kaj tute mi ne formanĝis tutan funton da konfitaĵo! — ree koleriĝis Vlaĉjo. — Ĉi tie eĉ estis tute malmulte». Li jam malsatiĝis, ne plu estis naŭzo, nur ĉe penso pri la morgaŭa tago venadis eta timo. Sed ia gaja timo. «Bone, ni atendu! — pensis Vlaĉjo. — Ankaŭ vi, kamarado Bogoslovskij, ne naskiĝis kirurgo. Ankaŭ vi estis, kiel mi!»

Trege, monstre satiĝinte per lakta supo, per varenikoj(2) kun kazeo kaj acidkremo, per aparte acidkremo kaj aparte kazeo kun mielo, doktoro Ustimenko eliris en la ĝardenon, metis por solida aspekto apud si N. I. Pirogov-on, volumon unuan, mordis krajonon kaj komencis skribi aman leteron al Barbara. Tra la ĝardeno trakuris, fajfante per fajfilo, eta blonda knabo. Berta terure ĉitis lin:

— Tŝ-ŝ, Cezaro, tŝ-ŝ, la toktoro laporas!

Cezaro, kiu pro sia malgranda aĝo ankoraŭ ne portis pantalonon, timigite strabis al Vlaĉjo kaj forkuris ien en ribajn arbustojn, de kie ankoraŭ longe aŭdiĝis susurado kaj altvoĉa ĝemetado. Kaj Vlaĉjo plu skribis, skribadis. Li eĉ mem ne pensis, ke li tiom delonge kaj forte amis Banjon. Tamen, por li en lia nuna ekstaza stato ĉio ŝajnis iom pli granda, pli neordinara, eĉ iel pli grandioza, ol estis efektive. Kaj tiu ĉi ĝardeno, kaj la tablo, sur kiu li estis skribanta, kaj la filino aŭ nepino de Berta — alta, fortika, larĝŝultra latvino, kaj la varma krepusko, kaj tio, ke morgaŭ li devas veni al la kabineto de la ĉefkuracisto — ĉio estis neordinara, mirinda, unuafoje en la vivo...

«Ni ruĝaj kavalerianoj, kaj pri ni...»(3) — kantetis Vlaĉjo...

Kaj lia kraiono kuris sur la papero.

«Ĉu vi komprenas, rufulino, — skribis Vlaĉjo, forgesinte pri tio, ke la antaŭa alineo de la letero estis plene dediĉita al amo, — ĉu vi komprenas, eble, li eĉ forpelos min morgaŭ, tiu turmentanto, sed mi ne foriros. Mi devas labori kun li kaj kompreni, en kio estas forto de tiu homo. Krome, sciu, ke kiam al mi en estonteco venos juna doktoro...»

Pripensinte, Vlaĉjo grase makulis la vortojn «juna doktoro» kaj skribis «studento». «Kiam al mi post la kvara studjaro por staĝo venos studento, mi renkontos lin tiel, kiel mi estis renkontita ĉi tie...»

Mirindan galimation skribadis li dum la tuta vespero. Kaj poste li longe miris, kiel Banjo komprenis tiun pelmelon de emocioj, pensoj, minacoj, arogantaĵoj kaj timoj. Antaŭ la vespermanĝo doktoro Ustimenko kuris al rivereto-alfluanto de Unĉo — Janĉo, banis sin sub hela luna lumo, naĝis kraŭle, vestis sin, penis kapti en herbo ian nekonatan estaĵon kaj solide venis hejmen. La lito por li jam estis preparita, en la domo ĉirpis grilo, necesis koncentriĝi, «doni al si kalkulon», kiel diradis Barbara, sed Vlaĉjo ne sukcesis — li ekdormis tuj kiam tuŝis la kusenon kaj tradormis senmove ĝis la sesa horo.

Dum la rondvizitado de malsanuloj Bogoslovskij prezentis Vlaĉjon al la personaro de la malsanulejo.

— Ustimenko, Vladimiro Atanazijeviĉ, staĝanta studento, — diris li sen ajna esprimo en la voĉo.

Vlaĉjo stulte klinsalutis, terure ruĝiĝis kaj kaŝiĝis en la koridoro malantaŭ ŝranko. La rondvizitado daŭris du horojn. Poste okazis interparolo kun kuracistoj. Ustimenko neniel povis kompreni, en kio konsistas la esenco, sed unu aferon li komprenis por ĉiam: oni ne ŝercu kun Nikolao Eŭgenjeviĉ. Ĉiuj larmoj kaj pentaj krioj de nigrahara beleta kuracistino helpis al nenio.

— Mi vin elpelos, — klare kaj eĉ solene diris Bogoslovskij, — kaj la karakterizon mi donos plej malbonan. Plendi vi povas al kiu ajn, la fama despoto, ĉefkuracisto de la Nigraravina malsanulejo, popa filo, kulako kaj kiel ankoraŭ oni kutimas skribi pri mi en denuncoj, nenion timos. Vi povas ĝuste tiel transdoni. Per tio ni finu. Vladimiro Atanazijeviĉ, ĉu vi estas ĉi tie?

— Ĉi tie! — per iom obtuza voĉo respondis Vlaĉjo.

— En la operaciejon. Vi asistos min.

Bogoslovskij restis en la koridoro por ioma tempo. Jam komencinte lavi la manojn, Vlaĉjo rimarkis apud la lavabo selon, similan al bicikla, turnis ĝin per la genuo al si pli proksime kaj sidiĝis.

— O ho! — diris malantaŭ lia dorso magra, simila al sankta martirino sur ikono, operacia flegistino Maria Nikolajevna.

Sed Vlaĉjo tute ne atentis tiun «o ho»; li sidis oportune kaj, fajfetante, lavis sin laŭ ĉiuj reguloj de la scienco.

— Li ankoraŭ fajfas! — diris, enirante, Nikolao Eŭgenjeviĉ. Kaj aldonis: — Tro juna vi estas, karulo, por laviĝi side.

Jen al kio, evidentiĝis, rilatis la ironia «o ho». Vlaĉjo salte ekstaris, Bogoslovskij ordonis:

— Ja finlaviĝu jam, se vi komencis...

Kaj premante la pedalon de alia lavabo, li komencis pedante lavi siajn prikreskitajn de rufa lanugo grandegajn manojn. Vlaĉjo ĵetis al li oblikvan rigardon: kuntirinte la brovojn, Nikolao Eŭgenjeviĉ estis pensanta.

Je la dua horo posttagmeze la operacia tago finiĝis. Al Vlaĉjo tremis la genuoj, pro streĉo doloris la tempioj, la ĉemizo algluiĝis al la dorso. Sed Bogoslovskij estis tute freŝa, kvazaŭ eĉ ne komencis labori. Kaj, lavante sin post operacio, li kantetis:

Vi brilu plu, ho mia stel',
Kaj restu ĉiam en memoro.
Vi estas sola en la koro,
Vi estas sola en ĉiel'...(4)

Eĉ unu vorto pri tio, kiel laboris Vlaĉjo, ne estis dirita. Eble, tiu kuracisto, simila al arbara koboldo, forgesis pri Vlaĉjo?

Diligente pendiginte la viŝtukon, Bogoslovskij subite demandis:

— Kaj ĉu vi scias, kiun ni hodiaŭ operaciis?

— Ĉu pri la stomak-intesta anastomozo?

— Ne, pri la perforado. Tio estis Sidilev, nia eksa malsanuleja librotenisto. Ĉiam li, vidu, helpadis al Sutugin skribi pri mi denuncojn, dek kvar denuncojn al plej diversaj instancoj. Oni finfine forigis la maljunulaĉon al Zareĉje — kaj jen ŝerco de la sorto. La edzino de Sidilev estas tute konvinkita, ke mi lin intence tranĉmortigos, jam matene al ĉiuj niaj ŝi oficiale deklaris. Kaj al mi, antaŭ ol oni komencis doni al li narkozon, mi diras honeste, estis terure malagrabla. Rigardas al mi la maljunulo — kaj vidas mi laŭ lia rigardo: li sincere pensas, ke venis la horo de mia sanga venĝo. Aĥ, dio mia, kia aĉaĵo!

Bogoslovskij eĉ skuiĝis, kaj amara esprimo aperis sur lia vizaĝo.

— Por kio do li ĉion ĉi skribis? — mallaŭte demandis Vlaĉjo.

— Ja ĉu li sola? — miris Nikolao Eŭgenjeviĉ. — Kompare kun aliaj li ankoraŭ estas infano, anĝelete. Ĉi tie tiaj eventoj okazis siatempe...

Ili trairis vestiblon, koridoreton, ankoraŭ koridoreton — eliris, kiel ŝajnis al Vlaĉjo, en la empenon de la fantaziaĵo de la arkitekto von Schlaube. Trans rondaj, plene malfermitaj fenestroj susuris betuloj. Flegistino leviĝis renkonten al Bogoslovskij, li mallonge kapsalutis ŝin. Vlaĉjo same trankvile kapsalutis, ne atendante malhonoron, kiu jam pretis fali sur lian malfeliĉan kapon.

Nikolao Eŭgenjeviĉ eksidis apud la malsanulo sur emajlitan tabureton, prenis la vejnecan, flavan, peze senhelpan manon, kalkulis pulson. La malsanhistorio kuŝis nemalproksime, sur la ŝranketo. Ustimenko povus ĵeti en ĝin almenaŭ preteran rigardon, kaj tiam ĉio okazus alie, sed la denaska honesteco malpermesis al li fari tion.

— Jegorov! — vokis Bogoslovskij.

— Ne, li ne respondos, — diris la flegistino, — li, Nikolao Eŭgenjeviĉ, post kiam oni lin alveturigis, estas tute malbona...

— Rigardu, — ordonis Bogoslovskij al Vlaĉjo. — Ekzamenu kaj pripensu.

La flegistino serveme helpis al Vlaĉjo vidi tion, kion li opiniis karbunklo. Ĉio, ĝenerale, estis ofende klara. Ĉu indus por Bogoslovskij demonstri al Ustimenko tian elementan kazon?

— Nu? — demandis post atendo Bogoslovskij.

— Necesas operacii, — respondis Vlaĉjo.

— Ĉu vi estas konvinkita? Konsideru, ke Jegorov laboras en kooperativo, elfaranta feltbotojn.

Ho, ne devus li preteratenti tiun rimarkon pri feltbotoj. Sed juneco estas arda, arda kaj ofendiĝema. «Kiel al tio rilatas feltbotoj?» — glitis penseto. — «Do, ĉu ŝercojn vi ŝercas, doktoro Bogoslovskij?»

— Operacii necesas nepre, — seke diris Ustimenko. — Rigardu vi mem, kia estas edemo. Kaj la ĝeneralaj fenomenoj estas gravaj. Lokalizo de karbunklo sur la kolo povas konduki al meningito.

Kun ĉiam pli granda malŝato rigardis al Vlaĉjo Bogoslovskij per siaj iom oblikvaj, tataraj okuloj.

— Nu, do? — demandis li. — Kiel vi operacios?

— Krucforma tranĉo, penetranta ĝis sana histo, separo de randoj de haŭtaj pecoj, kompreneble, forigo de nekroziĝintaj histoj, malfermo de ŝvelaĵo, vasta drenado de la kavo...

La flegistino subite funebre suspiris.

— Kaj ĉu bakteriologia esploro de la ekskreciaĵo al vi ne ŝajnas necesa? — per malŝate trankvila voĉo diris Bogoslovskij. — Ĉu? Ja povas okazi nekorektebla erareto.

La malsanulo malforte ekĝemis, ĵetiĝis en febro.

— Prenu la malsanhistorion, doktoro Ustimenko, — sen ajna sarkasmo, sed emfazante la vorton «doktoro», diris Nikolao Eŭgenjeviĉ.

Kaj, turninte sin al la flegistino, ordonis al ŝi iri ien — tion Vlaĉjo aŭdis jam kiel en dormo, sed tamen li komprenis: indulgas lin Bogoslovskij.

1. La familinomo Bogoslovskij laŭvorte signifas en la rusa «teologia» aŭ «teologa» (tipa familinomo de pastroj, kaj lia patro, kiel estis menciite, estis pastro), kio aldonas plian salon al la vortludo.
2. Varenikoj — ukraina manĝaĵo, pastopoŝetoj, farĉitaj per kazeo, aŭ kuirita terpomo, aŭ fungoj, aŭ acida brasiko, aŭ fruktoj, beroj aŭ viando (en ĉi-lasta okazo ili similas al pelmenoj kaj ravioloj).
3. «Ni ruĝaj kavalerianoj, kaj pri ni...» — komenco de fama marŝo de la Ruĝa Armeo («marŝo de Budjonnij» laŭ nomo de militestro S. M. Budjonnij, kavaleriano, menciata en la teksto).
4. Fama rusa romanco.

Antrakso

«Pustula maligna — antrakso», — jen kion legis Vlaĉjo. Ŝvito grajne eliĝis sur la frunto. Kaj ĉi tie, en la malsanhistorio, li rimarkis ruĝe substrekitaĵn vortojn pri feltbota kooperativo en vilaĝo Razgonje.

— Nu, do, — ree demandis Bogoslovskij.

Longe ne povis decidiĝi Vlaĉjo ekrigardi al Nikolao Eŭgenjeviĉ, kaj kiam ekrigardis, tiam vidis vizaĝon tute ne triumfantan, sed pli verŝajne eĉ malgajan kaj deprimitan.

— Necesas, kara mia, esti pli atenta, — kvazaŭ el tre malproksime parolis Bogoslovskij. — Atento ja same postulas energion. Ni eniris ĉi tien tra vestiblo, super kiu estis alŝraŭbita ŝildo kun surskribo: «Izolejo». Ni trairis ankoraŭ du koridoretojn, kaj denove estis ŝildo: «Enirejo de izolejo». Krome, mi vin avertis, ke Jegorov laboras en produktado de feltbotoj, do kontaktas lanon de animaloj, kiu povas esti infektita. Kaj vi tamen — tranĉi! Kia rapidema tranĉisto. Kategorie estas kontraŭindikitaj tranĉoj.

— Nun mi ja... — diris Vlaĉjo.

— Kategorie estas kontraŭindikitaj, — per fera, eĉ pli, per nedisputeble gisa voĉo ripetis Nikolao Eŭgenjeviĉ, — kategorie kontraŭindikitaj, — triafoje, minacante al Vlaĉjo per la fingro, diris li, — tranĉoj, sondado, tamponado kaj cetero, ĉar traŭmatizo de la primara infektaĵo kaŭzas sorbadon de kio?

— Sorbadon de baciloj, certe, — faciligite aldonis Ustimenko, — de baciloj en la sangon kaj kondiĉas disvolviĝon de akuta sepsa stato.

Bogoslovskij subridis:

— Bona knabo! Per kio kuraci necesas?

Vlaĉjo nomis serumon, envejnan injekton de salvarsano. Bogoslovskij denove estis pri io pensanta — koncentrite kaj morne.

Revenis la flegistino. Nur nun Vlaĉjo rimarkis, ke ŝi foriris kaj revenis tra alia pordo, — sekve, ĉi tie estis ankoraŭ unu elirejo kaj ankoraŭ unu vestiblo. Tio evidentiĝis vera. Ili ambaŭ skrupule lavis en la vestiblo la manojn kaj samloke lasis siajn kitojn.

— Vi nun ricevos de mi ne tro gajan komision, — jam en la ĝardeno, lace, kun suspiro eksidante sur benkon, diris Bogoslovskij. — Hodiaŭ estas sabato, morgaŭ en Razgonje estos foiro. Necesas la lokon deklari malbonstata, fari tie ĉiujn necesajn aranĝojn, kune kun veterinara inspekto plenumi desinfekton de tiu damnita feltbota entrepreno. La centron de la infekto necesas, Vladimiro Atanazijeviĉ, neniigi. La afero ja estas en tio, ke Jegorov estas jam tria antraksa malsanulo el tie. Du letalajn kazojn ni jam havis — unu intestan formon, kaj unu pulman. Nian epidemiologon mi devis adiaŭi (Vlaĉjo rememoris la matenan rondvizitadon) — ŝi estas sentaŭga virinaĉo, senvola, malkuraĝa kaj kverelema. Kaj mi mem ne povas forveturi — min atendas operacioj, kaj ĝenerale mi nun ne povas forlasi la malsanulejon. Vi devos deklari kvarantenon, vetoi la foiron, esplori sur la loko detalojn kaj liberigi la homojn de antrakso. Ni iru, mi por vi skribos

dokumentojn, memornotojn, familinomojn de homoj, kiuj povos esti necesaj, kaj ankoraŭ ion.

Dum Nikolao Eŭgenjeviĉ skribis, Vlaĉjo sufiĉe febre fosis en biblioteko, situanta apud la kabineto de la ĉefkuracisto. Ĝenerale, ĉion, kio koncernis profilaktikon, li sciis. Ankoraŭfoje — kontrolo de krudmaterialoj laŭ Ascoli(1), kaj li estis tute preta.

En la korto liphara brankardisto estis ŝarĝanta ĉareton per ujoj kun hosoj, per boteloj, ĉirkaŭplektitaj per pajlo, por io per hokstango kaj du hakiloj.

— Tiun homon vi tute povas fidi, — diris Bogoslovskij, rigardante en la fenestron. — Mi multajn jarojn tralaboris kun li flanko ĉe flanko, mi konas kaj fidas lin. Liajn konsilojn aŭskultu. Mi avertas ankaŭ: tiea aganto Gorŝkov estas kreaĵo fia, venena, malica kaj ŝtelema. Ion mi ankoraŭ ne komprenas, sed li ne simple kombinas...

Post ne pli ol horo Ustimenko, malsata, laca, kolera kaj fiera, eksidis en la ĉareton, jungitan al tiu sama griza blankmakula ĉevaleto, kiu alveturigis lin antaŭnelonge en Nigran Ravinon. La tago estis senventa, varmega, atendanta fulmotondron. La brankardisto oĉjo Peĉjo, kiun tritikkoloraj lipharoj, kun vizaĝo de maljuna soldato, solide fngruminte la kondukilojn, kriis al la malsanuleja pordisto:

— He, Fomoĉkin, malfermu la pordegon!

La ĉevaleto tuj ekiris per glata troto. Vlaĉjo eksusuris per ĵurnalo. La ribelantoj denove estis ofensivantaj al Bilbao. «Senpuna teroro de la faŝista aviadilaro, amasa ekstermo de la paca loĝantaro, — legis Ustimenko. — „Junkers“-oj jam detruis la sanktan urbon de vaskoj Gernikon kaj nun deziras fari el Bilbao novan — grandan — Gernikon».

Vlaĉjo forte kunpremis la dentojn.

«Kie vi estas, patro? Ĉu vi estas viva? Kaj kiel vi fartas tie, probable, malfacile? El batalo al batalo, el flugo al flugo? Ja ne povas vi sidi en kafejo, kiam en la mondo fariĝas tielajoj!»

Oĉjo Peĉjo evidentiĝis parolema homo. Tuj kiam ili elveturis trans la pordegon, li ekparolis kaj haltadis nur por ekfumi ankoraŭ unu aroman memfaritan cigaredon — kun meliloto.

— Nia Nikolao Eŭgenjeviĉ estas elstara fenomeno, — diris oĉjo Peĉjo per tia voĉo, kvazaŭ Vlaĉjo intencis al li kontraŭi. — Kaj ni, la suba medicina personaro, kiuj kun li kunlaboriĝis, lin sole elstare taksas kaj ofendi neniam permesos. Vi estas doktoro juna, venis-foriris, ni tiajn vidis kaj nian vorton povas diri ĉe ia hazarda okazo, sed li estas nia. Medicino, certe, ankoraŭ ne ĉion povas libere solvi, sed tion, kion povas, tion Nikolao Eŭgenjeviĉ ĉiuflanke ekposedis. Vi estas doktoro juna, ni tiajn al la vaporŝipo forveturigas, ofte okazas.

— Kiel al tio rilatas mia juneco? — ofendiĝis finfine Ustimenko. — Kaj ke al la vaporŝipo, do mi ja eĉ ne estas doktoro, sed studento, mi ankoraŭ la instituton devas fini.

— Afero via, ni ne enmiksiĝas, — per la sama glata voĉo daŭrigis oĉjo Peĉjo, — sed ni vidas: turniĝis tia ulo ĉe Nikolao Eŭgenjeviĉ, lernis, al li eĉ ne riverencis — kaj for. Ni, la suba medpersonaro, vidas. Ni silentas, certe, nin oni ne demandas, sed vidi — ne, ne malpermesos! Kaj kiam partia kunveno okazas — ni nian vorton diras. Ĉu vi estas partiano?

— Komsomolano.

— Do, senpartia. Partiajn sekretojn ni ne tuŝos. Kion ni diras en fermitaj kunvenoj, tion diras. Kaj neni demandu.

Vlaĉjo suspiris. Ili veturis longe, oĉjo Peĉjo paroladis senĉese. Estis neelteneble varmege kaj sufoke. Trans ravinetoj en brumo svagis kabanjoj, en la okcidento jam tondris, el tie estis alrampanta nuboj.

— Ĉu Razgonje? — demandis Ustimenko.

— Ĝi! — respondis la brankardisto, dismetante flanken siajn tritikajn lipharojn. — Suferos ni kun tiu Mateo.

— Kaj kiu tie estas Mateo?

— Ja tiu Gorŝkov, la prezidanto. Pro la foiro nun verŝajne estas ebria ekde la mateno.

Gorŝkov vere estis ebrieta. Li sidis sur terbenko kaj estis instruanta grandorelan hundeton:

— Venu, Tobik! Prenu! Sidu ĉi tie! Mortu!

Lia rigardo estis peza, malfacila. Apude, trans angulo sur la placo, frapis marteloj — oni estis starigantaj karuselon. Hirtahara, kun grasa nuko kooperanto estis komandanta apud pavilono, al kiu estis alnajlata ŝildo: «Almanĝaĵoj, vinoj, aliaj produktoj». Belstatura policisto estis pri io riproĉanta «privatan sektoron» — maljunulinon kun korbo da sunflorsemoj.

Dikventra juna virino elportis por Gorŝkov senkremigitan lakton, li elprenis el ĝi per siaj longaj fingroj muŝon, blovis, trinkis, ekrigardis al Vlaĉjo.

— Ĉu al mi?

— Se vi estas Gorŝkov, tiam al vi, — sentante malsimpation, kiel ĉiam al ebriuloj, diris Vlaĉjo.

— Ĉu el la industria kombinato?

— Ne. En via kooperativo estas trovitaj tri kazoj de antrakso.

— Denove la sama kanto, — suspiris Gorŝkov. — Unu tedulon la dio forpelis, jen alia venis. Tobik, mordu lin!

Tobik flaris Vlaĉjan boton kaj kuŝiĝis.

— La foiro morgaŭ ne estos! — diris Vlaĉjo klare kaj firme. — Necesas starigi homojn ĉe la vilaĝaj pordegoj. Ni tuj komencos desinfekton de via kooperativo, tio estas de la krudaĵo, kiu en ĝi troviĝas. Krom tio...

— Tiel ne iros, — respondis Gorŝkov.

— Kiel tiel ne iros?

— Tre simple. Ne iros, kaj fino. Ni jam decidon faris — la metiejon, kiel fonton de infekto, forbruligi. Jam oni kerosenon alveturigis, kaj rabotaĵon, kaj barelojn kun akvo. Babiĉev! — subite kriis li al la belstatura policano.

Tiu aliris, mole paŝante per maldikaj kaproledaj botetoj.

— Ĉu estis decidite bruligi?

— Decidite, — fiksrigardante al Vlaĉjo per la oleecaj okuloj, respondis Babiĉev.

— Kaj ili la foiron malpermesas.

La policano afekte ekridis, montrante tre blankajn, belajn dentojn.

— La fonto de la infekto devas esti ekstermita en sia radiko, — diris li. — Ĉar kadavroj de animaloj estas forbruligataj, kiel eblas ne forbruligi lanon kaj produktaĵojn, entenantajn bakteriojn! Ni ĉi tie estas ne tute analfabetaj kretenoj, ni estas informitaj...

Li palpebrumis al Ustimenko kaj aldonis silabe:

— Ni kon-sul-tis.

— Kiun?

— Kiun necesas.

— Aŭskultu, Babiĉev, — elirinte el trans la Vlaĉja ŝultro, malmilde ekparolis oĉjo Peĉjo.

— Vi nin ne babiltrompu. Mi vin konas, kaj vi min konas.

Ili mezuris unu la alian per rigardoj, kaj Babiĉev kvazaŭ enuiĝis.

— Kiun vi konsultis?

— La prezidanto interparolis, — kapmontris Babiĉev al Gorŝkov. — Mi ne interparolis.

Li iomete retropaŝis en siaj molaj botetoj.

— Atendu, — ordonis oĉjo Peĉjo. — Ĉu ĉe vi revizio de stato de havaĵo en la tenejoj por la nuna periodo estis plenumita? Ĉu akto estis farita?

Vlaĉjo, malferminte la buŝon, kvazaŭ etulo, rigardis al Gorŝkov. Nur nun Ustimenko komencis diveni, en kio estas la afero. Gorŝkov ĉirkaŭlekis la lipojn, leviĝis, ree sidiĝis, poste komencis krii:

— Ĉu vi frezeziĝis, diablo liphara? Kiel mi povas tien homojn enlasi, kiam tie viaj bakterioj saltas? Mordos revizoron bakterio, kiu kulpos? Ĉu denove Gorŝkov? Aŭ vi tien iros, kaptos infekton — kies responso? Mia! Mi tien nenun enlasos. Ĉio estas sigelfermita en ĉeesto de kamarado Babiĉev per nia sigelo de la administrantaro. Muŝo ne enflugos, ne nur homo.

Babiĉev ankoraŭ retropaŝis — tute al la placo. Oĉjo Peĉjo akompanis lin per trankvila, eĉ iomete malsprita rigardo, poste palpebrumis al Vlaĉjo kaj diris per grava tono:

— Bone, ni estas malgrandaj homoj, ne ni decidus. Mi kun vi ĉi tie sidus en malvarmeto, ripozos, kaj Vladimiro Atanazijeviĉ veturos por instrukcioj — kiel bruligi. Bruligi necesas ne simple, sed science, por ke estu ne simpla bruligado, sed per tio ankaŭ totala desinfekto normalis.

La scienca leksikono de oĉjo Peĉjo tute konkeris ebrian Gorŝkov-on. Per la grizbruna buŝo li komencis kanteti ion stride gajan, kaj oĉjo Peĉjo tiutempe flustris al Vlaĉjo:

— Ĉi tie la afero odoras je la Kriminala kodo kaj je jura proceso de rabistoj. Jen kiele medicino riveliĝas. Mi estas homo sperta, divenis kaj per tiu normalis finbatis la ŝtelulon...

En la ĉielo, trans salikoj, trans altkvalite konstruita, tute nova prezidanta domo, bruis tondro. Iĝis neelteneble sufoke, estis proksimiĝanta seka, polva, danĝera fulmotondro.

— Sidiĝu en la ĉareton, — flustris oĉjo Peĉjo, — rapidu laŭ la Malnova landvojo ĝis la milita tendaro mem. Kiam vi vidos ĉe la dekstra flanko tendojn kaj allig-palisojn — stop. Trovu militkuraciston kamaradon Kudimov Jegoro Stepanoviĉ. Kaj kun rajdistoj — ĉi tien. Alie ili ĉiujn siajn tenejojn bruligos malplenaj, serĉu poste, kien la antrakso de ni fuĝis. Kaj varon je multaj miloj da rubloj kalkulu perdita. Kaj ili soldaton sendu al prokuroro aŭ enketisto, ankaŭ al polico, ĉe ni en Ravino estas ĉevalpolicistoj — por timo de malamikoj.

— Gardu vin, por ke vin oni ne murdu ĉi tie, oĉjo Peĉjo! — flustre avertis Vlaĉjo.

Sur la placo por provo ektorniĝis la karuselo, Gorŝkov, larĝe malfermante la buŝegon, kriis:

Ho, ne frambo, ne viburno,
Ho, vi kora amikin'...

La juna virino elportis vodkon, haringon sur telero, rafanetojn. Gorŝkov vokis:

— Venu ĉi tien, medicino, ni faru desinfekton normalis, drinku sub fulmo, pensu pri iu deziro.

Oĉjo Peĉjo eksidis, dismetis la belajn lipharojn, per la granda mano akceptis glaseton da vodko. Vlaĉjo, ĵetinte al li ankoraŭ unu rigardon, mallerte prenis la kondukilojn, konfide diris al la griza bonkora ĉevaleto:

— Ek vi! Ek, veturu!

La ĉareto ekbruis sur la placo, oĉjo Peĉjo interesiĝis:

— He, Mateo, kaj Babiĉev estas kie?

— Por oficaj aferoj iris.

— Jen! — tintigante sian glaseton kun tiu de Gorŝkov, diris oĉjo Peĉjo. — Jen kian li havas oficon. Indulganto.

— Tio estas kio?

Semoĉkin ŝatis akrajn parolojn kaj riskajn statojn. Kaj nun li sentis sin kvazaŭ balancanta baskulon:

— Kio estas? Jen tio estas, civitano Gorŝkov, Mateo Paŭloviĉ. La afero estas konata — ne tiu estas krimulo, kiu ŝtelas, sed tiu, kiu ŝtelistojn indulgas.

Ree per rekta sago malsupren batis ie apud la ponto flava fulmo. Gorŝkov kliniĝis, disverŝis la vodkon. La griza ĉevaleto, kiun mallerte kondukis Vlaĉjo, por momento disstarigis la krurojn, poste, abrupte movante la orelojn, ekiris galope. Ustimenko falis, survolvis la kondukilojn sur la manon, kriis en krakado de falegantaj fulmoj:

— Pru, ĉevalo, tŝ-ŝ, freneza!

Se li almenaŭ scius ties nomon, de tiu griza blankmakula ĉevalo, kiel oni scias nomojn de hundoj!

Poste ĉio tute miksiĝis: dormema Kudimov, dorminta post tagmanĝo, seninterrompaj, sonore tondrantaj fulmoj, komando longa, etende vigla: «Sur ĉeva-alojn!», densa, flavnuba polvo sur la vojo, irantaj per «trota marŝado» kavalerianoj, sanitara ĉaro, Kudimov en selo, sur nigra amblulo, ĝibnaza, pure razita skadrestro kaj reveno al oĉjo Peĉjo — jam ebria, sed tute bonstata. Ree fulmoj sen pluvo, mallaŭtaj, sufokeco, rajdaj policanoj, ladvazoj kun keroseno apud sigelfermitaj konstruaĵoj de la feltbota kooperativo, kiantaj viroj — feltistoj kaj de aliaj profesioj, — tre ofendiĝintaj pri ĉio okazanta, rompostango, per kiu policano rompis pendantan sigelitan seruron, minacoj de Gorŝkov:

— Vi respondos! Res-pon-dos! Desinfekto!

Kaj ridanta Kudimov, liaj mallarĝigitaj okuloj, ridego:

— Rigardu, Ustimenko, ja tio estas tute malplena tenejo. Ĉion ili ŝtelis, kanajloj, ĉion forveturigis. Tamen ĉi tie ankoraŭ ia aĉaĵo estas disĵetita — je ĉirkaŭ dek kilogramoj. Kaj

la preta produkto? Kiel estas feltbotoj? Laŭ dokumentoj estas pli ol kvar mil paroj. Ĉu tiel, prokuroro?

Da preta produkto ne troviĝis eĉ unu paro. Gorškov kaj Babiĉev tuj estis arestitaj. Kune kun la prokuroro venis polica inspektoro — mistera homo kun granda pistolo sur la flanko. Lia nazo estis anasa, la okuloj, kiel ŝajnis al Vlaĉjo, penetris ĉion trae, la leksikono subite rememorigis al Ustimenko la infanajn jarojn, kiam li legis Conan-Doyle-on.

— Mi petas ne difekti al mi fingrospurojn, — diris la inspektoro. — Mi petas ne rompi moviĝon de botoj de la krimuloj...

Jam estis tute malhele, ĉiuj iradis kun porteblaj petrollampoj, estis neordinare mistere kaj iom horore, kiel en la infanaĝo. Vlaĉjo diris al la prokuroro — same juna homo en leda kaskedo kaj griza duonpalto:

— Ni nepre kaj tuj devas scii, kien foriris la krudaĵo kaj la pretaj feltbotoj. Sporoj de antrakso estas treege rezistemaj. Komprenu, kamaradoj, ili pereas nur post dekminuta boligado. Seka varmego ĉe cent dudek gradoj mortigas la sporojn nur post unu-du horoj.

— Ja ebria estas tiu kanajlo, kaj ne paroligos mi lin nun! — respondis la prokuroro. — Ĝismorte ebria, vi mem vidas...

Viroj ĉirkaŭe bruas, postuladis juĝi la prezidanton per demonstra juĝo. La belokula Babiĉev ploris virinece, viŝadis larmojn per malgranda tuketo. Oĉjo Peĉjo estis parolanta kun la rajdistoj, rakontanta al ili, ke antrakso estas danĝera ne nur al animaloj, sed ankaŭ al homoj.

Jam nokte Gorškov rekonsciiĝis, komprenis, ke li estas arestita, kaj rapide, haste komencis konfesi ĉion. La varon forveturigis en la antaŭhieraŭa nokto du maljunaj makleristoj en Zareĉensko. Forveturigis sur kamionoj. La mono plu konserviĝas, kamarado prokuroro povas ĝin preni por la sovetia trezorejo, ĝi troviĝas en malnova laktositelo, sub la najloj. La prokuroro sidiĝis sur la tablon, viŝis la ŝvitan vizaĝon, komencis kalkuli la monon — banderolitajn bankajn ligaĵojn. La kalkulitajn li metadis en la kaskedon, konfuziĝadis, ree kalkuladis dekomence. Babiĉev kriis el la angulo:

— En mia loĝejo estas du mil ducent. Pro mia indulgo. Mi petas noti, civitano prokuroro, mi libervole konfesis...

Ĉio estis nekredeble interesa. Ĉar Kudimov forveturis dormi, do pri starigo de kvarantenaj patrolantoj komandis Vlaĉjo. Tre ĝentile li klarigadis al ĉiu ruĝarmeano ties taskon — neniukaze enlasi kamparanojn al la foiro, ĉi tie estas kvaranteno, ne ŝerca afero. La ruĝarmeanoj dormetis en la seloj, la ardaĵaj Vlaĉjaj paroloj estis iomete tro detalaj kaj longaj. Sed li tion ne rimarkis. Li jam forgesis la vortojn, legitajn tiel antaŭnelonge en la broŝuro pri antrakso: «ne trotaksu tiun malsanon». Al li ŝajnis, ke li estas minimume en epidemio de pesto.

Ĉe mateniĝo du policanoj ekveturigis al Nigra Ravino la arestitojn kaj la monon, la prokuroro, la inspektoro, ne havanta sian veturilon, kaj oĉjo Peĉjo eksidis en la malsanulejan ĉareton, ilin eskortis ses rajdistoj. La inspektoro, trovinte en Vlaĉjo indan aŭskultanton, babilis al li ĉiajn fabelojn pri teruraj krimoj, kvazaŭe malkovritaj de li. Tiu

ulo estis spertulo, ŝerculo kaj amuzulo. La Vlaĉjaj okuloj sub la vilaj okulharoj flagris, al tia ulo estas interese rakonti, speciale kiam vi deziras dormi. La prokuroro ronketadis, oĉjo Peĉjo fumadis kaj suspiradis. En Zareĉenskon devis ankoraŭ veni policianoj.

— Nur ne komenciĝu tumultaĉo! — diris la inspektoro.

— Ĉu tumultaĉo signifas pafadon? — singarde interesiĝis Ustimenko.

La krudaĵon kaj la feltbotojn oni trovis nur en la sekva tago vespere, kaj ne en Zareĉensko, sed en bieneto en Gliniŝĉi. Ankoraŭ dum du tagnoktoj Vlaĉjo kaj oĉjo Peĉjo preskaŭ ne dormis. Ili trae odoriĝis per kloro, kverelis kun la zareĉenska veterinara kuracisto, perdis ne sciate kie la ŝtatan hoson kaj nur marde vespere revenis en la Nigraravinan malsanulejon. Lavinte sin en la rivero, alivestiĝinte, diskombinte polvan plikon en la haroj, Vlaĉjo kiel venkinto ekiris al Bogoslovskij por raporti. Li aŭskultis lin atente, poste demandis:

— Nu, kaj en Razgonje tiujn tenejojn kaj la metiejon ĉu vi tiel lasis? Sen ajna desinfekto?

Ustimenko silentis: li simple forgesis pri tiuj malplenaj ŝedoj. Tute, plene forgesis. Tiel interesa estis la persekutado, tiel briladis fulmoj, tiel ronkadis en nokto la kavaleriaj ĉevaloj de la eskorto, tiel gravis trovi la ŝtelitajn feltbotojn kaj krudaĵon...

— Ke vi, esence, ankoraŭ knabo, forgesis — tio ne estas mirinda, mi pri vi ne tro kalkulis, sed ke la spertega brankardisto Semoĉkin montris sin dupo — tio estas diablo scias kio!
— malmilde diris Nikolao Eŭgenjeviĉ kaj ordonis tuj veki oĉjon Peĉjon.

— Kulpas pri ĉio tute certe mi, — komencis Vlaĉjo, sed Bogoslovskij krude interrompis lin:

— Silentu.

Post ĉirkaŭ kvardek minutoj ili ree ekveturis al Razgonje. La nokto estis stela, varmega, kvietita. Oĉjo Peĉjo Semoĉkin oscedadis kun muĝo, la malhelbruna ĉevalino kuris glate, la risortoj dormeme knaretadis. Vlaĉjo silentis, timante, ke se li ekparolos, tiam oĉjo Peĉo respondos al li bruske. Sed oĉjo Peĉjo, kiel evidentiĝis, havis treege paceman humoron.

— Mi diris al vi, Vladimiro Atanzijeviĉ, tio estas fenomeno — nia Nikolao Eŭgenjeviĉ. Je tri arŝinoj sub la tero vidas. Terura homo. Tamen nun vi jam ne plu eraros. Kaj mi, certe, kulpas. Drinkis mi tiam troe kun tiu ŝtelistaĉo, preterlasis mian specialan taskon.

Li ankoraŭfoje oscedis, poste diris penseme:

— Jen, ĝuste tiamaniere nia sovetia sanprotektado batalas kontraŭ postrestaĵoj de la damnita carismo. Prave Nikolao Eŭgenjeviĉ klarigas.

1. A. Ascoli (1877–1957) — itala patologo, higienisto kaj fiziologi-kemiisto, ellaborinta teston pri antrakso.

Ĉapitro naŭa

«Kolego»

Kaj ree estis neniam laŭdoj. Pri li oni eĉ ne rememoris. Li sidis sur sia ordinara loko malantaŭ la flava polurita ŝranko, sunaj radioj lumis al lia vizaĝo, kaj ĉio, kio okazis dum tiuj tagoj — la persekuto kaj la enketado, la rajdistoj kaj la heroo-detektivo, la ebria Gorŝkov kaj la fulmoj, — ĉio ĉi evidentiĝis bagateloj, meritantaj nenan atenton. Vlaĉjo, kompreneble, ofendiĝis, sed kion li povis fari? Ĉu leviĝi kaj rakonti al ĉiuj, kiel tio estis malfacila kaj eĉ timiga? Rakonti, ke li kaj oĉjo Peĉjo Semoĉkin estas bravuloj? Ne, al tio li ne povis decidiĝi. Kaj poste, kaptita de trankvile afera ritmo de la malsanuleja vivo, li jam forgesis pri la eventoj en Razgonje.

Matene Bogoslovskij ordonis al li prepari al operacio iun Romanon Karpoviĉ-on Ĉuĥnin-on — el la kvina ĉambro. Grandega Romĉjo, kiel nomis tiun knabegon aliaj malsanuloj, malkuraĝis kaj, kaŝante de si mem kaj de la malsanulejaj laborantoj tion, ke li estas malkuraĝulo, turmentis flegistinojn, najbarojn en la ĉambro, kvietan, kun bukloj sur la frunto doktorinon Nina-n Sergijevna-n. La plej abomena konsistis en tio, ke Romĉjo Ĉuĥnin legis medicinajn popularajn broŝurojn kaj impertinente asertadis, ke ĉi tie, en la Nigraravina malsanulejo, ĉiuj estas malkleruloj kaj malfruantaj de atingoj de la moderna medicino analfabetaj kuracistaĉoj. Kolera, dikvanga, ŝvitema, li promenadis en koridoroj de la malsanulejo, ion ĉie flaradis, eksciadis, miksadis kaj kun ĝuo rakontadis:

— Hieraŭ unu maljunulon nokte oni senbrue trenis en la kadavrejon. Erara diagnozo! Juĝi ilin ĉiujn, juĝi senkompatate, friponoj, krimuloj, sed ne doktoroj! Ankaŭ knabinon ili pereigis — aero pro eraro trafis en la koron. En la trian ĉambron oni oksigenujon portis — por kio? Ankaŭ tie ili sian pacienton pereigas.

Nutraĵon li mallaŭdadis, pri flegistino Sonjo rakontadis monstrajn fiaĵojn, al la najbaroj en la ĉambro diradis, ke ili eliros el ĉi tie nur kun la piedoj antaŭe(1).

— Ĉe vi tute ne estas uzata lizatoterapio, kiam oni, pardonu pro la esprimo, kuracas helpe de urino, — diris li al miregita Vlaĉjo. — Kaj ĝenerale, kamarado brankardisto aŭ kiu vi estas, mi havas malaltan kvanton de hemoglobino kaj eritrocitoj, necesas apliki urĝajn rimedojn, sed vi preskribas operacion.

— Ĉu vi estas medicinisto? — miris Vlaĉjo.

— Normale — sovetia intelektulo, — kun degna subridado diris Romĉjo. — Ni iel-tiel kaj anamnezon komprenas kaj ankoraŭ ion povas cerbumi.

Li rigardis al Vlaĉjo arogante kaj malestime. En la ĉambro oni subridadis. Maljuna viro, forte suferanta post komplikita rompo de femuro, ĝemetante, konsilis:

— Prefere vi pelu, kamarado, tiun zizelon el ĉi tie per piedbatoj. Ne eblas vivi pro li. Ankaŭ nia pacienco elĉerpiĝas — ni faros linĉon, kiel kun ĉevalŝtelisto, rezultos malbele.

Romĉjo suspiris:

— Jen atmosfero. Se venus ĉi tien la popolkomisaro de sovetia sanprotektado, li rigardus.

Kaj flustre aldonis:

— Da simulantoj estas dudek kvin procentoj en la malsanulejo, ne malpli. Kaj nun pri mia gastrointesta traktuso: ĝi ne estas en ordo. Kiel vi deziras, sed mi pri la operacio ne konsentas.

Vlaĉjo sendis flegistinon al Bogoslovskij. Dum ŝi serĉis Nikolaon Eŭgenjeviĉ-on, Romĉjo mokadis Vlaĉjon: kaj pri lia evidenta juneco, kaj pri tio, ke li havas vilajn okulharojn, kaj pri tio, kiel li ruĝiĝas. Vlaĉjo, ŝajnigante, ke ĉion preteraŭdas, turmentiĝis neesprimeble.

— Jen kio, Ĉuĥnin, — diris Bogoslovskij, eksidante apud la lito de Romĉjo. — Vi en nian malsanulejon venis mem kun peto korekti al vi vian vizaĝon, ĉar ĝi estis difektita, laŭ viaj vortoj, en sekreta, sed heroa afero. Estis nenio sekreta, kiel mi eksciis. Estis normala ebria batiĝo dum templofestoj.

Bogoslovskij diris intence laŭte, la tuta ĉambro aŭdis liajn vortojn.

— Via partopreno en la batiĝo estas des pli abomena, ĉar vi estas homo iamaniere klera, librotenisto, iras en kravato kaj ĉapelo kaj malestime parolas kun tiuj homoj, kiuj ne portas ĉapelon kaj kravaton. Vi enmiksiĝis en la batiĝon kaŝe, kaj mi, tute ne estante subtenanto de pugnaj punoj, opinias, ke la repago ĉi-okaze fariĝis juste. Oni difektis al vi la orelon, kaj via deziro korekti vian aspekton estas komprenebla. Kio koncernas vian konduton en la malsanulejo, do ĝi estas abomena. Hodiaŭ ni vin ne operacios, kaj koncerne de vendredo, do aŭ vi estos operaciita, aŭ en la sama tago vi estos elhospitaligita. Kaj se vi skandalos, do ni elhospitaligos vin hodiaŭ. Ni iru, Vladimiro Atanazijeviĉ!

En la koridoro li diris al Vlaĉjo:

— Nia afero, Vladimiro Atanazijeviĉ, estas malfacila kaj treege sendanka. Mi, antaŭ ol eklabori, opiniis, ke al ni — tiom, kiom ni, kuracistoj, laboras per plena mezuro de fortoj kaj kapabloj, kaj, kompreneble, honeste — same plenmezure venas bonaj vortoj, koraj manpremoj kaj diversaj aliaj sentimentalaĵoj, pro kiuj la vivo iĝas pli gaja. Tamen la afero estas tute ne tia. La denunciisto Sidilev, kiun vi kaj mi eltiris el sufiĉe malagrabla historio, nun, forgesinte pri siaj timoj de tiu periodo — ĉu vi memoras, kiam li supozis, ke mi lin tranĉmurdos, — koleras, ke «tre multe oni al li distranĉis», kiel li hodiaŭ esprimis. Kaj lia edzino hodiaŭ kriis al mi, ke mi «povus pli bone zorgi pri mia eksa kunlaboranto». Kaj ĉion ĉi necesas aŭskulti tial, ke ne povas ni, vere, voki policon. Jen ĉi tie en la kvara ĉambro kuŝas iu Ljadova Aza Arkadijevna, virino kultura, edzino de responsa kamarado. Ni ŝin, sen fanfaronado, eltrenis el seriozega situacio. Kompreneble, ŝi suferas. Do, kion vi pensas? Alie, ol ekzekutistoj, sadistoj kaj eĉ mazohistoj, ŝi min kaj la kvietegan Ninan Sergijevna-n ne nomas, al flegistinoj ĵetadas tasojn, kaj ŝia edzo, homo honesta, bona familiano kaj amanta edzo, kiel oni kutimas esprimi, rigardas al ni kiel lupoj. Kaj ne nur rigardas, sed ankaŭ vortojn diras, kiujn ni ree devas aŭskulti. Kaj tio eĉ estas bagateloj! Ĉi tie antaŭnelonge nian bonkoregan Vinogradov-on kun bastono unu amanta patrino atakis. Mi ĉion ĉi al vi en tiu senco rakontas, ke vi, troviĝante ĉe la sojlo de komenco de via profesia kariero, ne esperu pri larmoj de kortuŝitaj parencoj, pri manpremoj kaj pri bukedoj de kampaj floroj, plukitaj per manoj de dankemaj etuloj. Kaj speciale se medicino estas senforta. Tiam estu preta al ĉio. Kaj vokojn al prokurorejo akceptu trankvile, ne

ofendiĝante. La koro de amanta parenco ofte estas treege venĝema, kaj okazas, ke vi, plenuminta pli ol kapablas plenumi homo kun ties limigitaj scioj, fariĝas eĉ krimulo, kvankam ne juĝita, sed tamen «suspektata». Certe, malfacilas ĉio ĉi. Kompreneble, okazas ankaŭ alie — personaj dankaj leteroj kaj eĉ al redakcioj de ĵurnaloj — tre kortuŝe, simpatie, eĉ ĝis larmoj. Sed notinda ĉi tie estas tio, ke dankojn ni ricevas plej ofte tiam, kiam al ni fortunis aŭ kie laboris la naturo, ĉar nia dankema paciento ne estas kuracisto kaj ne komprenas tion, kion scias ni. Jen Prov Jakovleviĉ — mia bona kamarado, kaj via instruisto — ofte diradas de Gandhi tiajn vortojn, laŭ mia opinio, tute pravajn: «Mi konas nur unu tiranon, kaj tio estas la mallaŭta voĉo de la konscienco...»

Li suspiris, trinkis el peza glaso gasakvon kaj, kvazaŭ denove legante Vlaĉjajn pensojn, diris:

— Konsciencon, honoron, honeston ni, interalie, maljuste ignoras, supozante, ke tio estas ne el nia leksiko. Tio ja estas nia, nur nia, ĉar en la mondo de profito kuracisto, okazas, faras operacion ne tial, ke tiu operacio necesas, sed tial, ke la malsanulo estas riĉa kaj lin eblas «melki» por pundoj, frankoj aŭ dolaroj. Ĉe ili patentitajn rimedojn predikas por mono famaj sciencistoj. Kaj ankaŭ reklamas. Sed ni laboras en la mondo de honoro, konscienco kaj honesto kaj kontraŭ tiuj, kiuj tiun «mallaŭtan voĉon de la konscienco» en si obtuzigas, necesas lukti, kiel kontraŭ ĉio malamika al ni, ĉar, ekzemple, iu Ĵovtjak, nomata plue «profesoro»...

Sed tiam Bogoslovskij ĵetis rigardon al Vlaĉjo, rememoris, ke Ĵovtjak tamen estas Vlaĉja profesoro, ridinde konfuziĝis kaj paŭzis, snufis kaj diris:

— Bone, kolego, ni iru operacii, vi kaj mi havas hodiaŭ malfacilan tagon!

«Kolego»!

«Vi kaj mi» — diris tiu homo, tiu dikmalalta, larĝsultra, bruligita de la suno, bonega homo. Kaj dum la tuta tempo, kiam Bogoslovskij operaciis, kaj Vlaĉjo jen donadis narkozon, jen transfuzadis sangon, jen injektadis fiziologian solvaĵon, jen kalkuladis pulson, — dum tuta tiu tempo en liaj oreloj sonis la frazo, dirita sen ajna afekto, per obtuza kamparana voĉo: «Vi kaj mi». Li estis agnoskita, li estis sia, li estis kvankam tute ne la ĉefa, sed tamen helpanto, tia helpanto, al kiu eblis diri tiujn amarajn vortojn, kiujn, kompreneble, oni diras ne al ĉiu ajnulo...

La horloĝo en la antaŭĉambro de la operaciejo sonoris la unuan horon, kiam Nikolao Eŭgenjeviĉ ekfumis maldikan cigaredon, tenante ĝin per pinĉilo. Vlaĉjo estis lavanta la manojn, elturmentita, ŝvitkovrita, sufokiĝanta pro la plu nekutima odoro de etero. La maljuna doktoro Vinogradov estis rezonanta:

— Varikaj ulceroj de kruro — tio estas simple dia puno, — diris li, al neniu turnante sin.
— Mi memoras tian kazon, Nikolao Eŭgenjeviĉ...

Tiam malfermiĝis la pordo kaj la ekonomo Rukaviŝnikov — viro energia kaj sangvina, bonanima kaj nekonsternebla — diris:

— Jen do, Nikolao Eŭgenjeviĉ, la falĉmaŝinon oni muntis, kaj Vahramejev kun Antoĉjo ĝin nun provos. Tiel diri, elprovon faros. Jen ĝi, nia bela maŝineto...

La falĉmaŝino, farbita per helaj koloroj, estis rampanta trans la malsanuleja barilo. Vlaĉjo nenion komprenis en ĝiaj manovroj, sed Bogoslovskij kolere diris:

— Mi ne komprenas, kiel al tio rilatas Antoĉjo! Li ja ĉiam ion rompas. Ordonu al Antoĉjo deiri de la maŝino...

Vlaĉjo por momento preskaŭ ridis; li vidis, ke Nikolao Eŭgenjeviĉ mem pasie deziras kuri al sia falĉmaŝino, sed li ne povis, ĉar lin atendis ankoraŭ unu — la plej malfacila kaj longdaŭra — operacio. Bonrasa stalono en sovĥozo «Standardo de laboro» batis per la hufo en la ventron ĉevaliston — grandaĝulon Bobiŝev, kiun oni ĵus alveturigis en la malsanulejon. Tiun ĉevaliston Nikolao Eŭgenjeviĉ konis kaj ŝatis, kiel tre multajn homojn en la distrikto — laborantojn, farantojn, havantajn vivan sperton. Kaj, mem dolore sulkiĝante (strange, sed Bogoslovskij ĉe sia nemalgranda sperto tute ne perdis kompatemon), Nikolao Eŭgenjeviĉ diris:

— Mi timas, ke estas disŝiroj de la lieno; rimarku, Vladimiro Atanazijeviĉ, paleco plifortiĝas, la sanga tensio falas, ĉu vi sentas malvarmiĝon de la haŭto? Kaj naŭzo, li ĉiam havas naŭzon... Do, ni komencu...

Elegante, forte kaj bele Bogoslovskij faris laparotomion kaj komencis per glata voĉo paroli pri tio, kiel nome estas disŝirita la lieno. Maria Nikolajevna rapide donadis instrumentojn, aŭdiĝadis nur malofta metala grinco de ĵetataj de Nikolao Eŭgenjeviĉ jen tondilo, jen pinĉilo, jen sondilo, jen skalpelo, kaj malfacila, kun ronketo, spirado de Bobiŝev.

— Pulso? — de tempo al tempo demandadis Bogoslovskij.

Ustimenko respondadis nelaŭte, samtone kun la tuta ordo de la operaciejo de la Nigraravina malsanulejo. Snufadis la dika Vinogradov. En la antaŭoperaciejo la horloĝo batis la duan horon, poste la duan kaj duonon. Je la tria horo kaj tridek du minutoj Bobiŝev estis forveturigita, Nikolao Eŭgenjeviĉ malleviĝis sur tabureton, sidis senmove dum kelkaj sekundoj, poste diris:

— Ĉu ni vere eltiris la maljunulon?

En tiu momento li ekvidis la falĉmaŝinon, kiu iris al la gisa barilo de la malsanulejo.

— Antoĉjo! — kovriĝante per kolera ruĝo, ekkriis Bogoslovskij. — Sola Antoĉjo! Nu, kanajloj, nu, diabloj, pereigos ili por mi la maŝinon, kie mi alian trovos?

Kolere demetante dum iro la kitelon kaj la maskon, li kure ĵetis sin el la malsanulejo, ŝire malfermis la barilpordon kaj, ridinde svingante la manojn, forte malfermante la buŝon, komencis kribri al la hirtahara, sentima kaj helblonda Antoĉjo. El la fenestro de la operaciejo Vlaĉjo vidis, kiel Nikolao Eŭgenjeviĉ mem eksidis sur la selon de la kara por lia koro falĉmaŝino, kiel ĝi moviĝis pluen kaj kiel apude kuris Antoĉjo, kaj la aperinta el ie longkrura brankardisto Vaĥramejev ĵure alpremadis la manojn al la brusto kaj furioze krucosignadis sin.

— Ho dio, kia li estas mirinda homo! — diris Nina Sergijevna, same starinta ĉe la fenestro apud Vlaĉjo. — Ja li ĵus estis preskaŭ en sveno! Ĉu vi rimarkis, Ustimenko?

— Malsaĝulo pro Kristo, pardonu min dio, — kortuŝite diris la kirurgia flegistino. — Se vi deziras scii sekreton, do li mem dum duono de la nokto kun Vahramejev tiun falĉmaŝinon hodiaŭ muntadis.

Post ĉirkaŭ dudek minutoj, kiam Vlaĉjo eliris el la malsanulejo, Bogoslovskij en ĉemizo kaj ŝelkoj kriis al Vahramejev:

— Ĉu mi diris, ke la ŝafton necesis pli dense fiksi? Kaj vi kion faris?

La blanka ĉapeto, forgesita sur la razita kapo de Nikolao Eŭgenjeviĉ, estis defie kaj ridinde ŝovita al la orelo, en ĉiuj fenestroj de la malsanulejo, kaj en la ĝardeno, kaj en la legomejo estis ridetantaj pacientoj de Bogoslovskij, kaj li per la ŝultro estis ofensivanta la altan «meĥanikiston» kaj sen kolero, kun malgajo demandanta:

— Kie mi nun la incirciradon prenos? Kie? Ĉu el via Antoĉjo eltranĉos?

— Aj, eltranĉu, — plorante diris Antoĉjo, — eltranĉu, se mi kulpas. Vi mem la ŝafton ne tien metis, kaj nun min akuzas. Ĉiam Antoĉjo kulpas, malfeliĉa mi estas homo, nur restas en maŝo pendumiĝi...

— Mi al vi montros «pendumiĝi»! — roris Bogoslovskij.

Du sataj malsanulejaj eksstalonoj forveturigis la falĉmaŝinon por riparo, Nikolao Eŭgenjeviĉ surmetis malnovan reversitan jakon, iris en la kancelarion subskribi dokumentojn. El la fenestro de la malgranda ĉambro, en kiun Bobiŝev estis transportita post la operacio, Vlaĉjo vidis, kiel Bogoslovskij interparolis kun la ĝardenisto Eŭfemo Markoviĉ, kiel li minacis per la fingro al paciento Pauŝkin — kormalsanulo, avide fumanta grandegan manfaritan cigaredon, kiel, trairinte la korton, la ĉefkuracisto eniris en la maldekstran alon de la «aeroplano».

1. T. e. oni ilin elportos mortintaj sur blankardo (vivulojn oni portas kun la kapo antaŭe, kaj nur mortintojn kun la piedoj antaŭe).

Saluton, kara vivo!

Ĉe la pordo de la ĉambro estis mallaŭte ploranta filino de Bobiŝev — plaĉaspekta pleksa virino. Estis aŭdeble, kiel onjo Klanjo diris:

— Vi esperu, knabino! Lia mano estas facila, viviga. Li, kvankam estas sendiulo, sed super ĉiuj popoloj. Popo incensas, kaj li vere servas. Pensu, knabino, esperu!

«Servi, sed ne incensi, — ree ĝoje kaj firme difinis por si Vlaĉjo. — Kiel ŝi tion prave diris, onjo Klanjo, kiel mirinde prave!»

Trans la pordo estiĝis silento, eniris Nikolao Eŭgenjeviĉ, diris al leviĝinta de sia loko Vlaĉjo: «Sidu», — kaj mem eksidis sur alian tabureton. Liaj atentaj, iomete oblikvaj okuloj rigardis al la blanka vizaĝo de Bobiŝev, rigardis longe, fikse, trankvile.

— Tio estas homo de bonega saĝo, — diris li mallaŭte, — de siaspeca, mokema saĝo, karaktero pure rusa, mi kun li pasigis plej agrablajn horojn. Kaj ĝenerale, vi devas scii, tre multas en nia distrikto bonegaj homoj. Antaŭnelonge en la urbo unu mia samkursano, nun doktoro kaj profesoro, aŭtoro de vico de medicinaj verkoj pri de ĉiuj sciataj temoj, sed impona kaj nedisputebla laŭ sia aspekto efekta viro, — do li interesiĝis de mi: «Ĉu vi, probable, sopiras, Nikolao, kaj bieron drinkas?» Mirinda afero: kiom da jaroj estas la Soveta potenco, kiom estas farita, kiaj revoj plenumiĝis, sed normala profesoro plu pri mi kaj vi pensas surbaze de iam legita «Ĉambro n-ro 6» de Antono Ĉeĥov, ke ni nepre sopiras kaj drinkas bieron. Nu, venis mi vespere al mia samkursano, honoriĝis esti invitita al soirée, kiel li esprimis (rimarku, ke ankaŭ tiaj vortoj kvankam kaŝe, sed ekzistas). Kaj kio? Ili vistas.

— Kiel vistas? — ne komprenis Vlaĉjo.

— Nu, kartludo tia estas, visto, el la intelektaj. Ili ludas pasie, entuziasme, estas tute absorbitaj de sia okupiĝo. Kaj dum la tuta vespero ne estis eĉ unu saĝa vorto, eĉ unu penso. Ah, pensas mi, diablo prenu, por kio do mi ĉi tien venis, stultulo? Profesoro, doktoro, aŭtoro de vico de verkoj. Ne vane oni diras: «Ĉio estas por lia gloro, nur li mem mankas por la nia». Ja kial li estas profesoro? Ne, pensas mi, ne eblas, eraras mi, ne komprenis ĝuste. Kaj mi ekparolis kun mia samkursano pri kirurgia endokrinologio, do li, imagu, tiele degne min frapis al la ŝultro kaj diris: «Ni ja ripozas nun, kaj se vi deziras, venu al mi en la klinikon, tie vi kun mia asistanto konversacios». Kompreneble, en neniun klinikon mi venis.

Nikolao Eŭgenjeviĉ bonanime kaj mallaŭte ridis iom, konversaciis en la koridoro kun la filino de Bobiŝev kaj foriris en la ambulatorion.

Nokte Vlaĉjo deĵoris en la malsanulejo kune kun Ksenia Nikolajevna Bogoslovskaja kaj kune kun ŝi helpis al malfacilega akuŝo. Maldika, svelta, kun alte metitaj sub la doktora ĉapeto harligoj, kun pala vangruĝo kaj kares-severa rigardo, tute juna, preskaŭ studentino aspekte, ŝi, laborante, senĉese klarigadis al Vlaĉjo, sed tiel, ke al li neniom ŝajnis, ke kun li parolas sperta kuracisto: simple samkursanino, kamaradino, pli multe scianta, ol li mem.

La akuŝantino kriis per densa, jam elturmentita voĉo, en la akuŝejo estis varmege, Ksenia Nikolajevna konsilis:

— Vi faru fortostreĉojn, karulino, streĉiĝu, naski estas malfacila laboro, sed kompanse poste vi kun ĝojo vidos rezulton de via laboro — filinon aŭ filon...

Parolis ŝi simile al Nikolao Eŭgenjeviĉ, kaj Vlaĉjo deziris lerni paroli same.

— Kiam vi naskos filon...

— Filinon mi deziras, — per ploranta voĉo diris la estonta patrino, — ĉiuj knaboj estas huliganoj, najbara Maĉjo hieraŭ en nian bovinon el pafarko pafis...

Ŝi ree komencis kribi, Ksenia Nikolajevna kliniĝis super ŝi, karese konsolante, admonante. Vlaĉjo suferis pro kunsento, sulkiĝadis, poste eĉ mem iomete fortostreĉis — kaj okazis ĝenaĵo: maljuna akuŝistino rimarkis, subridis:

— Ĉu ankaŭ vi, Vladimiro Atanazijeviĉ? Tre amuza tio estas, ĉiuj staĝantoj nepre mem por helpo streĉiĝas. Stranga vi estas popolo, junuloj!

Antaŭ la mateniĝo la akuŝistino prenis la infanon je la piedoj, frapis per la granda ruĝa mano la gluteojn, aŭskultis la krion, bedaŭris:

— Huliganon ŝi naskis, li el pafarko aŭ eĉ el katapulto pafados.

Vlaĉjo helpis al Ksenia Nikolajevna suturi; laktoloj, littukoj, pelvoj — ĉio estis en sango, la akuŝantino kuŝis senmove, ŝiajn vangojn kaj frunton estis terure kovranta bluo. Vlaĉjo prenis la pulson — la mano estis en glueca sufera ŝvito.

— Ni komencu transfuzon! — ordonis Ksenia Nikolajevna. — Levu la ampolon iomete pli alte. Tiele...

Ili transfuzis kvincent kubajn centimetrojn. Ĉe la mateniĝo flegistino alportis aparaton por injekto de fiziologia solvaĵo. Malbone komprenante, Vlaĉjo faradis tion, kion ordonadis Ksenia Nikolajevna. «Morto, — pensis li, — morto! Kion ankoraŭ ni povos fari? Kial ni ne vokas ĉiujn doktorojn, kial ne sendas por Bogoslovskij?»

Tintadis vitro, trankvile komandadis la maldika Ksenia Nikolajevna, — ĉu ili ankoraŭ nenion komprenis?

Sed estis li, kiu ne komprenis. Kaj kiam tute heliĝis, Vlaĉjo ekvidis, ke la vangoj de la patrino rozkoloriĝis. En la malfermitaj okuloj de la virino ankoraŭ staris nebulo, ŝi estis preskaŭ senkonscia, sed tio estis ne morto, ne fino, sed vivo, komenco...

Ie malproksime, sed stride kriegis beboj, jam venis tago, vartistinoj estis portantaj ilin por nutrado — numeritajn knabojn kaj knabinojn; baldaŭ ankaŭ tiu ĉi patrino enmetos sian ŝvelintan pro lakto malhelan cicon en la buŝeton de sia unua infano. Kaj forgesos, ke ŝi deziris knabinon, komencos karesi la filon, kanti super li simplan patrinan kanteton kaj rakonti al aliaj, kia li estas neordinare saĝa... Du mirakloj fariĝis antaŭ Vlaĉjaj okuloj en la hodiaŭa nokto: la virino, kiu laŭ ĉiuj kanonoj de malnova akuŝologio ne povis naski kaj resti ĉe tio viva, naskis kaj restis viva, kaj la infano, kiu laŭ la samaj kanonoj ne povis naskiĝi viva, estis viva. Kaj ĉion ĉi faris homoj, multaj homoj, homoj, kiuj, probable, ne

ludis viston, ne aranĝadis soirée-ojn kaj ne akaparadis sciencajn titolojn por grase manĝi, mole dormi kaj iradi per gajaj piedoj en horoj de grandegaj popolaj plagoj...

Seĉenov, Guborev, Fjodorov, Kadjan, Djakonov, London, Bogomolec, Spasokukockij — nur kun peno Vlaĉjo imagis al si iliajn portretojn nun. «Kial ni tiel malmulte scias pri ili?» — kun ofendiĝo kaj amaro pensis li. Ja dum la tuta hodiaŭa nokto ili estis ĉi tie, ili partoprenis en la batalo, ili venkis morton, la morton mem, kaj pri ili estas skribite nur en la lernolibro tre malmulte kaj tre tede. «Venkintoj de la morto!» — jen kiel necesas nomi ĉapitron pri ili kaj pri tiaj, kiel ili.

— Kion vi tie flustras? — demandis Ksenia Nikolajevna. — Li flustras kaj flustras! Iru dormi iom.

— Ĝis revido! — diris li.

— Ĝis revido, Vladimiro Atanazijeviĉ, — ial kun rideto respondis ŝi.

La flegistino tenis viŝtukon, Ksenia Nikolajevna estis lavanta la manojn. Vlaĉjo plu staris.

Li ne povis tiel foriri. Tro longa estis tiu nokto, tre multon li komprenis en tiuj horoj, grandega sento de danko estis superpleniganta lin.

— Ĉu estis tre malbone? — demandis li, kapmontrinte al la akuŝejo.

— Malfacile.

— Ĉu tre malfacile?

Ksenia Nikolajevna malforte ridetis:

— Verŝajne, jes.

— Kaj nun?

— Vi ja mem vidas...

Li antaŭlonge devus foriri. Por kio li ĉi tie staraĉis? Ja oni al li jam diris «ĝis revido!» Diable, stultulo, kial li ne foriraĉas...

— Mi petas, se mi povas esti al vi utila, voku min, — morne, ĝeniĝante pri si mem, petis Vlaĉjo.

Ŝi kapjesis. Li deziris kisi ŝian manon, tian, ŝajne, malfortan, kun bluaj vejnetoj, tian maldikan, tian belegan manon. Sed li, kompreneble, ne kuraĝis. Kaj, retropaŝante, longbraka, longkrura, en malnovaj trivitaj duonŝuoj, li ekiris al la pordo. Kaj sur la perono li haltis kaj rigidiĝis: en la malsanuleja ĝardeno jam trilis-kantis birdoj, jam sekiĝis roso, sed ankoraŭ noktece firme kaj forte odoris floroj. Kaj grandega, dika, bonanime zumanta burdo batiĝis al la Vlaĉja vango kaj flugis plu por siaj burdaj neprokrasteblaj aferoj.

«Vivo! — sentante, kiel spasmas lia gorĝo, pensis Vlaĉjo. — Kara, malfacila, vera vivo! Saluton! Vidu, mi helpas al vi, vivo! Mi ankoraŭ malmulte scipovas, mi ankoraŭ estas via eta irkomisiulo, sed mi estos, nepre estos tia, kiel ili. Kaj vi estimos min, kara vivo!»

Li ankoraŭ vizitis Bobiŝev-on ĉi-matene. La maljunulo ekrigardis al la juna pala doktoro perplekse kaj plendis pri doloroj. Vlaĉjo kalkulis la pulson, suspiris. Doloroj! Kia ridinda vorto! Ja vi vivas, kara maljuna Bobiŝev. Vi ja vivas kaj, plej probable, ankoraŭ longe vivos. Kaj oni alveturigis vin en la malsanulejon preskaŭ mortinta.

Sed Bobiŝev komprenis nenion el tio. Kaj ne mirinde: li ja ne sciis, el trans kia sojlo eltiris lin ĉi-tieaj doktoroj. Nun li sentis doloron, kaj li koleris. Kaj estus ridinde admoni lin ĝoji pri vivo.

Duonon de la tago Vlaĉjo tradormis. En la domo de maljuna Daune ĉiuj iradis sur la piedpintoj.

— Tŝ-ŝ-ŝ! — siblis maljuna Daune. — T-ŝŝ-ŝ, tamnitaj tiaploj! La toktoro tormas. Kiam mi prenos la rulon, tiam mi fin ĉiujn murtos kaj la toktoro fin ne kuracos. T-ŝ! Cesaro, lasu fian fifron!

«Vian fifron, — divenis tra dormeto Vlaĉjo. — Cezaro ludas fifron. Jen kio!»

En kio do estas feliĉo?

Dum Vlaĉjo estis manĝanta sian abundegan matenmanĝon, la maljunulino alportis al li leteron de Banjo. Ŝmacante, li komencis legi, kazea patkuko haltis en lia gorĝo, Vlaĉjo elkraĉis ĝin. Prov Jakovleviĉ Polunin mortis. Mortis. Sed kiel tio povis esti? Kiel? Ne, ĉi tie eble estas ia eraro, eble, tio estas samnomulo kaj tuj ĉio klariĝos.

Ne finmanĝinte, en defalanta duonŝuo (li forgesis buki la rimeneton kaj trenis la plandumon) Vlaĉjo ekkuris en la malsanulejon. Sur tablo en la kancelario kuŝis ĵurnalo «Unĉanska laboristo». La instituto Seĉenov kun malĝojo sciigis pri antaŭtempa forpaso de la profesoro, doktoro kaj esprimis kondolencon al la familio de la forpasinto. Kaj ankaŭ nekrologo kun nesimila portreto en nigra kadro estis presita en la ĵurnalo.

Ho dio, kiel ne similaj estis al Prov Jakovleviĉ tiuj enuaj, malviglaj, tedaj linioj, kia oficisto li ŝajnis, juĝante laŭ la nekrologo, kion li mem diris, leginte pri si tiun ĉi bombastan, grizan, trivialan galimation! Kaj por kio estis vortoj pri delikateco, pri korvarmecco, pri neforgesebla imago, vortoj, kiuj ĉiam ŝajnis al Prov Jakovleviĉ damaj, li ĝuste tiel diradis: «Liberigu min de damaj sentimentalajoj, kaj miajn insultantojn mi mem venkos...»

— Mortis, — per saltantaj lipoj diris Vlaĉjo, renkontinte Nikolaon Eŭgenjeviĉ-on, — Polunin mortis...

— Mi scias, — respondis Bogoslovskij, — mi legis hodiaŭ en ĵurnalo.

Kaj, pugniginte sian grandan manon, tordante la vizaĝon pro malfeliĉo kaj ofendiĝo, ekparolis:

— Stulte, senmezure stulte! Kiel li aŭdacis, kian rajton li havis tiel cinike senkaŝe neglekti, litere kraĉi al sia sano! Mi diradis al li: Prov, ĉesu stultumi, kion vi faras kun vi mem? Senfina tabako, grasaj manĝaĵoj, pirogoj, tutaj noktoj ĉe skribotablo, kafo, vodko, teo... Ja vi ne scias, kiel li siajn feriojn pasigadis. Li veturas ĝis la Grandaj Sojloj sur Unĉo, aĉetas tie boateton kaj sola iras laŭ la rivero tra la sojloj. Ĉu vi imagas? Sola! Vidis mi foje de bordo, de sur la Plora roko, kredo, mia dorso iĝis anserhaŭta. Nu, kaj poste lignofajro, fiŝsupo, tabako kaj eternaj meditoj, serĉoj, streĉado de la cerbo, malmildecio rilate al si, nekredebla postulemo, ĉiama moviĝo, eĉ ne unu sekundo de interna kvieto. Ŝajne, kion la homo bezonas? Doktoro, profesoro, oni invitas al la ĉefurbo — sed ne, li subridas, kaj punkto: «Kia mi estas profesoro, mi estas korvo, ne profesoro(1)! Ĉiu homo, mia fraĉjo, kostas finkalkule ĝuste tiom, kiom li vere kreis, minus lia gloramio. Profesoro! Sed ĉu malmultas en historio de la scienco homoj, kiuj dum la vivo estis opiniataj diletantoj kaj ne povis ricevi profesorecon, kaj post ilia morto centoj da profesoroj vivas per tio, ke disvastigas, eĉ sentalente, iliajn opiniojn! Kaj vi diras — profesoro!»

Bogoslovskij silentis iom, penseme diris:

— Antaŭ proksimume ses jaroj oni intencis festi lian kvindekjariĝon. Ho dio ĉiopova, kia bruo leviĝis! Post tio oni metis en forgeson la tutan historion. «Tio, li diras, estas triviala — sidi en fotelo kaj aŭskulti pri si mem oraciojn. Oni komencos listigi miajn laboraĵojn, sed mi verkis tri kvaronojn de galimatio, do kio, ĉu mi devos el mia jubilea fotelo leviĝi kaj fari paroladon pri miaj eraroj? Kaj kiel mi povas ne havi erarojn, se la tuta medicino

estas historio de homaj eraroj?» Jen, provu paroli kun tia homo! Kaj li tiam eĉ faligis min sur la tapiŝon kaj demandas: «Ĉu vivon vi deziras aŭ morton?» Kaj nun jen...

Ili silentis iom. Nikolao Eŭgenjeviĉ sufere grakĝemis, ekparolis ree:

— Grandega, nereturnebla perdo. Li ja estis plie sincera en ĉio. Ne nur kun amikoj, sed ankaŭ kun si mem. Granda homo, ĉio en li estis vasta, larĝa. Kaj kiam mi fojfoje diradis al li trivialaĵojn pri tio, ke li gardu sin, Polunin respondadis: «Al mi, Niĉjo, tiel estas pli interese». Kaj jen subite, momente. Tamen, ĝuste pri tia morto li revis. Ke li mortu tuj — sen miksturoj, tinkturoj, pulvoroj kaj kuracistaj konsiliĝoj...

Ĉe Nikolao Eŭgenjeviĉ tremis la mentono, per alta voĉo li ekkriis:

— Sed eble, tio estas ĝusta? Eble, vere estas pli interese jen tiel, kiel li? Pli ĝuste por li? Ekzistas homoj, kiuj ne povas, ne deziras, ne kapablas, finfine, vivi singarde...

Li avide ekfumis sian maldikan ĉipan cigaredeton, profunde enspiris fumon, firme kunpremis la manojn — pugno al pugno — kaj demandis:

— Por kio vivas homo?

Vlaĉjo kun malgaja mirego ekrigardis al Nikolao Eŭgenjeviĉ: «Ĉu tiu maljunulo (al Vlaĉjo en lia aĝo Bogoslovskij, nature, ŝajnis maljunulo), ĉu tiu doktoro, kun tio, kion li jam faris en la vivo, kaj kun tio, kion li faras, tamen demandas sin pri tio?...»

— Por kio? — kolere interesiĝis Nikolao Eŭgenjeviĉ. — Ĉu vi pri tio ne pensis?

— Pensis.

— Korolenko(2), ŝajne, diris, ke homo naskiĝas por feliĉo, — daŭrigis Bogoslovskij, — por feliĉo, kiel birdo por flugado. Estas bele, sed malklare. Tiun feliĉon mem oni traktas kaj traktos malsame. Jen, ekzemple, Polunin kaj tiu mia samkursano, loĝanta nun bonorde en Moskvo, pri kiu mi al vi, ŝajne, rakontis. Kiu el ili ekkonis veran feliĉon? Ĉu la ĉiam kaj en ĉio riskema Prov Jakovleviĉ aŭ la vistulo Demetrio Borisoviĉ? Ĉu la neganto kaj detruanto Polunin aŭ la verkanto de al neniu, krom li mem, necesaj disertaĵoj Demetrio Borisoviĉ? Kie estas feliĉo — ĉu en la visto aŭ en la boateto, kiun turnas niaj sovaĝaj sojloj kaj kiun kondukis Polunin? Ĉu en Polunin-a riska supozo aŭ en rerakontado de al nenio malutilantaj, sed ankaŭ al nenio helpantaj dogmoj? Ĉu en la Polunin-a sento de tragika senhelpeco kaj en provo ribeli kontraŭ tiu senhelpeco aŭ en humila agnosko de senhelpeco, kaj ankoraŭ tiele, ke, dio savu, sin ne zorgigi per troaj meditoj? Sed ja diras la popolo, kaj saĝe diras: «Li vivas, sed ne meritas mortinton». Ĉu tio ne estas profunde prava? Homoj spirite fortaj jam en la tempoj de Antikva Romo asertadis, ke ne ekzistas pli granda malfeliĉo, ol perdi sencon de la vivo pro ekzistado. Kiel tion kompreni? Probable, eblas veran kaj eĉ tre profundan feliĉon senti, kuŝante, ni supozu, sur varmega sablo ĉe maro kaj aŭskultante kantadon, tiel dire, de ondoj, ĉu ne? Sed ĉu ne tute saman feliĉon spertas levinta la voston bovido, ĉu vi scias, kiam ĝi salte ĵetiĝas sur verda herbejo? Kaj la unua kaj la dua estas feliĉo de ekzistado, kaj en tiu feliĉo troviĝas multegaj tiel nomataj homoj, sed tiam, permesu, kial ili, la homoj, estas la reĝoj de la naturo? Amo de viro kaj virino dum multaj jarcentoj estas poezie komparata kun amo de kolomboj: kverantaj kolomboj, interkisantaj kolomboj kaj ceteraj trivialaĵoj, levitaj al supera rango.

Sed mi ne deziras pensi pri mi, kiel pri kolombo. Ne dirante eĉ, ke tio estas ridinda por maljuna viro, tio estas ankaŭ senmezure stulta. Kaj la kolomba feliĉo por homoj de la Polunin-a karaktero estas neeltenebla. Se vi estas homo, do por vi ne sufiĉas fizika sento de beateco sur mara bordo, ne sufiĉas por vi kolomba kvieto (kaj ankaŭ rimarku, ĉiuj kolomboj estas almozpasantoj kaj parazitaj, per kio ili ial kortuŝas la homon) — ne sufiĉas por vi ĉio ĉi, vi nepre bezonas moviĝon antaŭen, lukton, penetron en neekkonitajn antaŭ vi sferojn de scio, senton de via neceso ne por vi mem kaj ne por viaj infanoj (tio ne sufiĉas por la socio), sed nepre sento de farado, kreado, partopreno en komuna konstruado.

— Do, feliĉo estas en lukto?

— Ĉu en lukto? — enpensiĝis por momento Nikolao Eŭgenjeviĉ. — Nu, certe, memkompreneble, en lukto. Se ni rezonas pri homo en vera senco de tiu vorto, pri homo ne nur konsumanto, sed pri homo-movanto, tiam, certe, ĝuste lukto estas feliĉo... Tamen, ni iru, tempas operacii...

Dum la tuta vespero Vlaĉjo laboris en la ambulatorio kaj en la akceptejo, kaj, kion ajn li faris, unu penso ne forlasadis lin: «Sed Polunin ne estas! Ne estas kaj neniam estos! Li ne estas, li mortis, li ne ekridos per sia laŭta baso, ne eniros en aŭditorion per larĝa, forta paŝado, ne sulkos morne sian grandan, efelidan frunton... Mortis Prov Jakovleviĉ».

— Ankoraŭ estas mirinda afero, — vizitinte la akceptejon, diris Bogoslovskij, — ankoraŭ estas mirinda en tiaj personoj, kiel Polunin, foresto en ili de gloramo. Li nenion avidas, kaj li ne skribas, ne stampas: faris tiu kaj tiu. Li rimarkis simptomon kaj ne kriis: rigardu ĉiuj, tio estas simptomo de Polunin. Li kraĉas sur tion, li estas vasta, lia mastrumaĵo estas grandega. Sed post tiaj homoj io nepre en la scienco ŝanĝiĝas, puŝe, salte, — ja tio estas treege interesa, ĉu vere, Vladimiro Atanazijeviĉ?

Nur nokte Vlaĉjo ĝisfine tralegis la leteron de Banjo kaj miris jam multan fojon pri sia Barbara: kiel ŝi ĉiam ĉion komprenas kaj kiel neniu bagatela, superflua vorto, nenia babilado kaj pepado estis en ŝia rakonto pri enterigo de Polunin, kien ŝi iris kaj metis «de Vlaĉjo» bukedeton. «Ĉar kion mi ankoraŭ povis fari?» — demandis Banjo. «Mi, certe, nenian rubandon alligis al la floroj, — skribis Banjo, — sed kiam mi metis vian bukedon, tiam mi flustris: „Tio estas por vi de Vlaĉjo, de via disĉiplo, de Ustimenko“. Sed, kompreneble, mallaŭte, neniu aŭdis».

Laboro kun ĉiu tago plimultiĝadis. La Vlaĉjaj ĉiam larĝe kaj avide malfermitaj okuloj, lia preteco ĉiam agi, tiu estima sincereco, kun kiu li demandadis kaj Vinogradov-on, kaj Nina-n Sergijevna-n, kaj Ksenia-n Nikolajevna-n, tiu deziro esti ne rimarkata, sed diskrete utila, tiu pasio al eksciado kaj akumulado de scioj, kiujn ĉiuj rimarkis en la staĝanto Ustimenko, — ĉio ĉi sufiĉe rapide faris Vlaĉjon en ia spirita homa senco neanstataŭigebla. Kaj eĉ la severa operacia flegistino ofte vokadis Vlaĉjon al si, por instrui pri tiu speciala lerteco, kiun ŝi uzadis en sia malsimpla kaj tre responsa mastrumaĵo.

— Jen mi preparis la ilaron, — tintante per instrumentoj, diris ŝi, — mallevis ĝin en la sterilizilon, kaj mi mem, rimarku, ne perdante tempon, iras al la lavabo kaj lavas la manon por «dono al operacio». Observu atente, nenion preteratentu: venos tempo, kaj vi mem devos dresi niajn kolegojn, ne sulkiĝu, nome — dresi, nur tiele. Plue. Mi surmetis sterilan

kitelon, la ilaro el la sterilizilo estas elprenita de flegistino, mi kovris ĝin per viŝtuko, la ilaro estas lokigita ĉe la maldekstra flanko de la instrumenta tablo. Observu atente, lernu ŝparadon de tempo, antaŭ vi estas operacia flegistino de supera klaso, ekstra, tute merita de tia kirurgo, kiel Nikolao Eŭgenjeviĉ...

Vlaĉjo nepre venadis en la dissekcejon por ĉiuj nekropsioj. Kun Nina Sergijevna li veturadis al vokoj en vilaĝojn Opolje kaj Granda Gridnevo. Kvarfoje li faris ĝustajn diagnozojn — akuta apendicito, rena koliko, varicelo kaj ateromo. Du malsanulojn li estis prizorganta kaj estis dum rondvizitado laŭdita de Vinogradov, al kio Bogoslovskij diris «hm». Al Romĉjo Ĉuĥnin li mem faris ablacion de cikatroj apud la orelo, kvankam sub gvido de Nikolao Eŭgenjeviĉ, kaj nun la sciulo de medicino el la kvina ĉambro paroladis kun Vlaĉjo per kaĵola tono. Faris Ustimenko ankoraŭ kelkajn malgrandajn operaciojn, sed en la malsanulejo lin, malgraŭ striktega malpermeso de Bogoslovskij, tamen ĉiuj nomadis «nia Vlaĉjo», aŭ «Vlaĉjeto», aŭ «doktoro Vlaĉjo». Tenis sin Vlaĉjo solide, malgraŭ sia ridemo, preskaŭ neniam ridetadis, paroladis abrupte, subite tute malkonvene diradis:

— Mi tre petos vin...

Okazadis ankaŭ konfuzoj. Foje virino, kiun li kuracis de mamito en la ambulatorio, embuskis lin sur benko apud la elirejo el la malsanulejo kaj, etendante puran novan korbeton, diris:

— Jen al vi, Vlaĉjeto, ĉelara mielo. Manĝu por via plezuro. Ja tre bone vi, dankon al vi, infano, elkuracis min. Ĉi tie estas ankaŭ kukumetoj malgrandaj, kaj tomatetoj, kaj dolĉa rapeto.

— Kiu? — ne komprenis Vlaĉjo, tenante en la mano la korbeton.

— Ja vi, vi, Vladimiro Atanazijeviĉ, al vi dankon mi alportis.

— Ĉu vi, Antonova, freneziĝis? — purpure ruĝiĝante, demandis Ustimenko.

La virino svingis al li la manon kaj rapide ekiris al la alligpaliso apud la ambulatorio. Vlaĉjo staris iom, poste, klakante per siaj trivitaj duonŝuoj, kuris post Antonova.

— Vi ne rajtas! — kriis li, alkurante al la ĉaro. — Mi ne permesos, mi vin juĝigos...

Kaj ankoraŭ longe poste li hontis pri siaj propraj stultaj krioj, minacoj kaj hontis rememori la bonkoran, timigitan vizaĝon de Antonova.

Alian fojon ruza vireto kun kurba buŝo, kromnomata Kaprimulgo, sekrete petis de Vlaĉjo ses rublojn.

— Por kio? — demandis Ustimenko.

— Kaj kia nun estas tago? — interesiĝis Kaprimulgo.

— La tago estas vendredo.

— De kiu sanktulo, mi demandas vin, kara kamarado, nia bonega doktoro?

Pri sanktulo Vlaĉjo ne sciis, por paroli li ne havis tempon, kaj la monon Kaprimulgo ricevis. Vespere la damnita tenisto de la albordiĝejo evidentiĝis ebria, Bogoslovskij faris severan enketadon, kaj la kulpulo iĝis Vlaĉjo. Kaprimulgo ĵuris, ke por festado de la nomtago li ricevis de doktoro Ustimenko necesan monsumon. Vlaĉjo estis skoldita.

— Vi min pardonu, — diris al li poste Kaprimulgo. — La ĉefo postulis respondi kiel kun tranĉilo ĉe la gorĝo — kiu donis, kiu donis. Mi, kiel senkaŝa homo, faris respekton al Nikolao Eŭgenjeviĉ, malkovris, rakontis pri vi...

En la ambulatorio, dum la rondvizitadoj, en la pansejo Bogoslovskij instruadis Vlaĉjon:

— Germano Bier esprimis siatempe tre krude, sed prave: «Pro ofta operaciado oni stultiĝas». Necesas unue pripensi, kiel mi elkuracu ĉi tiun homon, sed ne kian operacian intervenon mi proponu ĉi tie. Operacio devas esti kategorie necesa.

Alian fojon Bogoslovskij diris:

— Aŭskultu, kial vi kvazaŭ konsiliĝas kun malsanulo? Komprenu, malsana homo estas malforta, perpleksa, laca pro suferoj, li bezonas, ke lin oni gvidu, sed vi aranĝas ian ĉambron de lordoj.

Foje, rimarkinte, ke Vlaĉjo senfortiĝis pro varmego kaj sufokeco kaj ke li sidaĉas malstreĉe sur seĝo en la ambulatorio, Bogoslovskij ekkoleris:

— Ĉu vi malsanas?

— Ja estas varmego...

— Ĉu varmego? — ruĝiĝante sub la sunbruno, kriis Bogoslovskij. — Iru hejmen, se vi tiel bolkuiriĝis. Kuracisto devas esti ne bolkuirita bovaĵo, sed energia, forta homo, al kiu estas agrable obei. Vi devas esti morale prodo, legendo, fabelo, sed ne malviglulo. Malsanulo devas peni resaniĝi por sia bona doktoro. Vi ankaŭ per via personeco devas agi, sed ne nur per tranĉilo aŭ per fizikoterapio. Iru hejmen kaj revenu kiel homo.

— Mi ne povas esti legendo! — morne respondis Vlaĉjo. — Mi estas Ustimenko.

— Banu vin en Unĉo kaj revenu. Ĉu vi komprenis?

— Komprenis! — tute ofendiĝis Vlaĉjo.

En la sekva tago Bogoslovskij demandis:

— Ĉu vi evangelion iam legis?

— Ne! — paŭtante, respondis Vlaĉjo.

— Sed mi, estante popa filo, nature, legis. Kaj pri vi tie estis skribite.

— Ĉu pri mi? — miris Vlaĉjo.

— En la evangelio de Luko estis dirite: «Ve, kiam ĉiuj homoj parolos bone pri vi!» Ĉu vi komprenis? Kaj ankoraŭ memoru: por mi operacii memstare estas multe pli simple kaj facile, ol stari apud vi kun pinĉtenajlo. Kaj pri miaj riproĉoj ne ofendiĝu, ĉar ne fari ilin same estas pli simple kaj facile, ol fari. Do vi hontu pri tio, ke vi hieraŭ deklaris, ke vi estas ne legendo, sed Ustimenko. Mi deziras, ke vi en estonteco iĝu legendo.

Bogoslovskij foriris. Vlaĉjo eltrinkis du glasojn da kuraca mineralakvo kaj pensis: «Ankoraŭ neniam mi estis en tia merdo, kiel nun. Kiele! Tion eĉ al Banjo ne eblas rakonti. Tamen, pri legendo eblas!»

En noktoj Vlaĉjo deĵoradis precipe kun Vinogradov. La maljuna doktoro je la dekdua horo sternadis por si en la kuracista ĉambro sur la sofo littolaĵojn, prenadis duŝon kaj, hejmece ĝemetante, kuŝiĝadis. Kaj Ustimenko vagadis tra la malsanulaj ĉambroj, observadis, ke ne dormu deĵorantaj flegistinoj, ke malsanuloj post la noktomezo ne ŝakludu en la koridoro, ke ili ne maltrankviligu unu la alian per malfruaj konversacioj. Du-tri fojojn dum nokto li nepre vekadis Vinogradov-on:

— Savĉenko tudas.

— Kio? — demandadis kolere Vinogradov.

— Savĉenko en la tria ĉambro tudas. Li hieraŭ estis operaciita, mi timas, ke...

Vinogradov obeeme vestadis sin, oscedante kaj grakĝemante, iradis en la trian ĉambron. Savĉenko jam ne tuisis, dormis. Vinogradov senmove haltadis en la koridoro; farinte maltrankvilan mienon, fiksaŭskultadis.

— Kio estas? — demandadis konfuzita Vlacjo.

— Jen, mi aŭskultas.

— Kion, Konstanteno Ivanoviĉ?

— Ĉu iu ternas!

Vlaĉjo oblikve kaj humile ridetadis.

— Se iu ternos, vi min veku, — diradis Vinogradov, forirante. — Mi tiam venos kaj diros — estu sana! Tio ja estas necesa, ĉu ne?

— He-he! — nenature hihiadis Vlaĉjo, malestimante sin pro tiu stulta hihiado. Sed kion li povis fari kun sia damnita diligenteco!

En la kvara deĵorado Vinogradov malpermesis al Ustimenko lin veki. Veki estis permesite nur kun konsento de Angelina Modestovna — maljuna, grandnaza kaj silentema flegistino.

— Mi estas homo malfortika, por mi, karulo, dormi estas plej grava afero, — diris Vinogradov. — Pardonu min, certe, sed mi hodiaŭ kalkulis — dek unu fojojn vi vekis min tute vane.

— Nu, kaj se... — komencis Vlaĉjo.

— Iru al diablo! — karese konsilis Vinogradov. — Mi baldaŭ aĝos sesdek jarojn, ĉu komprenas vi tiun cirkonstancon?

Kaj li komencis komforte aranĝi sin por noktado, subridante kaj ion grumblante, — tia trivita de la vivo, saĝa urso. Poste, kuŝiĝinte, li kun ĝuo, longe oscedis kaj diris:

— Ja mi scias, kion vi nun pensas: juĝas min, verŝajne. Kaj mi al vi, junulo, konsilos — ne juĝu. Ni, maljunaj kuracistoj, estas nemalbona popolo, precipe honesta, konsciencia kaj multe vidinta. Multe, tre multe...

Vlaĉjo silente aŭskultis.

— En la jaroj de carismo, kiujn vi, feliĉe, ne spertis, nemezureble malfacile vivis ĉiu el ni, speciale se vi estis junulo kun ideoj kaj pensoj. Modajn praktikantojn kun propra kaleŝo kaj avido de konsumado mi, certe, el tio ekskludas. Mi, karulo, antaŭ la revolucio jam pli ol dek jarojn servis en zemstvo(3) kaj bone eksciis, kion valoras la vivo. Vi, probable, nun al mi rigardas kaj pensas: egoisto estas Konstanteno Ivanoviĉ, pri si mem zorgas, sin gardas. Jes ja, mi gardas, kiam maljuneco venis. Deziras mi ankoraŭ iom vivi, promeni sur verda herbo, deziras vivi, kiel mi vivas nun, — oni min estimas, kalkulas kun mi, mi en nia regiono estas tute ne lasta homo, sed, aliflanke, ne senmerite! Mi laboris sufiĉe, mian panon mi ne senkoste manĝas, kaj ĉiuj tion bone scias. Kaj antaŭe, kara mia junulo, nia servo tute ne estis sendanĝera. Sesdek sep procentoj el mortintaj zemstvaj kuracistoj mortadis pro infektaj malsanoj. Sesdek sep! Ĉu bona cifero? Kaj ni, sciante, al kio ni iras, veturadis al vilaĝoj, al sovaĝejoj, kaj laboris, tute ne indulgante sin. Kaj al tiaj sovaĝejoj, kiajn nun ne eblas trovi, ne plu ekzistas tiaj, estas ekstermitaj. Kaj kiela estis laboro? Profesoro Sikorskij kalkulis, ke pli ol dek procentoj de mortoj de ĉiuj zemstvaj kuracistoj estis pro memmortigo. Pli ol dek procentoj. Kio do rezultis? El cent mortintoj sesdek sep mortadis, infektiĝinte de malsanuloj, kaj dek mortigadis sin mem. Jen al vi bildo de la rusa vivo. Laciga, milde dirante. Do laciĝis mi, kara junulo, tial mi deziras, kiam estas eble, dormi. Ne juĝu!

— Ja mi ne juĝas.

— Mensogas vi, juĝas! Ja via afero estas tia, junula — ĉiujn juĝi kaj kondamni. Sed ni ne tiaj estas — la maljunuloj. Ni nian vivon travivis tiel, ke speciale ne havas, pri kio penti antaŭ vi. Ĉu vi komprenas, kara mia sinjoro? Do iru pace!

Vlaĉjo kviete eliris el la kuracista ĉambro, leviĝis laŭ helica ŝtuparo al la sunumejo sur la plata tegmento de la «aeroplano». En la fora, senfine fora, tute nigra ĉielo per maltrankvila varma lumo ondobrilis steloj. Eble, ilin vidis kaj la patro en Hispanio, kaj Banjo en la urbo, kaj onklino Aglaja ie en vilaĝa gastejo, kaj Ganiĉev, kaj Paĉo, kaj Rodiono Metodjeviĉ sur la ponteto de sia ŝipo...

Firme kunpremite per la manoj la genuon, li levis la kapon kaj longe sidis tiel sola en silento de somera nokto. Lia koro batis egalmezure kaj trankvile, la kapo estis neordinare klara, la pensoj estis difinitaj, striktaj kaj feliĉaj. «Homoj estas bona popolo, — pensis Vlaĉjo, — bonega. Ne gravas, ke Eŭgeĉjo Stepanov estas bruto. Kaj fajfas mi pri Daĉjo kaj Valentena Andrejevna. La popolo konsistas ne el ili. La popolo estas alia. La popolo estas — Bobiŝev kaj Vinogradov, Bogoslovskij kaj lia edzino, oĉjo Peĉjo kaj la kuraĝa detektivo, la patro kaj Banjo, Ganiĉev kaj forpasinta Polunin. Tre gravas esti necesa, bezonata, tia, sen kiu homoj, bonaj homoj, ne povas ekzisti. Kaj ĉio cetera estas bagateloj!»

El ĉi tie, de supre, li aŭdis sonoron ĉe la pordego — oni alveturigis malsanulon en la akceptejon. Verŝajne, urĝa operacio. Ekbrilis lumo en la kuracista ĉambro — do, Angelina Modestovna vekis Vinogradov-on. Kaj tuj eklumis la grandaj kvadrataj fenestroj de la operaciejo.

— Malfacila afero! — diris Vinogradov, lavante la manojn.

Kaj malgraŭ tuta senespereco de la stato, Konstanteno Ivanoviĉ tamen komencis batalon. Kion ili faris dum tiuj du horoj! Sur Vinogradov la kitelo malsekiĝis pro ŝvito, Angelina Modestovna dufoje sterilizis instrumentojn. Vlaĉjo same malsekiĝis pro ŝvito sub sia masko. Sed ili per nenio povis helpi. Li nur retenis lin iomete ĉe la limo, sed la morto venkis. Li mortis sur la operacia tablo — tiu bela homo kun alta frunto, kun potenca, malrapide blankiĝanta torso, kun forta, firme kunpremita buŝo, kun muskolaj brakoj.

— Ĉu fino? — demandis Vinogradov.

— Fino, — diris Vlaĉjo kaj metis la malvarmiĝantan manon de la mortinto apud lia torso sur la tablon, kiel aĵon.

Konstanteno Ivanoviĉ detiris de la buŝo la maskon.

— Ne eblis, diable, — diris Konstanteno Ivanoviĉ, plu sufokiĝante. — Kvar kuglojn enpafi, kaj en tiajn zonojn. Sed potenca homego estis.

Li kun bedaŭro ĵetis rigardon al la senmova vizaĝo kaj ekiris al la pordo. Sonjo gutigis por li valerianon kun konvalo. Vinogradov eltrinkis la gutojn, kvazaŭ vodkon, grakĝemis kaj koleriĝis:

— Kio okazas? Oni pafas en sanan junan homon, kiele? Li ankoraŭ kvindek jarojn vivus...

— Kiel ĉio ĉi okazis? — demandis Vlaĉjo poste, jam en la kuracista ĉambro.

— Ŝi ne amis sian edzon, sed amis tiun ĉi homon, — diris Konstanteno Ivanoviĉ.

Vinogradov suspiris kaj larĝe malfermis la klapojn de la fenestro. Ies subpremita ĝemo atingis Vlaĉjon.

— Tio estas ŝi, — diris Vinogradov. — Iru, Vladimiro Atanazijeviĉ, helpu. Ŝi malbone fartas.

Vlaĉjo aliris la benkon. Tie estis ion farantaj Angelina Modestovna kaj Sonjo.

— Ho dio, dio mia! — aŭdis Vlaĉjo malaltan, ŝirantan la animon voĉon. — Ho dio, ho dio, pro kio? Ne, pro kio? Lasu min, tuj lasu...

— Lasu! — ordonis Vlaĉjo.

Kaj li mem helpis al la virino ĝisiri al tiu ĉambro, kien estis metita la mortinto. Ĉe la sojlo ŝi malleviĝis sur la genuojn kaj ekrampis al li, al sia amata homo, etendante la manojn kaj frustrante:

— Pardonu, pardonu, pardonu, pardonu, pardonu...

Poste ŝi mallaŭte, flustre vokis:

— Igoro!

Kaj ankoraŭ pli mallaŭte:

— Igoro!

Tuta ŝia vizaĝo tremetis, kiam ŝi ekrigardis al Vlaĉjo.

— Kaj ĉu nenio? Ĉu nenio estis farebla?

Li silentis. La vizaĝo de la mortinto nun estis tute blanka. Kaj nur nokta venteto apenaŭ movetadis liajn, kvazaŭ vivajn, blondajn harojn.

— Vi lin tranĉmurdis ĉi tie, fiuloj! — diris la virino. — Mi veturigis lin viva. Vi lin murdis, kanajloj! Ĉu vi, porkido, knabaĉo, lernis sur li? Ĉu lernis sur sendefenda homo? Diru!

— Hontu! — diris Vlaĉjo. — Kiel vi povas...

Angelina Modestovna, Sonjo kaj brankardisto Neĵodov ŝirmis Vlaĉjon de ŝi. Alie ŝi, probable, gratus al li la vizaĝon.

— Foriru, — ordonis Sonjo. — Foriru, Vladimiro Atanazijeviĉ. Ne indas por vi kun ŝi paroli.

Kaj li foriris, dispremita, elturmentita, malfeliĉa. Malfermetis pardon en la kuracistan ĉambron, aŭdis egalmezuran spiradon de Vinogradov kaj ekiris en la malsanulejan ĝardenon. Sed ankaŭ tie aŭdeblis, kiel kriis tiu virino:

— Murdistoj! Damnitaj murdistoj! Tion faris vi, vi, vi!

Ankaŭ en sonĝo Vlaĉjo vidis ŝian vizaĝon — torditan, malamantan, kun ŝaŭmo sur la lipoj. Pro kio ĝuste la kuracistojn tiel ekmalamis ŝi? Ĉu povis ili savi la mortinton? Ĉu povis ili fari miraklon?

En la sekva tago li estis forveturanta. Bogoslovskij skribis al li leteron por la instituto, sigelis per vaksaj sigeloj kaj akompanis sian staĝanton ĝis la albordiĝejo. Estis humide, pluvetis, malaltaj malpure grizaj nuboj rampis super la kupoloj de la ĉefpreĝejo de Petro kaj Paŭlo. Same kiel en la tago de la Vlaĉja veno ĉi tien, Nikolao Eŭgenjeviĉ ĉiam salutadis, mallarĝigadis siajn saĝajn tatarajn okulojn kaj paroladis:

— Sed vi ne donu atenton. Antaŭnelonge en la ĵurnalo «Izvestija» mi legis pri tio, ke en Ribinsko estis ne simple insultita, sed kripligita doktoro Nikolskij. En Ivanovo-Voznesensko Feoktistov priverŝis per nitrata acido kuraciston Viĥman. Kuracistino Narcisova estis preskaŭ murdita. Saluton, Sergio Simonoviĉ. En Kalugo tri morfinistoj prirabis malsanulejon. Saluton, saluton, Alekseo Petroviĉ. Sed komprenu, Vladimiro Atanazijeviĉ, ke tiajn incidentojn ni havas multoble malpli, ol antaŭ la revolucio. Okoble malpli. Ĉu vi komprenas? Kaj pasos ankoraŭ jaroj, kaj ĉio ĉi por ĉiam forgesiĝos, malaperos, kiel terura, malpura songo.

Li premis la manon al Vlaĉjo kaj foriris al sia ĉareto — ĝibeta, en malnova mantelo, en kaskedo kun butoneto.

Sed poste li subite revenis, silentis iom, rigardis al Ustimenko per virkokeca rigardo kaj demandis:

— Aŭskultu, Vladimiro Atanazijeviĉ, povas okazi, ke mi forveturos el ĉi tie en treege malproksimajn lokojn. Tio okazos ne hodiaŭ kaj ne morgaŭ. Ĉu vi veturos?

— Kaj kiel do Nigra Ravino?

— Ĝi restos sur sia loko, — kun mallonga rido respondis Bogoslovskij. — Sed ĉi tie, mi diros al vi honeste, ne estas loko, kien iri plu. Kaj mi ŝatas batali, tratatadi muron, detruiri, por ĉion komenci de la komenco mem. Do, ĉu vi veturos?

— Mi veturos! — decide kaj firme, danke kaj ĝoje diris Vlaĉjo. — Kaj ĝenerale pardonu min kaj dankon al vi.

— Tamen dume ĉio ĉi estas sekreto! — diris Bogoslovskij. — Sed la afero estas interesa, ho, interesa! Ni havos grandajn malfacilaĵojn, dio helpu!

Nun li foriris tute. Kaj estis agrable rigardi, kiel lerte, junece kaj vigle li prenis la kondukilojn, tuŝis la grizan ĉevalon per la knuto kaj, ne retrorigardante, absorbita, kiel ĉiam, de siaj pensoj, forveturis al la malsanulejo.

«Ĝis revido, kara homo! — pensis Vlaĉjo, malgaje postrigardante al la antaŭlonge malaperinta ĉareto. — Ĝis revido, bona homo! Dankon al vi ĉiuj pro ĉio! Kaj ankaŭ pro la lastaj vortoj. Eble, mi estas ne tute senvalora, se li min vokis al iu malfacila afero. Kaj tio tre gravas por homo — scii de aliuloj, ke vi estas ne sentaŭga homo!»

1. Ŝanĝita citaĵo el poemo «Marvirineto» de A. S. Puŝkin, kie muelisto, freneziĝinta pro tio, ke lia filino dronigis sin, diras: «Ne muelist' mi estas, diras mi, / Mi estas korv', ne muelisto!».

2. V. G. Korolenko (1853–1921) — rusa verkisto de ukrain-pola deveno, ĵurnalisto, publicisto, socia aganto, rajtodefendanto. Estas citita lia fama eldiro.

3. Zemstvo — asembleo en la antaŭrevolucia cara Rusio, elektita el nobeloj, burĝoj kaj kamparanoj en kelkaj rusaj provincoj (laŭ PIV), speco de loka administracio. Unu el gravaj flankoj de laboro de zemstvoj estis kreado de sistemo de medicina helpo: ekzistis senpagaj malsanulejoj de zemstvoj, averaĝe distrikta zemstva kuracisto responsis pri ĉirkaŭ 10–15 mil homoj.

Ĉapitro deka

Daĉjo kaj lia edzino

Nur monato kaj duono pasis, sed li tiel ŝanĝiĝis, ke Banjo ne tuj kriis: «Oj, Vlaĉjo!», kiam Ustimenko jam staris antaŭ ŝi — alta, kun larĝiĝintaj ŝultroj, kovrita de malhela vilo viro en ĉifita diktola mantelo, en malmolaj botoj, senĉapa.

— Oj, Vlaĉjo! — diris Barbara feliĉe kaj mire.

Pluveto plu daŭris, la aŭtuno komenciĝis frue, humide. La vizaĝo de Banjo estis en gutoj, la vilaj okulharoj de Vlaĉjo, la mantelo, la senĉapa kapo — ĉio estis malseka. Kaj ho dio, kia li iĝis grandega — tiu Vladeto.

— La libroj malsekiĝis, diable! — diris Vlaĉjo.

— Saluton do! — diris Banjo, forpuŝante flanken la ligaĵon de libroj. Tiu ligaĵo malhelpis al ŝi preni Vlaĉjon je la ŝultroj, altiri al si kaj kisi. Sed ŝi ĉiam ĉion faradis siamaniere, kaj ŝi kisis Vlaĉjon. — Vi odoras je malsanulejo! — diris Banjo. — Juĝante laŭ viaj leteroj, vi nun estas tute doktoro, ĉu? Ne ridetu tiel degne, respondu.

— Kion do mi respondu? — demandis Vlaĉjo. — Mi estas normala duonsciulo, jen ĉio. Ĉiuokaze, kuraciĝi ĉe mi mi ne konsilas.

— Kaj Eŭgeno revenis tre gravaspekta.

Ili estis leviĝantaj laŭ malkruta ponteto de la rivera albordiĝejo. La pluveto plu gutadis, malklaraj rojoj fluis laŭlonge de la vojo. Banjo paroladis sen paŭzoj, Vlaĉjo ekrigardis al ŝi kaj miris, antaŭe ŝi ne estis tiom babilema. Eble, io okazis.

— Ĉu leteroj el tie delonge ne estis? — demandis Vlaĉjo.

— El tie? Ne! — diris ŝi. — Tute ne estis, delonge ne estis. Ĉu la hieraŭan ĵurnalon vi legis? Kiel ili transiris Ebron — tiu elstara brigado. Baterio «Thälmann»...

— Kial vi tiel babilas? — demandis Vlaĉjo.

Ŝi iris, forturniĝinte de li. Li firme prenis ŝian ŝultron kaj turnis ŝin al si. Certe, ŝi estis ploranta.

— Ĉu li estis vundita? — demandis Vlaĉjo.

— Ne, — firme diris Banjo. — Via paĉjo ne estis vundita, kaj mia estas viva.

Li ne atentis tiun strangan frazon.

— Do, ne indas ploraĉi! — diris Vlaĉjo. — Sendiscipliniĝis vi sen mi, jen kio...

— Jes, — konfirmis Banjo. — La nervoj malfirmiĝis.

— Kiajn vi havas nervojn, knabinaĉo! Eĉ aŭskulti estas ridinde...

Ili venis dume al Stepanov-oj, onklino Aglaja devis nur morgaŭ alveturi el la Tiŝinska distrikto. Eŭgeno estis malstreĉiĝanta sur la sofo, li same revenis post staĝado. Sed lia humoro estis deprima.

— Mi brulas! — diris li, kiam Banjo eliris. — Kaj ne havas iun por konsiliĝi. Simple idiota historio. Komprenu, ŝi al mi, certe, plaĉas kaj kiel kamarado, kaj kiel virino, sed geedzeco estas tia afero — necesas cerbumi. Kaj tie ĉi la paĉjo estas la dekanano, se ŝi disbabilos, tiam mi pereos, povra knabo...

Vlaĉjo aŭskultis morne.

— En tiaj aferoj mi ne estas konsilanto, — diris li post paŭzo. — Sed ĝenerale vi, certe, estas fiulo.

— Kaj vi estas sanktulo! Atendu, kokros vin mia fratino kun via sankteco, tiam vi saltos. Fiziologio estas fiziologio.

Vlaĉjo deziris koleriĝi, sed ne povis. «Tio estas kiel kun blonduloj kaj brunuloj, — pensis li. — Ne kulpas ja homo, ke li estas brunulo. Tiel ankaŭ Eŭgeĉjo — kun li nenion eblas fari, kun tiu senbrida, stulta egoismo, kun tiu trivialeco, kun la vivaj veraĵoj, kiujn li ekkredis por ĉiam».

Sur ronda tableto tiel, ke ĉiuj venantoj vidu, kuŝis notoj pri agado de k-do Stepanov E. R. kiel preleganto. Vlaĉjo foliumis atestojn de diversaj ampleksoj — ĉiuj kun stampoj, iuj sur folioj, elŝiritaj el lernejoj kajeroj, aliaj sur iuj ĉirkaŭskribitaj sur la reverso formularoj, triaj el notlibreto. Eŭgeĉjajn prelegojn oni tre laŭdis — li prelegis kaj pri profilaktiko de kancero, kaj pri persona higieno, kaj pri malaerobia infekto, kaj pri lukto kontraŭ erizipelo, kaj pri hardado de infanoj.

«Optimismaj perspektivoj, donataj de k-do preleganto...» — legis Vlaĉjo en unu el la notoj.

— Ĉu ĉiutage po prelego? — demandis Vlaĉjo.

— Kaj kiel vi pensas, eĉ po du okazadis. La sovetia popolo, ĉu vi scias, kiel soifas sciencan vorton? Mi elturmentiĝis, kara mia, kiel hundo.

— Kion do vi faris en la malsanulejo?

— O ho! — nedefinite diris Eŭgeno. — Kaj konsideru ankaŭ — okupiĝoj kun suba medicina personaro, konversacioj kun malsanuloj en ĉambroj, aliaj sociaj aranĝoj...

— Do, kiel amuzisto vi ĉe ili la staĝadon tralaboris!

Estis mirinde, kiel Eŭgeno scipovis ne ofendiĝi kaj preteratenti ĉiujn malagrablaĵojn!

— Knabo, knabo, — nur diris li, — ne scias vi, karulo, kio estas la vivo.

El la korto, gaje frapante per la piedoj, alkuris Ŝarik, dikiĝinta pro Banja nutrado; ĝia lano nun brilis, la okuloj humide briletis.

— Erns! — diris Banjo. — Halt! Mortu, Erns!

La eksa trikolora Ŝarik «mortis», poste alportis Banjan ŝuon, poste «donis voĉon». «Ŝi estas ankoraŭ tute knabino!» — pensis Vlaĉjo, rigardante per degna, maljunula rigardo al Barbara.

— U-u, mia feliĉo! — diris Banjo al Ŝarik. — Mi vin manĝos tuj! — Kaj ŝi vere mordis Erns-on je la orelo.

— Frenezulejo! — plendis Eŭgeno. Paŝante tra la ĉambro kaj skrapante la plankon per la ŝuoj, li laŭdadis profesoron Ĵovtjak. Laŭ liaj vortoj rezultis, ke Genadio Tarasoviĉ estas «bona maljunulo», «simpatia maljunulo», «scianta maljunulo», «nia maljunulo». Rezultis ankaŭ, ke Vlaĉjo kulpas pri malsaneca rilato de la kurso al Ĵovtjak. Necesas respekti la aĝon, la vivan vojon, la bonan kaj helpeman koron de la maljunulo.

— Do kiam vi kun li tiel proksimiĝis? — demandis Vlaĉjo.

— Ja li en la somerdomo en Zajmiŝĉe loĝis, — respondis Eŭgeno. — Mi kun li veturadis al fiŝkaptado, kaj ĝenerale iel kuniĝis.

— Kuniĝu plu! — subridis Vlaĉjo. — Vi kaj li konvenas unu al la alia.

— Stulte!

— Kial do stulte? Jen vidu — li vin puŝos antaŭen, por la paĉjo de Iraida tion fari estas ĝene, kaj Genadio Tarasoviĉ devas apogi sin sur iu. Ankaŭ Miĉjon Ŝervud-on vi ambaŭ tiros post si, ja li estas ne kiel vi — saĝa...

Eŭgeĉjo ridinde lepore turnis la nazon kaj kun sia senarmiga sincereco konsentis:

— Kaj kio? Tio estas ideo, interalie! Ŝervud estas kapabla knabo, eĉ talenta, sur li Tarasoviĉ tute povas apogi sin...

Venis el bazono avo Metodo, komencis longe rakonti pri prezoj kaj pri tio, ke nenie estas bovida hepato. Karoto estas multega, sed por kia diablo ĝi necesas?

— Ĉu ni estas leporoj, — koleris avo Metodo. — Jen, plena korbo, sed neniu hepato en neniu budo, en neniu ĉarego.

— Kara avĉjo, — diris Eŭgeno, — kaj, estante antaŭ la revolucio kamparano, ĉu vi ofte manĝis viandon? Verŝajne nur dum Kristnasko kaj Pasko.

La avo konfuziĝis.

— Tiele, — edife diris Eŭgeĉjo. — Ni, kompreneble, havas mankojn, speciale en tereno de komerco, sed mallaŭdi ĉion tute — ne konvenas. Bazaraj paroloj estas filistreco.

— Ja mi por vi la hepaton deziris, — diris Metodo. — Ne por mi. Mi ja ne bezonas. Jen Barbara hepaton ĉiam bone manĝas.

— Lasu la avon, — diris Banjo. — Kial vi al li alkroĉiĝis.

Kaj plendis al Vlaĉjo:

— Li revenis hieraŭ kaj ĉiam ĉiujn instruas.

Ŝi eksidis apud Vlaĉjo, prenis lian manon, ekrigardis en la okulojn.

— Vidu, — diris Banjo, — hodiaŭ estas naskiĝtago de la panja Daĉjo. Tio estas stulta, sed estos ofendo, se ni ne venos. Ni estas anticipa avertitaj, kaj tiel plu, kaj cetere. Vi devas iri kun ni.

— Jes, jes, — konsentis Eŭgeno bonanime. — Ni trasuferu kune. Manĝaĵo tie ĉiam estas ne tre bona, enuo, kompreneble, sed Mutter estas Mutter(1), nenien eblas kaŝiĝi de tio. Banu vin, alvestiĝu — kaj ni iru. Ja ni estas junularo, la floroj de la vivo, necesas ornami per si ilian filistran societeton.

— Via valizo estas en la koridoro, apud la banĉambro, — diris Banjo.

Eŭĝeĉjo dense fermis la pordon, kiam Vlaĉjo eliris.

— Ĉu vi nenion al li diros?

— Ne, mi ne povas.

— Eble, mi?

— Ne enmiksiĝu. Neniu tion povas diri, krom la paĉjo.

— Sed se vi ĉiam ploraĉos...

— Kaj tio estas jam ne via afero!

Eŭgeno levis la ŝultrojn.

— Ĉiuokaze, lin necesas teni pli multe ĉi tie, — konsilis li. — Inter homoj ĉiam estas pli facile. Nu, kaj pri la fakto mem — do, pere en batalo kontraŭ faŝismo, kaj eĉ tiel, kiel Atanazio Petroviĉ...

— Silentu!

El la valizo Vlaĉjo prenis kompletan subveston, lavitan kaj fadenflikitan ankoraŭ de la maljunulino Daune, elprenis la koverton kun vaksaj sigeloj, ŝtrumpetojn, la kravaton, kiun li ne havis okazon surmeti dum la tuta tempo de sia staĝado, grizan ĉemizon «morto de lavistino». Kaj kun sopiro jetis rigardon al la stako da libroj, ligitaj per ŝnureto. Eĉ unu linion li ne legis en Nigra Ravino.

Eŭgeĉjo eliris en la koridoron, ekvidis la dikan koverton, fajfis:

— O ho! Mi imagas, kio tie estas skribita. Ni ĝin malkovru singarde, poste vi klarigos, ke la sigeloj rompiĝis mem. Ni legu, ja estas interese!

— Remetu sur la lokon! — ordonis Vlaĉjo.

— Vi tre traodoriĝis je malsanulejo, — diris Eŭgeno. — Kaj eĉ unu aĵon ne akiris! Kaj mi, interalie, akaparis sub la butiktablo en tiea vilaĝa vendejo bonegan ŝtofpecon por kostumo. Mi faris aranĝon — prelegon, certe senpagan, la temo: «Higieno de geedzeco», prezentis kun spico — kaj ĉio estas en plena ordo. Kvina studjaro, necesas havi bonan aspekton...

Vlaĉjo pacience silentis: li decidis ne plu konflikti kun Eŭgeno. Tutegale tio estas kvazaŭ kanti al surdulo...

En la banĉambro Vlaĉjo razis sin, malfermis la duŝon kaj longe ĝuis riton de banado, hereditan de la patro. Estis la patro, kiu instruis lin ŝaŭmigi sapon per banspongo, bani sin per «malgranda» kaj «granda» akvo, laviĝi «malnete» kaj «nete», provi purecon de la haroj «per knaro». Iam antaŭlonge ili kune vizitadis banejon kaj lavadis sin tie longe, ĝemadis, ŝvitbanadis sin, trinkadis kvason kaj rekomencadis ĉion denove. Eble, ankaŭ en Hispanio la patro trovis banejon. Iam marmoran, kun kariatido kaj ŝvebantaj en aero rozkoloraj Amoroj...

— Ĉu vi ankoraŭ longe laviĝos? — demandis Eŭgeno.

Banjo ligis al Vlaĉjo la kravaton — li tute ne scipovis fari tiajn aferojn — kaj glatigis la harojn per broso. Eŭgeno priŝprucis sin el ŝprucflakono, Vlaĉjo donis al Banjo mantelon.

— Ah jes, ni hodiaŭ ne tagmanĝos hejme! — kriis Eŭgeĉjo.

— Mi ne ploros, — diris la avo el la kuirĉambro, kie li estis susuranta per folioj de ilustrita revuo «Ogonjok». Li tre ŝatis pririgardi bildojn. — Interesiĝas mi, kiel vi tie satiĝos. Vidis mi hieraŭ ilian Penjon en la bazaro: ili donis, ŝi diras, tre malmultan monon, sed la tagmangon por tuta roto estis ordonite kuiri...

Iraida kaj kelkaj nekonataj de Vlaĉjo ŝminkitaj virinoj jam sidis sur malvarma kaj humida teraso ĉe Valentena Andrejevna. Sur la tablotuko Iraida estis dismetanta flavajn kverkajn kaj acerajn foliojn — sub ĉiu garnutiro de manĝiloj kaj sub ĉiu ĝlaseto devis kuŝi tia «viva» telertuketo.

— Ha, la vilaĝa doktoro alveturis, — diris Valentena Andrejevna kaj etendis al Vlaĉjo la manon por kiso, tamen li ne kisis, sed nur forte skuis. — Nu kiel vi tie? Ĉiam kuracadis?

— Ĉiam kuracadis, — per kruda voĉo respondis Vlaĉjo.

Daĉjo ankoraŭ ne ĉeestis, li estis gvidanta ian motorciklan konkuron. En la korto bojetis ĉenita Daĉja ĉashundo. La amikino de Valentena Andrejevna Lucie Miĥajlovna, gravmiene levinte la brovetojn, estis diranta:

— Ah, kara, ne disputu, mi petas, kun mi, antaŭtempaj faltoj estas rezulto de nia malatento pri ni. Ekzemple, rido. Rigardu, kiel mi ridas. Mi rondigas la buŝon kaj ridas: hju-hju-hju, — faris Lucie Miĥajlovna. — La rida ago ĉeestas, sed la muskola sistemo ne malstreĉiĝas...

Vlaĉjo rigardis al Lucie Miĥajlovna per globigitaj okuloj. Banjo facile puŝis lian flankon. Eŭgeno paŝadis sur la verando, fumis cigaredon kaj kolere interparolis kun Iraida. Kaj la aroganta dika malaltulo Makavejenko laŭ sia kutimo rakontadis al ŝminkitaj gastoj siajn anekdotojn kaj mem ridadis la unua.

Venis ankoraŭ iuj nekonataj de Vlaĉjo geedzoj. Li havis leonan vizaĝon, kaj ŝi tiel laŭte susuris per silko, ke ŝajnis, kvazaŭ ŝi ĉiam kolere flustras.

— Kiu estas ili? — interesiĝis Vlaĉjo.

— La ĉefa tajlorino en la urbo, — diris Banjo. — Ŝin oni nomas malnovreĝime — sinjorino Lis. Kaj kun ŝi estas ŝia edzo, — ŝi lin prenas kun si por vizitoj.

— La scienco pruvis, — daŭrigis la flavhaŭta kaj falta Lucie Miĥajlovna, — ke antaŭtempaj faltoj aperas ankaŭ rezulte de malĝusta situo de la vizaĝa parto de la kapo dum procezo de dormado. Se observi sin ankaŭ dum dormado, tiam eblas evito de antaŭtempa faltiĝo.

Ŝi rimarkis sur si la persistan rigardon de Vlaĉjo kaj, «rondiginte la buŝon», ridetis:

— Ĉu vere, juna doktoro?

— Mi ne scias, ni tion ne lernis, — per aroganta voĉo diris Vlaĉjo, — kaj kiel oni observu sin dum dormado?

— Hju-hju-hju! — ekridis Lucie Miĥajlovna. — Ja tute eblas. Ĝenerale, kamaradoj, ni treege malmulte atentigas memmasaĝon per frapetado de faldoj, faltoj kaj molaĵoj sur la haŭto.

— Tio min tuj naŭzos! — flustre diris Banjo al Vlaĉjo. — Kiel ŝi parolas terure pri tiu frapetado...

Lucie Miĥajlovna ne povis halti.

— Memmasaĝo estas mia ĉevaleta, miaj alfo kaj omego, mia lasta amo, — estis diranta ŝi. — Do, per la dekstra mano necesas frapeti faldojn sur la dekstra flanko de la vizaĝo, kaj per la maldekstra — sur la maldekstra. Molaĵojn sub la okuloj oni frapetas per la fingropintoj. Kaj kio koncernas submakzelajn faltojn kaj pendaĵojn, do kontraŭ ili necesas lukti per plaŭdado per la dorsaj flankoj de la fingroj...

Pelagia ekportis salatojn — tre multe da salatoj, kun terpomo, karoto, beto, verdaj folioj, cepo — ĉiuj en belaj vazoj. La malalta, aroganta Makavejenko diris, flarante:

— Ĉiam la novgeedzoj donas legomojn! Insilaĵon! Estas kaj utile, kaj ne multekoste, kaj kun siaspeca gusto. Tamen mi ja avertis: mi ŝatas viandon!

Alveturis sur la aŭtomobilo Daĉjo kaj streĉis gramofonon kun hundo sur la interna flanko de la kovrilo.

Viaj fingroj odoras incenson,
Dormas sur l' okulharoj trist',
Vi jam ajnan forgesis neceson...(2)

— Aŭskultu, — nelaŭte diris al Daĉjo Eŭgeno, — tio ja estas indigninda, la gramofonon vi simple ŝtelis de ni. Mi forveturis por staĝado, kaj vi venis al la avo...

— Aĥ, lasu, fera homo! — diris Daĉjo.

Li estis razita, pudrita, kun rekta angla pipo en la dentoj, kun kaveto sur la mentono, tiom purema kaj honestaspekta, ke oni povus pensi, ke li estas internacia ŝtelisto.

Oni drinkis vodkon, madejron, portovinon, bieron kaj kartuzianan likvoron. Valentena Andrejevna tenis per la fingropintoj siajn tempiojn kaj diris al Eŭgeno:

— Ĉu la scienco ne povas venki ordinaran migrenon? Tria tago da suferoj! Tria tago!

La edzino de la asiza advokato Gogolev same ĉiam plendadis pri migreno kaj per la fingroj kunpremadis la tempiojn.

— Drinku vodkon, panjo, — diris Eŭgeno. — La vazoj larĝiĝos, kaj la migreno trairos.

— Ĉu vere? — rondigante la okulojn, demandis Valentena Andrejevna.

Ŝi drinkis kaj vodkon, kaj bieron, kaj madejron.

— Aĥ ne, ne, vi ne pravas, — estis diranta ĉe la alia rando de la tablo Lucie Miĥajlovna.
— Necesas distingi prizorgon pri grasa haŭto de prizorgo pri seka haŭto. Tio estas elementa. Same kiel estas tute malklere ŝmiri la vizaĝon ĉe ekzisto de aknoj per kremajoj kaj pomadoj.

— Vlaĉjo, ĉesu gapi! — malĝoje petis Banjo. — Ne aŭskultu, kaj fino. Ne indas emfazi.

— Mi ne emfazas, — diris Vlaĉjo.

— Ne, vi emfazas! — kriis Banjo. — Prefere drinku vodkon!

— Tio estas simple ridinda, — diris Daĉjo, sidante en la centro de la tablo, tuta ĉirkaŭita de bukedoj kaj boteloj. — Simple ridinda. Vetkuristo en kondiĉoj de pluva vetero ne povas ne plenumi...

— Hu ra! — kriis la impertinenta Makavejenko. — Mi, ŝajne, trovis en la salato tendenon de bovaĵo. Kaj al sinjorino Lis, interalie, iras speciala priservo kaj aparta alportado. Tie estas salato el kokido. Hu ra al la gastamaj novgeedzoj!

SinJORINO Lis frapis Makavejenkon al la brako, kaj la leonsimila Lis mem verŝis por si plenan tean glason da glueca likvoro.

— SinJORINO Lis, kaj ĉu estas vere, ke la fasono «Figaro» ree iĝas moda? — demandis Iraida.

— Aferojn, karulino, nur en la afera medio, — respondis sinJORINO Lis.

— Brave, brave! — ekplaŭdis per la polmoj Valentena Andrejevna. — Vere, aferojn ni diskutu nur en afera medio. Kaj nun ni drinkas! Ni havas feston! Familian feston!

Valentena Andrejevna estis feliĉa: la vino turnis ŝian kapon, la tablo ŝajnis tute tia, kiel iam ĉe la asiza advokato Gogolev; manĝis kaj trinkis ĉirkaŭe bontonaj homoj, neniu parolis pri ŝipoj, pri kanonoj, pri manovroj, pri flughoroj, neniu estis ekkantanta per raŭka voĉo pri la Ĉevalarmeo de Budjonnij.

Poste Penjo alportis por ĉiu po bovlo da buljono kun pirogeto, poste estis etaj viandbuloj kun verdaj pizoj kaj grandaj, terure grasaj, iaj disŝmiritaj tortoj.

— Tio estas de Makavejenko, — flustris Banjo al Vlaĉjo. — Li ja estas la ĉefa koncerne de tortoj kaj tortetoj. La panjo diris, ke, probable, oni lin baldaŭ enprizonigos — li tre forte ŝtelas.

Oni ankoraŭ ne finis la tagmanĝon, kiam Valentena Andrejevna ekfartis malbone. Eŭgeno kun Iraida malaperis, Barbara kaj Vlaĉjo kondukis Valentena-n Andrejevna-n en la dormoĉambron, kie kreskis kaktaj kaj pendis la portreto de kakti.

Daĉjo akompanis la edzinon per rigardo, sencindrigis la pipon, batinte ĝin al la kalkanumo, diris al Makavejenko:

— Jen, kaptiĝis mi. Tio estas ĝojoj de la familia vivo. Kaj foriri mi ne povas: ŝi ŝrikos, ke ŝi estas malsana, kaj mi vagas...

— Ni drinku! — proponis Makavejenko.

— Ni drinku! — konsentis Daĉjo.

Al ili alsidiĝis Lucie Miĥajlovna kaj ankoraŭ unu maljuna damo, kiun oni nomis Beba. Beba havis harojn tonditajn kaj senkolorigitajn per peroksido, post kio ankaŭ forte frizitajn krispe. Ŝiaj rozkoloraj ŝultroj estis nudigitaj.

— Nu, maljunulinoj, — diris la impertinenta Makavejenko, — ni ankoraŭ luktu kontraŭ faltoj, ĉu? Mi aŭdis, ke al belulinoj post kvindek jaroj tre helpas masko el tritika faruno. Ŝmiris la vizaĝaĉon — kaj preta!

— Vi ne estas ĝentlemano! — ekkriis Beba. — Necesas esti bonkora.

— Kaj mi, interalie, esti ĝentlemano ne pretendas, — sciigis Makavejenko. — Mi en la komerca reto laboras, etulino, tie regas la leĝo de ĝangaloj.

Li facile mordis Beba-n je la nuda ŝultro:

— Grr! Ĉu terure?

Daĉjo streĉis la gramofonon, invitis Kuka-n, junan fratinton de Beba. Makavejenko invitis Beba-n. Sukoplana ĝis graseco voĉo kantis:

Laca suno la maron
 Adiaŭe karesis.
 En ĉi hor' vi konfesis,
 Ke ne estas am'(3).

Vlaĉjo sidis en la kabineto de Daĉjo kaj kolere foliumadis librojn, kaj Valentena Andrejevna, senforte etendiĝinte sur la lito, estis tenanta la filinon je la mano kaj plendanta:

— Vi eĉ ne imagas, knabino, kiel estas malfacile kun li. Li postulas, ke mi havu interesojn, kaj litere devigis min — li ja estas fortvola, vi vidis, kiel evoluinta estas lia suba makzelo, — litere devigis aniĝi al kursoj de tajlado kaj kudrado. Kaj la afero estas ne nur en miaj intereso, la afero estas en rimedoj. Li ja estas frenezulo, li deziras krei por mi konstantan komforton — belecon de la vivo, li diras al mi «etulino», li ŝatas nomi min «etulino», aŭ «lumeto», aŭ «baby», li diras: vi havas guston, vi povas iĝi gvidanta tajlorino en la urbo. Kaj ne en tiu senco, ke mi mem kudros, ne, mi donos direktivojn... Ekzemple, niaj roboj, tiel nomataj duontegantaj, — tio ja estas teruraĵo! Plena malesto de linio. Oni tute ne scipovas preni duoncirklojn de koksoj! Kaj movi almezuran faldon en brakan tranĉaĵon? Mi kaj Beba lernas ĉe sinjorino Lis...

— Banj'! — morne vokis Vlaĉjo el la najbara ĉambro.

— Tuj! — respondis Barbara.

— Ĉu tio estas Vlaĉjo? — demandis Valentena Andrejevna.

Banjo kapjesis.

— Kia li tamen estas krudulo, — diris Valentena Andrejevna, — sidas kun malafabla mieno, nenia ĉarmo. Kaj ĉarmo en viro estas ĉio. Mi nun legas Dostojevskij-on. Princo Miŝkin ja estas idioto(4), sed kia ĉarmo...

— Panjo, ne diru tion, kion vi ne komprenas, — malfeliĉe petis Banjo.

— Kiele?

— Ne parolu pri Miŝkin, mi vin petegas.

— Vi al mi bruskas, knabino, vi bruskas al via panjo...

— Ne parolu pri Miŝkin, ne arogu! — kriis Banjo.

Kaj elpafiĝis el la ĉambro.

— Barbara! — aŭdiĝis post ŝi. — Tio estas impertinentaĵo, Barbara!

— Ni foriru! — flustris Banjo al Vlaĉjo.

La edzo de sinjorino Lis, ebriiĝinte, dormis, submetinte sub la leonan vizaĝon la grandegajn harkovritajn manegojn. Sinjorino Lis mem estis dancanta kun Daĉjo. La velura voĉo el la gramofono plu kantis pri laca suno. Blanka, nekutima al tia vivo Daĉja hundo bruis per la ĉirkaŭkolo kaj malgaje hurladis. Makavejenko, sidante sur rando de la tablo, estis faranta paroladon, turnitan al Kuka, la fratino de Beba:

— Jes, la senco de la vivo konsistas en tio, ke oni prenu de ĝi ĉion, ne prokrastante plenumon de siaj deziroj eĉ por minuto, eĉ por sekundo! Aŭskultu ĉiuj ĉi tien, kiel diras la odesanoj(5)! Mi estas materialisto kaj ne kredas pri paradiza beateco post la morto. Venu ĉi tien, junulo! — kriis li, rimarkinte Vlaĉjon. — Venu haste! Kuru per la piedoj! Mi vidas, vi ne konsentas kun mi? Li ne konsentas kun mi, ĉu vere, Kuketo? Do kio? Mi prenas de la vivo, kion mi deziras, ĉar mi estas ne idealisto, kiel kelkaj...

— Ni iru do, Vlaĉjo! — diris Banjo.

— Por kio vi min ĉi tien altrenis? — demandis Ustimenko.

1. «Patrino» en la germana; ĉi tie estas uzata familiare kaj ironie.
2. Kanzono de A. Vertinskij.
3. Populara tango laŭ melodio de pola kanto «Lasta dimanĉo» (ĝi havis plurajn rusajn tekstojn, en la romano estis citita la plej populara kaj fama el ili).
4. Temas pri la protagonisto de romano «Idioto» de F. M. Dostojevskij princo Lev Nikolajeviĉ Miŝkin, tragika figuro, estanta, laŭ la ideo de la aŭtoro, personigo de Kristo.
5. Loĝantoj de urbo Odeso havas siaspecan dialekton, miksaĵon de la rusa, ukraina, jida kaj aliaj lingvoj, ofte sonantan tre humure.

La patro pereis

Plu estis semanta la pluvo.

Duope, mano ĉe mano, ili iris en kinejon. Antaŭ ludfilmo estis demonstrata hispana kroniko. Germanoj el la bataliono «Thälmann» kantis «Karmanjolon», tankoj de la ribelantoj iris al Ĥaramo, kun krakado pafis kanonoj «Oerlikon», en la regionon de la Segovia ponto estis enirantaj volontuloj. Kaj nigraj grandegaj «Junkers»-oj ĵetadis seriojn de bomboj sur la belegan Madridon.

— Ĉesu finfine ploraĉi! — ekkoleris Vlaĉjo.

— Mi ne povas, ne povas, ne povas! — sufokiĝante, respondis Banjo.

La ludfilmon ili ne finspektis: en ĝi ĉio ekde la komenco mem estis tro glata kaj dolĉa. Kaj la muziko iel rememorigadis la «lacan sunon», kaj la ĉefrolulo estis simila al Daĉjo, sama — kun pipo kaj kaveto sur la mentono. Nur oni nomis lin ĉi tie ne Daĉjo, sed kamarado konstruestro.

— Iel ĉio subite iĝis tre malfacila! — plendis Banjo.

— Kial? — miris Vlaĉjo.

Ŝi firme premis lian manon.

Hejme, sur la sofo, ĉe lumo de unu eta lampo sub densa lampŝirmilo sidis tre malkontentaj pri io Eŭgeno kaj Iraida.

— Vi povas nin gratuli, — diris Eŭgeĉjo per ironia tono (li nun en ĉeesto de Iraida ial nepre paroladis per ironia tono), — ni akceptas gratulojn.

— Pri kio do? — demandis Banjo.

— Pri tio, ke ni decidis registri niajn rilatojn kiel laŭleĝan geedzecon.

— Jes, — tintinte per siaj ĉenetoj kaj medaloj, konfirmis Iraida. — La demando estas decidita pozitive, kiel esprimas burokratoj.

Kaj ŝi ekridis ne tro gaje.

— Kion mi ankaŭ al vi deziras, — paŝante en la ĉambro, diris Eŭgeno. — Dum ne estas malfrue. Tio estas iel pli eleganta.

— Pri kio vi diras? — ne komprenis Banjo.

— Ja pri tio, kara mia franjo, ke en geedzeco al mi plaĉas konsciita libero, sed ne vulgara neceso. Ni jen ĝissaltis la neceson.

— Stultulo, — diris Banjo. — Idioto, bruto, banalulo, neniulo!

— Ne insultu, — petis Eŭgeĉjo, — por vi estas simple nun insulti, sed kiele sentas mi kaj Ida? Rakontu prefere, kion faras la Mutter? Ĉu tio estas vero, ke ŝi intencas esti granda tajlorino?

Elaŭskultinte Banjon, li kapjesis:

— Bonaj tajlorinoj ĝenerale perlaboras multan monon. Ni kun ŝi ne loĝas, nia afero estas ekstera, eĉ se ŝin kaptos financa inspektisto. Sed ioman monon mi persone intencas akiri el tiu afero.

— Ho dio! — ekkriis Banjo. — Mi neniam vidis fiulon en tia pura, kristala stato.

— Sed per kio mi estas fiulo? — miregis Eŭgeno. — Ĉu mi manĝas infanojn? Kun ĉiuj mi havas bonegajn rilatojn, mi ne havas malamikojn, sed devas ja mi pensi pri mi mem. Ĉu via Vlado pri mi pensos? Aŭ, eble, vi helpos materie al la familihava frato? Aŭ la patro ĵetados al mi sovaĝajn monsumojn? Nu bone, iom donos la patro de mia estonta edzino, kamarado dekano. Tio same estas ne tiom multe. Mia stipendio, la stipendio de Ida. Bonege! Kaj la infano? Vartistino, liteto, vindoj, tio, alio? Kaj ĉio ĉi ja estos ne por unu jaro, ĉu vi komprenas? Ni, mi kun ŝi, jen tiel sidis, kalkulis. Kion mi ricevados tuj post la fino de la instituto? Kiom, esprimante en rubloj?

Li demetis la jakon, pendigis ĝin sur la dorson de la seĝo, alŝovis pli proksime paperon kun ciferoj, demandis:

— Kiaj estas niaj donitaĵoj?

— Mi iros, Banjo! — leviĝinte, diris Vlaĉjo.

— Iru! — respondis ŝi per laca voĉo.

Kia hodiaŭ estis turmenta, malpura, longa tago! Kaj finfine ŝi divenis malaprobom en la okuloj de Vlaĉjo, nun ankoraŭ ŝi estis kulpa. Li neniam helpadis al ŝi, tiu Vlado, li nur kun abomeno flankeniĝadis — ne mia tio estas afero, lasu min, ne tuŝas min ĉiuj viaj kvereloj.

Ne rigardante al ŝi, li surmetis sian mantelon, prenis la valizon, la ligaĵon de libroj. Li mirinde scipovis ne retrorigardi! Ja deziris li ankoraŭ almenaŭ foje rigardi al ŝi, ja sentis li, kiel al ŝi estas malbone kaj solece, tamen li, eĉ ne kapadiaŭinte, frapfermis la pardonon. Ĉiam li restadis aparta, tiu homo! Kaj nun li, certe, longe ne venos...

Ĉe la mateniĝo alveturis Aglaja — en altaj botoj, en drelika mantelo, zonita per rimeneto, en kaptuko. Al Vlaĉjo ŝajnis, ke ŝi, same kiel Banjo, ion scias kaj ion de li kaŝas. Dum tiu ĉi monato kaj duono la onklino maldikiĝis, kvazaŭ amaraj faldoj aperis ĉe ŝiaj ankoraŭ skarlataj lipoj, la okuloj rigardis kun malgajo, kaj aperis nova kutimo — ŝi ĉion remetadis sur la tablo: jen alumetojn, jen kulereton, jen subite salujon; jen ŝi leviĝadis kaj korektadis sur la muro fotoĵojn. Sed ŝia belo iĝis ankoraŭ pli hela. Estis mirinde, ke viroj ne frezeziĝadis pro Aglaja.

— Ia vi, onklino, estas maltrankvila! — plendis Vlaĉjo. — Vi eĉ minuton ne sidas. Eble tial, ke vi estas granda estro?

— Nu jen! — distrite respondis ŝi.

— Kaj vi tre beliĝis. Vi estas treege bela!

— Sed kiu ĝin bezonas — mian belon? Rakontu prefere, anstataŭ babili sensencaĵojn. Pri Bogoslovskij, pri la malsanulejo, pri ĉio. Ĉu vi operaciis?

Vlaĉjo komencis rakonti, sed haltis: la onklino ne aŭdis.

— Kial vi? — demandis li.

— Parolu, ne gravas. Simple mi laciĝis iomete.

— Eblas freneziĝi! — ofendiĝis Vlaĉjo. — Barbara havas nervojn, vi — lacon, ĉiuj estas iaj ne similaj al si...

Sed la onklino ankaŭ tion preteraŭdis. Ŝi pensis en ĉeesto de Vlaĉjo siajn pensojn, kvazaŭ li tute ne estis en la ĉambro. Kaj ŝiaj lipoj sensone moviĝis. Tiam li ĉion komprenis, sed longe ne kuraĝis demandi — tiel estis terure. Kaj poste li paliĝis kaj demandis:

— Ĉu la patro pereis?

Aglaj silente kapjesis.

— Ĉu murdita? — kriis, ekstarante, Vlaĉjo.

— Jes, li pereis! — per glata voĉo, mallaŭte diris onklino Aglaja. — Lia aviadilo ekbrulis en aera batalo apud Madrido.

— Kaj li mortis — la paĉjo?

— Jes, Vlaĉjo, via paĉjo mortis.

— Ĉu li mortis pro brulvundo?

— Mi ne scias, Vlaĉjeto, sed Atanzio mortis, kaj estis enterigita.

— Ĉio ĉi jam estas tute preciza, ĉu? Tute preciza? — kliniĝinte al la onklino trans la tablon, flustre demandis Vlaĉjo. — Ĉu ĉio estas vero?

La onklino per solaj lipoj, sensone respondis: «Jes». Larmoj fluis sur ŝiaj vangoj, ŝi ilin eĉ ne retenadis. Vlaĉjo staris senmove. Ankoraŭ hieraŭ li imagis al si la patron, kiel tiu serĉas banejon kun kariatidoj kaj flugantaj anĝeloj. Kaj la patro jam estis mortinta. Kaj la ĵurnalojn pri Hispanio li legis tiam, kiam la patro estis pereinta.

— Kie do li estis enterigita? Ĉu tie? En Hispanio?

— Li pereis por ilia libero. Kaj ili enterigis lin, — mallaŭte respondis Aglaja. — Li, vidu...

Ŝi ne plu havis fortojn paroli, kvankam ŝi penis. Ŝi ĉiam mordetadis franĝon de la trikita kaptuko, surĵetita sur la ŝultrojn, kaj ofte skuadis la kapon, por ĉesi plori, sed larmoj plu verŝiĝadis sur ŝiajn vangojn. Kaj poste ŝi komencis sufokiĝi. Tiam Vlaĉjo bruligis alkoholbrulilon, boligis injektilon kaj injektis al Aglaja kamforon.

— Nun vi devas... — komencis Aglaja, sed ne findiris. Ŝi deziris diri, ke Vlaĉjo devas esti tia, kia estis Atanzio Petroviĉ, sed komprenis, ke li bezonas neniamajn vortojn, ke li estas plenaĝa viro, kiu ĉion komprenas mem. Ŝi nur diris: «Vlaĉjeto», — kaj alpremis la vangon al lia brusto.

Li estis multe pli forta ol ŝi en tiuj horoj. Li glatumadis ŝian nigraharan kapon, silentis kaj rigardis en la griziĝantan fenestron. Ili ne plu interparolis pri io ajn en tiu humida, nebula, terura mateno. Ne indis turmenti unu la alian per superflujaj fortoj.

— Ĉu vi foriras? — demandis la onklino, kiam sonoritis streĉita hieraŭ vespere vekhorloĝo, kaj Vlaĉjo komencis vestiĝi.

— Jes, en la instituton! — ne turnante sin, respondis li.

Probable, la onklino estis la sola homo en la mondo, al kiu ne necesis klarigi, kial li iras en la instituton. Ŝi mem ĉion komprenis. Ŝi komprenis, ke ekde la nuna tago la vivo de Vlaĉjo iĝos alia, ne antaŭa, aspekte ĝi ne ŝanĝiĝos, sed esence, ie profunde, ĉio iĝas alia. Li devis preni la stafetbastonon. Aglaja plurfoje dum tiuj ĉi tagoj ial flustre diradis tiun vorton — «stafetbastono». La filo de ĉaristo el Ĥarkova regiono, ukraino, aviadisto Atanzio Ustimenko ne povis perei por libero de la hispana popolo tiel, ke ĉio ĉi ne havu daŭrigon. Kaj, jam ne plorante, per atenta rigardo ŝi observis, kiel vestas sin Vlaĉjo. Tamen, ankaŭ ŝi devis iri. Kaj ili eliris el la hejmo kune, samtempe, portante ŝarĝon de unu sama malfeliĉo, pri kiu ankoraŭ ne eblis rakonti.

«Mia patro mortis!» — devis, se necese, respondi Vlaĉjo.

Mortis. Simple mortis! Ja mortas homoj pro malsanoj. Vivis homo, poste kuŝiĝis en liton kaj forpasis, priplorata de siaj proksimuloj, parencoj, amikoj.

Rigoristo kaj turmentanto

— Nu, oldulaĉo, kielas la vivo juna? — demandis lin en la koridoro de la instituto Eŭgeno. Li rigardis al Vlaĉjo kun kunsento.

Vlaĉjo nenion respondis. Perplekse li rigardis al la ronda, bonkora, rozvanga vizaĝo de Eŭgeĉjo. Sciante, kio okazis kun Atanzio Petroviĉ, li hieraŭ pensis pri mono, kiu konsistigos la buĝeton de la novgeedzoj.

— Kial vi rigardas? — demandis Eŭgeĉjo.

Paĉo firme premis la manon de Vlaĉjo. Verŝajne, Eŭgeĉjo rakontis al ĉiuj en la kurso, ĉar ĉiuj ĵetadis iajn specialajn rigardojn al Vlaĉjo. Kaj ĉiu penis diri al Vlaĉjo ion speciale vigligan, ĉiu, krom Paĉo. Kaj Paĉo parolis pri la staĝado. Al li fortunis, kaj li trafis en tre taŭgan malgrandan malsanulejon. Eĉ ion ridindan rakontis Paĉo, kaj Vlaĉjo ridetis. Ĝenerale li estis nek pala, nek distrita, nek tragika, kia devus esti filo de pereinta heroo, pri kio diris al siaj amikinoj studentino Alla Ŝerŝneva.

— Ĝenerale li estas homo ne tro emocia, — respondis Anjo, tiu sama, al kiu Ganiĉev iam konsilis iri al stenografistinoj. — Estas en li ia krueleco...

— Tro alte li pri si pensas, — tordis la ŝminkitan buŝeton Svetlana Samoĥina. — Ni ankoraŭ ploros pro li.

Ĉiuj tri amikinoj eĉ ne imagis al si, kiom saĝajn vortojn diris Svetlana, kiom sagacajn, tute ne konformajn al ties malgranda menso.

Kaj Miĉjo Ŝervud konkludis la konversacion:

— Li estas rigoristo, turmentanto kaj, pardonu bruskaĵon, tio, kio nomiĝas trudedulo. Mi ne dezirus trafi sub lian estradon, ne, ne dezirus!

Nun Vlaĉjo ne plu ŝercadis pri pigraj maldiligentaj studentoj, ne mokadis la dandinon Svetlana-n, ne ignoradis etajn fiagojn de Eŭgeno. Al li eĉ ne venadis ideo kompati fiaskantajn en ekzamenoj studentojn, malgraŭ ajnaj kaŭzoj, kiujn tiuj povruloj pretekstis.

— Forpeli kiel hundon! — diradis li en komsomolaj kunvenoj de la instituto. — Forpeli, por ili ne malhonorigu la titolon de kuracisto, kiun ili estas ricevontaj. Neniajn duonrimedojn, neniajn persvadojn, neniajn subtenadojn! For, al diablo, sufiĉas varti tiujn dorlotinfanojn! Ĝuste el ili, el tiuj, kiujn ni tiel zorgeme tiras, kreiĝas poste tutaj armeoj da nedezirantoj veturi en kamparon. Ĝuste ili tratabiĝas al la vicpopolkomisaro kun leteroj, kun atestoj pri malsano; ĝuste ili sidtruigas sian pantalonon en fuŝsciencaj institucioj, nur por ne fari la aferon...

Li staris sur la tribuno en la aŭlo de la instituto — maldika, kun ankoraŭ knabecaj hartufoj sur la tempioj, kun brulantaj pupiloj, kolere kaj akre brilantaj el sub la brovoj. Kaj oni ne havis per kio al li respondi — pri tiu ĉi homo nun fieris la tuta instituto, pri li oni parolis kiel pri estonta lucerno, al li ne eblis diri ion kiel: «Rigardu al vi mem». Ankoraŭ pli malgrasiĝis kaj maldikiĝis lia maldika vizaĝo dum tiu ĉi malfacila aŭtuno. Ankoraŭ pli atenta, pli malmilda iĝis la rigardo, ankoraŭ pli kolera iĝis la moko, kiam li uzadis tiun

armilon. Kaj ankoraŭ pli multajn horojn li pasigadis en la dissekcejo ĉe Ganiĉev, strebante atingi la neekkonitan, klarigi al si tion, kio restis malklara, eniri en batalon kun tuta armilaro de scioj.

— Ja vin, Vlaĉjo, studentoj ne tre ŝatas, — diris al li foje Ganiĉev.

Ustimenko akriĝis la skalpelon sur la akriĝŝtono, pensis iom kaj respondis:

— Kvankam tio estas malgaja, tamen oni ŝatas precipe «siajn knabojn». Pri kiuj oni diras, ke ili estas «malkaŝaj». Sed al mi ŝajnas, ke tiuj «malkaŝuloj» precipe estas sufiĉe malutilaj insektoj. Unue, drinkinte vodkon, li kantas «Sen am' pereas juna vivo», kaj poste por ebleco drinki kaj kanti li komencas konformiĝi, fiagi kaj transformiĝas al maligna tumorino en la organismo de la homaro...

— Vi komencis lerte esprimiĝi, — rimarkis Ganiĉev. — Kaj iĝis ia kolera.

— Mi koleriĝas, vi bonkoriĝas, — plu dissekante fascion en la femuro de la kadavro, diris Vlaĉjo. — Ĝenerale mi pensas, ke al nia ŝtato en ties malfacila vivo bonkoruloj malmulte helpas. Por kio, ekzemple, vi al Eŭgeno Stepanov, malestimata de vi, donis mezbonan poenton? Ĉu Genadio Tarasoviĉ deziris? Aŭ la dekano? Bone, vi estas bonkora, sed tio, kiel evidentiĝas, estas nur por vi mem. Pro tia via bonkoreco kelkaj studentoj mokeme rilatas al la instituto, al la scienco, al justeco. Kaj vi ne deziras malbonigi rilatojn kun la dekano kaj kun Ĵovtjak, mi ja ne estas knabo, mi komprenas...

— Aŭskultu, kaj ĉu tion, ke mi estas via profesoro, vi komprenas? — incitiĝante, demandis Ganiĉev. Kaj pensis: «Jen furioza diablo, ja li veron diras kaj ne timas. Kial li ne timas?»

Ankoraŭ longe ili ambaŭ laboris silente. Ganiĉev sentis malkomforton, Vlaĉjo morniĝis. Finfine Teodoro Vladimiroviĉ ne eltenis, diris:

— Jen vi Stepanov-on ĉi tie atakas, sed en la vizaĝon rekte al li, mi estas certa, vi nenion tian diras. Ĉu tio estas kamaradeca el via vidpunkto? — kaj li ĵetis rigardon al Vlaĉjo, al lia klinita kapo, al la grandaj, jam lertaj manoj.

— Tion vi diris malprave, — pensinte iom, respondis Ustimenko. — Vi mem ĵus diris, ke malŝatas min studentoj. Sidas ankoraŭ tia fiaĵo en ni — ni lernas por iu, sed ne por si mem. Suflorpaperetoj, kaj ĉia tia aĉaĵo. Jen kia kamaradeco! Certe, ili min malŝatas, sed kio mi estus, se, ekzemple, Stepanov opinius min «sia knabo»? Tiam mi prefere pendumus min. Mi ĉiam al li estas malkaŝa malamiko, li tion scias kaj responde min malamas. Laŭ mi, nur tiel eblas vivi, alie eblas ruliĝi diablo scias kien. Kaj ke ili malŝatas, do ne ĉiuj ja? Ogurcov, ekzemple, Paĉo, ankoraŭ iuj estas — ili estas por mi amikoj...

Vlaĉjo parolis iomete malgaje, kaj Ganiĉev ŝanĝis la temon.

— Ĉu vi restos ĉe mia katedro post la fino de la instituto? — demandis li kaj laŭ tio, kiel Vlaĉjo ekrigardis al li, li jam komprenis, kia estos la respondo.

— Sed por kio?

— Kiel — por kio? — eĉ perpleksiĝis Teodoro Vladimiroviĉ. — Mia katedro...

— Mi ne restos. Ja mi ne ĉe katedro deziras ekzisti, sed esti kuracisto. Nu, kiel, ekzemple, ĉiuj komencis — kaj forpasinta Prov Jakovleviĉ, kaj Postnikov, kaj Vinogradov, kaj Bogoslovskij... Tiel ankaŭ mi deziras...

Al Ganiĉev estis malagrabla, maltrankvila, li deziris, ke Vlaĉjo pli bone pensu pri li, kaj tial li diris:

— Ne ĉiuj komencis same. Mi, ekzemple, tute alie komencis. Se vi deziras, kiam ni eliros el ĉi tie, mi rakontos.

Vlaĉjo kovris la kadavron per littuko, Ganiĉev formetis siajn preparaĵojn, tiris sin, oŝcedis.

— Mi amuze komencis, — diris li. — Foriris, ĉu vi povas imagi, en la kvara studjaro el la filologia fakultato...

Ili eliris en la parkon, eksidis sur benkon, Ganiĉev moligis per la dikaj fingroj cigaredon, ekfumis.

Kion neniel povis imagi Vlaĉjo, estis tio, ke Ganiĉev lernis en la filologia, verkadis versaĵojn, ritman prozon, poste studentigis al lernejo de pentroarto kaj skulptado, poste al konservatorio.

— Kiam do vi komencis okupiĝi pri medicino? — demandis Vlaĉjo.

— En la aĝo de dudek naŭ jaroj, kara mia, — diris Ganiĉev. — Mi ĉion forlasis: kaj skulptarton, kaj komponadon de fugoj, kaj aĉajn, dormigantajn versojn miajn en kosma stilo, kaj eĉ koramikinon, kredantan pri miaj gigantaj talentoj. Pro fajrobrigadano kun familinomo Skripnjuk, kaj lia nomo kaj patronomo estis Oresto Leonardoviĉ. Dum la intercivitana milito, kiel vi tre bone scias, mia kara Kievo ofte spertis malfacilaĵojn de invadoj de ĉiaspecaj Skoropadskij-oj, Petlur-oj, blankuloj, germanoj kaj cetere kaj tiel plu. Nu, kaj ĉiuj konkerantoj nepre al la urbo pafadis el kanonoj, tre multe pafadis kaj bruligadis nian belegan Kievon. Kaj necesas noti, ke loĝis mi tiam apud unu malgranda fajrobrigadejo kaj ofte kun granda intereso rigardis, kiel al grandegaj brulegantaj incendioj, knarante per neŝmiritaj radoj, elveturadis sur ĉevaloj-«skeletonoj» nia fajrobrigado, konsistinta ekskluzive el maljunuloj. Estas pafado, sed miaj herooj-maljunuloj sub gvido de la senŝanĝa Skripnjuk — terura, interalie, estis insultanto kaj ŝatis per vodko sin dorloti, — do ili en brilantaj kupraj kaskoj tiele pitoreske kuras. Ĉi tie ĉio falas en inferon, fino de la mondo, sed ili, jam al neniu, rimarku, subordiĝantaj, ĉar en tiuj horoj en la urbo mankas potenco, ili veturas. Treege min tio interesis. Kaj Skripnjuk al mi klarigis: «Eble, oni ie tie en incendio infanon eltiri pro stulteco ne povas aŭ por eltreni iun senkrurulon cerbo ne sufiĉis. Certe, utilo estas negranda, tamen tio estas utilo, sed ne simple pasigado de tempo».

La voĉo de Ganiĉev strange ekstremis, al Vlaĉjo eĉ ŝajnis, ke la profesoro ploretis.

— Brulanta trabo poste mortigis mian Skripnjuk-on, — mallaŭte diris Teodoro Vladimiroviĉ. — Mirinde estas, kiel oni kutimiĝis en la malnova, malbonmemora rusia

inteligencio moki profesiojn. Nepre oĉjo-fajrobrigadano venadas al vulgara kuiristino. Mia maljunulo en sia juneco same al kuiristinoj venadis — li ne estis stulta rilate de donĵuaneco, sed kia ja homa koro devis en li bruli, por ke mi, viro jam plenaĝa, dorlotita — miaj gepatroj estis riĉaj kaj pri nenio rifuzis, — do, por ke mi tutan mian vivon rekomencu denove. Ĉar mi por ĉiam memorfiksis la simplan, sed pruvitan al mi per ekzemplo veraĵon pri utilo kaj pasigado de tempo.

— Do, vidu! — morne kaj kun ia kaŝita aludo diris Vlaĉjo.

— Kion — vidu? — koleriĝis Ganiĉev.

— Ja pri utilo kaj tempopasigo. Evidentiĝas, ke vi ne por ĉiam memorfiksis...

— Aŭskultu, Ustimenko, — retenante sin, diris Ganiĉev. — Kial vi ĉiam min juĝas? Uzante tion, ke mi al vi bone rilatas, vi aplikas al mi tute nevivajn postulojn. Finfine Stepanov scias la fakon mezbone kaj...

— Mi nenion juĝas, — kun angoro en la voĉo interrompis Vlaĉjo, — mi nur pensas ĉiam, komprenu, Teodoro Vladimiroviĉ, pensas kaj pensas, kaj decidis jen, ke necesas vivi tiel, kiel Bogoslovskij vivas, kaj en multaj aferoj, ne en ĉiuj, kiel Prov Jakovleviĉ vivis. Kaj nenion fari duone — alie mi pereos! Vi, mi petas, ne koleru al mi, por mi mem estas malfacile, sed por kio do vi pri Stepanov diris, ke li la fakon scias mezbone? Kion do vi mem pri via scienco pensas, pri patologio, se por vi «mezbone» estas sufiĉa?

— Ĉu vi scias? — per jam tute furioza voĉo kriis Ganiĉev. — Vi al mi tutsimple tedis! Mi ne deziras aŭskulti edifojn de knabaĉo! Bonan nokton!

Mi laciĝis de vi

Li leviĝis kaj foriris, kaj Vlaĉjo ekiris serĉi Barbara-n, por plendi al ŝi pri si mem. Banjon li vidadis nun malofte, ŝi iomete hontis pro lia streĉita interna vivo, pro lia severa voĉo, pro liaj malbonkoraj mokoĵ pri la studio kaj Estera-Eŭdokia Meŝĉerjakova-Prusa. Ne povis ja Banjo senti sin eterne kulpa pri tio, ke Atanzio Petroviĉ pereis, kaj Vlaĉjo, ŝajnis al ŝi, riproĉas ŝin pri tio, ke ŝi estas viva, ĝojas, ridas, provludas spektaklojn, banas sin en Unĉo, kuras sur sketiloj.

Kion li deziris de ŝi?

Kion postulis lia severa rigardo de liaj plu karaj okuloj?

Kial nur afero, laboro devis imponi?

Hodiaŭ ŝi estis hejme, sed intencis iri al provludo.

— Kiel statas viaj aferoj? — demandis Eŭgeno.

— Mi ĵus parolis pri vi kun Ganiĉev, — respondis Vlaĉjo. — Mi longe konvinkadis lin, ke doni al vi mezbonan poenton pri patologio estas malĝuste.

— Certe, malĝuste! — konsentis Eŭĝeĉjo. — Mi por «bonege» parkerigis.

— Patologion vi ne scias, — kontraŭis Ustimenko. — Vin necesus fiaskigi, sed ne agi sub influo de Tarasoviĉ kaj aliaj.

— Ĉu vi frezeziĝis? — demandis Eŭgeno.

Sur la strato Banjo diris al Vlaĉjo, ke li iĝas netolereble malfacila homo — sektano-membruliganto(1). Kaj Eŭĝeĉjo pravas, la konversacio kun Ganiĉev estas ne kamaradeca ago.

Vlaĉjo ne ofendiĝis, nur miris kaj senkompate respondis:

— Kion vi diras, Barbeto? Ĉu postulemo estas malbona? Vane vi tion diras — sektano, kaj eĉ membruliganto.

— Nu, simple turmentanto.

— Tio estas la Eŭĝeĉja vidpunkto.

— Ne nur Eŭĝeĉja!

— Des pli, — kolere diris Vlaĉjo. — Vi ĉiuj jam same rigardas al la aferoj. Ĉu vi memoras, kiel sur la teraso la dika Makavejenko predikis la sencon de la vivo? Tio estas via komuna vidpunkto. Eblas esperi, ke kun tempo sekvos kortuŝa unuiĝo — Eŭĝeĉjo, vi, la spekulanto Daĉjo kaj tiu ilia amikino, kiu specialiĝas pri memmasaĝo. Vi ĉiuj estas unu bando.

— Kio? — kriis ŝi. — Ĉu vi ne freneziĝis?

— Ne freneziĝis! — malmilde respondis Vlaĉjo. — En la vivo ĉio malnobla komenciĝas per malgrandaj kompromisoj. Per etetaĵoj. Jen tieletaj, kiel vi esprimiĝis, kiam estis lernejanino. Kaj poste ascende aŭ descende, kio al vi pli plaĉas, — vi, Eŭgeno, Ganiĉev, via patrino, Daĉjo...

Li jam ne estis komprenanta, kion li diras. Li jam parolis senbride. Ja li venis al Banjo por helpo, por subteno, sed ŝi evidentiĝis kun ili, kun liaj malamikoj.

— Ĝenerale, mi laciĝis de vi, — finfine diris Barbara. — Pardonu, mi tre laciĝis. Kaj de viaj bruskaĵoj mi laciĝis. Krome, al mi tediis predikantoj, mezlernejan kleron mi jam havas, tion, ke Volgo enfluas en la Kaspian maron(2) — mi scias. Kaj vi, Voĉjo, estas tro pura. Iru laŭ via propra vojo, lumu por aliaj, forbrulu mem, kaj mi iros laŭ mia padeto. Estu sana, kresku granda!

Ŝi snufis per la nazo, tiel ŝi ekkompatis sin kaj ankaŭ Vlaĉjon — li, probable, simple ne estis komprenanta, pri kio ŝi parolis. Kaj ŝi mem ne bone komprenis siajn emociojn, ŝi ofendiĝis, kaj li devus peti pardonon, sed li nur plaŭdadis per siaj stultaj vilaj okulharoj kaj silentis. Silentis, kiel povis fari nur li, kaj poste forturniĝis kaj ekiris en la bibliotekon, eĉ unufoje ne returninte sin.

«Nu, do bone!» — decidis ŝi. — «Vi ĉe mi ankoraŭ dancos!»

Malvarma vento vipis ŝian vizaĝon, ŝi atendis — ĉu li vere ne returniĝos? Kaj kio estas ĉio ĉi finfine? Ĉu li amas ŝin aŭ ne? Ĉu li jam forgesis sian frenezan leteron el la Nigraravina malsanulejo? Li rigardas al ŝi kiel fremdulo, pri nenio demandas, kaj kiam ŝi venas al li — li studas kune kun Paĉo. Aŭ li ne estas hejme, aŭ li dormas kun siaj libroj en la manoj. Kio estas tio, vere?

«Se li returniĝos, tiam ĉio en nia vivo estos bonega! — kun senespera sento pensis Barbara. — Sed se ne?»

Li ne returniĝis.

Li estis paŝanta supren laŭ la Monta strato al sia biblioteko. Lian malnovan, trivitan palteton taŭzis la vento, unu oreklapo de la ĉapo kun ŝnureto svingiĝis.

La plej proksima, la plej kara por ŝia koro homo, stulta, longbraka, estis foriranta pro konversacio pri iaj kompromisoj. Kiaj kompromisoj?

Ĉu krii?

Ĉu kuri?

Haltigi ajnkoste kaj klarigi tion, kion tiom multaj homoj ne komprenas: ili ne kverelu pro bagateloj, kiam jam ekzistas amo; ili ne ofendiĝu, ne koleru! Pro etaj ofendiĝoj homoj perdas unu la alian, poste bagateloj transformiĝas al neĝa lavango — kaj ĝin jam ne povas venki la homo!

Haltigi lin tuj, ĉi-momente, voki!

Sed ŝi ne povis.

Ŝi apenaŭ aŭdeble diris:

— Vlaĉjo! Vi ne rajtas foriri!

Sed li ne aŭdis.

Tiam, kolere kaj fiere rektiĝinte, ŝi ekiris en sian studion «Ŝĉepkin» por provludi vican spioninon. Lastatempe oni komencis subŝovi al ŝi rolojn de insidaj maljunaj spioninoj kun anhelo. Kaj kiam Banjo asertadis, ke ŝi tion ne sukcesos ludi, tiam Meŝĉerjakova-Prusa krakadis per la longaj fingroj kaj diradis per sia glata, ĉiam laca voĉo:

— Aĥ, mia kara, ĉu vi ne komprenas, ke por disvolvo de talento antaŭ ĉio necesas trejnado. Jes, jes, trejnado kvadrato kaj eĉ kube.

«Se trejnado, do trejnado!» — malvigle pensis Banjo, eliris el post la kuliso, prezentanta plorantan salikon, kaj ekparolis:

— Do, kamarado Platonov, pli ĝuste, sinjoro Platonov, se vi malkovrigos min — via vivo estos finita! Tamen se vi plenumos eksplodon de la turbino, tiam vin atendas ĉeklibro, lumoj de nokta Monmartro, verdaj tabloj de Montekarlo, meritita ripozo en Alpoj, amo...

— Stepanova, por kio larmoj? — demandis Meŝĉerjakova-Prusa.

— Por nenio! — respondis Barbara. — Same por nenio, kiel vi por nenio bezonas vian duan familinomon — Prusa! Kaj kial — Prusa? Kial ne Belga, ne Franca, ne Amerika? Kial Prusa? Kaj bonvolu, kaj jen, kaj mi foriras. Al diablo!

Ŝi desaltis de sur la malgranda, malalta kluba scenejo kaj ne haste, fiere levinte la kapon, ekiris al la pordo. Nur tiam Meŝĉerjakova-Prusa rekonsciiĝis kaj kriis per voĉo de bazara vendistino:

— For! Arogantulino! Mi vin ekskomunikas! Foriraĉu por ĉiam!

— Sed kial vi tiel kriaĉas? — demandis Boĉjo Gubin. — Ĉu vi opinias, ke tie ĉi estas kapitalisma privata entrepreno? Ĉi tie estas unuigita teatra studenta studio, kaj ni al neniu permesos...

Poste Gubin kuratingis Barbara-n.

— Ne gravas, nun ŝi pli bone pripensos sian sistemon de knuto kaj logaĵo, — diris li al Banjo. — Ni, dankon al dio, ne estas infanoj. Sufiĉas.

Banjo silentis.

— Ĉu vi havas malagrabraĵojn? — demandis Boriso.

Barbara nenion respondis. Gubin ankoraŭ silentis iom, poste ĝisrevidis, sed ne turnis sin al sia strato. Li delonge kaj senespere estis enamiĝinta al Barbara: ekde tiu sama tago, kiam Vlaĉjo surmetis premligilon al knabo-paŝtisto sur reloj. Sed li ĉiam estis komprenanta, ke Vlaĉjo estas pli granda kaj pli bona ol li. Kaj ne malhelpis al ili. Sed hodiaŭ li tute kuraĝiĝis kaj demandis:

— Ĉu vi kun Vladimiro kverelis?

— Kaj vin tio, interalie, tute ne koncernas! — diris Banjo. — Vi ĝisis kaj lamu hejmen. Mi akompanantojn ne bezonas.

Terure ŝi povis fojfoje diri, tiu Barbara: «Lamu!» Kial?

1. En la 17–19 jarcentoj okazadis amasaj memmortigoj de malnovkredanoj, plej ofte membruligoj (traktataj kiel libervolaj martiriĝoj kaj fajrobapto), proteste kontraŭ ekleziaj «antikristaj» reformoj.
2. Sinonimo de banala veraĵo.

Ĉapitro dekunua

Kantas trumpet'!

Ili vespermanĝis malfrue en la kuirĉambro, ĉe la tablo, pro la veno de Rodiono Metodjeviĉ kovrita per rozkolora franĝa tablotuko. Ankaŭ telertuketoj estis metitaj — tiom amelitaj, ke ili ŝajnis ladaj. Pri la telertuketoj ili iomete parolis — la avo ĉagrenite suspiris: li neniel povis ekregi amelon, unu ĝia speco, laŭ liaj vortoj, «prenis tro forte», la alia «ne sufiĉis».

— Lasu vi, paĉjo, — diris Rodiono Metodjeviĉ, — por kia diablo ni bezonas amelitajn telertuketojn!

— Kiel homoj, tiel ni, — levinte supren la kurban fingron, respondis Metodo. — Via edzino eksa de sur amelo manĝas, kaj ĉe vi estu ne malpli bone. Alie ŝi babilos per la lango: forgesita estas mia eksa malfeliĉa edzo. Por kio?

Hodiaŭ matene la avo drinketis vodkon kaj nun iom post iom «aldonadis al la malnova gisto» — unu- aŭ dufoje dum jaro li ŝatis permesi al si «amuzi diablojn», kiel tion nomadis Barbara. Li sidis en nova jako, veŝto kaj pantalono, aĉetitaj de la filo en Leningrado. Kaj maĉadis, forte kliniĝinte super la tablo kaj etendinte malproksime antaŭen la kolon, por ne faligi ion el la buŝo sur la novan kostumon.

— Ĉu vi amuziĝas? — demandis Eŭgeno, enirante en la kuirĉambron.

— Ni ripozas, — respondis Rodiono Metodjeviĉ. — Voku Iraida-n, vi ambaŭ sidus kun ni.

— Ne eblas, paĉjo, ni estas invititaj en iun domon, kien ne eblas malfruiĝi.

Li singarde, el sub la frunto pririgardis la vicpatron: tiu estis penseme turnanta la malplenan glaseton en la fingroj. Rodiono Metodjeviĉ jam sufiĉe drinkis hodiaŭ, sed estis tute sobra, nur ofte suspiradis, enpensiĝadis kaj fojfoje fajfadis iun marŝeton. Kaj estis strange vidi lin en la striita matrosa subĉemizo — ja povus li almenaŭ dum la unua vespero sidi en la uniforma tuniko kun du novaj, brilantaj ordenoj? Sed jen li sidas, turnas la glaseton!

— Kiel fartas la panjo? — neatendite diris la patro.

— Nu, kiel al vi diri, — respondis Eŭgeno. — Nun ŝi estas gvidanta tajlorino en la urbo. Daĉjo ŝin eĉ al teatro lokis, ŝi ellernis historion de kostumo kaj tie vestas diversajn Ludovikojn kaj Ferdinandojn.

— Do, ĉu ŝajne privata entrepreno?

Eŭgeno tiris sin kaj iomete oscedis:

— Kial privata? Mi ja al vi diris — ŝi laboras en la teatro kaj tie estas tre estimata. Ja ne stultulo estas Daĉjo! Se privata — tuj financa inspektisto kaj ceteraj malfacilaĵoj...

— Jes, mi komprenis, — kapjesis Stepanov. Li ĉiam diradis, ke li komprenas kaj kapjesadis, se li estis tute nenion komprenanta. — Nu, kaj vi kiel saltas?

Eŭgeĉjo pigre sciigis, ke li estas preskaŭ kuracisto, ke pri la geedzeco kun Iraido li ne povas plendi, ke la vivo iras, ĝenerale, normale kaj ke la patro de Iraida plejparte garantiis al Eŭgeno eblecon resti ĉe la instituto.

— Do kio, el vi sciencisto elkoviĝis? — demandis Stepanov.

— Sciencisto aŭ ne, sed ni havis studentan rondeton scienca, kaj ni certajn temojn ellaboris. Unu laboraĵo nia estis publikigita en la instituta heroldo.

— Kies via?

— Nia, de la rondetanoj.

— Kaj kiom da vi estas?

— Dek ses.

— Do, kolektivo, — diris Rodiono Metodjeviĉ. — Komprenite. Antaŭe estis, ni supozu, Zinger, aŭ Kiseljov, aŭ Mendelejev, kaj da vi estas dek ses. Ĉu ankaŭ Vlado kun vi laboris?

Eŭgeno mallevis la palpebrojn, por ke la patro ne rimarku furiozon, kiu kaptis lin. Kion deziras tiu persista turmentanto? Kial li alkroĉiĝis? Kial tiuj mokaj intonacioj? Nu, revenis li el Hispanio, nu, enterigis amikojn, sed tio ja estas lia servo, devo, ŝuldo. Se oni sendus Stepanov-on Eŭgenon, ankaŭ li veturus. Kaj ajna studento veturus! Ĉu ili estas ne sovetiaj homoj?

— Do, ĉu ĉio estas en ordo? — demandis Rodiono Metodjeviĉ Eŭgeĉjon.

— En plena! — kun certa defio respondis tiu.

— Do, bone...

— Ankaŭ mi supozas, ke nemalbone. Specialecon mi jam elektis por mi — mi iros laŭ la administra linio. Nikolao Ivanoviĉ Pirogov instruis, ke kuracisto en milito estas antaŭ ĉio administranto. En tiu tereno, paĉjo, ĉe ni estas ne ĉio en bona ordo.

— Ĉu en la tereno de administrantoj? — interesiĝis Stepanov. — Laŭ mi, ĝuste en tio ĉe ni ĉio estas konvena. Da estroj sufiĉas, sed da laborantoj...

Eŭgeno prenis de sur telero tranĉaĵon de fromaĝo, maĉis kaj suspiris:

— Ĉio ĉi ne tiom simplas...

Tiutempe, feliĉe, sonoris telefono, kaj eblis foriri. La avo kaj Rodiono Metodjeviĉ restis ĉe la tablo duope. En la koridoro Eŭgeno diris al Iraida:

— Tiu kamarado frenezigos min. Li estas tuta en siaj dudekaj jaroj, kaj ni nun travivas alian tempon. Kaj la tempo estas alia, kaj la kantoj estas aliaj. Kaj ĝenerale...

Li svingis la manon.

— Li tamen havas elturmentitan aspekton, — suspiris Iraida. — Indus organizi kuracistan konsiliĝon, inviti paĉjon, Genadion Tarasoviĉ-on. Ho dio mia, mi tute perdas la kapon pro tiu hundo, — koleriĝis ŝi, ekvidinte, kiel Ŝarik eliras el la kuirĉambro. — Estas simple ridinde — infano, kaj samloke ĉiam tiu strathundo...

— Bone, vestiĝu, ni malfruas, — ordonis Eŭgeno. — Kaj kombu vin dece, al vi tiuj hartufoj tute ne konvenas. Da ĉenetoj indus malpli, por kio turni al vi ĉies atenton, ni ja estas simplaj geknaboj, sovetia studentaro, tamen vi ĉiam havas tiun manieron, se ni vizitas iun — ŝiri al la homoj la okulojn.

— Ah, ĉesu! — ĝemis Iraida.

En la kuirĉambro aŭdeblis, kiel frapis la pordo. Kultura vartistino, kiu estis dungita pro tio, ke ŝia familinomo estis von Herz, kaj la nomo Paŭlina Hugovna, — kantis al la eta Stepanov-a nepo germanan lulkanton. Granda kofro de Hugovna staris en la koridoro, kaj la maljunulino minacis, ke ŝi testamentos al Juĉjo tutan sian mirindan heredaĵon, nur kies parto konserviĝas ĉi tie sub seruro.

— Kiel vi kun ŝi kunloĝas, paĉjo? — demandis Rodiono Metodjeviĉ, tranĉante por si pecon de pirogo.

— Kiel kunloĝas? Normale, — respondis avo Metodo. — Ŝi al mi: krudulo, Metodaĉo, olda hundo, mi al ŝi reen: malpurulino aŭ, ekzemple, ankoraŭ kiel oni en la vilaĝo diris...

— Ĉu plene?

— Ja por kio toleri?

— Do, vi ne enuas, ĉu?

La maljunulo pensis iom, respondis detale:

— Pro kio do enui? Barbara-n necesas nutri, la loĝejon purigi, kuiru, al bazaro iri, pri brulligno zorgi. Hugovna — tio ja estas nura interbabilado, sed ne afero. Eŭĝeĉjo kun Injo venos — malsataj, kie ili supon manĝos? Al la avo! Ĉu ni ankoraŭ glutu po glaseto?

— Po glaseto ni glutu.

Rodiono Metodjeviĉ verŝis malvarman vodkon; la avo gardeme prenis la glaseton, tenis ĝin iom per sia raspa mano, demandis per neatendite dolĉa voĉo:

— Kaj pro kio ĝi estas tia bongusta, diablo ĝin prenu? Ĉu, Metodjeviĉ?

Nun li nomadis la filon per la patronomo, tiel al li ŝajnis pli dece. La okuloj de la avo rigardis gaje, li jam bone drinkis, bone almanĝis kaj nun sidis, kontenta pri si, ĉe la tablo,

kiun li primetis por la alveturo de Rodiono Metodjeviĉ per pirogoj, bakitaj laŭ recepto de Aglaja, per fritita viando, per ŝprucantaj sur pato krustaj kolbasetoj. Kaj kukumoj estis bonegaj, kaj ankaŭ ruĝa fermentinta brasiko bele aspektis inter aliaj manĝaĵoj. Ĉio estis «kiel decas», kiel ŝatis esprimi la avo, drinkinte.

— Do, vi kun dekoracio venis, — diris li, viŝante la lipharojn kaj la barbon. — Kun registaraj ordenoj, altaj dekoracioj. Certe, ni gratulas. Sed kie vi estis do, fileto didonita?

— Kie mi estis, paĉjo, tie mi jam ne estas.

— Ofendas vi, Metodjeviĉ. Mi estas homo sekreta.

— Sekreta, kopio al bazono, — diris Stepanov. — Viajn sekretojn tuta nia Bela strato scias.

La avo en ioma perplekso hastis al la fornelo, kvazaŭe tie, en la bakujo, trovarmiĝis pola manĝaĵo bigoso. Kaj eltreninte la stufujon, diris:

— Aŭskultu, Metodjeviĉ, necesus por ni pri kalkulado okupiĝi. Nemalmulta via mono restis de la mastrumado, kiam estos akcepto?

Rodiono Metodjeviĉ diris, ke neniam. Li distrite, al malgrandaj pecetoj, rompadis la pirogon kaj manĝadis, rigardante al la muro antaŭ si.

— Kiel do neniam? — ofendiĝis la avo. Li delonge kaj skrupule ŝparadis monon, marĉandante en la bazono; serĉadis brullignon pli malmultekostan, mem lavadis littukojn kaj viŝtukojn, lavadis eĉ la plankojn, se Barbara ne havis tempon, kaj jen subite «neniam». — Ne, Metodjeviĉ, — koleriĝis la maljunulo, — tiel ne taŭgos. Mi por vi en la mastrumaĵo ne estas ŝarĝo, mi zorgas por ke al vi estu pli bone, mi al vi ĉiun dian tagon tra Barbanjo letere raportojn skribas, kaj vi — «neniam».

— Do kiel puno pri la kalkuloj kaj raportoj mi al vi la restaĵon persone donas por peltmantelo, — severe diris Rodiono Metodjeviĉ. — Ni iru morgaŭ en vendejon kaj aĉetu peltan mantelon kaj peltan ĉapon.

La avo pensis iom kaj respondis:

— Tio ne indas. Hugovna pendumiĝos.

— Se pendumiĝos — ni enterigos.

— Ne, ne indas! — ripetis la avo. — Se tiel, prefere al Barbara aĉetu peltan palton. Ĉi tie nemalproksime, vidis mi, oni vendas riĉan palton.

— Palton al Banjo ni ankaŭ sen via mono aĉetos, sed por vi tutegale peltmantelon.

— Peltmantelo min ne interesas. Banjon vere necesas vesti. La knabino estas matura por edziniĝo. Dotaĵon ni aranĝu — litkovrilon, kusenojn, ĉion kiel decas...

Rodiono Metodjeviĉ sulkiĝis, al li ĉiam estis malagrable pensi pri tio, kiel Banjo edziniĝos.

— Lasu, ĉio ĉi tedis! — diris li. — Ni prefere drinku, rememoru Atanazion forpasintan.

En la koridoro longe sonoris la sonorilo. Hugovna, malgraŭ tio, ke ŝi estis proksime de la pordo, malfermi ne iris. Rodiono Metodjeviĉ premis la riglilon, ĉirkaŭrigardis Vlačjon kaj tie, sur la ŝtuparplaceto, brakumis lin. Malantaŭe staris Aglaja kaj Banjo.

— Mi lin, paĉjo, el laboratorio eltiris, — diris Banjo. — Vi ne miru, ke li tiel strange odoras...

Kun Aglaja Rodiono Metodjeviĉ same interkisis. La avo estis lerte metanta sur la tablon purajn telerojn, glasetojn, transversis vodkon en karafon kun galanga radiko, kun ribaj burĝonoj, kun ruĝa pipro.

— Nu, sidiĝu, — diris Rodiono Metodjeviĉ, — ni rememoru Atanazion, poste mi ĉion rakontos.

Li levis glaseton per sia tatuita, nuda ĝis la kubuto, brako, tenis iom kaj diris nelaŭte:

— Ni rememoru komuniston, ukrainon, patron vian, Vladimiro, fraton vian, Aglaja, kaj amikon mian — Atanazion Petroviĉ-on Ustimenkon, heroe pereintan en batalo por libero de la hispana popolo. Li ripozu trankvile en la madrida tero...

La avo krucosignis sin, ĉiuj eltrinkis silente. Vlačjo kun peno manĝis pirogon. Hugovna ree ekkantis sian lulkanton. Rodiono Metodjeviĉ ekfumis, lia rigardo iĝis peza, nebonkora.

— Koncize, — ekparolis li. — Sep «Junkers»-oj iris al Madrido per kojna ordo — tion mi mem vidis. La ceteron mi ne vidis, aŭdis de homoj. Maŝinoj «Junkers»-oj estas trimotoraj, pezaj, pilotoj en ili estas germanoj, faŝistoj. Atanzio sola komencis la batalon. Verŝajne, tre malfacile al li estis, ĝis akompanaj aviadiloj sukcesis ekflugi, io malhelpis al ili. Bombojn la «Junkers»-oj ĉi-foje sur Madridon ne ĵetis. Du maŝinojn Atanzio faligis, ambaŭ frakasiĝis. Poste...

Rodiono Metodjeviĉ forte enspiris fumon, diris nelaŭte, sed klare:

— Poste lia maŝino ekbrulis. Li deziris estingi la flamon per falado. Kaj forbrulis. Forbrulis nia Atanzio Petroviĉ en aero super Madrido. Enterigis oni lin tie, en Madrido, da homoj estis mi ne scias, kiom da miloj, patrinoj portis infanojn sur la manoj, adiaŭis lin kaj aviadistoj, kaj tankistoj, kaj infanterianoj. Ke li estas ruso — komprenis ĉiuj. La ĉerkon ili portis ne kiel ĉe ni oni portas, sed stare, malfermitan. Eblis pensi, ke Atanzio marŝas kun ĉiuj hispanoj kune. Lian vizaĝon la fajro malmulte tuŝis, nur la harojn... Ili kantis «La Internacion». Ankaŭ kantis hispanajn kantojn, la «Varsovian kanton», en la tombejo oni trifoje salvis. Sur la tombo estis metita blanka ŝtono.

Vlačjo rigardis al Stepanov per senpalpebruma rigardo. Aglaja mallaŭte ploris, Barbara, per la fingroj viŝante la larmojn, forturnis sin al la fenestro. Avo Metodo aŭskultis sulkinte la frunton, morne.

— Havis mi fotojn, — daŭrigis Rodiono Metodjeviĉ, — mi devis ilin forlasi. Estis iuj leteretoj kaj letero de via patro al vi, Vladimiro, por ajna okazo li ĝin skribis, — nenio restis... Sed laŭ la memoro mi rakontos. Diradis li, Atanazio, ofte en la lasta tempo al hispanoj tiajn vortojn: «Se vi laciĝis — vigliĝu, se vi malfortiĝis — streĉiĝu, se vi forgesis — rememoru: la revolucio ne finiĝis». Ankoraŭ legis mi kun li en libera tempo lordon Georgo Bajrono, kiu ankaŭ per tio estis bona, ke por Grekio multon utilan plenumis. Kaj jen kelkajn versojn ofte Atanazio ripetadis, subridante, kvazaŭ eĉ ŝerce, sed, certe, sen ajnaj ŝercoj. Mi iomete memorfiksas:

Mortint' ne dormas en alarm' — ĉu povas mi?
 Tiranoj premas al la mond' — ĉu cedi nun?
 Rikolto pretas — ĉu prokrasti pli?
 Kuŝejo dornas — mi ne kuŝu plu!
 En ĉiu tag' por mi kantas trumpet'
 Al ĝi respondas l' kor'....

Do li ofte ĝuste tiel diradis, demandadis: «Ĉu kantas trumpet', Rodiono?» Kaj mi al li respondadis: «Kantas! Speciale de viaj regaloj — jen verdaj olivoj, jen sepio en propra inko, jen vi ankoraŭ iun hispanan novaĵon eltrovas!» Tiele. Kaj plie mi ne havas kion rakonti.

Rodiono Metodjeviĉ skrupule bruligis cigaredon kaj eksilentis por longe, kiel li scipovis tion fari, tute ne interesiĝante pri siaj gastoj: probable, li enpensiĝis, rememoradis tombojn, lasitajn tie, vivulojn, kiuj ankaŭ ĝis nun suferas en francaj koncentrejoj trans pikdrato, kaj tiujn virinojn en nigraj fermitaj roboj, kiuj, alpremite al la brusto mortintajn infanojn, kuŝis sur polva placo de vilaĝo Rambla en provinco Kordovo. Kune kun la forpasinta Atanazio Rodiono Metodjeviĉ rigardis al tiuj «ŝtonumitaj» edzinoj de kontraŭfaŝistoj. Tiam, interrigardinte, ili komprenis: io nova, ankoraŭ ne spertita laŭ forto de krueleco proksimiĝas al la senzorge dancanta mondo. Al tio, ankoraŭ ĝele nedifinita, ankoraŭ malklara, ankoraŭ kaŝanta sin en densa krepusko, oni devis tuj kaj per ĉiuj fortoj kontraŭstari, alie la mondo, facilanima, vivanta nur per hodiaŭa tago, la mondo, kantanta kanzonetojn kaj gaje leganta satiraĵojn pri siaj prezidentoj kaj ministroj, la mondo de lukto por pano kaj spektakloj, tre baldaŭ, tute baldaŭ estos farita amasoj de fumantaj ruinoj, super kiuj kun venka graŭlo flugos grandegaj bombaviadiloj kun svastikoj sur la fuzelaĝoj.

«Komenciĝis!» — diris tiam Rodiono Metodjeviĉ.

«Je la tuta povo!» — respondis Atanazio.

— Jen akonraŭ estis okazo, — ekparolis Stepanov, fiksrigardante al Vlaĉjo per siaj observemaj malvarmetaj okuloj. — Tra la vilaĝo Rambla mi veturis kun via patro. Tie ĉiuj edzinoj de kontraŭfaŝistoj kune kun la infanoj kaj eĉ suĉinfanoj estis elkondukitaj sur la placon kaj en polvo, malkaŝe, estis ĝismorte ŝtonumitaj. Ili ekstaris kune, tiuj virinoj, brakumiĝis, kaj oni ilin per ŝtonegoj — tielaj...

— Ĉu tion estas penseble venki duonvoĉe? — demandis li. — Ja eĉ mi kaj Atanazio, ne tre grandaj kapoj responsaj kaj ŝtataj, komprenis — flanke ĝi ne preteriros, ĝi komenciĝis, je la tuta povo la afero ekiris. Kaj turnas ĝi al tio, ke, kiel ili proponas, ne estu du mondoj kaj du sistemoj, sed estu nur la sola sistemo, kiun al ili iliaj konkerantoj alportos. Tie ili

faris provon, kiel interkonsentos la terglobo — ĉu kontraŭ ni aŭ ne? Se ĝi ne interkonsentos — ni prepariĝos kaj komencos, ĉar, se ili tie ne interkonsentis, do jam nenie kaj neniam interkonsentos, kaj li, tio estas Hitlero, nur bezonas ĝuste, ke neniu kaj nenie interkonsentu, tiam li komencos po unu faligi ĉiujn. Ĉu vi komprenas?

— Komprenas, — diris Vlaĉjo.

— Drinku vodkon, — konsilis Rodiono Metodjeviĉ. — Hodiaŭ mi kun tiu reveno tian tagon efelidan havas — dum la tuta tago mi drinkas vodkon. Estas eĉ mirinde, kiom multe da tempo pasis, sed mi eĉ unufoje ne satdormis.

Li maltrankvile rigardis ĉirkaŭe, kaj ĉiuj rimarkis, ke li estas elturmentita, tiu fortika, kvazaŭ trasalita de maraj ventoj homo, tiu ĉiam trankvila, en ĉiuj vivaj okazoj subridanta, forte razita, muskola Stepanov — vere «heroo de ventoj, vaganto de mar', albatroso», kiel ŝatis ŝerci li, rememorante la mallertajn versojn de la tempoj de la intercivitana milito.

— Ĉu vi ne malvarmumis, paĉjo? — mallaŭte demandis Banjo.

Rodiono Metodjeviĉ brakumis ŝin per unu brako, firme alpremis al si, diris malgaje:

— Mi estas sana, filinjo, tute sana, nur laciĝis iomete, kaj pensoj min ĝenas enuaj. Jen, ekzemple, ĉiam al ni ŝajnas, ke faŝismo verŝajne pasos pretere, kiel pluvoj pasas. Sed pasi pretere ĝi ne povas — mi delonge, jam antaŭ Hispanio, observas kaj meditas. Ekzemple, por kio germana aeronaŭto iu Hugo Eckener en Usonon venis sur sia DR-3 «Friedrichshafen»? Por psikologia premo al usonanoj — jen kian ni forton havas. Por kio germana ŝipo «Bremeno» konkeris la bluan rubandon, kaj ĝuste en la novjorka haveno, sed ne en sia propra? Ree por timigo! Kaj aviadistoj iliaj, kaj boksistoj, kaj kinofilmoj — ĉie estas germana forto, germana venko, germana supereco, germana pugno. Kaj ili en Eŭropo kaj trans la oceano plu dancas — stultuloj... Thälmann estas en prizono — kion tio signifas? «La miljara imperio» — kion tio signifas? La germana delegacio forlasis Ĝenevon — por kio? Nun en Londono estis fondita «Anglo-germana amikaro», ĝi disvastigas inter britoj hitlerajn ideojn, sidigis kiel prezidanton lordon Mount Temple, kaj li estas grandulo en la brita kemia industrio. Chamberlain estas ŝlemilo, aŭ aĉetita, aŭ tute kreteno. Do, pensas mi, la terglobeto ne havas pri kiu kalkuli, krom pri ni.

— Do, ĉu estos milito? — demandis Barbara.

— Estos eventoj nemalgrandaj, — turninte sin al Aglaja, diris Stepanov, — kaj nia tasko estas nian popolon kaj speciale la junularon teni en stato de mobiliza preteco. Vi, Aglaja Petrovna, estras la edukadon, konsideru miajn konsilojn. Armeaj komisariatoj ne povas sukcesi kun tiu afero, se ni mem nian junularon ne hardos ideo. Ekzistas ankoraŭ ĉe ni kaj facilanimeco, kaj troa optimismo, sed mi nun vidis kaj flaris multon — ne simpla laboro nin atendas. Do, ĉu ni eble drinku je tio, ke tion, kion mi vidis, kaj vi, por via feliĉo, dume ne renkontis, ni finfine venku?

— Kion do? — demandis, palpebrumante, la avo.

— La malamikon, avo! — sen rideto respondis Stepanov.

— Tiam kial ne, kiel homoj, tiel mi, — diris la avo, ĝeniĝanta ĝenerale «amuzi diablojn» en ĉeesto de Barbara. Kaj sciigis al Aglaja: — Ĉu vi en teon eglanterion aldonas? Bona afero. Kaj kostas malpli, kaj odoras kiel pura fojno.

— Teo ja, avo, je fojno odori ne devas, — rimarkis Rodiono Metodjeviĉ. — Kaj kio koncernas malmultan koston, do infuzu fojnon — kaj la problemo estos solvita.

— Fojno, fojno, — mokimitis la avo, — sekrete, kopio al bazaro. Sed ankaŭ mi mian tutan komprenon havas. En Hispanio vi, Metodjeviĉ, estis, jen kie. Estas lando — Hispanio. Pri ĝi en radio oni ĉiam parolas. Kaj eĉ verso estas farita, Barbara ĝin ripetadas: «Granada provinc' estas en Hispani!»(1).

Kaj, venke ĉirkaŭrigardinte, la avo subite ekkantis per enua, virineca voĉo:

Se mi povus, se mi scius,
Se mi konus, junulino,
Mian sorton, aĥ, amaran
En edzina feliĉeco...

Al li ŝajnis, ke se homoj sidas ĉe tablo — drinkas kaj almanĝas, tiam la devo de la mastro estas subteni gajon kaj unua komenci kanton. Sed la kultura Hugovna frapis per sia seka pugneto al la muro, kaj kun kantado li devis fini.

— Juĉjo ilia estas terure nerva knabo, — diris Barbara. — Profesoron Persijanov ili konsultas, li simple ne povas kompreni — pro kio la knabo estas tiom nerva.

— Jen profesoroj! — diris avo. — Venis kaj tuj la Jegoran(2) postaĵon kisas. Aĥ, kiaj vi estas belaj, aĥ kiaj vi knabetoj! Kaj monon ili donas al li kvindek rublojn, mi eĉ ne tion kontraŭ duoncento faros...

— Nu kial vi, avo! — ne konsentis Barbara. — Profesoro Persijanov estas elstara, li estas en via instituto, ĉu vere, Vlaĉjo?

— Estis, sed foriris, — diris Ustimenko, — kaj tute li ne estas elstara, simple lin patrinoj ŝatas pro tio, ke li al ĉiuj diras, kvazaŭ tiu ĉi infano estas unika en la mondo.

— Do altkvalita infano, ĉu? — demandis Stepanov.

Banjo rimarkis kun bedaŭro:

— Tia solida, ĉiam ŝercas, gaja.

Sed Vlaĉjo jam kvazaŭ ne aŭdis, pensis pri io sia. Kaj dum tuta tiu ĉi longa kaj malfacila vespero li kvazaŭ subite ien malaperadis kaj poste perplekse demandadis:

— Ha? Ĉu vi al mi?

Rodiono Metodjeviĉ iris ilin akompani. Barbara kun la avo restis lavi telerojn. Stepanov ekrigardis al la filino, poste al Vlaĉjo, sed nenion diris. Kiam ili estis elirantaj, sur la

ŝtuparo ili renkontis Boĉjon Gubin-on — belan, altan, en bona malbutonita palto kaj en mola ĉapelo.

— Saluton, ĉu Banjo estas hejme? — demandis Boriso ial Vlaĉjon.

— Hejme, — indiferece respondis Ustimenko, kaj Rodiono Metodjeviĉ ree ĵetis rigardon al li.

— Kiu estas tiu knabo? — demandis Stepanov.

— Ha, Gubin Boriso. Ĉu vi lin ne rekonis? Li nun en nia urbo estas fama persono. Versaĵojn verkas, recenzojn en la ĵurnalo, kaj se vi iras kun li sur strato, tiam vi ofte aŭdas: jen Gubin. Bona knabo kaj kapabla. Barbara lin tre laŭdas, asertas, ke li estas facila homo kaj ne turmentanto, kiel iuj.

— Turmentanto, supozeble, estas vi?

— Eble! — malvigle respondis Vlaĉjo.

Kaj ekiris antaŭen, morne enpensiĝinte, profunde ŝovinte la manojn en la poŝojn. Aglaja kaj Rodiono Metodjeviĉ pri io nelaŭte interparolis malantaŭe.

1. El fama versaĵo de M. A. Svetlov (1903–1964) «Granado» (1926), plena de revolucia romantikismo.
2. «Jegoro» estas popola varianto de la nomo Georgo, same kiel «Jurio» (Juĉjo), sed «Jurio» apartiĝis antikve kaj delonge perceptiĝas kiel aparta nomo, dum «Jegoro» iĝis perceptata kiel aparta nomo nur en la 20-a jarcento. La avo nomas la pranepojn Jurio popolece: Jegoro.

Iomaj ŝanĝoj

Ekde tiu vespero Stepanov preskaŭ ĉiutage venadis al Vlaĉjo — tiel tiu pensis komence, sed poste kun malgaja mirego komprenis, ke Rodiono Metodjeviĉ venadas tute ne al li, sed al onklino Aglaja. Li longe rakontadis al ŝi sola, kaj ŝi aŭskultadis, apoginte la belan kapon per la manoj kaj rigardante al unu punkto — al malnova tablolampo sub brodita ŝtofa lampŝirmilo. Rodiono Metodjeviĉ en la mara tuniko kun oraj galonoj sur la manikoj, purpure sunbruna, kun griziĝantaj tempioj kaj malhelaj tufoj-brovoj paŝadis el unu angulo en alian tra la onklina ĉambro kaj rakontadis, duonridante kaj nenion demandante. Vlaĉjo ja sciis, kiel facile kaj ĝoje estis rakonti al ŝi. Kaj foje li unuafoje en la vivo aŭdis, kiel Aglaja kantas ne por si, sed por alia homo. Verŝajne, ili ne rimarkis, kiel frapis la ĉefpordo kaj kiel li eniris, kaj Vlaĉjo sidiĝis sur la randon de la bankuvo kaj ĝue aŭskultis kun viŝtuko en la manoj. Aglaja kantis nelaŭte, sed tiel simple kaj tiel malkaŝe, kun tia sincereco de kvieta kaj anima konversacio, kiel kantas nur rusaj virinoj:

Kial, nokto, vi malsereniĝis?
 Eĉ ne unu stelet' en vi estas!
 Kun kiu mi vin, nokton, noktumos,
 Kun kiu vin, aŭtunan, pasigos?
 Mankas paĉjo al mi, mankas panjo;
 Nur sola estas kara koramik',
 Sed eĉ li ne en am' kun mi vivas...

La onklino ĝiskantis, Vlaĉjo tuj, kun forto malfermis la kranon, la akvo kun sonoro ekverŝiĝis en la bankuvon. Sed rigli sin li ne sukcesis, Aglaja eniris en la antaŭĉambrom en nova, bela robo, demandis, feliĉe brilante per la okuloj:

— Ĉu vi antaŭlonge venis?

— Kiel vi kantis — mi aŭdis! — respondis li morne.

— Ne juĝu! — petis ŝi. — Ne juĝu, knabo...

Vlaĉjo kun miro rigardis al ŝi. Li ankoraŭ neniam vidis Aglaja-n tia. Pri la onklino oni diris, ke ŝi estas bela, kaj ankaŭ li mem rimarkadis tion. Sed tia belega, lumanta, malpeza, tute ankoraŭ juna li ŝin eĉ imagi al si ne povis.

La akvo kun gluglado estis pleniganta la bluetan bankuvon. Vlaĉjo staris maldika, kun elstarantaj klavikloj, en pantaloneto, nerazita, kaj ŝi, tenante per la varmega mano lian kubuton, estis diranta al li per rapida, karesa, apenaŭ aŭdebla flustro:

— Mi ja delonge lin amis, delonge, tre delonge. Sed tiam tio estis malfacila kaj por li kaj por mi. Sed nun mi estas feliĉa, mia knabo, tute feliĉa. Pensu, konsideru vi mem, Greĉjo pereis en la dudek unua jaro, kaj ankaŭ vi pli aŭ malpli frue foriros de mi, li estas sola nun, por kio do ni — li kaj mi — perdu unu la alian? Mi vidas laŭ viaj okuloj, ke vi malaprobis, sed pro kio?

— Ne malaprobis mi, — rigardante en la onklinajn lumantajn okulojn, respondis Vlaĉjo.
 — Sed simple... vi ĉiuj min forlasas... Kaj Banjo, kaj vi, kaj Paĉo. Nur ne lasu min, onklino, — petis li. — Kiel mi estos sola? Ja estos enue, ĉu?

La bankuvo momente tropleniĝis, Vlaĉjo glitstumblis sur la kahela planko, el la ĉambro eliris Rodiono Metodjeviĉ kaj diris plende:

— Forlasis min ĉiuj, plorinde!

— Vidu! — kapmontris Aglaja al Stepanov. — Kion do mi faru?

Dum la vespermanĝo Vlaĉjo enketis, kaj Rodiono Metodjeviĉ kaj Aglaja facile kaj eĉ ĝoje ĉion konfesadis.

— Do, ĉu ankaŭ korespondado estis? — demandis Vlaĉjo.

— Kompreneble, jes, — diris la onklino. — Per tio vi ne ŝmiros, tio estas fromaĝo, kaj butero estas en la buterujo.

— Kaj ĉu en Leningrado, kiam vi veturis, vi intervidiĝis?

— Jes ja, intervidiĝis, — diris Rodiono Metodjeviĉ. — Kaj en la Ermitejo ni estis, kaj en la Rusa muzeo, kaj sur la Isaakon grimpis(1).

— Ĉu en via aĝo?

— Impertinentulo! — diris la onklino.

— Kaj ĉu pri Hispanio vi sciis?

— Pri Hispanio mi ne sciis, sed divenis, — verŝante al Stepanov teon, diris Aglaja. — Kaj flanke de Rodiono Metodjeviĉ estis ne tre saĝe kaŝi de mi tiun vojaĝon.

— Mi ne deziris, ke vi troe maltrankvilu.

— Kio do nun estos? — demandis Vlaĉjo. — Ja mi persone estas kontraŭ tio, ke vi transloĝiĝu.

— Kaj en kio estas via afero kun Barbara? — demandis Rodiono Metodjeviĉ.

— En nenio, — diris Vlaĉjo. — Simple, probable, tio estas vero, ke mi havas malfacilan karakteron. Kio ŝajnas al mi stulta kaj negrava en la vivo — pri tio mi ĝuste tiel diras. Kaj mi rezultas tirano. Ŝi eĉ nomas min despoto. Tamen, ŝi estas kaj pli juna ol mi, kaj, certe, ĉio ĉe ŝi estas alie. Mi ne juĝas, Rodiono Metodjeviĉ, mi simple ne povas, kiel ŝi.

— Mensogas vi, vi juĝas! — diris Stepanov. — Ĝenerale vi vane ŝin juĝas. Se vi ŝin perdos, alian tian vi ne trovos. Mi ne svatas, mi vin... kiel mi esprimu... estimas, eble, ĝuste tial mi diras: postulu, sed postulu homece.

— Mi postulas de ĉiu, kiel de mia pereinta patro, — subite paliĝante, diris Vlaĉjo. — De mi mem unuavice. Kaj de ĉiuj. Alie al mi ne konvenas.

Rodiono Metodjeviĉ ekrigardis al Aglaja, poste al Vlaĉjo.

— Ĉu vi freneziĝis?

— Ne! — diris Ustimenko. — Tute mi, Rodiono Metodjeviĉ, ne freneziĝis. Tamen mi opinias, — li subite aŭdis, ke li parolas tute kiel la forpasinta Prov Jakovleviĉ Polunin, — tamen mi permesas al mi opinii, ke la senco de la homa ekzisto konsistas en plej alta postulemo al si mem, en tia, kian havis mia patro, kiam li elflugis sola kontraŭ sep «Junkers»-oj. Li ja tute ne strebis iĝi ofero, ĉu vere? Sed li ankaŭ ne nur sian devon plenumis. Li tiam, en tiuj sekundoj, sola portis responson pri sortoj de la monda revolucio.

— Ja ne maltrankvilu vi tiel! — diris la onklino. — Vi tuta estas blanka.

— Ja mi ne maltrankvilas. Mi nur ĉiam pensas, ke se ĉiuj estus tiaj, kiel mia paĉjo, tiam, eble, eĉ militoj jam ne estus, kaj kanceron ni kuracus, kiel kuracas nazkataron aŭ pirozon, kaj pri tuberkulozo ni forgesus. Ja la plejmulto rezonas pri sia persona utilo, ne komprenante tute tion, ke socia utilo ĝuste alportos la personan, sed en tiaj grandiozaj skaloj, kiujn tiuj individuoj eĉ ne songis...

Li unuglute eltrinkis la malvarmiĝintan teon kaj, palpebrumante per la vilaj okulharoj, petis:

— Bonvolu pardoni min. Sed tamen tre malfacile okazas. Hodiaŭ en la instituto unu kanajlo nomis min perfidulo kaj ne kamarado pro tio, ke mi rifuzis peti de Ganiĉev reekzamenon por tiu ulo. Malfacile... Kaj rifuzis mi tial, ke mi bonege scias — tiu ulaĉo nepre restos en la urbo kaj ankoraŭ komandos, kaj sciojn li havas malmultajn, kapo lia estas malakra, pensoj liaj estas mizeraj.

— Ĉu vi tion pri Eŭgeno diras? — demandis Stepanov.

— Mi iros dormi! — ne respondante al la demando, diris Vlaĉjo. — Mi laciĝas.

Dense ferminte la pordon malantaŭ si, li telefonis al Maljunulo en la komunloĝejon. Paĉo aliris al la telefono kolera.

— Nu, kio, ĉu bonas esti edzo? — demandis Vlaĉjo.

— Iru al diablo! — respondis Maljunulo.

— Konsideru, feliĉa novedzo, ke se vi morgaŭ ne venos ree por studado, tiam inter ni estos ĉio kaj por ĉiam finita. Ogurcov al mi jam aludis kaj proponis sin por anstataŭi vin.

— Tio estas via afero.

— Ĉu vi venos morgaŭ?

— Mi venos! — diris Paĉo kaj aldonis, silentinte iom: — Ja vere, vi estas malfacila ulo, Vlado!

— Sur tio mi staras! — vigle respondis Ustimenko.

Kaj Rodiono Metodjeviĉ, paŝante tiutempe en la ĉambro de Aglaja kun cigaredo en la mano, estis diranta pri tio, ke Vlaĉjo, certe, estas prava, tamen nun li havas, kiel diras kartludantoj, «troon», sed ne esence, nur forme.

— Tiaj homoj fojfoje pafmortigas sin! — morne diris Aglaja.

— Tiaj — neniam! — trankvile respondis Stepanov.

Akompaninte Rodionon Metodjeviĉ-on, Aglaja demetis la novan robon, vestis sin pli varme, aŭskultis, kiel egalmezure spiras Vlaĉjo, kaj eliris sola sur la straton. Busoj ankoraŭ estis veturantaj, ŝi facile ensaltis en la naŭan numeron «Stacidomo — Ravinetoj» kaj, enpensiĝinte, ĝisveturis la placon.

...En tiuj tempoj ĉi tie vice staradis veturigistoj, la droŝkoj odoris je malnova ledokaj gupro, kaj tie, trans la ĝardeneto, sur kies loko nun estas ronda parko, antaŭe estis stacidoma bazaro — oni vendadis frititan tripon, fiŝon, hejmefaritajn kolbasojn, peklitajn kukumojn, flavan hejmefaritan brandon. Jen la placo, jen la ŝtona domo de la eksa urbestro Knjazev, kaj jen ankaŭ la ligna dometo kun alkonstruaĵo kaj teraso, kun ŝutroj kaj betulo ĉe la barilpordo. Kiel elkreskis, kiel beliĝis la betulo, kiel estas bone, ke ĝi konserviĝis kaj ke ĝiaj burĝonoj jam ŝvelas, malgraŭ malfrua kaj malvarma printempo!

Kaj subite Aglaja sentis, ke ŝiajn okulojn plenigis larmoj: tie, ĉe la betulo, apud la dometo kun teraso, la prezidanto de la gubernia ĈK Kondratjev, Greĉjo Kondratjev, diris al ŝi, forveturante por kelkaj tagoj en Moskvon, ke kiam li revenos, tiam — ĉu ŝi deziras tion aŭ ne — estos «mallaŭta nupto». Li ĝuste tiel diris tiam tiujn strangajn vortojn: «mallaŭta nupto» — kaj sendezire klarigis:

— Vi tute kaj por ĉiam al mi transloĝiĝos. Kaj homojn inviti — ne necesas. Ili drinkos, krios «amare!»(2) Vi estas mia edzino — kiun tio koncernas? Ĉu vi transloĝiĝos?

Ŝi kapjesis.

— Vi transloĝiĝos! — ankoraŭfoje diris li. — Transloĝiĝos, kaj ni komencos vivon. Sed bazitan sur nova, komunisma moralo. Sen teruraj antaŭjuĝoj de la pasinteco. Geedzeco estas amo, kaj sen amo geedzeco ne estas, sed estas nur sola hipokrita, burĝa bigoteco. Ĝis tiel nomataj prostituejoj.

— Kiaj ejoj? — demandis la juna Aglaja.

— Tion mi al vi poste, post la reveno, klarigos, — severe respondis la prezidanto de la gubernia ĈK Kondratjev. — Aŭskultu plu. Se vi ĉesos ami min — ne timu. Komencu novan vivon kun alia kamarado. Certe, tio por mi tute ne estos gaja donaceto. Sed nia nova socio ne toleros malegalan amon. Kaj kompaton en geedzeco ĝi same ne toleros. Tiel opinias mi, kaj ankaŭ kamarado Ĥolodilin, preleganto el «Politika klerigado» diris. Ĉu vi lin ne aŭdis?

— Ne, — kulpe respondis Aglaja, — ni havis lecionon pri mitrala pafado.

— Post la reveno mi skoldos vian militinstruktoron, — diris Kondratjev, — ĉiam li fuŝigas politikan klerigadon. Kaj nun plu...

Ili staris ĉe la betulo longe — li kun ledjako, pendanta sur la brako, kun maŭsero en flava skatolo sur la flanko, ŝi en robo, kudrita el gazo. Tio estis ŝia plej ĉefa, plej vera, plej bela robo. Ŝi mem farbis la gazon al intensa blua koloro, amelis ĝin kaj alkudris malgrandan blankan kolumeton. Kaj tia rezultis robo, ke ŝi eĉ ĝeniĝis eliri en ĝi publike, — probable, tio estis la plej bona robo en la urbo. Kaj Kondratjev rigardis al Aglaja Ustimenko mire kaj feliĉe, balancis la kapon kaj diris:

— Kiele! El kiu do ĝi estas ŝtofo?

La trajno foriris, kaj en la tago de reveno de Greĉjo Kondratjev Aglaja longe banadis sin en la varma rivero Unĉo, ploris kaj pensis: «Jen finiĝis via juneco, Aglaja, finiĝis via libero, nun ĝis la morto estos vi edziniĝinta virino. Ne simple virino — civitanino, tamen edziniĝinta...»

En sufoka antaŭfulmotondra krepusko ŝi kolektis sian pakon kaj venis al Kondratjev ĉi tien, en tiun ĉi dometon kun teraseto. Gregoro Romanoviĉ atendis ŝin, starante meze de la ĉambro, firme zonita, en soldata ĉemizo. Ĉio estis purigita, de sur la muro ien malproksimen rigardis Karlo Markso, sur ŝranketo apud mallarĝa lito kuŝis staketo da libroj, sur kartluda inkrustita tableto staris kraketanta kandelo. La okuloj de Kondratjev estis larĝe malfermitaj, kaj li rigardadis al Aglaja dum tuta ilia mallonga vivo, kiel al miraklo. Ŝi ne vidis la edzon murdita, ŝi estis tiam en tifo, kaj li restis por ŝi tia — staras kaj rigardas, timida kaj kvieta, aŭdiĝas, kiel ruliĝas tondro — ĉiam murmuras kaj ne povas bati.

— Nun aŭskultu pri nia komuna plua vivo, — iomete forturniĝinte, por ne vidi la infane simplaniman vizaĝon de Aglaja, ekparolis Kondratjev. — Mi en severa afero servas, min ĉiaj uloj penas ŝmiri, por la feran revolucian leĝecon detrui. Nenion, de neniu, neniam, Aglanjo, akceptu, neniamajn donacojn, nenion, forgesu! Kaj plue, en la gubernia ĈK ekzistas poroperacia faetono duĉevala. La ĉevaloj nemalbonas, ni ilin nutras, por ke ili aspektu bone. Por privataj necesoj ni ne veturas — ekskluzive por urĝaj aferoj. Se mi vidos vin en tiu nia faetono — mi vin malhonorigos, kie ajn tio okazu.

Kaj demandis:

— Ĉu vi ion por manĝi ne kunhavas?

En la vespero de ilia «mallaŭta nupto» ili manĝis malfreŝan panon de Aglaja kaj altrinkis ĝin per lakto. Kaj post ne pli ol duonjaro al kamarado Kondratjev alveturis la «operacia» faetono — la ĈK-anoj iris en distrikton por kapti murdiston, perfortulon kaj rabiston, eksan baronon Tadde. El tiu vojaĝo Greĉjo Kondratjev ne revenis: la rotestra adjutanto Tadde en la lasta batalo ĵetis sub sin kaj sub la prezidanton de la gubernia ĈK grenadon.

Post la ekzantema tifo Aglaja trovis sin vidvino. Por memoro pri la edzo oni donis al ŝi lian maŭseron kun donaca surskribo, kaj por omaĝi Kondratjev-on sendis la vidvinon al lernado. Ĝuste el tiu ĉi dometo kun betulo apud la barilpordo ŝi tiam forveturis en la mirindan Moskvon. Kaj neniam plu estis ĉi tie.

— Kiel do mi vivu? — mallaŭte demandis ŝi, apogiĝinte per la ŝultro sur la trunko de la betulo. — Kiele?

La vizaĝoj miksiĝis antaŭ ŝi — Greĉjo kaj Rodiono Metodjeviĉ. Kaj tiu mallonga feliĉa tempo miksiĝis kun la nuna. Ĉu kulpas ŝi antaŭ Kondratjev? Kiel demandi? Kiun? Kiu respondos?

El la stacidomo per aŭtomata telefono ŝi telefonis al Stepanov. Rodiono Metodjeviĉ, kvazaŭ li atendis, tuj respondis per raŭketa voĉo.

— Stepanov aŭskultas.

— Ni veturu kiam vi deziras, — nelaŭte diris Aglaja. — Mi povas ekferii almenaŭ sabate.

— Akceptite! — serioze, nehaste diris Stepanov. — Ĉio estos preparita.

Surmetinte la parolilon, li revenis en la manĝoĉambbron, kie estis kolere studanta Barbara, ekfumis cigaredon, iris el angulo en angulon kaj sciigis:

— Mi forveturas, Banjo.

— U hu, — respondis ŝi.

— Ne sola mi forveturas.

— Ĉu kun Aglaja Petrovna? — ne levante rigardon de lernolibro de geologio, demandis Barbara.

— Kun ŝi.

Banjo demetis la libron, leviĝis, aliris al la patro proksime, ĵetis la manojn sur lian kolon kaj trifoje firme kisis lian vangon.

Kaj sabate ili ĉiuj — Barbara, Vlaĉjo, Eŭgeno kun Iraida kaj Boĉjo Gubin — akompanis Aglaja-n kaj Rodionon Metodjeviĉ-on ĝis trajno al Soĉio(3). La vespero okazis printempa, jam tute varma, humida kaj malhela. La fenestro en la kupeo de hel-ĉokolad-kolora internacia vagono estis levita; tie, sur la tableto, kovrita per amelita tuketo, en bokalo staris helflavaj malgrandaj mimozoj. Kaj botelo da ĉampano staris apud la mimozoj.

— Se vojaĝi, tiam nur en internacia vagono, — diris Eŭgeno, kun sciavido enrigardante en la fenestron, — rigardu, kamaradoj, kiel ĉi tie ĉio estas racie kaj oportune organizita. Ne, burĝoj estis spertaj pri komforto.

Rodiono Metodjeviĉ, juniĝinta, en bone kudrita malhelblua uniforma tuniko kun oro sur la manikoj, en unu maldika danda ganto, staris sur la perono; Aglaja estis instruanta tra la fenestro — el la malgranda ĉambreto, plena de tapiŝetoj, tegoj, kupro kaj kristalo:

— Varmajn manĝaĵojn manĝu nepre kaj ĉiutage, ĉu vi aŭdas, Vladimiro? Ne pigru, komprenu: tio vere gravas por vi, vi estas maldika, dormas malmulte, estas elturmentita, kaj ankoraŭ la ŝtataj ekzamenoj. Aŭskultu, ja ne sufiĉas tio, ke vi mem studas, vi ankaŭ eterne al iu helpas. Necesas manĝi supon, ĉu vi aŭdas? Por vi najbarino Slepneva ĉion

aĉetados kaj kuirados, sed ne forgesu kaj ne plenŝtopu la stomakon per sola pano. Ĉu vi aŭdas?

— Vi, Barbara, povus prizorgi lin! — flustre diris Stepanov.

— Vladimiro, vi povas ĉiutage venadi al mi tagmanĝi! — proponis Gubin. — Mia panjo tre bone mastrumas.

— Ja li ankaŭ ĉe ni povas! — grandanime diris Eŭgeno. — Li donados sian kotizon, kaj en ordo.

Barbara silentis, mordante la lipojn: ŝi por li estas sur la tria loko aŭ eĉ sur la kvina — por tiu homo. Unue scienco, poste la instituto, poste pensoj, ideoj, libroj — ĉio ajn, kaj jam poste, en la plej libera tempo, — ŝi. En ripozo pro manko de okupiĝoj aŭ se estas neniu, kiu aŭskultus liajn rezonadojn.

Boĉjo Gubin prenis ŝian brakon, kaj ŝi ne deprenis ĝin: Vlado vidu. Sed li eĉ tion ne vidis. Li staris denove enpenŝiĝinta, kvazaŭ estis per si mem sur la perono. Pri kio li povas nun pensi? Ĉu pri ia cekumo?

— Ni ankoraŭ sukcesos trafi al kinejo! — flustre diris Boĉjo.

— Bone! — kapjesis ŝi.

— Nu, adiaŭ, fraĉjoj! — per streĉita voĉo diris Rodiono Metodjeviĉ. — Mi el la Nigra maro iros rekte al la Balta.

— A ha! — respondis Banjo.

La longdistanca trajno malrapide komencis trairi sian longan distancon. Vlačjo, atendante neniun, ekiris laŭ la perono al la elirejo sur la placon.

— Mi ne iros en kinejon! — diris Barbara.

— Kaj kien? — zorgeme demandis Boriso.

— Mi nenien iros. Mi laciĝis.

— Eble, ni trinkos ĉe vi teon?

— Kaj teon ni ne trinkos. Ja estis dirite: mi laciĝis.

Kaj Eŭgeno estis diranta al Iraida:

— Se lerte kaj saĝe kombini la personajn kaj la sociajn interesojn, se ne esti revulo, se ne stultumi, ne lamenti, ne enui kaj scipovi kompreni la cirkonstancojn, tiam aŭtomobilo, internacia vagono kaj varma maro povas iĝi sama ĉiutagaĵo, kiel nia avenkaĉo matene, ĉu vere, mia suno? Cetere, ĉu al vi ne ŝajnas, ke vi iomete subfalas? Ja eblas kaj rideti ĝustatempe, kaj esti vigla, kiam tio necesas, kaj vestiĝi pli elegante. Vizitu la panjon, kajolu, ŝi transkudros por vi la someran palton en tian longan ĵaketon. Tio nun estas moda.

— Al mi doloras la kapo, — diris Iraida.

— Al vi, suneto, ĉiam io doloras, — per malamanta voĉo, sed nelaŭte kaj, eblis eĉ pensi, karese respondis Eŭgeno. — Sed vi, ĝenerale, estas sana, kaj manĝas bone, kaj ĉio ĉe vi estas tute normala. Vi simple devas regi vin.

La longdistanca trajno tiutempe preteris stacion Kapeljuĥi. Rodiono Metodjeviĉ, starante en la koridoro, demetis la kaskedon, per blanka tuko forte viŝis la frunton. La vagonservistino, lerte renversante la divanon en la kupeo — kun la lito supren, demandis:

— Eble, civitanino deziras ŝanĝi la lokon, ĉi tie en najbara kupeo same veturas damo?

— Ne, la civitanino restos ĉi tie kun sia edzo! — firme, sen rideto respondis Stepanov. — Kaj la «damo» en la najbara veturos sola. Krome, damoj kaj civitaninoj estas malsamaj homoj. Ĉu vi ne konsentas, kamarado vagonservistino?

La vagonservistino ĵetis rigardon al la vizaĝo de Stepanov, ekvidis liajn mokajn okulojn, la ordenojn sur la brusto, la oron sur la manikoj kaj konfuziĝis. Kaj li karese petis:

— Ĉu vi povus alporti al ni teon, kara mastrino?

Aglaja sidis sur la seĝo, en la angulo de la kupeo, apoginte la kapon per la manoj, kiel hejme, tre pala, ridetis. En la fenestron blovis varma, humida vento el kampoj, odoranta je venanta aŭtuno, je amara lokomotiva fumo. La flavaj mimozoj estis balanciĝantaj sur la tablo.

— Kiu deziras sandviĉojn, pirogetojn, alkoholajn kaj senalkoholajn trinkaĵojn? — oni severe demandadis en la koridoro.

— Jen tiele, — diris Rodiono Metodjeviĉ, eksidante sur la randon de la divano kaj respektege karese kaj profunde fiksrigardante al la malhelaj, nekompreneblaj okuloj de Aglaja.

— Kiele — tiele? — interesiĝis ŝi.

Li silentis.

— Jen tiele, jen tiamaniere, — mokimitis Aglaja. — Ĉesu ĝeniĝi pri vi mem. Ne timu vortojn. Ekzistas vorto «amo». Vi amas min, mi ja komprenas. Ni jam ne estas junaj, ni scias valoron de vortoj. Diru al mi, ke vi min amas.

— Ke vi min amas, — fascinite, per sia obtuzeta voĉo diris Rodiono Metodjeviĉ.

— Diru: mi vin amas.

— Mi vin amas, Aglanjo, — diris li. — Ja mi eĉ ne sciis tiam, kio estas tio. Sed mi eĉ en Hispanio, kiam renkontiĝadis kun Atanzio, ĉiam pri vi parolis. Li divenis. Li diris: edziĝu al ŝi, Rodiono, al alia vi nun neniam edziĝos.

— Sed ĉu vi al mi edziĝis? — kun subrido demandis Aglaja.

— Kiel?

— Ja ĉu vi al mi diris, ke vi prenas min kiel edzinon?

— Sed ĉu mi ne diris? — miris li.

— Mi al vi, Rodiono, precize transdonos, kion vi al mi diris. Vi diris: «Aglaja, mi veturas al Soĉio, ĉu ni veturu kune?» Kaj poste aldonis: «Jen tiamaniere». Tial, kara, mi pri la edzineco eksciis nur el via konversacio kun la vagonservistino.

Ŝi facile leviĝis, eksidis apud li, ŝovis la manon sub lian kubuton kaj, alpremite la vizaĝon al lia ŝultro, plendis:

— Ne scipovas vi kun vortoj.

— Ne scipovas! — konfirmis li. — Sed vi ne ofendiĝu, Aglanjo. Mi homojn, kiuj scipovas kun vortoj, ne tiom timas, kiom ili estas iom klopodigaj. Jen la forpasinta Atanzio per kio ankoraŭ estis bona: superflujaj vortoj ne saltadis. Kaj ankaŭ vi silenti scipovas.

— Do, ĉu ni dum la tuta vivo tiel silentos?

— Ne, — firme, trankvile kaj karese diris Rodiono Metodjeviĉ. — Ni tutan nian vivon kiel necesas, homece travivos. Vi vidos.

Aglaja ankoraŭ pli dense alpremis al si lian kubuton.

— Pri kio vi pensas? — subite demandis li.

— Mi estas feliĉa, — kulpe respondis ŝi, — nur mi timas iomete, vi foriros en la maron...

— Kaj vi transloĝiĝos al Kronŝtadto aŭ al Oranienbaŭmo(4).

— Mi ne transloĝiĝos, — diris Aglaja. — Mi necesas ĉi tie. Kaj tie mi devos dungigi al ofico. Ne taŭgos, Rodiono. Sed ĉi tie mi vin eterne atendos. Eterne. Kaj ĉu vi scias, kio estas, kiam oni vin eterne atendas?

— Ne, mi ne scias.

— Jene! Nun vi scios.

Ŝi enpensiĝis. Rodiono Metodjeviĉ demandis: pri kio?

— Pri Vladeto, — diris Aglaja Petrovna. — Kiel li fartas tie sola?

1. Ermitejo — mondfama muzeo en Sankt-Peterburgo — Leningrado. La Rusa Muzeo — la plej granda kaj plena deponejo de la rusa belarto en la mondo. Katedralo Sankta Isaako

— unu el plej ampleksaj preĝejoj en Eŭropo, en la sovetia tempo en ĝi estis kontraŭreligia muzeo (interalie kun pendolo de Foucault).

2. Laŭ la rusa rito, en nupto gastoj krias «amare!» kaj la novgeedzoj interkisas, por «dolĉigi».

3. Soĉio — urbo ĉe la Nigra maro, riĉa je ripozlokoj.

4. Oranienbaŭmo (ekde 1948 — Lomonosov) — urbo apud Leningrado kaj Kronŝtadto (en la kontinento, malsame de Kronŝtadto — insulo).

Mirinda vi estas popolo!

Sed Vlaĉjo tiutempe estis tute ne sola. Ĉe li sidis deprimitaj kaj malĝojantaj Paĉo kaj Ogurcov. Antaŭ horo antaŭ la okuloj de ili ambaŭ mortis la kuracisto de la urba ambulanco Antono Romanoviĉ Mikeŝin, ĝuste tiu, kun kiu Vlaĉjo veturadis en la sanitara kaleŝo en la antaŭpasinta somero. Paĉo kaj Ogurcov deĵoris en la dua terapio, kiam en la akceptejon oni alveturigis Mikeŝin-on. Li estis ankoraŭ en konscio, rekonis ambaŭ studentojn, eĉ ion ŝercis, ke jen, rompis la ĉevalon krutaj vojoj, sed en la ĉambro lia farto malpliboniĝis, li ekmaltrankvilis, la konscio konfuziĝis, kaj en la krepusko la kara doktoro mortis.

— Necesas doni anoncon en la ĵurnalo, — diris Vlaĉjo, — la tuta urbo lin konis, al kiom da homoj li helpis! Ĉu vere, Paĉo?

Sed doni anoncon evidentiĝis ne tiom simpla afero. Unue, jam estis malfrue, kaj la ĉambro, en kiu oni akceptadis anoncojn, estis fermita. Kaj due, la sekretario de la redakcio de la «Unĉanska laboristo» — homo en bluzo, kun granda tondilo en la manoj kaj ial tre gaja — diris al la studentoj, ke la regiona gazeto ne povas informi pri ĉiuj mortoj, same kiel ne povas ĝojigi siajn legantojn per sciigoj pri ĉiuj naskiĝintaj civitanoj.

— Vi prefere ne spritu! — morne konsilis Paĉo. — Ni ĉi tien altreniĝis ne por gaji.

— Sed mi estas natura optimisto! — sciigis la sekretario. — Kaj krome, mi scias, ke ni estas mortemaj. Tiel do, karaj kamaradoj, mi per nenio povas helpi.

Ili devis atendi la redaktoron. La sekretario babiladis telefone, foriradis, revenadis, legadis humidan ĵurnalan gazetan folion, trinkis teon kun buterpano, la studentoj sidis sur malmola divaneto, silentis. Finfine, jam tute malfrue, venis la redaktoro — ĝuste tiu, kies subskribon Vlaĉjo vidis ĉiutage: «Responsa redaktoro M. S. Kuŝelev».

— Jes, mi vin aŭskultas, — diris M. S. Kuŝelev, kiam la tri studentoj ekstaris antaŭ lia grandega tablo.

Kaj aŭskultinte, li turnis la longharan kapon.

— Per nenio mi al vi, kamaradoj, povas helpi. Mi tre funebras, sed la forpasintan Mikeŝin-on mi ne konas.

— Mikeŝin savis centojn da homaj vivoj, se ne milojn, — ektondris Vlaĉjo. — Mikeŝin-on konas la tuta urbo, kaj estas tre malbone, ke vi, la redaktoro de la ĵurnalo, ne bonvolis lin koni. Sed tio estas via afero — ni bezonas anoncon.

— Anonco ne estos! — respondis M. S. Kuŝelev, enprofundiĝante en legadon de sama humida depreso, kian antaŭe legis la sekretario de la redakcio. — Kaj mi petas vin, kamaradoj, doni al mi eblon koncentriĝi — ĉe mi iras oficiala materialo.

Ili devis veturi hejmen al dekano Paŭlo Sergijeviĉ, poste en la klinikon al Postnikov, al loĝejoj de Ganiĉev kaj aliaj profesoroj, kaj, finfine, al Ĵovtjak. Genadio Tarasoviĉ, sidante sola en granda manĝoĉambro, estis manĝanta el kupronikela ujo bone odorantan manĝaĵon, altrinkanta ĝin per mineralakvo kaj leganta eksterlandan revuon kun titolo

«Porcelano kaj fajenco». Sur la tablo, pli malproksime de la manĝo, Vlaĉjo rimarkis kelkajn polvajn, evidente, ĵus malvolvitajn statuetojn, fendiĝintan kruĉon, kurban teleron kaj trinkpoteton.

— Ha, nia junularo! — ekkriis Ĵovtjak. — Mi tre ĝojas, tre ĝojas, saluton al junaj kamaradoj, bonan tagon, karaj, sidiĝu.

Kovrinte sian manĝaĵon per brilanta kovrilo, li eltiris el la ringo tuketon, viŝis la lipojn kaj ekparolis per sata bonanima tenoreto:

— Vi trovis min en maloftaj liberaj horoj. Kiel ĉiuj ni, mi havas kelkajn pasietojn. Hodiaŭ estas sukcesa tago, mi trovis ion — jen altrenis en mian neston. Mi kolektas malnovajn porcelanaĵojn kaj fajencaĵojn.

— Kiel? — ne komprenis nedivenema en tiaj demandoj Paĉo.

— Tre simple, kolego. Mi estas kolektisto de la plej pura akvo. Ekzistas, ekzemple, homoj, kiuj kolektas poŝtmarkojn, alumetskatolojn, iuj kolektas pentraĵojn, bronzaĵojn, monerojn...

— Ĉu tiuj, kiun monon akumulas? — denove ne komprenis Paĉo.

— Ne, karulo, ĉi tie estas pasio senkulpa, alta, platona — ili kolektas ne monon, sed monsignojn. Kaj mi kolektas porcelanaĵojn kaj fajencaĵojn pro beleco de formoj, arto, gracieco, senartifikeco de la malnovaj majstroj. Jen, ekzemple, figureto...

Per dikaj fingroj Ĵovtjak prenis de sur la tablo malgrandan, polvan, delonge ne lavitan statueton, blovis al ĝi, ekrigardis per feliĉaj okuloj kaj diris:

— La Mejsena fabriko, mezo de la dekoka jarcento. Ĉu vi vidas? Du Kupidetoj tenas kandeligon. Ĉe unu la mano estas forbatita iomete, ĉe la Kupideto, sed tio ne gravas, vere ne gravas. Sed kiaj pozoj, ĉu? Senartifikeco? Ĉu vi vidas, kia senartifikeco?

— Mi vidas senartifikecon! — kun streĉo en la voĉo diris Ogurcov.

— Kaj tio estas jam la imperiestra porcelana fabriko — flakoneto por parfumo. Kaj neforgesuminoj sur ĝi estas, unika ekzemplero...

Li ankoraŭ longe montradus siajn hodiaŭajn akiraĵojn, se Paĉo ne eltirus el la poŝo la nekrologon kaj ne etendus ĝin al Genadio Tarasoviĉ. Tiu momente iel enuiĝis, maĉis per la lipoj, ekdubis.

— Kial, esence, tiel solene? Eble, simple sciigon, ĉu? Mikeŝin, Mikeŝin... — diris li, rememorante, sed, verŝajne, ne sukcesinte rememori, kiu estis Mikeŝin, demandis: — Kie mi subskribu? Ĉu lasta? Ĉu post docentoj?

— Vi povas ankaŭ la unua! — severe diris Paĉo. — Jen ĉi tie, antaŭ Paŭlo Sergijeviĉ, tute lokiĝos via subskribo. Nur subskribu per malgrandaj literoj, ja por la tipografio ne gravas, ĉiuj nomoj estos presitaj tutegale per unu sama tiparo.

— Tio estas ĝusta! — konsentis Ĵovtjak kaj komencis peni enŝovi sian nomon la unua. Kaj sian titolon — profesoro — li same skribis.

Dum Genadio Tarasoviĉ legis kaj skribis, Paĉo kun Vlaĉjo kaj Ogurcov ĉirkaŭrigardis la manĝoĉambbron — bronzaĵojn, kristalaĵojn, vitroŝrankojn kaj ŝranketojn, en kiuj estis kolektitaj «objektoj de la pura pasio» de la profesoro — teleroj, servicoj, paŝtistoj kaj antikvaj, de lazura porcelano, pladoj, tasoj kaj tasetoj — oraj, bluaj, rozaj — multe da ĉio. Inter la ŝrankoj staris foteloj kaj divanoj, kovritaj per malnova brokaĵo, kaj sur la muroj pendis pentraĵoj, pentritaj per oleofarboj, en oraj kadroj — dikaj nudaj virinoj, ruĝvizaĝaĉa monaĥo, anĝeloj, flirtantaj en la lazura ĉielo.

— Nu, jene, — diris Genadio Tarasoviĉ, — mi ĉi tie forstrekis la vorton «neanstataŭigebla», estu simple — «perdo». Pli solide estos.

Paĉo kapjesis. Sur la strato li kolere rimarkis:

— Nemalbona pasieto, akaparis da fatraso je multaj miloj da rubloj. Mi memoras, mi elkulakigis unu tirĉevaliston, li tenis dek ses bovinojn, do lia edzino komencis al mi klarigi, ke li «bovinetojn vere ŝategas». Jen kia doktoro!

Ogurcov ne konsentis:

— Ne pravas vi, Paĉo. Li simple ne sian laboron en la vivo faras. Mi vidis en Moskvo tian vendejon — antikvaĵoj, ĉu? Jen, se li tie estus vendisto — tiam tio estus laŭ lia animo.

— Ĉu por utilo de la ŝtato? — demandis Paĉo. — Knabo vi ankoraŭ estas, jen kiu! Pasioj de civitanoj de tia tipo estas direktitaj precipe al kontentigo de apetitoj de sia poŝo, kredu min. Por «malfeliĉa tago» li kolektas, ĉar maltrankvilas vivi. Ne sian lokon li okupis, tial maltrankvilas.

La nekrologon kun «respektindaj» subskriboj la redaktoro M. S. Kuŝelev publikigis.

Oni enterigis Antonon Romanoviĉ-on en varma, tute somera mateno. Da homoj estis tridek-kvardek, ne pli, kaj ĝis la tombejo ĝisiris ne pli ol dek. Miĉjo Ŝervud, Svetlana, Alla Ŝerŝneva kaj Anjo estis nur ĉe elportado de la korpo, Eŭgeno trapasis duonvojon kaj forveturis en la urbon sur tramo. Blovis milda egala venteto, knaretadis neŝmiritaj aksoj de la blanka malnova funebra veturilo, la ĉevaloj same estis maljunaj, kun disbatitaj piedoj. Apud Vlaĉjo paŝis la barba koĉero de ambulanco — Snimŝĉikov, li estis kolere rakontanta:

— Nun mi en «Tirĉevala transportado» laboras, nia ambulanco transiris ekskluzive al aŭtomobiloj. Rapide ili, certe, veturas, sed ankaŭ enkotiĝas ofte. Mi pensas tiel, ke se nia mortinto plu en kaleŝo veturadus — li plu vivus. Sed jen aŭtomobilo — la aero, certe, estas venenita, kaj tial rezultis por kamarado Mikeŝin lasta komo...

Vlaĉjo ne aŭskultis, rigardis al la vidvino de Antono Romanoviĉ, kiel ŝi iris post la ĉerko — grizhariĝanta, maldika, mallonge tondita virino, iris sen ploro, rekta, eĉ severa. Sed ĉe la freŝa tombo ŝi subite malfortiĝis, ŝiaj kruroj fleksiĝis, kaj silente, sen ĝemo ŝi falis kun vizaĝo al la humida tero. La studentoj ĵetiĝis al ŝi, Postnikov ordone haltigis ilin:

— Ŝi kuŝu. Ne indas nun ŝin tuŝi.

Ogurcov snufis, forturniĝinte, la tombistoj, interparolante per krudaj voĉoj, kolektis la ŝpatojn, ŝnurojn, prepariĝis foriri. Iu el ili diris:

— Aldoni necesus, civitano kamarado, la grundon ni havas malfacilan...

Kaj denove estiĝis silento, nur alte sur betulo, en ties junaj folioj gaje kaj verve kantis iu birdo.

— Nu, bone, estu sana, — diris koĉero Snimŝĉikov. — Kiel oni diras, komence laboru, poste ripozu. Mi iros, rememoros la mortinton — kaj al la laboro.

Poste, kiam la vidvinon de Mikeŝin oni sukcesis sidigi sur fiakron, Postnikov, Vlaĉjo, Paĉo kaj Ogurcov ankoraŭfoje trairis la tombejon. Sur la tombo de Prov Jakovleviĉ Polunin nun kuŝis peza granita plato, kaj ĉe la piedoj kreskis maldika alta poplo. Kaj estis benketo, sur kiun ili triope eksidis, laciĝintaj kaj elturmentitaj dum tiuj ĉi tagoj. Kaj Postnikov foriris al la tombo de sia edzino.

— Ne estas skribite, ke profesoro, — diris Paĉo, pririgardante la platon. — Ĉu vi memoras, Ustimenko, kiel li ridis, ke en Germanio ekzistas rango de sekreta medicina konsilisto?

— Mi memoras, — respondis Vlaĉjo. — Mi pri li ĉion memoras. Mi memoras, kiel li subite ial koleriĝis kaj diris, ke homo povas esti profesoro kaj ĉe tio tute ne kuracisto.

Postnikov revenis ne baldaŭ, malgaja, silentema, viŝis per tuko la frunton, la lipharojn, same eksidis apud Vlaĉjo.

— Tiuj, al kiuj alveturas ambulanco, preskaŭ neniam interesiĝas pri familinomo de la kuracisto, nur se ili decidis plendi pri li, kio, kompreneble, same okazas sur nia planedo. Kaj se ĉio estas en ordo, se ĉio estas normala, do por kio, diru, scii la nomon de la homo, kiu ion «injektis», aŭ «donis gutojn», aŭ eĉ «distranĉis». Jen Ĉingis-Ĥanon ĉiuj konas; ankaŭ kuracisto, doktoro Guillotin, la scienca patro de gilotinado, estas konata, tamen, preskaŭ same, kiel iu doktoro Antoine Louis, kiu ekzerciĝis kun kadavroj en serĉado de plej bona senkapigado de mortkondamnitaj. Konas oni ankaŭ la plej grandan friponon de ĉiuj tempoj kaj popoloj — Talleyrand-on, oni scias pri Fouché, pri Gregoro Rasputin, oni interesiĝas pri Rothschild-oj, pri caroj kaj reĝoj, pri provokisto Azef(1), nu, kaj Mikeŝin... kion diri... estis tia ulo en okulvitroj, kaj nun li ne estas.

Li proksime kaj severe ekrigardis al la okuloj de Vlaĉjo kaj aldonis kun suspiro:

— Tiele, Ustimenko.

— Ne, ne tiele! — subite kaj malmilde diris Paĉo. — Ne konsentas mi kun vi, Ivano Demetrijeviĉ. Ĉio ĉi, certe, estis, sed tio ne devis esti! Kaj ne por tio ni prenis la potencon en niajn manojn, ne por tio ekzistas la bonegaj vortoj pri diktaturo de la proletaro, ne por tio ni, bolŝevistoj, komandas gazetaron, ke tiu putraĵo venenu la homan konscion. Kredu aŭ ne kredu, sed mi al vi ĵuras: venos tempo, kaj baldaŭ venos, kaj jam estas venanta, kaj

ĝi jam estas, kiam tiaj, kiel Mikeŝin, iĝos popolaj herooj. Ankoraŭ ne ĉiuj tion komprenas, sed komprenos, ni devigos kompreni, kaj vi ne afliktiĝu...

Li rompis sian parolon same subite, kiel komencis, kaj subite, konfuziĝinte, tuis. Ogurcov kaj Vlaĉjo silentis. Kaj Postnikov subite per neordinara por li gaja voĉo respondis:

— Aĥ, bolŝevistoj, bolŝevistoj, mirinda vi estas popolo! Ĉion bonan vi nepre efektivigos!

— Ne efektivigos, sed jam evektivigas! — morne respondis Paĉo. — Kaj efektivigis multon. Kaj kion ni en la estonteco faros, tion neniu eĉ songis.

— Malfacile estas al vi! — diris Postnikov.

— Ni ne plendas, tamen. Sed estus pli facile, se la intelektularo mem forigadus el sia medio tiajn profesorojn, kiel, ni supozu, via Genadio Tarasoviĉ. Estus multe pli facile.

Paĉo tiris supren la krurumojn de siaj rufiĝintaj botoj, strabis al Ivano Demetrijeviĉ kaj demandis:

— Ĉu vi ne ofendiĝis? Ja mi diris tutkore.

1. Charles Maurice de Talleyrand-Périgord (1754–1838) — franca politikisto kaj diplomato, okupinta postenon de ministro pri eksterlandaj aferoj ĉe tri reĝimoj, fama majstro de politika intrigo, kies nomo iĝis komuna por ruzeco, lerteco kaj senprincipeco. Joseph Fouché (1759–1820) — franca politika kaj ŝtata aganto, unue jakobeno, poste servanto de Napoleono, poste rojalisto. G. Rasputin (1869–1916) — kamparano, religia aganto kaj ĉarlatano, amiko de la cara familio, influinta la caran politikon. Rothschild-oj — dinastio de bankieroj. J. F. Azeff (1869—1918) — rusia revoluciisto-provokisto, unu el gvidantoj de la partio de eseroj (socialistoj-revoluciuloj) kaj samtempe sekreta laboranto de la cara polico, kiel estro de la batala organizo de la eseroj, organizis kelkajn sukcesajn teroragojn, samtempe, kiel agento de la polico, perfidis al la polico multajn revoluciulojn.

Ĉapitro dekdua

Ĵuro

Iel strange ĉio finiĝis, ofende strange. La rektoron, probable, vokis la estraro, aŭ al li tedis sidi en prezidantaro, ĉar li transdonis sian prezidadon al la dekano, kaj tiam parolpermeson petis Genadio Tarasoviĉ Ĵovtjak. Parolis li longe, bombaste kaj ree komparadis sian ŝatatan 1911-an jaron kun la nuna, poste listigadis «edukitojn de nia instituto, iĝintajn sciencaj laborantoj», poste nomadis instruistojn kaj forgesis nomi Polunin-on. El la aŭlo oni kriis:

— Kaj Prov Jakovleviĉ?

— Polunin-on nomu!

— Ni omaĝu memoron de Polunin!

— Mi nomis nur la nun vivantajn, — diris Ĵovtjak. — Kio koncernas profesoron Polunin, do mi kun plezuro proponos omaĝi lian karan memoron ĝuste per starado.

«Kun plezuro» sonis dubsence, tra la aŭlo trakuris rumoro. Genadio Tarasoviĉ, farinte konvenan al la okazo mienon, silente staris ĉe la katedro dum necesa tempo. Poste per modere malgaja voĉo li proponis:

— Mi petas sidiĝi!

Oni eksidis. Ĵovtjak ankoraŭ parolis ĉirkaŭ dek minutojn kaj foriris, akompanata per malmultaj aplaŭdoj. La dekano — la patro de Iraida — murmuris ion, diris, ke tempas fini. La rektoro plu ne revenadis, kaj li estis saĝa homo, kaj io simila ĉe li, certe, ne okazus. Eĉ diplomojn la dekano enmanigadis haste, konfuzante familinomojn kaj ŝercetante, kvankam ekzistas minutoj en la homa vivo, kiam ŝerci tute ne indas. Tiuj ŝercoj indignigis eĉ Eŭgenon. Tamen, kun la patro de Iraida li havis siajn malbonajn rilatojn.

— Permesu sur tio nian solenan kunsidon opinii fermita, — kartave diris Paŭlo Sergijeviĉ.
— Nun al la vivo, karaj junuloj!

— Hm-je-es, — diris Ogurcov, frotante la nukon. — Prave Petro la Unua notis: se servi — tiam ne kartavi, kaj se kartavi — tiam ne servi. Do, ĉu fino?

— Kial fino? — morne kontraŭdiris Ustimenko. — Tio estas nur komenco!

La aŭlo malpleniĝis. Onjo Sima, purigistino, bruante per benkoj, komencis lavi la plankon per ŝvabrilo. Paĉo sidis sur fenestrobreto, foliumante trivitan dikan kajeron.

— Jen mi trovis, — diris li, — ĉar kun ni oni agis malĝentile, ni mem diru ĵuron.

Anjo tuj ektimis. Ŝi estis diligenta knabino kaj tre malŝatis nekompreneblajn vortojn, akrajn frazojn, neatenditajn agojn.

— Novaĵoj! — levinte la brovojn, miris ŝi. — Kian tian ĵuron?

Paĉo pensis iom, suspiris, demandis:

— Ĉu vi eĉ ĵuri timas, Anjo? Ĉu vi pensas, ke ni estas framasonoj?

Anjo por ajna okazo svingis la manon kaj foriris el la aŭlo. Frapis ŝiaj kalkanumoj, odoris bona parfumo, kaj Anjo malaperis, laŭdante sin pro tio, ke ŝi, kiel ĉiam, evidentiĝis saĝulino.

— Jen ĉe mi antaŭlonge estas elskribite en la kajeron, — diris Maljunulo. — Ni, se la estraro ne elpensis, mem faru. Ĝi, certe, ĝenerale malnoviĝis, sed io en tio estas.

Desaltinte de la fenestrobreto, li ordonis per severa, komandanta voĉo:

— Ripetu post mi. Tio, vidu, estimataj kolegoj, estas malnova «fakultata promeso», onidire aprobita de la avo Hipokrato mem. Ripetu!

Kaj Paĉo komencis legi:

— «Akceptante kun profunda danko donatajn al mi de la scienco rajtojn de kuracisto kaj komprenante tutan gravecon de la devoj, metataj sur min per tiu titolo...»

— ...tiu titolo! — laŭte, per ekstremintaj voĉoj prononcis ĉiuj ses junaj kuracistoj.

— «...mi donas promeson dum tuta mia vivo per nenio rompi honoron de la stato, en kiun mi nun eniras...»

Ĉe Paĉo, ĉe Maljunulo Paĉo, la plej fera homo en la kurso, subite io pepis en la gorĝo, li viŝis larmon kaj transdonis la paperon al Ogurcov. Kaj onjo Sima, la purigistino, fama en la instituto pro sia malamo al studentoj, jam estis puŝanta iliajn piedojn per la ŝvabrilo kaj koleris:

— Foriru de ĉi tie, kiom necesas peti...

— Huŝ! — per furioza voĉo kriis Maljunulo. Sed la humoro jam estis rompita, la Hipokraton ĵuron neniu deziris legi.

— Bone, fino! — diris Paĉo. — Ni opiniu la incidenton elperĉita(1). Kiam mi elkreskos granda, mi rememoros la pasiigan kaj kortuŝan bildon de nia lernofino. Se vivus Polunin, li al ili montrus.

— Ĉu rilate de trifingra fajfo, kiel esprimis kamarado Majakovskij? — demandis Ogurcov.

— Ankoraŭ ŝi per ŝvabrilo la piedojn batas! — plende diris Maljunulo. — Mi estas ne hunda vosto, mi estas kuracisto kun diplomo, mi povas montri!

Sur la ŝtuparo ĉiuj jam ekridis.

En la parkon Vlaĉjo iris sola. Kaj ne por adiaŭi la domojn de la klinikoj — li estis neniom sentimentala, — sed simple por sidi iomete kaj rekonsciiĝi. Ja li tre laciĝis dum tiuj ĉi tagoj. Sed tuj kiam li turnis sin al la acera aleo, li renkontis Ganiĉev-on. Preteriri estis jam neeble, kaj konversacii li tre ne deziris, des pli, ke Vlaĉjo bonege sciis, pri kio parolos la patologo.

— Ĉu vi ricevis diplomon?

— Ricevis.

— Ĉu ĉio estis bela?

— Kiel en fabelo, — malgaje diris Vlaĉjo.

— En nia instituto oni tion scipovas! — konsentis Ganiĉev. — Kraĉi en la animon en la plej bona tago de la vivo de junulo — pri tio ili estas majstroj.

— Kaj vi? — neatendite malĝentilis Vlaĉjo.

— Kio mi?

— Kaj vi kial tie ne estis? Vin oni timas kaj estimas. Kun vi oni al neniu kraĉus en la animon. Kial do vi sidas ĉi tie sur benko?

— Aŭskultu, Ustimenko! — ekkoleris Ganiĉev. — Ĉu vi komprenas, kion vi diras? Mi estas maljuna homo, mi laciĝis, tie estas sufoke...

— Polunin kun lia malsana koro tie nepre estus, — bruske interrompis Ganiĉev-on Vlaĉjo. — Kaj pri maljuneco kaj laco, pardonu, sed al mi tion aŭskulti estas malgrable, Teodoro Vladimiroviĉ. Ĉu vi memoras, kiel Polunin diris, ke la plej granda malamiko de la scienco, progreso, civilizo kaj simple de la kuracista metio estas malvigleco. Kaj nun vi, amiko de Polunin, predikas ĝuste tiun malviglecon. Ah, por kio ja mi...

Li svingis la manon.

— Bone, diablo vin prenu, — per kulpa, sed ofendita voĉo diris Ganiĉev. — Junularo estas senkompata popolo.

— Kaj ĉu vi kompaton bezonas? Ĉu ne tro frue?

Nun ili rigardis en la okulojn unu de la alia.

— Via fajrobrigada maljunulo Skripnjuk, pri kiu vi tiel kortuŝe rakontis al mi, — diris Vlaĉjo, — kompaton, verŝajne, ne petis. Kaj ne pri tio mi diras, — kun sopiro kaj doloro ekparolis li, — kredo, ne ofendiĝu, sed pri alio — kial tiom multaj homoj juĝas, koleras, sed mem sidas jen sur benko, anstataŭ ol lukti kontraŭ tio, pri kio ili koleras kaj kion juĝas? Klarigu al mi.

Liaj malgajaj okuloj atente fiksrigardis al la okuloj de Ganiĉev. Kaj Teodoro Vladimiroviĉ ne eltenis, forturnis sin...

— Finfine, vi pravas, — diris li milde, — ne en ĉio, certe, sed en kelkaj detaloj. Tamen, mi vin haltigis ne por ekscii vian opinion pri mia persono. Mi bezonas respondon: ĉu vi restas en mia katedro aŭ ne.

— Certe, ne!

— Bonege! Nu, kaj se Polunin estus viva, ĉu vi restus ĉe li?

— Ankaŭ ĉe li mi ne restus, — pensinte, respondis Ustimenko. — Post ĉirkaŭ kvin jaroj mi, eble, al li venus...

— Ĉu vi bonvolus?

— Bonvolus.

— Sed kial?

— Kaj vi, kaj li instruis nin pri alio.

— Nin! — ekkriis Ganiĉev. — Vin en la larĝa senco, sed ne vin persone.

— Sergio Ivanoviĉ Spasokukockij estis siatempe zemstva kuracisto, — kolere ŝirante la vortojn, ekparolis Vlaĉjo, — kaj vi mem al ni pri li rakontis. Kaj vi mem pruvadis, ke la profundaj praktikaj radikoj de liaj sciencaj streboj kreskas ankaŭ ĝis nun el tiu tempo mem, kiam li estis zemstva kuracisto. Ĝuste vi al ni parolis pri multfaceteco de sciencaj interesoj de Spasokukockij, pri profundeco de penetro en la esencon de la problemo — ha, por kio mi al vi viajn vortojn ripetas...

— La scienco, — per teda voĉo ekparolis Ganiĉev, sed Vlaĉjo ne aŭskultis lin: li komprenis, ke Teodoro Vladimiroviĉ deziras al li bonon, sed ankaŭ deziras por si disĉiplon. Sed li, Ustimenko, ne deziris esti ies disĉiplo, li deziris fari aferon.

Kaj, ne aŭskultante, li atendis, ĝis findiros Ganiĉev, ĝuis kvieton, tion, ke hodiaŭ ne necesas ien hasti, varman, irizan, aroman lumon de sunmakuloj, ĝojis, rigardante al ridinda, kalva batalema pasero, kun la flanko antaŭen ofensivanta al tuta aro de siaj fratoj-paseroj.

— Kaj ĉio ĉi por tio, ke poste mi de vi petu temon por disertaĵo? — demandis Ustimenko, kiam Ganiĉev finis sian parolon.

— Sed vi ja ne petos! Vi mem ĝin trovos!

— Por kio do mi trovu, Teodoro Vladimiroviĉ, se mi havas por tio nenian internan bezonon. Spasokukockij por skeleta etendado memstare faris krampon kun aletŝraŭbingoj de sketiloj kaj spokoj el fortepiana kordo. Mi ne scias — ĉu tio estas sciencan agado aŭ ne, sed ĝin diktis viva bezono de la afero, sed ne deziro havi sciencan titolon. Aŭ la lavado de la manoj per amoniako, aŭ la kanaleta pinĉilo por stomako, aŭ, finfine, la demandoj de sanga transfuzo. Kaj tio, kio estas farata sub lia gvido, iras el postuloj de la vivo de la kliniko, kaj la kliniko ĉe li ĉiam estas ligita kun la juneco, kun la zemstva malsanulejo.

Ĉu mi malpravas? Aŭ prenu Pirogov-on. Ĉiuj scias, ke ili malmilde rilatis al ĉiaj trudaj disertajoj kaj al sciencistoj-homunkuloj. Kaj Rudnev — tre facile kaj afable. Do mi persone estas por Pirogov. Ne necesas multobligi artefaritajn sciencajn agantojn. Tio estas kaj multekosta, kaj al la scienco malutila, kaj al la afero ne helpas. Tiel mi persone opinias kaj pensas.

— Sed kiu vi estas, por opinii aŭ ne opinii, persone pensi aŭ persone ne pensi! — tute koleriĝis kaj ĉagreniĝis Ganiĉev. — Kiu vi estas, klarigu al mi?

— Diplomita kuracisto.

— Malmodereste, Ustimenko.

— Sed kial mi devas pensi, ke modesteco en mia laboro estas bona afero? Jen mi veturos en sovaĝejon, en izolejon, kaj estos ĝis tio modesta, ke pro ĉiu kazo per sanitara aviadilaro vokos konsilanton. Ĉu tiel?

Ganiĉev tiris sin, oscedis, suspiris:

— Ho dio!

— Ĉu vi laciĝis pro mi? — komplate demandis Vlaĉjo.

— Ne laciĝis, sed ĉio estas iel neordinare stulta. Vi ja estas talenta homo.

— Ja mi scias! — ekkriis Vlaĉjo. — Mi pri tio neniom dubas, alie mi forlasus la instituton, ĉar kaj vi, kaj Polunin, kaj Postnikov instruis nin pri tio, ke kuracisto devas esti ne nur scianta, sed ankaŭ talenta. Kaj mi deziras esti kuracisto.

— Nu bone, foriraĉu, — diris Ganiĉev, — mi tutegale vin premos laŭ la komsomola linio.

Kaj vere premis.

1. Proksimuma citaĵo de kalemburo el unu el la lastaj versaĵoj de V. Majakovskij: «elperĉita» anstataŭ «elĉerpita».

Al Zatiŝuĥi!

Nur post kelkaj tagoj da persistaj bataloj Vlaĉjo sukcesis akiri nomumon al vilaĝo Zatiŝuĥi, je ducent kilometroj for de la fervojo.

— Kaj ankoraŭ sur pramo transriveriĝi necesas! — volupte promesis Ganiĉev.

— Mi transriveriĝos! — respondis Vlaĉjo.

Ĝenerale, al li estis agrable, ke pro li okazas tia tumulto en la instituto. Paĉo same «nomumiĝis» al malproksima vilaĝa malsanulejo, Ogurcov forveturis al Kamenka, sed multaj ankoraŭ restis, iradis al la estraro, veturadis al Moskvo kun leteroj.

Sur la mapo de la regiono Vlaĉjo sian Zatiŝuĥi-n ne trovis. Elveturi li devis post semajno. Onklino Aglaja aŭskultis Vlaĉjan rakonton pri lia estonteco sen ajna ĝojo.

— Do ĉu vi veturos? — demandis ŝi.

— Veturos.

— Sed tie ja ne estas malsanulejo?

— Estas ambulatorio. Malsanulejon mi konstruos.

— Ĉu vi mem?

— Mi mem.

— Kaj ĉu vin oni instruis konstrui?

— Kaj ĉu vin, eksan lavistinon, oni instruis regi ŝtaton?

— Nu, la ŝtaton mi ne regas.

— Nu, kaj mi mem persone konstrui ne devos. Mi regos la konstruadon kaj donados gvidajn indikojn.

Aglaja suspiris.

Vlaĉjo rigardis al ŝi malmilde — kontraŭdiri al li ne indis.

«Ŝatas mi tiujn parolojn pri tio, ke nia junularo estas malbona!» — pensis Aglaja kaj, ankoraŭfoje suspirinte, iris aĉeti por Vlaĉjo altajn botojn, peltjakon, peltĉapelon, feltbotojn. Kaj Vlaĉjo, kvazaŭ sobriĝinte, teruriĝis. «Kio pri Banjo? Kiel nun estos? Ja tio signifas — tute sen ŝi? Nun, kiam ĉiuminute necesas konsiliĝi kun ŝi, nun, kiam ĉio komenciĝas denove? Kiele do?» — perplekse kaj sopire pensis li, ne trovante por si lokon hejme.

Kaj li kuris al Stepanov-oj.

— Saluteton! — diris al li Eŭgeno, malferminte la pordon. — Eniru, Herr Professor(1). Estas kelkaj treege simpatiaj novaĵetoj...

Pro varmega vetero Eŭgeno estis en mallonga pantalono, kiun al ŝi kudris Valentena Andrejevna, la panjo, el speciala ŝtofo. Tiu pantalono nomiĝis ne pantalono, sed ial «ŝorto». Sur liaj haroj estis la reto, kaj fumis li nun pipon, donacitan de Daĉjo, kun kiu Eŭgeno post vico de grandaj kolizioj estigis kvankam iom ironiajn, sed, ĝenerale, kamaradajn rilatojn.

Barbara same estis hejme; duonkuŝante sur la divano, ŝi legis versaĵojn. «Antologio» — estis ore skribite sur la bindaĵo, kaj avo Metodo estis kuiranta kvassupon.

— Ĝuste al tagmanĝo mem, — dubsence diris li. — Kvassupon vi manĝos, knabo...

— Pro kio vi estas ĉagrenita? — demandis Vlaĉjo Barbara-n.

— Kaj vi kiel pensas? — kolere respondis ŝi kaj foriris el la ĉambro.

— Tiele, kara amiko! — frapante sin per la polmoj al la femuroj, diris Eŭgeno. — Se mia kara Iraida ne forlasus min pro la somerdomo kaj la infano, mi, eble, tute freneziĝus.

Li ĵetadis misterajn rigardojn al Vlaĉjo.

— Do, kiajn vi havas novaĵojn? — sombre interesiĝis Ustimenko.

— Kaj mi, Herr Doktor, kaj vi.

Tuta lia aspekto esprimis kontentecon pri si mem, pri sia ŝorto, pri siaj mallongaj fortikaj kruroj, pri siaj kvankam iomete grasetaj, tamen muskoloj, pri la farto, sano, proksima estonteco, pri la kvassupo, kiun li manĝos.

— Do, al Zতিরুহী ni ne veturas.

— Kiele?

— Tiele, Vladimiro Atanazijeviĉ. La urba departemento pri sanprotektado direktis al respektivaj organizaĵoj postulon pri du specialistoj persone: vi laboros kiel asistanto en la unua urba malsanulejo «Pariza Komunumo», kaj mi, estante sanitara kuracisto, iras en la aparaton de la departemento. Kiele?

Vlaĉjo morne silentis.

Knaris la pordo — ĉe la lintelo haltis Barbara en alia, freŝa, blanka robo.

— «Kaj sur vizaĝo lia alta ne reflektiĝis emoci!»(2) — deklamis Eŭgeno. — Vi kvazaŭe eĉ malkontentas, kamarado estonta asistanto? Aŭ vi opinias, ke filo de la homo, heroe oferinta sian vivon por libero de Hispanio, devas veturi al Zতিরুহী, kaj Anjo, Svetlana, Alla kaj nia diligenta Miĉjo aranĝos sin en urboj?

Vlaĉjo sidis, mallevente la kapon, ne rigardante al Eŭgeno. Kaj tiu tute pasiiĝis, tre bruis, komencis eĉ krieti.

— Por mi en ĉeesto de Barbara estas ĝene disvolvi tiun temon, — estis parolanta Eŭgeno, — esence, tio estas eĉ ne tute dece, tamen ja kun tiaj, kiel vi, oni devas: pensu, vi, sankta simpleco aŭ io pli malbona, sed pensu — en Zaturuĥi ne estas eĉ klubo, ĉu vere?

— Ne estas! — kapjesis Vlaĉjo.

— Kaj Domo de kulturo, kompreneble, ne estas, kaj teatra rondeto, kaj spektakloj. Ĉu estas ĉio ĉi aŭ, krom via ambulatorio, tie oni povas kalkuli pri nenio?

— Sed li, probable, eĉ ne interesiĝis! — kriis Barbara. — Por kio tiu granda homo bezonas tiajn detalojn?

— Rigardu, al kiu ŝi similas! — diris Eŭgeno kaj metis la manon sur la ŝultron de Banjo. — Rigardu atente! Vian feran koron per nenio eblas tuŝi, vi fajfas, vi estas okupita nur pri vi mem, pri via «interna mondo», kiel patose vin senkulpigas Barbara, sed min vi ne trompos. Se vi havas aferon sur la tero kaj alvokiĝon al tiu afero, do ankaŭ ŝi havas kaj aferon, kaj alvokiĝon. Egoismo estas sankta afero, sed nur ĝis tiam, kiam egoisto komencas iri sur kadavroj. Kaj vi, kiom mi komprenas, estas ne tiom simpla. Vi, probable, estas la plej saĝa en nia kurso, vi nur aspektas kiel ŝafo. Kaj via idea veturo al Zaturuĥi — tio estas komenco de kariero, jes, jes, ne okulumu al mi, tio estas komenco de granda vojo de «kampara doktoro». Vi de la malsupro mem deziras komenci, ne perdante tempon al adaptiĝo en la urbo, vi tie du jarojn pasigos, tamen revenos kiel mastro kaj komencos leviĝi. Sed ŝi dum tiuj du jaroj kun vi, ŝi, Barbara, pereos en la sovaĝejo... Ŝia...

— Ĉesu! — petis Barbara.

— Ŝia talento malaperos! — ekkriis Eŭgeĉjo. — Kaj kiu responsos pri ĉio ĉi? Kiu? Ĉu vi ne komprenas, kian krimon vi faras pro viaj egoismaj konsideroj kaj kalkuloj? Ĉu vere...

— Bone, sufiĉas, — diris Ustimenko, leviĝante kaj kun kurba, falsa rideto fiksrigardante al Barbara. — Mi jam delonge asertadis, ke vi ĉiuj estas unu familio — kaj via Valentena Andrejevna, kaj via Daĉjo, kaj vi kun Eŭgeno. Fiulo, Eŭgeĉjo, ankaŭ tial estas fiulo, ke li en tute ĉiuj homoj suspektas kaŝitan fiulon. Jen vi hodiaŭ uzis la vorton «kariero», ĝi restu sur via konscienco, sed vi, vi, Banjo, kial do vi silentis?

Liaj lipoj infanece ekstremis, sed li momente ekregis sin kaj ekparolis pli mallaŭte, per neatendite trankvila voĉo:

— Do mi al vi diros, kial vi silentis. Vi tial ne respondis al via fraĉjo, ke vi mem tiel rezonas en profundo de la animo. Kaj se vi tiel rezonas, do por kio vi min bezonas? Por kio min — fiulon kaj konformiston, kalkulintan sian vivon anticipe laŭ karieraj konsideroj? Ĉu vi vivon de fiulo deziras kun mi dividi? Ĉu en suferoj de fiulo vi deziras partopreni? Sed ja mi, Banjo, ne estas tiu. Kaj vi ne povas tion ne kompreni. Vi eĉ komprenas, sed Eŭgeno estas pli forta, via panjo estas pli forta, kaj jen nun vi al mi kredas kaj komprenas min, mi ja vidas, kaj iom poste ili al vi ĉion klarigos el sia vidpunkto, kaj ĉio estos ekstere neordinare simila, tamen tio estos ne pri mi kaj ne pri aliaj tiaj, kiel mi, tio estos pri Eŭgeĉjo. Sed ĉu vi ĉiuj pensas, ke la mondo estas loĝata de Eŭgeĉjoj?

Malvero! Kaj ne ploru, Banjo, tio nun jam tute ne konvenas, mi vin neniom ofendas, mi diras tion, kion mi pensas; tiu interparolo, certe, estas la lasta, kaj vi ambaŭ devas ja scii, kion mi pensas. Tamen, eble eĉ ne devas. Kaj plej probable eĉ ne devas. Kaj entute tio estas absurdo — pri si mem paroli, sin pravigi, pruvi. Klaras, mi ripetas, nur unu afero klaras, Banjo, ke se vi kun li konsentis kaj silentis...

— Mi ne konsentis, — diris Banjo. — Mi nur en tio...

— Kaj por mi eĉ en tio — multas! — respondis Ustimenko. — Vian geologion vi forlasis, lernas vi nur formale — do, vi direktis vian vivon flanken, aŭskultas kretenojn, kiuj flustras al vi pri via kvazaŭa talento, sed talenton, Banjo, vi ne havas, vi havas nur kelkajn simiajn kapablojn, sed tio taŭgas por hejma amikvespero, sed ne por afero, ne por laboro, ne por devo...

— Mi ne komprenas, por kio vi aŭskultu tiun galimation? — demandis Eŭgeno, bruligante la pipon, donacitan de Daĉjo. — Tio ja, finfine, estas ofenda!

— Ĉio ĉi estas tre amara, — proksime alirinte al Banjo, preskaŭ flustre diris Vlaĉjo. — Tio estas amara, kaj, verŝajne, mi ne havis pli aĉan tagon en la vivo, sed nenio fareblas. Ĝis revido!

— Ĝis revido! — diris ŝi, levante al li la rigardon. Sed li intence forturnis la okulojn, ĉar estis malfacile vidi tiun malfeliĉon en la ankoraŭ infanaj okuloj de Banjo.

La avo elŝoviĝis el al kuirĉambro, ordonis primeti la tablon «por kvassupo».

— Nu do, saluteton! — kriis Eŭgeno al la dorso de Vlaĉjo.

— Bruto! — tra la dentoj diris al la frato Barbara.

Vlaĉjon ŝi kuratingis, kiam li estis leviĝanta sur traman placeton. Li eĉ kvazaŭ ne miris, aŭdinte ŝian voĉon. La tramo skuiĝadis kaj tremis sur juntoj kaj turno. Vlaĉjo, rigardante flanken, super la eta Banja orelo kun orelornamaĵo, diris:

— Vi veturos en Moskvon aŭ en alian grandan urbon, studentigo, eble, al teatra altlernejo, ekbrilos lumoj de scenejo, oni alportos florojn, kio tie ankoraŭ okazas? Mi evidentiĝos, por ĉies feliĉo, malprava. Sed tiam des pli, por kio vi bezonas Zতিরুহী-n? La plej ĉefa, pri kio nun temas, — ni malsame rilatas al la vivo, kaj kvankam estis tempo, kiam vi min kvazaŭe komprenis, do tiam vi tute min ne komprenis, sed estis infana ludo pri kompreno. Ĉu tio estas malvero?

— Vlaĉjo, — diris ŝi.

— Adiaŭ, Banjo! — respondis li. — Adiaŭ! Se vi havos liberan tempon — skribu. Mi respondos. Sed plie ni ne daŭrigu tiun ĉi funebraĵon...

Dum veturado li desaltis de sur la tramo, kuris apud la vagono kelkajn metrojn kaj tuj forturnis sin. Tia li estis homo — forturniĝadis eĉ en tiuj okazoj, kiam li estis malprava.

«Probable, en mia stato endas ebriiĝi! — pensis Vlaĉjo, ekvidinte ŝildon kun botelo kaj biera kruĉo. — Aŭ komenci fumi!» Sed li tuj forgesis pri tiuj pensoj, subpremita de obtuza malfeliĉo.

1. Sinjoro profesoro (germane).
2. El poemo de M. Lermontov «Demono» (1838).

Adiaŭ, Banjo!

Dum kelkaj tagoj li nenien eliradis, kuŝadis en sia nesto, pensadis, nokte ne povis dormi. Dufoje li turnis la telefonan krandon, por telefoni al Banjo, sed tamen ne telefonis. Kaj foje en varmega tagmezo oni alportis al li grandan koverton kun sep sigeloj el Moskvo, el la popolkomisarejo. Subskribi pri ricevo de la koverto li devis dufoje, kaj ne per kraĵono, sed per inko.

En la koverto estis granda papero, en kiu estis dirite, ke Ustimenko Vladimiro Atanazijeviĉ devas senprokraste veturi en Moskvon por dispono de la Popolkomisarejo pri sanprotektado al kamarado Usolcev. Al la granda papero estis aldonita letereto de Bogoslovskij. Nikolao Eŭgenjeviĉ skribis, ke «laŭ via kaj mia interkonsento» li rekomendas Vlaĉjon al k-do Usolcev por plenumo de tiu responsa, grava kaj interesa laboro, pri kiu ili, tio estas Vlaĉjo kaj Nikolao Eŭgenjeviĉ, «konversaciis sur la albordigejo en Nigra Ravino». La letereto estis datita ankoraŭ per la naŭa majo de la nuna jaro.

Vespere al Vlaĉjo hejmen venis duope Postnikov kaj Ganiĉev. Aglaja Petrovna estis metanta Vlaĉjajn aĵojn en valizon. Vlaĉjo fosis en libroj.

— Kien li intencas vojaĝi? — ruze mallarĝigante la okulojn, demandis Teodoro Vladimiroviĉ.

— Jen, mi tian aĵon ricevis, — respondis Ustimenko, montrante la koverton el la popokomisarejo. — Mi ne povas kompreni, en kio estas la afero.

— La afero estas nekomplika, — respondis Ivano Demetrijeviĉ. — Eksterlando.

— Kia eksterlando? — svingis la manojn Aglaja. — La knabo estas ankoraŭ tute ne adaptita, kaj tie...

— La knabo estas neadaptita, sed komprenema! — glatigante siajn lipharojn, diris Postnikov. — Kaj fidi lin eblas. Tial tri homoj lin rekomendis — Bogoslovskij, kiu tie jam laboras, profesoro Ganiĉev, kiu deziris fari el Ustimenko patologon, kaj mi, kiu vidas en via nevo nemalbonan, certe, post ioma tempo, praktikan kirurgon. Usolcev, subskribinta la leteron, siatempe estis nia disĉiplo kaj, okazas, konsiliĝas kun ni... Mi esperas, ĉio estas komprenebla?

— Kaj kia eksterlando? — demandis Vlaĉjo.

— Ĉiuokaze, ne Parizo, — respondis Ganiĉev. — Mi supozas — Azio, kaj malfacila. Ĉu por vi konvenas?

Por adiaŭo ili trinkis ĉampanon. Vlaĉjo estis kaj malgaja, kaj distrita, Postnikov silentis, Ganiĉev, etendante al Vlaĉjo la manon, diris:

— Nu, sukceson. Skribu el tie. Kaj kredo, karulo, mi bedaŭras, sincere bedaŭras, ke vi ne restis kun mi.

En la vagonon Aglaja eniris kune kun Vlaĉjo.

— Bone satdormu dum la vojo, — petis ŝi, — tute elturmentita knabo iĝis, al ikono similas, sed ne al homo.

Pli ol diurnon Vlaĉjo tradormis. Poste li formanĝis tuj ĉiujn preparitajn de la onklino buterpanojn, bulkon kun marcipano, kvar kuiritajn ovojn kaj ree kuŝiĝis dormi: li satdormadis por tuta tiu tempo, vidis neniam songojn, sed ankaŭ ne sentis ĝojon, definitive vekiginte. Io tre kara, tre ĉefa kaj treege grava en lia vivo por ĉiam forpasis.

En Moskvo en la stacidomo li razis kaj tondis sin, purigis la ŝuojn ĉe knabo-ŝupurigisto, aĉetis por ajna okazo skatolon da cigaredoj kaj ekveturis al kamarado Usolcev. Li estis akceptita tuj. La eksa disĉiplo de Ganiĉev evidentiĝis diketa homo, aĝa ĉirkaŭ tridek kvin, kun simpla kaj krudeta vizaĝo de soldato, tondita maŝine, en ĉemizo de kruda tolo.

— Ni pensas direkti vin eksterlanden, en la N-an respublikon, — diris Usolcev, rapide kaj neafable palpante per la okuloj la vizaĝon de Vlaĉjo. — Ni esperas, ke vi pravigos la donitan al vi konfidon kaj aplikos ĉiujn fortojn por tio, ke poste oni vin tie rememoru nur per bonaj vortoj. Kaj vin, kaj, sekve, tiun landon, en kiu vi ricevis edukon kaj kiu formis vin, kiel civitanon...

Usolcev parolis per ŝablonaj oficaĵaj vortoj, sed lia voĉo ĉe tio estis tute ne ofica kaj la okuloj iĝis neatendite gajaj.

— Ĉu cigaredeton vi ne havas? — demandis li subite.

Vlaĉjo memoris, ke li aĉetis skatolon da cigaredoj, sed respondis, ke li ne fumas: estis malagrabla pensi — jen li aĉetis cigaredojn kaj komplezis al estro.

— La eksterlando estas tute ne tia, kia ni ĝin imagas, — daŭrigis Usolcev. — Koktelhalon vi tie ne trovos, kinejon apenaŭ, sed ŝamanoj kaj diversa internacia kanajlaro abundas. Vivos vi treege malfacile, laboros same tre nefacile. Helpantojn en la senco de suba medicina personaro vi tie ne trovos ĝis tiam, kiam vi pruvos, ke vi kuracas pli bone, ol ŝamanoj, kaj kiam, sekve, tieaj kamaradoj deziros al vi helpi, lerninte de vi mem.

Li rigardis al Vlaĉjo atente, ne palpebrumante, atendis.

— Ĉu vi decidis?

— Decidis.

— Kion do vi decidis?

— Mi veturos.

— Ĉu vi ne timos? Ne skribos al panjo kaj paĉjo — prenu min el ĉi tie? Pripensu, vi ja estas tre juna.

— Mi ne havas panjon kaj paĉjon, — seke respondis Vlaĉjo. — Kaj kio koncernas mian junecon, do mi estas kuracisto, la cetero havas nenan signifon.

— Do, aranĝu la formalaĵojn! — diris Usolcev. — La daŭro de la kontrakto estas tri jaroj.

La formalajtoj estis aranĝataj sufiĉe longe, sed multe pli da tempo, energio kaj fortoj bezonis Ustimenko por aranĝi sin mem por tiu malfacila vojaĝo. Kaj kiam kaj kirurgiaj ilaroj, kaj medikamentoj, kaj libroj, kaj vestaĵoj estis aĉetitaj, tiam da ĉio ĉi evidentiĝis tiom multe, ke Vlaĉjo tute ne havis kie turniĝi en la malgranda ĉambro de la ĵus konstruita komforta gastejo «Moskvo».

Por akompani la nevon antaŭ la vojaĝo eksterlanden alveturis onklino Aglaja, kaj el Kronŝtadto, kvazaŭ eĉ hazarde, subite aperis Rodiono Metodjeviĉ. Nun li estis jam veselkapitano, ĝoje plendis, ke li estas okupita dum tuta diurno, kaj petis Vlaĉjon, ke tiu persvadu la obstinan onklinon transloĝiĝi al la bonega urbo Leningrado aŭ al Oranienbaŭmo, se ŝi timas loĝi sur insulo. Sed Aglaja ridis, kaj Vlaĉjo vidis, kiel ŝi kaŝe kisas la grizharan tempion de la edzo. Por Vlaĉjo Stepanov alveturigis donacon — radiricevilon kaj rezervon da anodaj sekaj piloj, por aŭskulti radielsendojn sen elektro.

— Tie ĝi treege necesos, — diris Rodiono Metodjeviĉ, instruante Vlaĉjon uzi la radiricevilon. — Tie, fraĉjo, malproksime de ĉio tiu aĵo por vi estos plej utila...

Vlaĉjo iom malgajis kaj iomete kompatis sin mem, sed kaj tiu malgajo, kaj tiu kompatato tute dronis en tiu grandega, speciala sento de responso, kiu kaptadis lin, kiam li pensis, kiel li transveturos la limon kaj kiel li komencos labori en la eksterlando — nebula, nedifinita kaj sendube tre malfacila. Li eĉ sentis teruron ĉe penso pri soleco tie, eksterlande, sed li peladis ĉion ĉi for de si — ja Bogoslovskij fidas lin, kial li mem ne fidu al si?

— Vi prefere iru promeni en Moskvo, — per tono de maljunulo diris Vlaĉo al la onklino kaj Stepanov, — por kio vi kun mi ĉi tie putru?

Sed Rodiono Metodjeviĉ kaj la onklino nenien foriris. Eltrinkinte botelon da mineralakvo, Stepanov demetis sian belan tunikon kun larĝa ora galono, kaj, restinte en striita subĉemizo, ludante per la muskoloj (li tre ĝeniĝis pri la tatuajo sur la brakoj — pri ĉiuj tiuj serpentoj, tigroj, disŝiritaj ĉenoj kaj sloganoj de blua koloro), Rodiono Metodjeviĉ ĉirkaŭrigardis la Vlaĉjan, kiel li esprimis, «mastrumaĵon», pensis iom kaj kun mirinda lerteco unue ĉion ordigis, kaj poste komencis paki la personan kaj la ofican havaĵon. Kaj la onklino tuj tegadis la kestojn, valizojn kaj pakojn per paktolo. Laborante, ili ambaŭ — la edzo kaj la edzino — ridinde kantis iun neaŭditan de Vlaĉjo kanteton, kaj laŭ tiu nova kanteto estis videble, ke ili havas sian, apartan, jam nekonatan por Vlaĉjo vivon.

Ekkantadis alte kaj rapide Rodiono Metodjeviĉ:

Trans pordego de vilaĝo
Nekutime por pejzaĝo —
El trans-transe de arbar'
Venas sono de fanfar'...

Kaj la onklino, klinante malantaŭen la kapon kaj ruze brilante per la okuloj, daŭrigadis la rekantaĵon:

Dur-dum-dum, dur-dum-dum,

Dur-dum-dum, aĥ dur-dum-dum!

Kantis ŝi intence per densa voĉo kaj ĉarme demande, kaj Rodiono Metodjeviĉ sonigis alte, kiel faradis tion, «amuzante diablojn», avo Metodo:

Sonas laŭte sela knaro,
Enveturas la husaroj,
Sur ĉiu brilas doloman',
Trumpetistoj en avan'...

Kaj ree, dismordante krudan fadenon per akraj, etaj, blankaj dentoj, subtenadis Aglaja:

Dur-dum-dum, dur-dum-dum,
Dur-dum-dum, aĥ dur-dum-dum!

Stepanov ree ekkantadis:

Oficiroj — al la ĥatoj,
Stalojn prenis la soldatoj,
En garbejo sen kandel' —
Trumpetistoj en malhel'...

Ridetante, aŭskultis Vlaĉjo:

Dur-dum-dum, dur-dum-dum,
Dur-dum-dum, aĥ dur-dum-dum!

— Ĉu lerte? — demandis Stepanov.

— Kie do vi ellernis? — miris Vlaĉjo.

— Tie, Vladimiro, kie estas kaj libero, kaj dorloto, kaj kvoto(1), — ruĝiĝinte, respondis Aglaja. — Ni mem ellernis...

Tagmanĝi ili iris en grandan, novan, duonmalplenan restoracion. Malgraŭ tio, ke vizitantoj estis tre malmultaj, kelnero longe ne alvenadis, kaj Rodiono Metodjeviĉ komencis ruĝiĝi kaj koleri. La ĉefkelnero kun mirinde aroganta vizaĝo kaj sataj vangoj super la amelita kolumo sciigis, ke hodiaŭ estas granda veno de eksterlandaj turistoj kaj ke «a» (ĉe tio li fleksis la dikajn montrofingron sur la mano) la kuirejo ne sukcesas kaj «b» (ĉe tio li fleksis la same dikajn ringofingron) unuavice ĉi tie estas priservataj ĝuste eksterlandaj turistoj. Tiam li riverencis al la dorso de sata sinjoro en felpa jako.

— Kaj vi pendigu ŝildon, ke sovetiaj civitanoj estas priservataj duavice! — konsilis Stepanov. — Ĝuste tiel: «duavice»!

Sed Aglaja metis sian polmon sur lian malhelhaŭtan manon, kaj li ekpalpebrumis kaj tuj gajiĝis.

— Ĉu vi iam pensis pri tio, kio estas anima lakeeco? — demandis li la edzinon, kaj ili, kvazaŭ forgesinte pri Vlaĉjo, komencis konversacii unu kun la alia. Kaj li manĝis sian

supon el peklitaj kukumoj kaj pensis pri Banjo, pri tio, ke li povus same sidi kun ŝi duope kaj paroli pri diversaj aferoj, kaj poste kune veturi al tiu malfacila, interesa kaj mistera laboro, kiu atendis lin. Sur la scenejon per sombra vico leviĝis la orkestranoj, ekmovis la seĝojn, iu ĉefa — ĉu la ĉefviolono — serioze, laŭte kaj estre blovpurigis la nazon.

— Ankoraŭ unu konjakon! — ordonis la eksterlandano en la felpa jako.

— Probable tio estas ĉio, Rodiono, — kvazaŭ el malproksime aŭdiĝis al Vlaĉjo la onklina voĉo. — Vi, cetere, ĉiam, kiam estas kolera, iĝas terure maljusta.

Vlaĉjo finmanĝis viandbulon, oscedis kaj diris:

— Interalie, ankaŭ mi ĉi tie sidas. Vi ambaŭ alveturis el malsamaj urboj por akompani min, kaj tuj forgesis pri tio. Ja estas malbone!

En la stacio Stepanov kaj Aglaja staris ĝis la ekveturo mem de la trajno. La onklino estis en blanka mantelo, en silka ŝalo, surĵetita sur la ŝultrojn, en ŝiaj malhelaj haroj bele brilis iu ekzota kombilo — ŝi fojfoje ŝatis tiajn ciganajn aĵojn. Rodiono Metodjeviĉ tenis sin tre rekte, kaj kiam la trajno ekiris, almetis la manplaton al la viziero de la kaskedo, kvazaŭ en parado. Ankoraŭ longe Vlaĉjo vidis Aglaja-n, kiel ŝi kuris sur la perono, dispuŝante akompanantojn kaj alte levinte la manon. Hela brilo de elektraj lampoj prilumis ŝian levitan supren, sunbrunan, iomete vangostan vizaĝon kun brilantaj pro larmoj okuloj...

Kaj poste la onklino perdiĝis en la homamaso, vento forte batis en la koridoron de la vagono, klakigis la kurtenojn. Estis forkurantaj malantaŭen la lumoj de Moskvo, restis malantaŭe Moskvo, la urbo, kiu sendis Vlaĉjon, Vladimiron Atanazijjeviĉ-on, kuraciston Ustimenko V. A., labori eksterlanden.

1. Rusa proverbo: oni kantas tie, kie estas kaj libero, kaj dorloto, kaj kvoto.

Vlaĉjo venis eksterlanden!

Post ses tagoj da veturado Vlaĉjon kovris pikanta barbo. Li, fakte, intence ne razis sin, malgraŭ tio, ke kaj li mem havis razilon, kaj la najbaro en la kupeo — maljuna kuracisto kun ronda kalvaĵo — plurfoje proponis la sian. Ĉe la limo indis esti pli solida!

Sed ĉi tie, sur la limo, la aspekto de kuracisto Ustimenko altiris nenies atenton. La limgardistoj kontrolis la dokumentojn, la doganistoj — la pakojn kaj valizojn. Estis profunda, venta, humida nokto. Ie nemalproksime hurlis kaj tondris monta rivereto. Vlaĉjo trinkis fortan teon el granda dikvitra glaso kaj atendis. La trajno, komforte lumante per la hel-flavaj varmaj fenestroj, ankoraŭ staris ĉe la perono de la stacio Medveĵatnoje. En la restoracia halo iradis malgranda japano en okulvitroj kun tre saĝa falta vizaĝeto, altaj rufaj angloj, kaj kun ili — bela, svelta, forte ŝminkita virino...

Sonis du sonoroj, tria, longe fajfis la ĉefkonduktoro. Tremigante la teron, la peza trajno ekiris en mallumon de la pluva nokto, al la arko, dividanta la ŝtatojn. Vlaĉjo fintrinkis teon, pagis per lasta sovetia mono. Poste alvenis kvar homoj, profunde riverencis al Vlaĉjo, komencis ŝarĝi la havaĵon en la kargujon de kamiono. Parolis tiuj homoj ne ruse, ili estis jam «eksterlandaj». Fine, kiam ĉio estis metita, kovrita per gumtolo kaj ligita per ŝnuroj, la limgardisto kun tri «kubetoj»(1) premis al Vlaĉjo la manon, diris kun rjazanja akĉento:

— Nu, sukceson al vi, kamarado doktoro!

— Estu sana! — respondis Vlaĉjo, kiel diradis fojfoje Rodiono Metodjeviĉ.

La kamiono malrapide ekiris kaj post kvaronhoro haltis. Homoj kun kerosenaj lanternoj, en vakstolaj manteloj, en kaskedoj kun grandaj vizieroj — limgardistoj de la limanta lando — longe kontroladis Vlaĉjajn paperojn, doganistoj palpatis kaj renversadis la pakojn. Vlaĉjo dormetis. La monta rivereto, ŝajnis, roris super la kapo mem. Verŝajne, pasis multa tempo, ĝis la oficiro-limgardisto, salutante per du fingroj, tute alie, ol tion faradis la niaj, kun scivolemo fiksrigardis la sovetian kuraciston, montris siajn flavetajn pro tabako, maldensajn dentojn, dufoje svingis la lanternon. La ŝoforo ŝaltis la lumĵetilojn, en la humida aero malrapide, kun knaro leviĝis peza bariero. La aŭtomobilo, pene bruante per ĉiuj siaj maljunaj korpopartoj, kvazaŭ sendezire, ekleviĝis en senstela, humida obskuro sur la monton. Matene iĝis malvarme, vespere — varmiĝis. La kunuloj de Vlaĉjo dormis en la kargujo, ludis tie iun nekompreneblan ludon, en bivakoj ili manĝadis, deŝirante per la dentoj duonkuiritan ŝafaĵon. En la dua tago de la vojo Ustimenko ekvidis — en la ĉielo, super la serpentumanta vojo glate ŝvebis grandega, kiel aviadilo, aglo. Poste nokte la aŭtomobilo transrampis sekiĝintan kuŝejon de rivero, trafis en densan koton, ree eliris sur kamparan vojon. Kune kun ĉiuj Vlaĉjo puŝadis la glitantan surloke kamionon antaŭen, poste submetadis tabulojn sub la radojn, fosadis, puŝadis la malakran radiatoron malantaŭen. Kaj, same kiel tiuj, kiuj veturis kun li, ellernis krii:

— Ehe-he hop! Hop ĵ!

Ĉe sunleviĝo ili preteris grandan nomadejon. El jurtoj rojis fumo, ĉevaloj kun abundaj kolhararoj, kun flirtantaj en vento longaj vostoj, fajrokulaj, longe kuradis antaŭ la kamiono. En alia nomadejo Vlaĉjo manĝis strangan, amar-salan kaj tre bongustan supon kun pecoj de ŝafa lardo, en la tria — trinkis teon. Larĝvangostaj homoj atente

pririgardadis lin, kelkaj tuŝadis liajn firmajn, el jufto, botojn, laŭdis. Vlaĉjo al neniu ridetadis kaj nenium klinsalutadis, ne glatumis la kapojn de infanoj kaj ne diradis tiujn vortojn, kiujn li jam sukcesis ellerni. La plej humiliga al li ŝajnis kaĵoli la popolon. Li estis si mem, eĉ iomete pli severa. Li atente aŭskultadis, rigardadis, memorfiksante, kiel oni manĝas, kiel trinkas, kiel salutas, kiel dankas. Li serĉis tiujn trajtojn, pro kiuj poste li estimu tiun ĉi landon kaj ties homojn, li serĉis la karakteron de la popolo, ties distingajn, ĉefajn karakterizaĵojn. Dume tio estis malfacila, eĉ neebla — trovi kaj kompreni, sed unu afero por li iĝis klara: ĉiuj ĉi misiistaj intelektulaj rezonoj pri «grandaj infanoj» estas mensogo. Kun tiuj ne tro babilemaj, gastamaj kaj severaj homoj oni devis teni sin egale, trankvile, serioze kaj estime.

Fine de la tria diurno de la vojo, ripozante apud jurto sur feltotapiŝo, Vlaĉjo ekvidis ŝamanojn. Ili staris nemalproksime kaj estis pririgardantaj la rusan kuraciston, interparolante inter si. Vespera stepa vento movetadis iliajn sorĉajn atributojn — pendantajn sur la zonoj felojn de pegoj, sekajn radikojn, ursajn manegojn, ungegojn de reĝaj agloj. Kaj iu sonorileto ĉiam melodie tintadis en la malpura, kvazaŭ grasmakulita tamburino de la maljuna ŝamano.

«Tio estas miaj malamikoj, — pensis Vlaĉjo. — Kontraŭ ili mi estas luktonta».

— Pi-ra-mi-do-no! — subite diris pli juna ŝamano kaj riverencis al Vlaĉjo.

— Ĉu? — ne komprenis Ustimenko, tiom nekredebla estis tiu vorto ĉi tie, inter nomadoj, sub stepa vento.

— Pi-ra-mi-do-no! — ripetis la ŝamano kaj, farinte suferantan vizaĝon, almetis la manon al la tempio: — Piramidono!

Kapjesinte, Vlaĉjo ekiris al la kamiono. Li devis sufiĉe longe klopodi, antaŭ ol li sukcesis eltiri el zinkita kesto skatolon kun tablojdoj. Kaj ankaŭ apotekan koverton Vlaĉjo elprenis. Sub vento, sub malgaja hurlado de fava hundo, li skribis latine: «Pyramidoni 0,3». La ŝamano profunde riverencis, ŝovis tuj du tablojdojn sub la vangon kaj komencis ion longe klarigi al la ŝoforo. Poste la ŝoforo klarigis al Ustimenko, ke la ŝamano ne konsilas al Vlaĉjo sidi sur feltotapiŝo, ĉar tiu, kiu sidas sur feltotapiŝo, estas malgranda ŝamano, kaj granda ŝamano, la ĉefa, devas sidiĝi nur sur blankan ĉevalinan felon. Tiu, kiu sidas sur blanka felo, multe pli perlaboras, ol tiu, kiu humiliĝas ĝis feltotapiŝo. Tiel la ŝamano dankis Vlaĉjon pro la piramidono.

...Ili noktis en stepo ĉe rivero Kazirla-Haa. Ĉe mateniĝo Vlaĉjo vidis grandegajn gregojn da ŝafoj, fumojn de paŝtistaj lignofajroj, vidis perdiĝantajn en nebulo, malforte konturitajn masojn de foraj montoj.

Iom poste ili elveturis sur mirindan vojon, pavimitan per fendiĝintaj, plataj ŝtonoj. Apud la vojo kvazaŭ dormis griza, ŝtona, grandorela, kun senlipa buŝo, kun enfalintaj strabaj okulkavoj malgranda, soleca nano.

— Ĉingis-Ĥano! — diris la ŝoforo al Vlaĉjo.

Kaj per gestoj klarigis, ke tiu ĉi vojo same estis konstruita de homoj de Ĉingis-Ĥano, tamen ne nun, sed antaŭlonge, tute antaŭlonge.

Vlaĉjo kapjesis — li rememoris subite Postnikov-on kaj liajn vortojn pri tio, kiom longe la homaro memoras ĉiajn ĉingis-hanojn.

Renkonten kuris montaj branĉoj, krutaj, potencaj, altaj. Super la neĝaj ĉapoj fumis nuboj. Vlaĉjo sciis — hodiaŭ ili transpasos la montoĉenon kaj estos en la ĉefurbo.

1. «Kubetoj» — speco de kolumsignoj (galonoj sur kolumo), kiuj estis rangodistingiloj en la Ruĝa Armeo anstataŭ epoletoj en 1924–1943. Formo de kolumsignoj (trianguloj, kvadratoj («kubetoj») ktp.) montris specon de militistaro, ilia kvanto — rangon. En la tempo de la eventoj tri «kubetoj» signifis subleŭtenanton de ŝtata sekureco (la limgardistoj rilatis al NKVD, la popolkomisarejo pri internaj aferoj), rangon proksimume egalan al arma ĉefleŭtenanto.

Ĉapitro dektria

Vojo al Khara

Nokton li pasigis en gastejo, en numero kun banĉambro, kun granda fenestro, kun ventolilo. Kaj, vekiginte, li longe ne povis kompreni, kie li estas, kia urbo tio estas, por kio li estas ĉi tie.

En la departemento pri popola sanprotektado lin akceptis maldika oficisto en oraj okulvitroj, malantaŭ kiuj briletis atentaj, saĝaj kaj malagrablaj bidoj de la malhelaj okuletoj. La parolo de la oficisto verŝiĝis glate, la tradukisto — korpulenta viro en ĥalato, surmetita super jako, — parolis per mallongaj, abruptaj frazoj:

— Sinjoro departementa reprezentanto bedaŭras. Rusa kuracisto havos malfacilan vojon kaj malfacilan laboron. Tre malfacile. Tro malfacile. Multe tre malfacile. Nia komuna bedaŭro estas senlima. Kvarcent kilometroj rajde aŭ atendi sledan vojon laŭ rivero sur jungaĵoj. Ankaŭ granda frostoj. Malbone. Somere sur ĉevalo tra tajgo kaj Ĉasista montpasejo.

La oficisto riverencis, en liaj maldikaj, grandartikaj fingroj rapide kuris laktokoloraj rozarioj.

— Printempe kaj aŭtune veturo ne eblas! — diris la tradukisto. — Riveroj superbordiĝas, marĉoj estas netraireblaj. Tiel, ĉu? Ĉasista montpasejo ne eblas, Khara estas malproksima loko, tiel, ĉu? Khara havis kuraciston neniam. Rusa kuracisto havos multan laboron...

Ree verŝiĝis la glatflua parolo de la oficisto, ree li ekmovis la pergamenajn lipojn, sed la tradukisto sukcesis traduki nenion. Per potenca mano estis larĝe malfermita la pordo, eniris homo, aĝa ĉirkaŭ tridek jarojn, en larĝa svetero, en vadbotoj, kun malmilda esprimo de la negaja vizaĝo, tranĉita de fruaj faltoj.

Deskuante cigaredan cindron sur la plankon, doninte nenian atenton al servilaj riverencoj de la oficisto kaj la tradukisto, li eksidis, ekparolis nelaŭte, per agrabla, raŭketa voĉo:

— Saluton, kamarado. Ili timigas verŝajne, ĉu? Sed vi ne timu, kamarado. Mi lernis en la granda Moskvo, mi scias, ke por vi, kamarado, tio ne estas timinda...

Li kun videbla plezuro prononcadis la vorton «kamarado» kaj ofte per mallonga moviĝo tuŝadis la kubuton de Vlaĉjo.

— Komplike — jes, kaj malfacile — jes, sed ne timinde. Kvankam, eble, iomete timinde, sed ne por vi, kiuj faris tian revolucion.

La tradukisto tuisis, la homo en svetero subite koleriĝis:

— Vi povas iri el ĉi tie, bonvolu, mi vin ne bezonas, kaj sinjoro inspektoro de la departemento sidos sen vi. Vi povas tute foriri.

La tradukisto malalte riverencis, alpremis la manojn al la brusto kaj ne foriris. La maldika oficisto plu staris. En la larĝan, plene malfermitan fenestron torente lumis sunaj radioj, el

la larĝa strato aŭdiĝis pigra piedfrapado de kameloj, akraj gorĝaj krioj de kamelistoj, melodia tintado de kamelaj sonoriletoj. La homo en svetero parolis, kuntirante la densajn brovojn, rigardante rekte antaŭ si — en la torenton de varmega suna lumo:

— Antaŭe ĉi tie, en la ĉefurbo, ni havis unu kuraciston por tuta nia lando. Poste, kamarado, ni aĉetis servon de sukuristo el la fremdula legio, fripono, fiaventuristo, certe, spiono, sentaŭgulo, jes! Li veturadis sur ĉevaloj kun siaj servistoj kaj korpogardistoj, ili ĉiuj havis fusilojn, li vendadis kuracilojn de ĉiuj malsanoj kontraŭ feloj de zibeloj kaj sciuroj. Vakcini variolon kostis unu zibelon. Liaj homoj kaptadis kaj rabadis ĉion, kion ili povis preni, kamarado, jes, kaj tio havis nomon honorario. En Moskvo oni min instruis, ke estas ŝamana medicino, lamaa medicino, sed pri tia medicino en Rusio, kamarado, oni ne sciis. Sed nia popolo sciis. Tiu Morrison alveturigis opion, ankaŭ morfionon alveturigis, kaj liaj homoj kriis, ke la granda resanigisto vendas feliĉajn songojn. Unu feliĉa songo kostis tri zibelojn, jes, kamarado, kaj se du feliĉaj songoj, tiam kvin zibelojn. Morrison estis pli terura ol ŝamano, pli terura ol plej terura lamao, Morrison diris, ke li estas resanigisto, sed li estis morto por nia popolo, jen kiel, kamarado, jes. Li faris tiel, ke nia popolo kuraciĝas ĉe ŝamanoj kaj lamaoj, sed por feliĉaj songoj venas al rusaj kuracistoj. Sed rusaj kamaradoj ne donas feliĉajn songojn, tio estas bona, ĉu vere, tiel? Ili ne prenas zibelojn, sciurojn, prenas nenion. Nia potenco najbaro estas neprofitema, ĝi sola estas neprofitema, kaj ĝiaj homoj estas neprofitemaj, kaj ili instruas senprofite, kamarado, kaj ĉiu via homo ĉi tie instruas nin pri nia estonteco, jes, tiel, ĉu? Nia granda najbaro helpas al ni en nia lukto kontraŭ malklereco, kamarado, kontraŭ mallumo, kontraŭ malsanoj. Kaj ni...

La homo en svetero ekfumis alian cigaredon, silentis iom, kvazaŭ forgesinte, pri kio li parolis, poste koleriĝis ĝis tio, ke ruĝaj makuloj vidiĝis sub lia flaveta haŭto:

— Sed por ni estas malfacile pro ni mem, ĉu vi komprenas? Ni estas malsamaj ĉi tie, kamarado; mi pensas, tio tuj videblas. Ne ĉiuj ankoraŭ rigardas al tiu flanko, al kiu necesas rigardi. Kelkaj rigardas tien, kien forveturis la sentaŭgulo el la fremdula legio, kelkaj, por kiuj tio estas profita, jes. Sed ju pli nia popolo, kamarado, vidas bonon kaj aferojn de vi, des pli atente ĝi rigardas al via flanko. Jen, tion mi tre malmulte al vi diris, kamarado, sed vi komprenis, tiel, jes, ĉu?

— Jes, mi komprenis! — respondis Ustimenko.

— Ankoraŭ: lamaa medicino kaj ŝamanoj estas ne tiom simple, sed ankaŭ ne tiom tute neeble malfacile, kamarado. Eble, vi longe atentos, sed tio estas necese. Iam, eble, tre danĝere. Sed kamarado ne devas timi, ĉar se vi timos, tiam lamaoj, kaj ŝamanoj, kaj aliaj tre ĝojos, jen, jes, ĉu, kamarado, vi ankaŭ tion komprenis?

— Komprenis! — firme respondis Ustimenko kaj demandis: — Kie mi povus intervidiĝi kun doktoro Bogoslovskij?

— Doktoro Bogoslovskij? — redemandis la homo en svetero kaj ĝoje, larĝe, unuafoje dum la tuta konversacio ridetis. — Doktoron Bogoslovskij vidas tuta nia lando, ĉiuj niaj homoj, ĉiuj jurtoj, sed li ne povas esti en la departemento, ne, li nur laboras, jes, jen, li ĉiam veturas kaj laboras. Li vizitas ĉiujn kuracistojn, li helpas al ĉiuj, kaj tre helpas. Ni venos al vi ankaŭ, ne tiom baldaŭ, sed ni venos, jes, ĉu?

— Venu! — diris Vlaĉjo. — Kaj lasta demando: al kiu mi devas doni la medikamentojn?

— La medikamentojn akceptos oficisto el la departemento, — ekstarante, respondis la homo en svetero. — Se necesos, vi al mi skribu ĉi tien. Tod-Ĵin mia nomo estas. Skribu en la rusa, kion vi bezonas. Tod-Ĵin, ĉu vi memorfiksis?

Li etendis al Ustimenko la fortan, maldikan, varmegan, tre sekan manon. La inspektoro de la departemento riverencis trifoje, multe pli profunde, ol necesis. La tradukisto, retropaŝante, malfermis antaŭ Vlaĉjo la pordon.

Ĝis malfrua vespero Vlaĉjo estis fordonanta la medikamentojn, kaj ĉe sunleviĝo oni lin vekis. En la korto de la gastejo kondukistoj, kverelante, jam estis ŝargantaj malgrandajn, fortikajn ŝarĝoĉevalojn. Kraĉadis senhara kamelo, iuj kaprazitaj, malpuraj homoj, kaŭrante, ludis ĵetkubojn, malalta maljunuleto flustre proponis al Vlaĉjo aĉeti oron en brikoj — ĉio vere estis kiel en songo...

Kiam la karavano prepariĝis al ekiro, subite venis Tod-Ĵin. Sur li estis trivita leda jako, sur la femuro pendis pistolo; la kondukistoj, ekvidinte lin, respekte rigidiĝis. La malvarma suno apenaŭ leviĝis, la aero estis travidebla, en silento Tod-Ĵin diris al la kondukistoj mallongan paroladon, kelkfoje ĉe tio turninte la kapon al Vlaĉjo. Kaj la kondukistoj ĉiufoje ĉe tio same rigardis al Vlaĉjo.

— Nun adiaŭ, kamarado! — diris Tod-Ĵin, kiam Vlaĉjo estis sidiĝanta en la selon.

De malsupre supren li ekrigardis al la Vlaĉjaj okuloj per hela, malmilda kaj vigliga, kiel fontakvo, rigardo. La karavano malrapide ekiris preter Tod-Ĵin, kaj Vlaĉjo ial rememoris majfestan militan paradon.

Kvarcent kilometrojn ili pasis dum ses tagoj. En la dua tago Vlaĉjo sidis en la selo flanke, en la tria li kuŝis sur ĝi per la ventro. «Timinde — ne, kamarado, sed malfacile — jes», — rememoris li la voĉon de Tod-Ĵin. La kondukistoj subridadis neofende, donadis iajn konsilojn, kiujn Ustimenko ne komprenis, faradis bivakojn pli ofte, ol necesis. Krom ĉio cetera, turmentis damnitaj moskitoj. En kontraŭmoskita vualo estis sufoke, ĉe lignofajro Vlaĉjo ne scipovis sidi ĉe tiu flanko, kien fumis humidaj branĉoj, lia vizaĝo monstre ŝvelis pro mordoj. Manĝi duonkuiritan viandon al li estis abomene, li nur senfine trinkadis akvon el flasko kaj mallaŭte sakradis.

Sur la montopasejo unu ĉevalo falis en abismon, kaj Ustimenko kun teruro pensis, ke li perdis aŭtoklavon kaj nun ne havas kie sterilizi instrumentojn. Pereis ankaŭ boteloj kun amoniako kaj oportuna marŝa operacia tablo.

Granda kuracisto

Vespere de la sesa tago de la vojaĝo al Ustimenko malkovriĝis jurtoj kaj domoj de Khara, la vilaĝo, kie li devis organizi sian ambulatorion kaj hospitalon. Nekomprenebla timideco subite kaptis lin. Kiel li sukcesos ĉi tie? La unua kuracisto! Kun malklara, maltrankvila sento li fiksrigardis la malaltajn konstruaĵojn, malproksime diŝjetitajn sub pezaj pro humido nuboj, fiksaŭskultis raŭkan bojadon de akradentaj, gratitaj hundoj, rigardis al loĝantoj de Khara, kiuj, siavice, kun respekta miro rigardis al la longa karavano kaj al la rusa kuracisto, pri kies veno laŭte, ne deĉevaliĝante, sciigadis la kondukistoj.

— Jen vi vidas antaŭ vi la plej lertan resanigiston kaj kuraciston! — diversvoĉe lace, sed vigle kriis ili. — Jen ĝoju!

— Ĝoju kaj rigardu al li!

— Vidu, kiom da utilaj kuraciloj li kunveturigas! Kaj ĉiujn ĉi kuracilojn li donos al suferantoj, nenium trompos kaj nenium ofendos!

— Iru al la granda kuracisto, ĉiuj malsanuloj!

— Kaj lamuloj!

— Kaj surduloj!

— Kaj blinduloj!

— Ne ekzistas tia malsano, kiun ne elkuracus la granda kuracisto!

Ho dio, se sciis Vlaĉjo Ustimenko, apenaŭ sidanta en sia alta selo, kion kriis la kondukistoj, se li nur sciis! Sed de kie li povus tion scii? Li ja ne komprenis, ke tiuj knaboj, kun kiuj li manĝis, dormis, laboris kaj silentis, jam sukcesis aprezi forton de lia animo, simplecon de la karaktero, la kuraĝan koron, same kiel ne sciis Vlaĉjo pri ordono de Tod-Ĵin, ke la veno de Vlaĉjo en Khara-n estu dece anoncita. Kompreneble, la kondukistoj penis. Tod-Ĵin ne estis tia homo, kies ordonon oni plenumas duonforte. Se anonci, do anonci! Kaj la kondukistoj anoncis Vlaĉjon ne malpli bone, ol ian faman lamaon.

Krepuskis, pluvis...

La karavano, moviĝante en amaso de gapantoj, atingis la placon.

Sur la placo ili haltis. La virĉevalo de Vlaĉjo komencis karese mordeti la postkolon de la ĉevalino de la ĉefkondukisto. Ĉirkaŭe, sub malvarma pluvo, senmove, senparole rigidiĝis homamaso; la homoj estis nekompreneble, takse pririgardantaj Vlaĉjon, lian vatitan jakon, liajn botojn, la fusilon trans la dorso, la selon, la bridon, la virĉevalon...

— Bonan venon, — trapuŝiĝante tra la homamaso, forte premante al la homoj per sia grandega, forta ŝultro, klinsalutante kaj gaje brilante per la okuloj, diris al Vlaĉjo barba, ciganaspekta, krispa viro en longa ĉemizo, kvazaŭ el teatraĵo de Ostrovskij(1). — Veturu post mi, doktoro, panon-salon mi petas gustumi, karan gaston ni atendas. Ja ne rigardu

kun suspekto, Markelov estas mia familinomo, ni estas de la malnova kredo(2), ne de vi ni ĉi tien foriris, de la caro — diablo estas lia patro.

Vlaĉjo tuŝis per la kalkanumoj la flankojn de la vaporanta ĉevalo(3), la karavano ekiris sekve. Svelta, bela, gazelokula junulino renkontis Ustimenkon vere per pano kaj salo, malalte riverencis, donis pladon kun ronda pano sur viŝtuko, kun salujo. Ne sciante, kion li faru, palpebrumante per siaj vilaj okulharoj, stulte ridetante, Vlaĉjo diris:

— Nu kial vi! Vere, ne necesas! Por kio!

Kaj Markelov de malantaŭe insistis:

— Akceptu, kiel eblas rifuzi, akceptu kaj la filinon kisu!

Vlaĉjo kisis la firman vangon de Pelagia Markelova, diris al la mastro de la domo, ke «ja la zorgo estas tute superflua», kaj ĉirkaŭrigardis, serĉante siajn kondukistojn. Ili ĉiuj sidis en la seloj, lacaj, ridetis.

— Mi estas ne sola, kamarado Markelov, kun amikoj...

— Ne gravas, ni ilin manĝigos, por ĉiuj sufiĉos, — respondis Jegoro Tomiĉ, — sed, patro mia, ne ofendiĝu, ili estas alikredanoj, paganoj, en la domon mi ilin ne enlasos.

En tumulto de senvestiĝo, riverencoj en la vestiblo de la grandega, sub fera tegmento, ligna domo, en konfuzo antaŭ tio, ke necesis plenumi «riton de eksido» post ses tagnoktoj da veturado sur ĉevalo, sidiĝinte tamen iel-tiel flanke al la tablo, primetita per peklajoj kaj maceraĵoj, per fritajoj kaj kuirajoj, per pirogoj kaj kukoj, per vodkoj kaj brandoj, Ustimenko komence ne komprenis la vortojn de Markelov pri «alikredanoj», kaj kiam eltrinkis la unuan ĝlaseton da bruliganta gorĝon viskio «Blanka ĉevalo» — miris: ĉe la tablo sidis nur Markelov kun siaj dika edzino kaj filino, kaj humilaspekta komizo. Sed, kompreninte la demandan rigardon de Ustimenko, Jegoro Tomiĉ bonanime respondis:

— Ni manĝigas, ne ofendos, ni komprenas, kaj vi, patrino, rigardu, kian bonan najbaron al ni Dio sendis: eĉ pri kondukistoj la koro doloras, kvankam ili estas indiĝenoj...

Sur la tablo inter regalaĵoj hele brulis urba, peterburga («S.-Peterburgo» — legis Vlaĉjo sur la arĝenta piedo) kerosena lampo(4). Manĝaĵo estis tro grasa, sed en ĉion oni ankoraŭ aldonadis buteron, priverŝadis per fritita lardo, grivoj, metadis acidkremon. Sur la fenestroj pendis kurtenoj — ĉu silkaj, ĉu brokaĵaj, Vlaĉjo ne sciis, — sur la muroj, sur muraj tapiŝoj estis algluitaj familiaj fotoj, kaj en la centro mem de la plej ĉefa, plej bunta tapiŝo en ora kadro Vlaĉjo rimarkis pentraĵon «Ploso ĉe Volgo»(5) — reproduktaĵon, farbitan hejme.

— Ni vivas, ne plendas, — ŝvitante pro abunda manĝo, forte laborante per la fortikaj makzeloj, flarante jen pecon de pirogo, jen frititan fiŝon, jen pufan blinon, diris la mastro. — Kaj niaj avoj ne plendis, kaj la patroj. Pri Rusio, certe, ni iom sopiras, sed ankaŭ ĉi tie kun tiuj sovaĝuloj ni kutimiĝis, ni por ili kiel patroj estas, ili nin, kiel infanoj, respektas, peko estus plendi. Sed ne nur ĉi tie — nin en la ĉefurbo ĉiuj konas, ni por ili estas bonfarantoj, de ni al ili estas granda utilo, de nia stato, de la kapitalo, de tio, ke ni impostojn pagas sen trompo, ĉar kun trompo vivi estas, certe, peko...

Vlaĉjo silente manĝis, atente rigardis. Ĉu li pensis antaŭe, ke tio vere ekzistas — kun tiuj kurtenoj, kun tapiŝoj, kun antikva, ankoraŭ kun funelo, gramofono, kun ŝargostangaj, avaj fusiloj, pendigitaj sur la muroj? Kaj samloke, sur la tablo, sur punta tablotuketo — plej nova fotilo kun optiko de Zeiss; samloke bonega, same nova, fusilo de Sauer, kaj super la sofo — du aŭtomataj fusiloj, super kiuj en riĉa kadro estas ĝiszona portreto de maljunulo, simila per sia vizaĝaĉo al fotiĵoj de Greĉjo Rasputin.

— Do pri kio vi okupiĝas? — demandis finfine Ustimenko.

— Ĉu ni? Ni, kara gasto, pri komerco okupiĝas, pri feloj; nia firmao, iam nomita «Markelov kaj filoj», estas ĉie konata, eĉ trans la oceano en Usono, ankaŭ kun Grandbritio ni komercas, kun sinjoroj japanaj peltistoj, ĉio estas en ordo, grandajn enspezojn ni atingis. Antaŭnelonge venis al ni ĉefkomizo de la firmao de fratoj Guritsu, loĝis ĉi tie, mi ĉasis kun li, ŝvitbanis en mia banejo, li bonan aron da zibeloj forveturigis...

Pelagia, ne deŝirante la rigardon disde Vlaĉjo, pinĉadis per la fingroj franĝon de malnova ŝalo, tute nenion manĝis, nur fojfoje per la dentoj kaptadis trinkokruĉon kun malvarma ŝaŭma kvaso.

Post la vespermanĝo Jegoro Tomiĉ faris mallongan preĝon, viŝis sin per viŝtuko, prenis de sur najlo kaskedon, bruligis lanternon, ekiris kun Vlaĉjo por montri, kie estos nun malsanulejo kaj ambulatorio. Ustimenko, tute nenion komprenante en tiu stranga «eksterlando», obeeme sekvis. En humida mallumo de la Markelov-a korto ilin ambaŭ ĉirkaŭis la kondukistoj, ekpaŝis sur ŝmacanta koto al malfortika, el vergoj, garbejo. La pordego malfermiĝis kun animŝiranta knaro, en angulon — en mallumon kun pepado ĵetiĝis dikaj ratoj. Markelov, alte levinte la lanternon, diris:

— Ĉi tie! Kaj eĉ tio estas tro por tiuj sovaĝuloj. Ne meritas ili zorgon kaj laboron. Por malvarmaj tempoj vi hejtfornon metos, mi havas feran, ne novan, vere, sed por ili pli bona ne necesas. Loĝos vi ĉe mi, en la supra ĉambro, manĝos vi same ĉe mi. Per mia manĝaĵo — ĉu vi vidis? — vi bone dikiĝos. Kaj la manĝaĵo ja estas rusa, malsame de la ĉi tiea popolo.

La kondukistoj subite ion ekparolis rapide kaj neoobeeme. La plej maldika el ili — mense Vlaĉjo nomis lin Juĉjo — tiris la manikon de Markelov, ekparolis, elirante antaŭen, penante ankaŭ al Vlaĉjo ion klarigi, verŝajne ion por ĉiuj ekstreme gravan.

— Ja foriru vi, simio, — ridetante, svingis la manon Jegoro Tomiĉ, sed Vlaĉjo rimarkis, ke la rideto estis ia kvazaŭe timida.

— Pri kio li diras? — demandis Ustimenko.

— Aĥ, nu, babilas tiel, ke mi eĉ kompreni ne povas, — ankoraŭfoje svingis la manon Markelov.

Sed nun la kondukistoj ekparolis ĉiuj kune, laŭte, kolere. Tiu, kiun Vlaĉjo mense nomis Juĉjo, kaptis la baskon de lia vatita jako, tiris al la elirejo el la garbejo, en ŝmacantan noktan mallumon. Vento blovis puŝe, obtuze zumis pluvego. Markelov raŭke kriis al la kondukistoj, ili ne trankviliĝis, ĉiam pli ofte, pli insiste aŭdis Ustimenko la konatan

nomon — Tod-Ĵin. Evidente, la afero estis en tio, ke ili sciis ion, ligitan kun Tod-Ĵin, kion tute ne sciis Vlaĉjo kaj kion pro iaj kaŭzoj tute ne deziris scii Markelov.

Lumante por si per elektra lanterno, li obeeme sekvis Juĉjon, ne plu aŭskultante avertajn ekkriojn de Markelov. La kondukistoj per la tuta kompanio atingis ilin; malantaŭe, ne atentante la vojon, rigardante kiel bovo al ruĝa tuko, iris Jegoro Tomiĉ.

Kaj subite Vlaĉjo tuj komprenis ĉion: la kondukistoj kondukis lin al konstruaĵo, vere tute taŭga kaj por ambulatorio, kaj por malgranda hospitalo. La domo estis longa, altkvalite konstruita, kun bonaj fenestroj, kun ĉefa kaj akcesora enirejoj, kun kuirĉambro kaj du ŝedoj.

— Tod-Ĵin! — diris Juĉjo, severe kaj venke rigardante al Markelov kaj Vlaĉjo. — Tod-Ĵin!

— Stultaĵojn ili babilas, Vladimiro Atanazijeviĉ, sovaĝa popolo, vere simioj, — penante reteni sin en sia humileco, respondis Markelov. — Je Dio, estas hontinde aŭskulti — tutan faktorian fordoni por malsanulejo, por kiu?

— Do ĉu tio estas faktorio? — demandis Ustimenko.

— Estis faktorio de unu sama felisto, mi lian gorĝon ŝiris, — rapide, jam sen ajna humileco, terure strabante per siaj ciganaj, sangaj okuloj, ekparolis Markelov. — Li leviĝis el sia stato, ŝovis sian nazon kien maldecas, tiom alte pri si pensis, ke, jen, palacon por si konstruis. Nun revenis al sia vomitaĵo, kiel tiu hundo. En bastan ĉumon(6)...

— Do, kies nun estas la faktorio? — demandis Vlaĉjo morne.

— Dume nenies, sed estos mia! — kun defio en la voĉo diris Markelov. — Mi al ĝi celiĝis, kaj nia karaktero estas tia — Markelov-a, kion ni celis, tion ni prenis. Mi, povas esti, eĉ parte ĝin antaŭpagis — tion neniu scias.

— Sed ja Tod-Ĵin indikis ĝuste tiun konstruaĵon por malsanulejo?

— Do li prenu, okaze se li juran aĉetkontrakton havas.

— Do kion ni faru?

— Ja laŭ mia konsilo faru, kara gasto, — en la garbejo aranĝu malsanulejon. Mi diris — mi helpas. Sed la faktorian mi neniel, karulo mia, fordoni povas. Ĉe ni ja proprieto, dankon al Dio, ankoraŭ ne estas abolita, ne...

— M-mi ne scias, — kuntirante la brovojn, diris Vlaĉjo, — mi ne scias, Jegoro Tomiĉ. Pri proprieto — ĉio ĉi min ne koncernas, sed mi pensas, ke se vi antaŭpagis, tiam la departemento pri popola sano tiun antaŭpagon al vi redonos. Tamen, vi mem interkonsentu kun kiu necesas, sed mi estas nur kuracisto, ekskluzive kuracisto, kaj por tio mi ĉi tien venis. Tial ni ĉi tie nun malŝarĝiĝos, kaj la cetero estas via afero.

— Do, ne sukcesis vi veni kaj tuj estas kontraŭ mi?

— Mi ne vin bezonas, sed malsanulejon.

— Ĉu malsanulejon? Sed ĉu, juna sinjoro, sen Markelov ĉi tie io povas bone fariĝi? Se vi, eble, riverencus al mi, tiam mi al vi la tutan faktorion por via institucio ĉe mia karaktero donacus. Eble, mi delonge deziras filantropaĵon fari? Kaj eble, de mi al vi ankoraŭ salajro irus, por ke vi mian familion kuracu...

— Ĉu vi scias? — diris Vlaĉjo. — Lasu min, sinjoro Markelov, en kvieto. Mi bezonas nek vian filantropion, nek vian salajron stultan. Iru, mi petas. Pro la regalo mi dankas. Tamen, kiom ĝi kostas?

Kaj, ŝovinte la manon en la poŝon de sia malpura, en sekiĝinta argilo, pantalono, li eltrenis monujon, aĉetitan ankoraŭ en Moskvo.

— Kiom mi al vi ŝuldas?

— Aj, kia vi estas fajro, knabo, — kun mallaŭta subrido diris Markelov. — Fajro! Ek — kaj ekbrulis. Vane! Sed mi tiajn ŝatas. Disponu mian faktorion, uzu. Kaj atendu — eble Markelov mem al vi kuraciĝi venos. Atendu, esperu!

Li forte frapis Vlaĉjon al la ŝultro, tiris la stumpan nazon de Juĉjo per la fingroj, batis ankoraŭ unu kondukiston per la genuo kaj foriris eĉ kvazaŭ amiko, en bona humoro.

En la domo estiĝis silento.

Silento kaj mallumo.

Vlaĉjo denove bruligis sian lanternon, ĉirkaŭrigardis, aŭskultis, kiel tamburas la pluvo sur la tegmento, kaj per gestoj ordonis porti la pakojn ĉi tien, en la faktorion. Kaj post du tagoj lokaj Khara-aj ĉarpentistoj kaj lignaĵistoj jam surŝutadis la subterejon, riparadis la truiĝintan pro tempo subplankon, metadis la plankon, fornisto konstruadis hejtfornojn, lama maljuna metiisto korektadis pordajn serurojn, ĉarnirojn, bakujon en la fornelo. En la ŝedon oni alveturigadis brullignon — multe da brulligno: vintroj ĉi tie estis severaj, frostaj kaj neĝaj. Kaj Vlaĉjo en la vestiblo, tute malpuriĝinta, pentris sur lado mallerte, kiel pentras infanoj, hometojn — malsanaj hometoj estis irantaj en tiun ĉi domon. Unu estis apogiĝanta sur bastono, alia estis portanta la brakon en splinto, la trian oni veturigis sur rangifero. Kaj ankaŭ sin mem Vlaĉjo pentris — en blanka kitelo li staras sur la perono kaj ridetas larĝege. Por pentri la rideton li ne havis modelon, kaj tial Vlaĉjo pentris sian buŝon kiel lunarkon — tra la tuta vizaĝo. Dum li estis pentranta, neniu laboris — ĉiuj rigardis kaj miris. Sed tamen tiun ĉi ŝildon li ne kuraĝis pendigi super la ĉefa pordo de sia hospitalo kaj ambulatorio.

Dufoje ĉi tien venadis Markelov kun grandega longhara hundo. Li haltadis, rigardadis, levadis la kaskedon, se rimarkadis Vlaĉjon, kaj, fajfante, iradis pluen.

Antaŭ la sepa de novembro Vlaĉjo finis ĉiujn laborojn pri riparado kaj ekipado de sia vera malsanulejo kun ambulatorio, operaciejo, propra loĝa ĉambro, kuirejo, tenejo kaj aliaj necesaj ejoj. Nun li havis ankaŭ tradukiston — fleksiĝeman, lertan, ĉiam egale gajan lokan loĝanton Madi-Danzi; havis li ankaŭ kuiristinon — maljunan kaj treege timidan

ĉininon, dio scias kiamaniere trafintan ĉi tien jam en la pasinta jarcento, ŝin Danzi tute serioze nomadis «sinjorino kuiristo»; estis ankaŭ flegisto — la sama Danzi.

Vespere, antaŭ la sepa de novembro, Vlacjo kunvenigis tutan sian «personaron» en varme hejtita kuirĉambro, senkorkigis botelon da Masandra(7) portovino, ordonis bele primeti la tablon kaj enverŝis la vinon en trinkpotetojn. Egale kaj laŭte tiktakis sur la muro horloĝo, same veninta el Moskvo.

— En tiu ĉi tago antaŭ multaj jaroj, — diris Vlacjo, — laboristoj kaj kamparanoj en mia Patrujo sub gvido de Lenino renversis potencon de kapitalistoj kaj bienuloj por ĉiam. Ni drinku je la laborula popolo, kiu tion faris.

Danzi tradukis, «sinjorino kuiristo» subite ekploris per feliĉaj larmoj.

— Kio estas al ŝi? — demandis Vlacjo kaj karese prenis la faltan, similan al ansera piedo, manon de la maljunulino. «Sinjorino kuiristo» ekploris eĉ pli forte.

— Kiu scias, kial li ploras, ĉu? — diris Danzi. — Li, eble, rememoris pri io, jes? Li same estis juna, jes, havis infanoj, edzo, jes? Kaj nun li estas sola, kaj se vi, doktoro Vlacjo, ne aŭskultus mi kaj ne prenis li, li pereus ĉi tie, ĉu? Li deziras potenco de laboristoj kaj kamparanoj, jen.

— Kaj ĉu vi deziras? — demandis Vlacjo kaj tuj ektimis, ke li okupiĝas pri propagando kaj agitado.

La maljunulino plu ploris. «Ĉi tie estas ne timinde, sed komplike», — diris Tod-Ĵin. Jen kion signifas «komplike», — pensis Vlacjo, turnante antaŭ si sur la tablo glason kun portovino. Tamen li fajfas pri tio! Li montros al ili ĉiuj, kio estas homo, sendita de la lando de laboristoj kaj kamparanoj. Ili vidos. Kaj vidos la popolo — kuraĝaj kaj silentemaj tajgaj ĉasistoj, nomadoj kun sunbrunaj vizaĝoj, fiŝistoj kun frostvunditaj manoj — ili ĉiuj vidos. Kaj ili komprenos tiam, kio estas ĉiuj Markelov-oj! Komprenos, se ne komprenis ĝis nun.

— Bonan nokton! — diris Ustimenko, ekstarante.

Matene en lian ĉambron eniris Danzi kaj sciigis, ke sur la perono sidas lamao kaj sidos dum la tuta tago por tio, ke en la malsanulejon ne venu iu malsanulo.

— Ĉu vi lin dungis? — demandis Vlacjo.

— Ĉu mi? — miris Danzi.

Dum la tuta tago faladis malseka neĝo per grandaj flokoj, kaj la lamao senmove sidadis sur la malsanuleja perono. En la tagmanĝa tempo la kompatema «sinjorino kuiristo» elportis por li varman manĝon. Vlacjo furioziĝis kaj kriis al sia «personaro». La lamao manĝis la ŝtatan malsanulejan supon kaj konversaciis kun Markelov, kiu, apogante sin sur peza bastonego, staris malproksime kaj ĵetadis al la eksa domo de la faktorio rigardojn per siaj frenezaj ciganaj okuloj. Tio estis vere diablo scias kio, se pripensi...

Kaj kiam komenciĝis krepusko, Danzi, kvankam sufiĉe timide, diris, ke la lamao deziras eniri por deca konversacio, ke li estas bona homo kaj krome malsana. Vlaĉjo mense kraĉis kaj enlasis la lamaon en la ĉambron, kiu nomiĝis «akceptejo». Danzi tre riverencis al la lamao, kaj la lamao, ne rimarkante la flegiston, riverencis al Ustimenko. Sur la tablo, kovrita per blanka laktolo, en kandelingo brulis kandelo. En krudaj, nefarbitaj ŝranketoj estis kuraciloj — la lamao divenis tion, avide ĵetis rigardojn al la fermitaj pordetoj, flaris vaton en glaso, tuŝis per la fingro lignajn spatelojn, amare, longe suspiris.

— Nu? — demandis Vlaĉjo.

Danzi gratis per la nuda kalkano alian nudan piedon, rapide ekdemandis la lamaon, tiu respondis same rapide, per pepanta voĉo. La afero ĉe la lamao estis nelonga, simpla: se Vlaĉjo pagus al li ĉiumonate salajron, tiam li, lamao, ne deadmonadus malsanulojn veni en la malsanulejon de Vlaĉjo. Nurnure. Salajro estu negranda, sed regula, sen prokrastoj. Kaj plie, la lamao povus eĉ sendi al Ustimenko malsanulojn, kiujn li kaj aliaj lamaoj ne povas kuraci.

Vlaĉjo aŭskultis morne kaj rememoris, kiel Bogoslovskij rakontis al li pri memmortigoj de zemstvaj kuracistoj. Poste li levis la kapon kaj ekrigardis al la virineca, tute serioza, senhara, stulta vizaĝo de la lamao. Ankoraŭ iomete parolis Danzi, kaj Vlaĉjo iĝis ridema.

— Bone, li iru for! — diris Vlaĉjo. Kaj kun forto frapfermis unu pordon, poste alian, poste li ŝlosis sin en sia ĉambro kun mallarĝa lito ĉe la muro, kun varme hejtita forno, kun malgranda tableto ĉe la fenestro, kun fotajoj de Banjo, de la patro kaj onklino Aglaja...

Tiel komenciĝis tiu malfacila, stulta, absurda vintro.

1. A. N. Ostrovskij (1823–1886) — elstara rusa dramaturgo, kies verkoj iĝis grava etapo de evoluo de la rusa nacia teatro. En multaj liaj teatraĵoj rolas popolanoj aŭ komercistoj. Longaj (ĝis genuoj) viraj ĉemizoj estis popularaj en simpla popolo en Rusio en la 19-a jarcento.
2. Malnovkredanoj, malnovritanoj, antikvaj ortodoksoj — religiaj grupoj de rusa ortodoksismo, kiuj rifuzis en 1650–1660 religian reformon de patriarko Nikono kaj caro Alekseo Miĥajloviĉ. Malnovkredanoj estis persekutataj dum la cara reĝimo, kaj kelkaj grupoj elmigris eksterlanden.
3. En la originalo: kamelo, sed plej probable tio estas eraro de la aŭtoro.
4. Sankt-Peterburgo en 1914 estis alinomita al Petrogrado, kaj en 1924 — al Leningrado, tial la lampo en la tempo de la eventoj estis ne malpli ol 25-jara.
5. Ploso (Pljos) — urbeto ĉe rivero Volgo.
6. Ĉumo — komuna nomo de tradicia konusa portempa loĝejo de nomadaj popoloj, speco de tendo, konstruita el rektaj branĉoj, kovritaj per betula basto, felto aŭ feloj.
7. Masandro — urbeto en Krimeo, fama pro siaj vinfarejoj kaj unika kolekto de vinoj.

Malfacilas al la granda doktoro

Nokte estiĝis tridekgrada frostoj; en anguloj aperis arĝenteca prujno, traboj de la eksa faktorio kraketadis, kaj hidrargo en la ekstera termometro plu faladis.

Madi-Danzi sendezire ekhejtis ĉiujn grandegajn malsanulejajn fornojn.

Hejtis li longe, da fornoj estis sep, Madi-Danzi laciĝis; en la malhelaj ĉambroj sombre blankis okupitaj de neniuj litoj kun puraj tolaĵoj kaj litkovriloj.

— Ne plu necesas hejti, ĉu, jes? — demandis Danzi.

— Necesas.

— Ne necesas!

— Vi faros, kiel mi ordonas, Madi-Danzi, — severe diris Ustimenko. — Alie mi vin elpelos. Ne ŝercu kun mi — memoru tion.

— Morgaŭ venos malsanuloj? — demandis Danzi. — Multaj malsanuloj? Por ili mi hejtos ĉiuj fornoj, jes?

«La lingvo estis donita al la homo por kaŝi siajn pensojn!» — rememoris Vlaĉjo ies frazon kaj foriris en sian ĉambron.

En la sekva tago la temperaturo estis tridek tri sub la nulo. Malsanuloj estis neniom.

— Ankoraŭ hejti fornoj? — demandis Danzi.

— Jes, hejti!

— Ĉiuj fornoj?

— Jes, ĉiujn fornojn!

— Malsanuloj venos?

Ustimenko ne respondis.

«Sinjorino kuiristo» kuiris sur sia fornelo manĝon por tri malsanuloj. Sed eĉ tri ne estis. En la malsanulejon — ekipitan, varman, puran — venadis neniuj. Ĉiumatene Vlaĉjo surmetadis la kitelon kaj dum du horoj paŝadis en atendo el angulo al angulo en la akceptejo. Ja ili devis veni!

Ne, ili ne estis.

Ili malsanis en siaj jurtoj, en terkabanoj de la minejo, en bastaj kabanetoj «alaĉek». Ili pereadis tie sub hurlado de ŝamanoj, sub bruo kaj tintado de tamburino, sub mallaŭta balbutado de freneziĝinta lamao, sub lamentado de edzinoj kaj infanoj. Ili pereadis pro

malsanoj, kiujn Vlaĉjo povus venki, sed li — sana, juna, forta — ĵetiĝadis ĉi tie el angulo en angulon, por kio?

Madi-Danzi rakontis kun subrido de supereco:

— Hieraŭ ne venis al nia malsanulejo Sagan-ool, mi demandas, jes, ĉu? «Mi iros venigi rusa doktoro, li kuracos vi!» Sagan-ool ne povas paroli, anstataŭ li ŝamano Sarma respondas: «El via doktoro eliru la animo». Hodiaŭ mortis Sagan-ool, mi eniris, apud la mortinto sidas Sarma, metas taso kun fandita butero, metas tabako, panico, ankoraŭ taso kun lakta brando, ordonas: «Vi mortis! Jen por vi ĉiuj donacoj, iru!» Kia popolo, kia stulta popolo, komprenas nenio, jes, ĉu?

Vlaĉjo aŭskultis kuntirinte la brovojn: ili ja ne nur ne vokas — ili ne enlasos, se li venos! Kiu ĉion ĉi faras? Por kio? Ja pereas, pereas homoj.

Kaj Danzi rakontis moke kaj gaje:

— Ili alportis ĉerko — ŝtipo. Alligis al ĝi mortinta Sagan-ool per bona ŝnuro, firma, el ĉevala haro, ne eblas, ke mortinto deŝiriĝu, malfermis felton de la jurto ekstere, eltenis, ne tra la enirejo, ne, jes, tiel ne eblas, jes, ke mortinto sciu kie estas pordo, li revenos, malbone estos, kaj veturigis al montoj, sur ĉevalo, ne rekte, sed tiel, tiel, tiel...

Li per la mano montris, kiel zigzage oni veturigis la mortinton al la montoj, montris, kiel oni forlasis lin tie kaj singarde, por miksi la spurojn, revenis reen.

— Sen vojo, tiel, ĉu! — diris Danzi. — Laŭ vojo Sagan-ool reveni povas, malbone, jen tiel ili faras, kaj vi, doktoro Vlaĉjo, sidas ĉi tie. Vi, eble, kulpas, por kio malbone parolis kun la lamao, ĉu, jes? Nun baldaŭ oni elpelos ni ĉiuj: kaj vi, kaj «sinjorino kuiristo», kaj mi. «Sinjorino kuiristo» mortos, ŝi estas maljuna, vi malproksime veturos — sata estos, sed mi? Ĉi tie salajro ne estas, de li salajro ne estos, kiel mi vivos, ĉu, jes?

Danzi eĉ ekploris pro kompatato pri si.

Matene Vlaĉjo faradis gimnastikon — komence dek minutojn, poste dek kvin. Antaŭ matenmanĝo, en malnova svetero, en pugnogantoj, eliradis fendi lignon. Frostiĝintaj ŝtipoj disflugadis kun krako. Kolere kaj longe, ĝis furiozo, Vlaĉjo enpikadis kojnojn en rezinriĉajn stumpojn; snufante kaj sakrante, batadis per hakilo, ĝis atingo de la celo. Poste li matenmanĝadis, sidiĝadis sur tabureton por longe. Komforte kraketadis en la faŭko de la vorema forno dikaj ŝtipoj. Rigardante al flagrantaj malhelruĝaj braĝoj, Ustimenko faradis mirindajn laŭ tehniko kaj kuraĝo operaciojn — en ajnaj kondiĉoj, kiel instruis Bogoslovskij kaj Postnikov. Dum tiu tempo li senfine multe tralegis. Teorie li, probable, scipovis kaj povis ĉion. Sed malsanuloj ne venadis al li, la malsanulejo estis malplena, kun ĉiu tago ĉiam pli timinde iĝadis al Vlaĉjo vivi en tiu senokupeco de la animo, nenion farante, nur kun siaj pensoj — laborante vane, operacianta en imago, kuracanta en revoj.

«Tio estas ne kirurgo, sed artrajdisto!» — legis li foje pri iu tro fervora tranĉisto. Ho, kiel Vlaĉjo estus singarda, pripensema, konsiderema, se venus al li tiu longe atendata malsanulo! Per kia atento li ĉirkaŭigus la homon, konfidintan al li sian vivon! Artrajdisto! Ne, li ne artrajdus en la operaciejo.

Kaj, kvazaŭ misfortune, al li skribis kaj Postnikov, kaj Ganiĉev, kaj Paĉo, kaj Ogurcov.

Ivano Demetrijeviĉ rememoradis kazojn el sia malnova kampara praktiko, Paĉo fanfaronis pri abundo de laboro, Ogurcov impete dubis pri siaj propraj fortoj, Ganiĉev avertadis Vlaĉjon pri tio, ke Ustimenko ne komencu tro frue ĝeneraligi sian sperton, «ja tio estas nun danĝera kutimo, — skribis Teodoro Vladimiroviĉ, — unuj verkas siajn laboraĵojn, por montri al la mondo, ke estas farita malkovro, aliaj — por fiksi ĉe si prioritaton, triaj — por rememorigi al la homaro pri loĝanta en urbo N. Petro Ivanoviĉ Dobĉinskij, kaj kvaraj, ili estas tre multaj, — por havi „daŭron de scienca laboro“».

Vlaĉjo respondadis mallonge, seke kaj enigme: ili pensu, kion ili deziras!

En Kristnasko lin invitis Markelov. Ustimenko ne iris, stulte pretekstinte okupitecon. Tiam Jegoro Tomiĉ venis mem — kun pomaditaj bukloj, en amelita subvesto, aroma, gaje mokema, eĉ bonanima.

— Ho, kiom vi estas okupita, karulo, — diris li, rigardante al la malplenaj ĉambroj, — kiom da homoj vi kuracas, kia vi estas laboranto! Ĉio estas hejtita, ĉio estas sternita, el la kuirejo odoras brasiksupo, sed niaj sovaĝuloj ja ne venas. Kaj ne atendu, doktoro, ne atendu, karulo, ne atendu, simpla animo, ili ne venos. Ili havas sian medicinon, ili pri ĝi ne ofendiĝas.

Li eksidis mastre en la tria ĉambro, etendis siajn longajn krurojn, plendis:

— Jen kien, vidu, niaj impostoj iras, nia ŝvite perlaborita mono. Por vi, fajfuloj. Ni laboras, vagas kaj en tundro, kaj en tajgo, kaj en ĉiuj forgesitaj de Dio lokoj, komercas, civilizas, kaj al ni kion? Ĉu spitsignon? Sed al kuŝemuloj, pigruloj kaj ceteraj indiĝenoj — varmajn ĉambrojn. Ne bone, jes, ne bone.

Sidis Markelov longe, poste foliumis Vlaĉjajn librojn, poste puŝis per la pugno lian matracon:

— Malmole vi dormas! Ĉu mi donacu al vi plummatracon, doktoro?

Madi-Danzi ĝoje hihiadis ĉe la pordo, frotadis la manojn, riverencadis.

— Do, ĉu vi ne venos? — demandis Markelov. — Nu, estu laŭ vi. Mi al vi kun malfermita animo, kaj vi — kiel vi deziras.

Restinte sola, Vlaĉjo komencis skribi leteron al Bogoslovskij. Kunpremite la dentojn, trinkante el trinkokruĉo per grandaj glutoj malvarman akvon, li skribis ĝis la unua horo de nokto. Tio estis letero, plena de furiozo, malfeliĉo, ofendiĝo kaj riproĉoj. Por kio Bogoslovskij lin vokis ĉi tien? Ĉu pro bona rilato al li? Li bezonas nenies bonajn rilatojn, li estas per si mem homo, kaj, interalie, tia homo, kiu ne permesos malŝpari popolan monon sen ajna utilo por vivtenado de la laborantoj, por hejtado, por nutrado. Eble, tio estas moko de tiuj dekstraj elementoj, de tiuj parencoj de nojonoj kaj bajoj(1), kiuj ankoraŭ sidas en la registaro? Aŭ, eble, li, Ustimenko, necesas ĉi tie por burokrataj raportoj, ke en Khara estas malfermita hospitalo kaj funkcias ambulatorio? Do, interalie, li ĉiumonate informas pri rezultoj de sia tiel nomata laboro, kaj tio neniun interesas, tute neniun. Mallonge dirante, li ne intencas vane manĝi panon, ne intencas sidi ĉi tie

senokupe. Li postulas, ke oni lin revoku. Kaj se li skribas per nesufiĉe diplomatia lingvaĵo, do oni lin pardonu kaj akceptu certigojn pri respekto...

La letero estis sur kvar paĝoj, kaj Vlaĉjo ne relegis ĝin. Estu kio estas. Tiel ne povis daŭri plu.

En februaro li ricevis novjaran gratulon de bonkora Eŭgeĉjo Stepanov. La poŝtkarto estis gaja, vigla, kun spritaĵoj, kun evidenta deziro ne havi malamikojn en la mondo. «Vi evidentiĝis la plej saĝa el ni ĉiuj, vilaĝa doktoro, idea kuracisto, — skribis Eŭgeno. — Zatiruĥi transformiĝis al eksterlando. Tamen, en mi parolas envio: ja estas interese — karavanejoj, muezinoj, orientaj spicoj, belulinoj sub ĉadoroj, — ekzoteco estas ekzoteco. Verŝajne kiam krepuskas, vi surmetas frakon kaj iras en vesperan klubon, ĉu, ruzulo?»

Kion Ustimenko povis respondi al tio?

Tamen, Eŭgeno neniam bone sciis geografion.

Li nur ne deziris pensi, ke Barbara same opinias, kvazaŭ Vlaĉjo estas «la plej saĝa» kaj en frako iras al «vespera klubo».

La radion Vlaĉjo aŭskultis malmulte: strange, sed li ial ĝeniĝadis, kiam trans miloj da kilometroj al li venadis trankvila voĉo de la radioparolisto: «Parolas Moskvo». Kvazaŭ el tie oni demandadis: kaj kion vi ĉi tie faras, kara amiko? Ĉu al vi estas varme, hele, kaj ne blovas? Ja ni vin sendis labori, sed vi kion faras? Ĉu vi havas komplikaĵojn? Objektivajn malfacilaĵojn, kamarado kuracisto?

1. Nojono (mongole «princo») — aristokrato, reganto. Bajo — nobela titolo, sinjoro, granda terposedanto.

Ĉapitro dekkvara

Kiel fartas via brutaro?

En vesperoj li legadis.

Kaj ne tiom koleris pri la legitaĵo, kiom iel ne komprenadis. Estis strange kaj eĉ ĝene legi pri homo, kiu longe-longe, sur multaj paĝoj, kaj en kuracloko en Alpoj, kaj en la revolucia Petrogrado, kaj ĉe Dono, kaj en la armeo de Kaledin(1), kaj en Moskvo neniel povas decidi, kio do estas la Soveta potenco, ĉu konvenas ĝi al li aŭ ne konvenas. Tiu homo amis, ĉesis ami, meditadis sub pluvo kaj en bona vetero (ĉiuj veteroj kaj odoroj estis detale kaj versimile priskribitaj: vere, fojno en humida vetero odoris ĝuste tiel, kaj ankaŭ suno dum mallonga aŭtuna pluvo lumis tute tiel), pafadis, fuĝadis, kaŝiĝadis, veturadis en vagonoj, navigadis sur vaporŝipoj kaj finfine denove flaris ĉiaspecajn fajnajn odorojn, distingante diversajn kolorojn kaj kontemplante specialajn pejzaĝojn, — la Sovetan potencon agnoskis, sed kun rezervoj.

«Jen kiele!» — miris Vlaĉjo, fermante la dikan volumon, sur kies lasta paĝo estis multsignife dirite, ke tio estas nur fino de «dilogio». Sekva el legitaj de li libroj estis verkita kun aludoj. En li la protagonisto estis por la Soveta potenco, sed same precipe observadis kaj rimarkadis diversajn naskmakulojn de kapitalismo. Ne sen veneno li spritis, sed faradis neniajn agojn, almenaŭ eĉ sencencajn, kiel, ekzemple, Pierre Bezuĥov, restinta kun sia celo en okupita de la francoj Moskvo(2); male, tiu protagonisto okupiĝadis ekskluzive pri observado kaj ofte konkludadis, ke en tiu ĉi vivo «ne ĉio estas tiom simpla». Kaj tio vere estis tiom ne simpla, ke Vlaĉjo tute ĉesis kompreni tiun ĉi verkon, aĉetitan de li en Moskvo kontraŭ naŭ rubloj dudek kopekoj en bindaĵo, kaj formetis ĝin ĝis pli bonaj tempoj. Kaj sur la tria verko, kie la aŭtoro tre dense kaj detale priskribis sorton de rabisto en la postrevolucia Petrogrado, Vlaĉjo tute rompiĝis: tiu rabisto prirabadis homojn kaj senĉese rezonadis, kaj ĉirkaŭ li ĉiuj rezonadis, cetere treege stulte kaj longe, kaj finfine la rabisto pendumis sin, sed ne ĝisfine, kaj tiam Vlaĉjo ĉesis legi beletron, kaj revenis al interrompita volumo de «Eraroj kaj danĝeroj en kirurgiaj operacioj».

Ĝuste kiam li estis leganta tiun ĉi libron, okazis la evento, radikale ŝanĝinta lian vivon en Khara. Kun globigitaj okuloj, en defalantaj ŝuoj, en kalsono kun ligaĵoj (Vlaĉjo sukcesis rimarki, ke la kalsono estas ŝtata, kun stampo) en lian ĉambron enkuris Madi-Danzi kaj ne kriis, sed iel eĉ ŝrikis:

— Malsanuloj! Du! Rapide, jes, ĉu?

Vlaĉjo deŝovis la tabureton, kalkulis ĝis dek, por ne emocii kaj ne kondukti tute stulte, surmetis la kitelon, la ĉapeton kaj eliris en la koridoron. Ĉe la enirpordo, ambaŭ glacikovritaj, en peltmanteloj kun pendoglacioj, en jakoj, surmetitaj super la peltmanteloj, — «hurme», en glacikovritaj peltaj botoj, staris silente nekonataj homoj. En malforta lumo de deklina lampeto(3), tremanta en la manoj de Danzi, Vlaĉjo diris al la malsanuloj, ke ili senvestiĝu kaj eniru en la akcepteojn, sed responde aŭdis retenitan ridon kaj nur tiam, laŭ tiu retenita, karaktera rido, ion rememoris, sed tuj ree forgesis.

— Permesu! — diris Vlaĉjo.

— Ja kion permesi aŭ ne permesi, — aŭdis li ree la rapidan, kamparanan, gajan parolon kaj nun tuj, fine rekonis Nikolaon Eŭgenjeviĉ-on Bogoslovskij-on, kiu estis malrapide demetanta de sur la kapo peltan ĉapelon kaj samtempe elgrimanta el ĉiuj siaj glacikovritaj peltaj vestaĵoj. — Kion permesi aŭ ne permesi, — diris li, premante la manon de Vlaĉjo kaj ĉirkaŭrigardante lin iomete demalproksime — atente, severe kaj afable. — Vi prefere kamaradon Tod-Ĵin rekonu, vi lin ne tiom antaŭlonge vidis, por sukcesi forgesi. Kaj ordonu alporti vodkon, ni trafis en glacitruon, ho, tiu saltado de glacio en akvon kaj ree diablo scias kien, ho, tiuj sciuloj-spuristoj...

Kaj ŝutiĝis, ŝutiĝis la rapida parolo, kaj tuj al Vlaĉjo ŝajnis, ke li neniam kaj nenien forveturis el Nigra Ravino, ke ĉio nun estos bonege, trankvile, certe. Kaj Bogoslovskij jam estis enrigardanta en la malplenajn ĉambrojn, balancadis la kapon, forte frotante la manojn, kaj lamentis, retrorigardante al Tod-Ĵin:

— Malplene, malplene, vere malplene, eĉ unu viva animo ne estas...

Elrigardis «sinjorino kuiristo», svingis la manojn, ekkuris per paŝetoj por kuiri festan vespermanĝon. Danzi jam alportis flanelajn ĥalatojn, purajn, sekajn subvestojn, ŝtrumpetojn, babuŝojn, multfoje riverencis al Ustimenko: laŭ tio, kiel la doktoron Vlaĉjo salutis Tod-Ĵin, li komprenis — la malsanulejon oni ne fermos, lin, Madi-Danzi-on, ne elpelos, la salajron li ricevados plu.

— Ĉu vodkon do vi havas? — demandis Bogoslovskij.

— Alkoholon! — kulpe respondis Vlaĉjo.

— Des pli bone! Ĉu kuiras ĉe vi ĉinino? Bonege! Ne, alkoholon necesas trinki pura, altrinkante ĝin per akvo. Kio? Ĉu forte? Certe, certe, sed vi ja bonege, lerte, kiom ajn drinkas kaj neniam ebriiĝas, — ĉu vi memoras la pelmenojn ĉe Postnikov?

— Mi memoras! — feliĉe palpebrumante, respondis Vlaĉjo. — Mi ĉion memoras, Nikolao Eŭgenjeviĉ. Do, vi mian leteron ricevis?

— Pri la letero kaj pri aferoj ni parolos morgaŭ. Kaj hodiaŭ ni estas nur gastoj, kaj gastoj malsekiĝintaj, frostiĝintaj kaj tre lacaj. Ordonu, ke oni preparu por ni litojn, kaj ankaŭ vi mem kuŝiĝu dormi, kaj morgaŭ ekde la mateno ni laboros.

— Sed vi al mi pro la letero ne ofendiĝis?

— Pri mi — ne. Sed pri vi ofendiĝis. La letero, karulo, estas iom dama, iomete histeria. Tamen, morgaŭ...

— Sed tamen kial dama?

Bogoslovskij pensis iom, alŝovis al si pli proksime teon, diris:

— Bone, kelkajn vortojn hodiaŭ. Vidu, kara mia junulo, en nia partio, en la bolŝevista, jam en la antaŭrevolucia tempo estis multaj kuracistoj. Ĉu vi neniam pensis pri tiu demando, kio nome kuraciston venigadis en la partion en tiuj malfacilaj jaroj? Ĉu? Kaj mi pensas, mi persone, ke venigadis doktorojn en la partion sento de plena senceco de

medicina laboro en Rusio sen revolucia eksplodo, sen ŝanĝo de la ŝtata ordo, sen neniigo de la potenco de kapitalistoj, bienuloj, kulakoj.

Ĉiu pensanta doktoro konvinkigadis, ke liaj personaj penoj, same kiel penoj de centoj da honestaj homoj, en la ekzistanta monarkia ordo de la imperio kondukas al nenio kaj ne povas konduki al io ajn. Ja ni ĉiuj delonge estas konvinkitaj pri tio, ke la estonteco apartenas al la medicino profilaktika, preventa. Sed kia, diable, preventa medicino povis ekzisti en tiuj tempoj, kiam la plej genia organizisto Pirogov mem nenion aŭ preskaŭ nenion povis fari? Sekve, la afero estis en la sistemo. Vi trafis el la familio partia, el la Soveta ŝtato — de laboristoj kaj kamparanoj — ĉi tien, kie la cirkonstancoj estas tute aliaj, kaj... perpleksiĝis, eble. Pro juneco vi ne rimarkis tion progreseman, kio kreskas jam ĉi tie, pro fiereco ne skribis tuj, ekzemple, al kamarado Tod-Ĵin.

— Necesis skribi al mi tuj, jes! — diris Tod-Ĵin sekete. — Mi komprenus kaj venus.

— Kaj al mi vi skribis jam en stato de eksciteco, — daŭrigis Bogoslovskij. — Skribis, perdinte senton de la situacio, de la loko, de la socia aranĝo de la socio, kie kuracisto estas figuro nekonata.

— Iomete konata! — malmilde enmetis Tod-Ĵin. — Tiu kuracisto, kiu venis al ni ne el la Sovetunio, jes, tiel...

— Des pli. La situacio estas ne simpla, eĉ en la departemento pri popola sano estas malsamaj fortoj. Kion do vi pensis, vi venos — kaj estos kiel ĉe ni en la Sovetunio: se estas ia malordo, vi iras al sekretario de distrikta komitato, aŭ en sanitaran inspektejon, aŭ ankoraŭ pli alte — en la regionon? Necesas, karulo, kompreni, ke tiuj metodoj nur ĉe ni ekzistas, kie la ŝtato ne nur helpas al sanprotektado, sed ankaŭ responsas pri sano kaj vivo de ĉiu sia civitano, ĉar nia ŝtato estas ŝtato de laborantoj, sed ne de tiuj, kiuj uzas por siaj celoj laboron de civitanoj de kapitalisma ŝtato. Tamen, ni dormu, Vladimiro Atanazijeviĉ, kuŝiĝu, ĉar ekde la morgaŭa tago viaj ferioj por ĉiam finiĝos.

Vlaĉjo foriris en sian ĉambron, eksidis sur la liton, demetis la piedvestojn. Ĝenerale, Bogoslovskij lin hodiaŭ taŭge skoldis. Sed ĉu juste?

— Bona homo! — diris tiutempe Tod-Ĵin. — Pura, kiel tio, ĉu?

— Kiel vitro?

— Ne, pli bone. Tia estas...

— Kiel kristalo...

— Kiel kristalo. Malfacile al li estis, jes, kamarado Bogoslovskij! Pli frue mi devus veni. Tuj...

— La knabo estas bona, — penseme diris Bogoslovskij, — sed, vidu, tamen ankoraŭ knabo. Ne estas hardo. Li ne komprenas, kion signifas «vivbatalo». Ni iru pririgardi lian malsanulejon.

Madi-Danzi ekportis la lampon, «sinjorino kuiristo» paŝetis malantaŭe.

— Fendojn inter traboj li fermis per argilo, saĝe, — diris Bogoslovskij. — Ŝtopis per lano, kaj poste per argilo. Rimarku, tute ne blovas malvarmo. Kaj la litojn ŝpareme starigis, pripensite, aĥ vi kompatindulo. Ŝranketoj estas samaj, kiel ĉe mi en Nigra Ravino, — kun breto, memorfiksis, ruzulo, la konstruon. Eĉ desegnis, probable. Kaj nun ni rigardu la operaciejon. Ne, nur pensu, kian li aĵon elpensis anstataŭ aŭtoklavo, ĉu vi vidas? Simplaj zinkitaj siteloj, duoblaj feraj kovriloj, jes, ĉio estas tute racia kaj eĉ sprita, sterilizo per humida maniero. Vidu, la aperturo de la interna kovrilo ne koincidas kun la ekstera. Nu, ĉio estas komprenebla. Sur fornelon, poste ses horojn malvarmiĝas, ĉu vi komprenas?

— Ne tute, — diris Tod-Ĵin.

— Ses horoj daŭro estas, — enmiksiĝis Danzi, — ses horoj estas tia daŭro, jes, dum kiu el sporoj, kiuj ĉe unua bolado konserviĝis, denove tiuj bakterioj naskiĝas, ĉu, jes?

— Ĉu estis li, kiu pri tio vin instruis? — severe demandis Bogoslovskij.

— Instruis, — ektimis Danzi, — ĉiutage du horoj. Kaj poste, — haste ekparolis li, — poste duono de horo boligi necesas kun aldono de natria bikarbonato el kalkulo unu nul por unu tri nuloj de akvo, tiele, ĉu, jes? Sed neniu tute venis, — aldonis li per falinta voĉo. — Ankoraŭ plu mi povas rakonti...

— Ne necesas. Bravulo! — laŭdis Bogoslovskij.

— Do, ĉu bone? — interesiĝis Tod-Ĵin.

— Ni iru dormi! — decidis Nikolao Eŭgenjeviĉ.

Kiam Vlaĉjo vekigis, Tod-Ĵin jam foriris. Bogoslovskij ĉe tableto en la larĝa koridoro trinkis teon. Madi-Danzi, starante ĉe la muro, kortuŝe rigardis al Nikolao Eŭgenjeviĉ — li ĝenerale scipovis rigardi kortuŝe al tiuj homoj, kiujn li opiniis estroj.

— Ĉu vi longe ne povis ekdormi hieraŭ? — demandis Bogoslovskij.

Li, kiel antaŭe, ĉiam ĉion divenadis.

— Longe.

— Ĉu vi ofendiĝis?

— Ne, sed...

— Vidu, tuj «sed». Sed vi tute nenion faris, por ke al vi amase venadu malsanuloj. Ĉi tie, kolego, necesas iĝi socia aganto, batalanto, soldato, sed ne ia dia elektito, kiu sidas kaj atendas bonan veteron. Jen, ekzemple, en Monguŝ malsanuloj amase venas, malgraŭ abundo de lamaoj kaj ŝamanoj; en Badan ni konstruas duan domon de malsanulejo, tie Melnikov tuj komprenis grandegan politikan signifon de sia laboro, sed ne nur tiun, kiel ni ŝatas esprimi, «humanecon», «humanismon»... Ĉi tie ne nur bonan aferon necesas fari,

ĉe tie, kara Vladimiro Atanazijeviĉ, necesas devigi la popolon ekkredi al la kuracisto, kaj tio estas granda, grandega afero...

Li silentis iom, glutinte teon, ekfumis cigaredon.

— Siatempe en tiu ĉi lando sufiĉe diboĉis internaciaj kanajloj, nomante sin kuracistoj. Ĉu vi tion scias?

— Iomete scias.

— Ĉiaspecaj negocistoj, komercistoj, aĉetistoj, friponoj — ĉiuj ĉi latronoj flaris per sia damnita flarsento, ke ĉi-tieaj rangiferistoj, brutobredistoj, fiŝistoj, terkulturistoj kaj aliaj laborantoj ial ekkredis pri utilo de variola vakcinado, ĉu epidemioj falĉis popolon plene — nun ne eblas klarigi, sed ili ekkredis. Do, tiuj internaciaj friponoj uzis tion, akiris rezervon da pulvora vakcino kaj por ĉiu vakcinado prenis «decan prezon» — nurnure unu ŝafon. Vakcinadis komizoj, aŭ eĉ knaboj, kaj neniuj, certe, interesiĝis, ĉu freŝa estas la vakcino, kaj kia ĝi venas ĉi tien el grandaj urboj de Eŭropo — vi mem imagas. Tute nature ĉe tia skalo de komerco eĉ tiu senutila vakcino por ĉiuj ne sufiĉis. Ili solvadis ĝin per glicerino, aŭ eĉ simple glicerinon uzadis por vakcinado. Pro tago de laboro, pro flakono da glicerino ricevadis tiu mister, monsieur aŭ alia el tiuj sinjoroj — gregon da ŝafoj, ĉirkaŭ tri centojn da kapoj. Kaj la plej interesa konsistas en tio, ke la instrumento, per kiu oni faradis entranĉadon, neniam estis desinfektata, imagu, neniam. Sekve, per trompa variolvakcinado estis disportata sifiliso en skaloj, kiujn eĉ konsideri ne eblas.

— Ĉu tio povas esti vero? — dolore sulkiĝante, demandis Ustimenko.

— Ĝuste, tio estas vero. Ja por bruto-koloniisto gravas nur lia dio — ĉu katolika, protestanta, budaisma, lia idolo, nomata plue Profito. Kaj la loka loĝanto por li, koloniisto, estas fremdulo, sovaĝulo, indiĝeno, kreita por lia, de la koloniisto, riĉiĝo. Kaj ni ĉi tie, Vladimiro Atanazijeviĉ, kiom ajn tio estu stranga, nun havas konsekvencojn de la krimoj, faritaj de la paladinoj de Profito, ni devas instigi la ĉi-tiean popolon ekvidi en ni tion, kio ni estas efektive. Nia kaj via tasko estas, kompreneble, malfacila, sed honoriga. Sovetia — kaj honesta, sovetia — kaj bonkora, sovetia — kaj zorgema, sovetia — kaj justa, sovetia — kaj senprofita — ĉio ĉi per nia laboro ĉi tie devas iĝi sinonimoj, ĉu vi komprenas min, Vladimiro Atanazijeviĉ?

Neniam, verŝajne, Vlaĉjo vidis Bogoslovskij-on tia emociita kaj tia mirinde bone incitita. Kaj denove, kiel en Nigra Ravino, Vlaĉjo-n plenigis envio al Nikolao Eŭgenjeviĉ, al lia interna, spirita, morala esenco, al tio, kiel larĝe kaj samtempe precize scipovis pensi Bogoslovskij, al tio, kiel li vivis — en la nomo de la afero, pro la afero, por la afero, kaj ĉe tio neniam ofere, sed iel ĝoje, gaje, tute fordonante sin al sia laboro. Jen preskaŭ ne operacias tiu bonega kirurgo. Kial? Tial, ke li estas okupita pri pli necesa laboro, plej grava, kaj neceso de tiu laboro, ĝia graveco por la socio estas ĝuste tiu rekompenco, kiu kompensas al li la provizore perditan ŝatatan kirurgion.

Ili ankoraŭ ne fintrinkis teon, kiam revenis gaja, kun ruza rigardo Tod-Ĵin. Demetis la prujnokovritan peltomantelon, eksidis kontraŭ la fenestro, tiel, ke sunaj radioj lumis rekte al lia vizaĝo, kaj enpensiĝis kun taso en la mano.

«Jen en kio estas la afero! — subite miris Vlaĉjo. — Li ja havas okulojn de aglo — li rigardas al la suno».

— Nu? — demandis Bogoslovskij.

— Ni tuj iros, tuj! — diris Tod-Ĵin. — Kaj Madi-Danzi iru kun ni. — Li subridis. — Multaj timas, ke ilin ĉi tie oni senigos je la aĝo — tiel ili nomas morton, kaj lamaoj flustras al ili pri tio, kaj ŝamanoj flustras, sed ni devas montri, ke ĉi tie oni ilin ne nur ne senigos je la aĝo, sed ankaŭ kuracos, jes, ĉu tiel? Kaj la kamarado, — li turnis sin al Vlaĉjo, — komencu fari sian aferon...

Tod-Ĵin denove enpensiĝis, rigardante al la blanka, malvarma, brilanta suno. En tiu ĉi mateno Vlaĉjo ne hakis brulŝtupojn, ne faris gimnastikon, ne legis, ne sidis en sia akceptejo. En tiu malvarma, venta mateno li, nevokita, iris en Khara-n devigi malsanajn homojn kuraciĝi. Sur knaranta neĝo kune kun li iris Bogoslovskij, Tod-Ĵin kaj ankoraŭ tri ĉi-tieaj konatoj de Tod-Ĵin. Pikanta, malvarma vento batadis en la vizaĝon de Vlaĉjo, hurladis en jurtoj, en kiujn ili venadis, sternadis sur pritretitajn plankojn de jurtoj mordantan, fulgan fumon de nevarmigantaj lignofajroj. Blekadis en brutkorto apud domoj kaj enkreskintaj en neĝamasojn kabanaj frostiĝintaj kaprinoj, ŝafinoj kaj virŝafoj. Kaŝiĝadis en neĝa blovado, malproksime de la okuloj de Tod-Ĵin, la turmentantoj de Vlaĉjo — lamaoj kaj ŝamanoj. Raŭkis malsataj, koleraj hundoj. Brilis ie, jam en krepusko, per lupaj lumoj la okuloj de Markelov. Li paŝis en grandega peltmantelo, apogis sin sur bastonego, la doktorojn kaj Tod-Ĵin-on salutis afable, roris per malvarmuma voĉo: kial ili ne venas gastigi al li. Tod-Ĵin haltis por ĝentila, laŭ la rito, konversacio.

— Kiel fartas kaj ĉu bone sanas via brutaro? — demandis li. Tiel oni devis ĉi tie komenci konversacion.

— Mia brutaro bone fartas, — diris Markelov. — Kaj ĉu via brutaro estas sana?

— Ankaŭ mia brutaro estas sana, jes, tiel, — diris Tod-Ĵin. — Ĉu estas sanaj vi kaj viaj parencoj?

Kiam la rito finiĝis, Tod-Ĵin, rigardante per siaj aglaj okuloj en la lupajn, senhontajn okulojn de Markelov, prononcis emfaze:

— Vi ne havas la faktorion, kiu estas okupita de la malsanulejo. Ĝi, pardonu, estas ne via, vi, pardonu, estas ŝtelisto, tiel, jes, vi deziris ŝteli ĝin, ĉu vere, sed aĉetkontrakton vi ne havas.

— Ni estas impostoj, civilizo, — ekroris Markelov, sed Tod-Ĵin interrompis lin.

— Jen kiel estos nome, — diris li, — kaj vi ricevos paperon kiel necesas. Nun mi deziras al via brutaro bonan vintrumadon kaj nutradon...

— Kaj ankaŭ al la via, — turnante sin dorse, diris Markelov.

Vlaĉjo, ne elteninte, hihis, Tod-Ĵin ĵetis al li severan rigardon.

Kun riverencoj, kiel decas, ili eniris en jurton. Ĉi tie fumo mordis la okulojn, kaj ankaŭ ĉi tie ili konversaciis pri sano de la brutaro, poste pri sano de la gemastroj. Pri tio demandi estis jam tute superflue: la mastro staris proksime, elektraĵoj lanternoj brilis hele, monstra sifilisa ulcero estis ronĝanta la malsupran lipon kaj la mentonon de la nealta, larĝsultra, evidente tre forta homo.

— Neseksa, ĉu, tiel? — demandis Tod-Ĵin.

— Plej verŝajne! — respondis Bogoslovskij.

Tod-Ĵin ekparolis kun la mastro de la jurto en sia lingvo. La edzino de la mastro komencis malrapide malleviĝi sur la plankon, kovritan per feltotapiŝoj, fleksi la brakojn, hurli. Tod-Ĵin nenion el tio atentis. La mastro rigardis al li atente, la edzino alrampis al Vlaĉjo, alpremis lian manon al sia vizaĝo, ekhurlis pli laŭte. Tod-Ĵin plu parolis, ne haltante, fojfoje kapmontrante al Ustimenko kaj Bogoslovskij.

— Kol-Zal kaj ŝi iras en la malsanulejon, kamarado, — diris Tod-Ĵin al Vlaĉjo. — Ĉu vi ilin elkuracos, jes?

Vlaĉjo kapjesis: kun tiu formo de la malsano li scipovis lukti.

— Kiam?

— Baldaŭ.

— Kiam baldaŭ?

— Du monatoj, se kun garantio.

— Kaj la ulcero ne estos?

— La ulcero ne estos. Sed poste ankoraŭ longe necesos kuraciĝi.

— Se la ulcero ne estos, li iĝos via plej bona agitanto, kamarado, jes.

Kaj Tod-Ĵin ree ekparolis kun la mastro. La edzino ne plu hurlis, ŝi aŭskultis. Danzi mallaŭte tradukis al Ustimenko, ke temas pri tio, kiu gardos la brutaron. Tod-Ĵin promesis interkonsenti kun la najbaroj.

Mastron de alia jurto konis Madi-Danzi. Tiu maljuna homo kun enkaviĝintaj okuloj kaj griza pro suferoj vizaĝo havis nomon Sain-Belek. Li jam delonge ne povis moviĝi kaj tute senmoniĝis, kuraciĝante ĉe lamao Uja — la plej multekosta ĉi-tiea resanigisto. Kaj ankaŭ ŝamanoj lin kuracis, sed tiel, ke ne sciis la ofendiĝema lamao. Laŭ vortoj de Sain-Belek, oni kuracis lin tre bone, speciale Uja. Sain-Belek ĉiutage trinkadis sanktigitan ursan galon kaj metadis kompresojn el formika tizano. Sen la arto de la saĝega Uja, li, certe, antaŭlonge «perdis la aĝon».

Tod-Ĵin bruligis sian fortan elektran lanternon, Bogoslovskij eksidis sur la lignoliton, liaj lertaj manoj momente trovis tion, kion la lamao nomis «senditaĵo de la diablo» kaj amasiĝo de malbona ŝaŭmo.

— Ingvena hernio, — diris Nikolao Eŭgenjeviĉ per sia kamparana, aferema parolmaniero.
— Necesas operacii.

— Ĉu li ne mortos? — demandis Tod-Ĵin.

— Mi esperas, ke ne.

Sain-Belek-on sub lamentado de lia familio sur brankardo oni ekportis en la malsanulejon. Danzi ekkuris antaŭen por prepari bankuvon, kaj ankaŭ por averti «sinjorinon kuiriston», kiu povus ektimi, ekvidinte, ke la malsanulejo iĝas malsanulejo. Tamen, ankaŭ Danzi mem iomete timis pri venantaj eventoj. Hejti fornojn ne estas kuraci homojn, kaj ankoraŭ jen la vorto «operacio».

La okuloj de Tod-Ĵin estis tute nepenetreblaj, kiam li ordonadis al iu homo iri al kamarado doktoro. Sed lin oni obeis. Kun li ne eblis disputi. Li aŭskultis neniajn kontraŭdirojn. Kaj rigardis rekte en la okulojn, rekte kaj severe.

Ankoraŭ en unu jurto ili trovis sufiĉe timigitan maljunulon, kiu preskaŭ nenion aŭdis. Bogoslovskij ruze subridis kaj diris, ke morgaŭ aŭ postmorgaŭ redonos al avo Abataj la aŭdon. Vlaĉjo tuj komprenis, en kio estas la afero, sed silentis. Al li estis gaje, ĝuste gaje, kiel okazadis en la infanaĝo. Certe, tio, kion ili faris hodiaŭ — Bogoslovskij, kaj li, kaj eĉ Tod-Ĵin, — estis, ĝenerale, ne tre solida, sed tio estis komenco, bonega komenco, pri sukceso ne eblis ne esti certa. La avo engrimpis en peltmantelon kaj mem ekiris en la malsanulejon. Tod-Ĵin kun subrido klarigis, ke la bofilino ne donas al Abataj eblecon kuraciĝi ĉe plej malbona ŝamano, sed ĉi tie oni promesas, ke post unu aŭ du tagoj ĉio estos en ordo.

1. A. M. Kaledin (1861–1918) — rusa generalo, gvidanto de la blankuloj; armeo de Kaledin — kontraŭrevolucia armeo, baziĝinta en kozakaj regionoj ĉe rivero Dono.

2. Pierre Bezuĥov, unu el roluloj de la romano de L. Tolstoj «Milito kaj paco», restis en okupita de la francoj Moskvo kun celo mortigi Napoleonon.

3. Grandeco de meĉo en kerosenaj lampoj tradicie estas mezurata en lineoj (1/12 de colo, proksimume 2 mm), 10 lineoj = proksimume 2 cm.

Jen kiel, evidentiĝas, oni devas labori!

Vespere en la malsanulejo Vlaĉjo faris sian unuan rondvizitadon. La malsanuloj kuŝis sur la litoj, lavitaj en la bankuvo, koleraj kaj timigitaj. «Sinjorino kuiristo» metis al ĉiuj dolĉan kondensitan lakton en pladetoj, sed neniu manĝis. Evidentiĝis, ke la ruza lamao Uja interkaptis avon Abataj kaj kriis al li en la orelon, ke li tute certe scias: en la malsanulejo oni ĉiujn jam hodiaŭ venenos per terura veneno «mgnu».

— Sed por kio? — miris avo Abataj.

— Ili bezonas freŝan homan viandon! — sen konfuzo kriis la lamao. — Ili kuracas siajn vundojn, almetante al ili bonan homan viandon. Kaj ili ankaŭ sunsekigas homan viandon.

Avo Abataj jam ekiris reen al la jurto, sed kvazaŭ misfortune renkontis Tod-Ĵin-on kun kuracistoj. Certe, la maljunulo amikece sciigis al ĉiuj malsanuloj la «saĝaĵon», aŭditan de li de la lamao, kaj ĉiuj nun estis deprimitaj.

Sed, aliflanke, post la vespermanĝo ĉiuj kuŝantaj malsanuloj vidis fariĝintan miraklon. Kiu en Khara ne konis maljunan, bonkoran dikulinon Opaj! Kaj kiu ne sciis, ke ŝi baldaŭ «perdos la aĝon», ĉar ŝi ne havis, per kio spiri. Ŝi iĝadis blua, gratadis per la fingroj la teron, ŝiaj okuloj globiĝadis, kaj lamao Uja tenis sin malproksime de ŝi, ĉar li forprenis de la maljunulino kvar ĉevalojn kaj per nenio helpis al ŝi. Kaj nun al ŝi oni tuj helpis. Ŝin oni nur pikis, kaj ĉio tuj ĉesis. Ŝi preskaŭ tute «perdis la aĝon» en la koridoro, sed al ŝi aliris la juna doktoro kun vitra aĵo, el kiu elstaris pikilo, pikis la bonan Opaj-on, ŝi por ajna okazo ŝrikis, sed poste komencis rideti. Ŝi ridetis ĉiam pli kaj pli larĝe, kaj ĝissate ridetinte kaj spirinte, komencis paroladon. Nek Bogoslovskij, nek Vlaĉjo komprenis, pri kio parolas la maljunulino Opaj, sed klara estis nur unu afero — nun ĉi tie, en la malsanulejo, komenciĝos alia, tute alia vivo.

— Tamen tio iomete odoras je ĉarlatanaĵo! — diris Vlaĉjo al Bogoslovskij. — Nu, bronka astmo, nu, adrenalino, sed ja...

— Silentu, — diris Bogoslovskij.

Estis okazanta io interesa. Senĉese babilante, la maljunulino leviĝis kaj kaptis la pladeton kun kondensita lakto de avo Abataj. Ŝi nun havis tre koleran vizaĝon. En la vira ĉambro ĉiuj rigardis al ŝi kun timo. Poste maljunulino Opaj prilekis la pladeton kaj, venke brilante per la okuloj, foriris el la malsanulejo. Kaj al avo Abataj «sinjorino kuiristo» alportis alian pladeton, plenan ĝis la randoj, ĉar li preskaŭ ploris, kiam Tod-Ĵin komencis hontigi lin pro la klaĉo pri veneno kaj homa viando.

— Morgaŭ ni faros kelkajn malgrandajn miraklojn, — komforte duonridetante, diris Bogoslovskij, — kaj poste vi, kara Vladimiro Atanazijeviĉ, devos labori sen mirakloj. Sed laboron vi havos — tion mi al vi garantias...

Tod-Ĵin staris ĉe nigra glaciĝinta fenestro en la koridoro kaj fumis siajn cigaredojn. Subite li turnis sin al Bogoslovskij kaj diris per malmilda, streĉita gorĝa voĉo:

— Mi deziras danki vin, kamarado, jes, danki pro la ĝojo, pro tio, ke vi ĝojas. Vin dankas ne mi, vin dankas nia popolo, jes, dankas, kvankam ankoraŭ ne komprenas, sed

komprenos. Kaj vin, kamarado, — li turnis sin al Vlaĉjo, kaj Vlaĉjo kun miro, feliĉo kaj amo ekvidis, ke en la okuloj de aglo bolas larmoj, — kaj vin pri tio, ke vi komprenas, kaj ankoraŭ faros, kaj estos...

Li turniĝis kaj foriris ien malproksimen, en la finon mem de la koridoro, kaj Vlaĉjo kaj Bogoslovskij ankoraŭ longe sidis silente.

— Nu, bone, — diris finfine Bogoslovskij, — vespero lacigas, mateno freŝigas. Ordonu al via Sanĉo Pansa okupiĝi pri sterilizo por morgaŭ. Frue matene ni komencos operacii.

— Kiun unue?

— Nu... ni faru, probable, la hernion.

— Kaj se antaŭ la komenco de la operacia tago mi komencos tralavi cerumenajn ŝtopaĵojn al avo Abataj, kiel vi opinias, Nikolao Eŭgenjeviĉ? Li tuj komencos aŭdi pli bone, la humoro pli leviĝos en la ĉambroj?

Bogoslovskij subridis:

— Do, provu!

Je la sepa horo de mateno Vlaĉjo vokis Abataj-on en la akceptejon. Nikolao Eŭgenjeviĉ ankoraŭ dormis. Griziĝinta pro laboro Danzi (li dum la tuta nokto klopodis kun la sterilizujtoj) staris solene en blanka kitelo, en ĉapeto — tute kiel ankoraŭ unu doktoro. Sur la tableto per blua flamo brulis alkoholbruliloj. Kaj al Vlaĉjo la maljunulo komence eĉ ne kuraĝis rigardi — tiel majesta estis tiu ruso: kaj kitelo, kaj ĉapeto, kaj sur la frunto — ronda, brilanta, nekredeble bela spegulo, fiksita sur la kapo, probable, honore al la maljuna Abataj. Se la bofilino tion vidus, kiel ŝi nun ekestimus la maljunulon.

— Kiel fartas via brutaro? — ĝentile komencis konversacion Abataj.

Danzi tradukis, ke la brutaro de la rusa doktoro fartas bonege. Kaj kiel fartas la brutaro de avo Abataj?

Tiam Abataj hezite paŭzis. Diri, ke lia brutaro same bone fartas, estis danĝere — la ruso povus ruzi kaj postuli pagon, kiel ŝamano aŭ lamao. Sed per kio li pagu? Tamen diri laŭte, ke nenian brutaron li havas, la maljunulo opiniis humilige por si. Tial li nur ĝentile tuis. Vi min ne kaptos! Neniu nun povos aserti, ke avo Abataj havas brutaron.

— Nu, bone! — diris Vlaĉjo. — Ni komencu!

La avo eksidis sur tabureton, sur lian kolon oni ligis viŝtukon. La granda rusa doktoro lerte, per pinĉilo, elprenis el brilanta kaseroleto miraklan stangon, kaj tre baldaŭ en la orelo de avo Abataj iĝis varme kaj agrable, tiel agrable, ke la maljunulo eĉ fermis la okulojn. Poste ankaŭ en la dua orelo same iĝis varme. Kaj la alkoholbruliloj plu brulis, kaj tio similis al ofera fajro, tamen multe pli bela, kaj la Plej Ĉefa Sovetia Ŝamano plu briladis per sia spegulo, probable forpelante per ĝi de la avo malbonajn spiritojn: diablojn «aza» kaj «kaj-bin-kun».

Nur unu afero turmentis la avon, ke neniŭ vidas, kiel lin priŝamanas la rusa doktoro. Neniŭ lamao tiel scipovas, neniŭ ŝamano! Se ankoraŭ la ruso almenaŭ iomete saltus kaj batus tamburinon, tiam, eble, aliaj malsanuloj vekiĝus kaj venus.

— Kaj tamburinon bati? — demandis la avo de Danzi.

— Silentu, avo, silentu, — severe respondis Danzi.

— Nur iomete batu, — ploreme petis la avo. — Iomete. Mi sciuron mortpafos, alportos.

— Ne malhelpu al la doktoro, avo!

— Kaj zibelon alportos.

— Mi diras, ne babilu!

Kaj subite la avo komprenis, ke li aŭdas multe pli bone, ol antaŭe. Danzi ja ne kriis, li nur parolis, kaj nelaŭte parolis, sed la avo aŭdis ĉiujn liajn vortojn.

— Hu! — ekkriis la avo. — Mi aŭdas! Hu!

Vlaĉjo singarde kaj metode estis ion faranta en la alia orelo. Kaj kiam li elprenis vaton, la avo komencis aŭdi eĉ pli bone.

Madi-Danzi gravmiene tradukis:

— Morgaŭ, kiam kamarado rusa doktoro kaj mi ankoraŭ kuracos vin, vi komencos aŭdi tiel bone, kiel sana infano. Iru, avo. Ripozu!

Vlaĉjo demetis de la kapo sian belegan spegulon, kaj la avo tute ekfieris: do, vere la spegulo estis surmetita nur por li. Kaj Danzi estingis la alkoholbrulilojn: do, ankaŭ ili brulis por Abataj. Kiele! Ne, certe, tia mirinda kuraco ne povis esti senpaga, kaj la avo avertis:

— Sed mi ja estas malriĉa homo!

— Tio nin ne interesas! — diris gravmiena Danzi.

— Mi per nenio povas danki!

— Vi povas riverenci al la doktoro, pli multan de vi neniŭ postulas.

Abataj, ĝemante, riverencis. Poste ĉio ekdancis antaŭ li — se riverenci, do riverenci, li ne avaras. Kaj li riverencadis ĝis tiam, kiam Vlaĉjo kaptis lian ŝultron kaj kriis, ke li tion ne toleros. La maljunulo suspiris, rigardante al la ruĝa, kolera vizaĝo de Vlaĉjo. Probable, li tamen postulas ĉevalon, aŭ rangiferojn, aŭ ŝafojn. Kaj probable li tuj elpelos lin for el la malsanulejo. Sed neniŭ la avon elpelis. Male, li komencis manĝi matenmanĝon — bonegan kaĉon, flanojn kun io glueca kaj dolĉa, teon kun lakto. Kaj la vekiĝintaj najbaroj pridemandadis lin per intence mallaŭtaj voĉoj, kaj li nehaste, gravmiene respondadis. Ili suferu iomete, ne ĉion tuj, iom post iom...

Je la naŭa Nikolao Eŭgenjeviĉ komencis lavi la manojn. Kaj sur li, kaj sur Ustimenko, kaj sur Danzi estis nun surmetitaj elpensitaj de Vlaĉjo kaj kudritaj de «sinjorino kuiristo» longaj jakoj el laktolo, super kiuj ili surmetis humidajn kitelojn. Ĉe la Vlaĉja metodo de sterilizado kiteloj kaj ĉio cetera necesa por operacio rezultadis humidaj.

— Operacios vi, — diris Bogoslovskij. — Mi nun estas kaj asistanto, kaj operacia flegisto.

Sain-Belek kuŝis sur la operacia tablo timigita, kvazaŭ leporo, turnadis la nazon, grumblis kaj plendis al Madi-Danzi:

— Kaj kial la doktoro ne fiksas sur sia kapo rondan spegulon? Kaj kial por mi oni verdajn fajrojn ne bruligis? Ĉu mi estas malpli bona ol avo Abataj? Avo Abataj estas mizerulo, preskaŭ almozulo, kaj mi, se deziros, eĉ ŝafojn povos donaci al tiuj doktoroj. Ili fiksas la spegulojn, diru al ili!

La hernio estis duflanka, grandega, kaj, certe, nereduktebla. Vlaĉjo staris, pensante. Bogoslovskij estis faranta lokan anestezion.

— Nu, kiel? — demandis li.

— Laŭ Spasokukockij.

— Tio estas memkomprenebla, — ridetis Bogoslovskij. — Ne estas dio, krom dio, kaj Mahometo estas lia profeto.

— Ja vere, — defie respondis Vlaĉjo. — Por mi Spasokukockij estas vera miraklo kaj kiel klinikisto, kaj kiel kirurgo, kaj kiel simple praktika kuracisto.

Li prenis el la mano de Bogoslovskij skalpelon kaj faris tranĉon je fingro super la ingvena faldo. Nudiĝis la aponeŭrozo de la ekstera oblikva muskolo de la abdomeno. Madi-Danzi malforte ĝemis, ekvidinte sangon, kaj komencis retropaŝi al la pordo.

— Revenu sur vian lokon! — ordonis al li Bogoslovskij. — Ĉu vi aŭdas?

Vlaĉjo dissekis la subhaŭtan celulan histon kaj la fasciojn de Cowper. Nikolao Eŭgenjeviĉ asistis silente, ne gvidante kaj nur atente rigardante. Sangon li forigadis rapide kaj neordinare lerte. Sain-Belek fojfoje ĝemadis, fojfoje komencadis rezoni, sed tuj forgesadis, pri kio li parolis.

— Ĝis nun mi memoras frazon el la lernolibro, — diris Nikolao Eŭgenjeviĉ: — «Oni surmetas sur la mezan pecon de aponeŭrozo, kiel randon de surtuto sur alian randon, kaj alkudras al ĝi».

— Kaj alkudras al ĝi, — ripetis Vlaĉjo, singarde streĉante la ligaturon. Li sentis, ke la operacio estis farita bone, kaj estis en stato de ĝoja ekscitiĝo.

Sed des pli li devis konduki «en kadroj», kiel diradis Banjo. En ĉeesto de tia kirurgo, kiel Bogoslovskij, estus ridinde senti sin majstro de sia afero.

— Vi brave sukcesas! — tamen laŭdis lin Nikolao Eŭgenjeviĉ.

— Kun vi ja ne estas timinde! — sincere respondis Vlaĉjo, kiam ili ambaŭ lavis la manojn antaŭ la sekva operacio.

— Timinde, ne timinde, — grumblis Bogoslovskij kaj prenis pinĉtenajlon.

Ili operaciis virinon, ankoraŭ ne maljunan, nomatan Kuk-Bosta; ŝi jam delonge ne povis iri, ŝia ventro terure ŝvelis, lamao Uja fiksitis la tempon, kiam ŝi «perdis la aĝon», tre baldaŭ. Bogoslovskij supozis gigantan kiston. Vlaĉjo incizis la peritoneon ĝis la pubia simfizo kaj per dika trokaro punkciis la antaŭan vandon de la kisto. Tuj en submetitan emajlitan sitelon ekiris likvaĵo — litro post litro. Sed, malgraŭ ĉiuj antaŭzorgoj, Kuk-Bosta preskaŭ pereis pro ŝoko. Dum Bogoslovskij estis faranta ĉion, kion oni devas fari en tiaj okazoj, damnita Madi-Danzi elglitis el la operaciejo kaj rakontis al ĉiuj, ke Kuk-Bosta «perdis la aĝon».

Vlaĉjo tiutempe elkondukis la kiston en la vundon de la abdomena vando kaj ekscizis ĝin. Bogoslovskij donis kudrilon, Ustimenko kudris la vundon per katguto. Kuk-Bosta nun spiris egale, profunde kaj trankvile.

— Brave! — diris Nikolao Eŭgenjeviĉ.

— Via disĉiplo! — respondis Vlaĉjo.

Duope ili transportis Kuk-Bosta-n en la ĉambron kaj kuŝigis ŝin sur la liton. Ankaŭ brankardistoj ili devis esti en tiuj tagoj de laboro kaj venkoj.

Malsanuloj babilis en la koridoro: Madi-Danzi mensogis, jen kia bona kuŝas Kuk-Bosta, spiras, la ventro ne plu elstaras; ne, la grandaj sovetiaj doktoroj ankaŭ ŝin ne «senigis je la aĝo».

Lavinte sin (por tiu ĉi tago ili ĉion finis — tiel al ili ŝajnis), Bogoslovskij ekfumis maldikan cigaredon. Vlaĉjo staris apude, pensis.

— Unu nestulta doktoro asertas, — diris Bogoslovskij, — ke virinoj estas multe pli kuraĝaj ol viroj. Kompreneble, viroj estas kuraĝaj sur batalkampo, sed tie ne ĉiu kuglo trafas en la frunton, iuj en arbustojn. Sed en la operaciejo nepre atendas tranĉilo, de ĝi nenien eblas saviĝi.

De malantaŭe, portante sur pleto teon, aliris Danzi.

— Jen ankoraŭ kuraĝulo, — subridis Bogoslovskij. — Kaj tio estas homo tute fidinda, ĉu ne, Vladimiro Atanazijeviĉ?

Danzi ridetis, riverencis.

— Ankoraŭ unu tia historio, kaj vi devos puŝe forpeli vian asistanton, Vladimiro Atanazijeviĉ, — serioze, laŭte kaj emfaze diris Bogoslovskij. — Estas abomene rigardi

— sana viro, sed malkuraĝulo. Kaj ankaŭ panikigas la malsanulejon. Malordo. Fuĝis el la operaciejo kaj disbabilis, ke Kuk-Bosta mortis.

— Ŝi tiam mortis! — sufiĉe prave kontraŭdiris Madi-Danzi.

— Kaj nun vivas! — ŝmacante per la estingiĝinta cigaredo, diris Nikolao Eŭgenjeviĉ. — Unuvorte, tio ne ripetiĝu.

Li ankoraŭ ne satfumis, kiam Tod-Ĵin kun kulpa vizaĝo alveturigis ankoraŭ du malsanulojn: junan vidvinon Tuŝ kun apendicito en sesa monato de gravedeco kaj ankoraŭ virinon kun mamito. Tuŝ estis en tre grava stato, kaj Bogoslovskij, strabinte al Ustimenko, mem komencis la operacion. Tuŝ deliris. Ŝi estis ankoraŭ tute juna — tiu deksexjar-aĝa vidvino; ĉi tie iris lukto samtempe por du vivoj, kaj lukto malfacila: la apendico estis enfermita de densaj komisuroj, kaj kiam Bogoslovskij ĝin trovis, evidentiĝis, ke la apendico estas perforita. Nikolao Eŭgenjeviĉ eĉ balancis la kapon kaj suspiris. Estis atendenda aborto, tion indikis ĉio, kaj rezistemo de la organismo de Tuŝ estis tia, ke apenaŭ tiu knabino-patrino povus venki peritoneiton.

La virinon kun mamito Ruda-n kaj ankoraŭ malsanulon Kun-Ĉen-Dodziba, turmentatan de strumo, ili lasis por morgaŭ. Lavante sin, Bogoslovskij diris:

— Ĉu ni perdos tiun Tuŝ-on? Ĉu? Domaĝe, diablo prenu, sed kion ni povas fari?

Tuŝ-on ili kuŝigis en apartan ĉambron. Dume apud ŝi deĵoris Danzi, por la nokto deĵoradon dividis Bogoslovskij kaj Vlaĉjo. Kiam ili kun Tod-Ĵin estis tagmanĝantaj, en la Vlaĉjan ĉambron enŝoviĝis avo Abataj kaj ekparolis, rigardante al Tod-Ĵin. Anstataŭ pago pro la kuraco la maljunulo proponis sin al la malsanulejo kiel hejtiston. Madi-Danzi nun estas granda homo, same doktoro (Tod-Ĵin apenaŭ rimarkeble ridetis), li estas ĉiam okupita, sed ĉu la fornojn necesas hejti? Necesas. Balai per balailo necesas? Certe, ĝis nun avo Abataj ne balais, sed tiun arton ĉe lia komprenemo, saĝo kaj lertaj manoj li iel ellernos. Kaj en la kuirejo li same povus helpi, tia laboristo en tuta Khara ne troveblas, — diris pri si la modesta avo, — li ja estas ĉu vi scias kia saĝa? Tio ne gravas, ke li estas ne tro juna. Tamen li scias multajn bonegajn fabelojn, kiujn li povas rakonti al malsanuloj. Ekzemple, pri saĝa birdo Ŝiŝkiŝ, kiel tiu trompis vulpon, aŭ pri maljunulo Teĉikej, kiel tiu akiris monujon grandan je kamela kolo, aŭ pri ruza kaj malica urso, kiu...

— Bone, — diris Tod-Ĵin, — mi konsiliĝos kun la doktoro, kamarado. Atendu.

Vlaĉjo aŭskultis Tod-Ĵin-on silente, poste respondis:

— Kiel vi opinias, tiel ni faros. Sed mi ankoraŭ homojn bezonos.

Tod-Ĵin turnis sin al la maljunulo.

— Ĉu mi restas? — demandis Abataj.

— Vi restas.

— Kio mi estos?

— Vi estos granda homo! — solene diris Tod-Ĵin. — Vi havos multajn malfacilajn kaj honorajn devojn.

— Ĉu mi estos ŝtatoficisto? — demandis Abataj, kiu ekde la nuna tago kutimiĝis miri tute pri nenio.

— Ne, avo, vi estos balaisto.

— Sed tio, mi esperas, estas ne mapli honore.

— Ho ne, — sen rideto respondis Tod-Ĵin. — Tio estas multe pli honore, ol esti ŝtatoficisto!

Abataj foriris, dezirinte sanon al la brutaro kaj la familioj de tiuj, kiuj estas tiel bonkoraj al li. En la ĉambro li kuŝiĝis sur la liton, glatumis per ambaŭ manoj sian kavan ventron kaj rakontis, ke baldaŭ li, avo Abataj, estos tiom dika, ke ĉiuj ne trovos vortojn por esprimi miron kaj admiron. La afero estas en tio, klarigis Abataj, ke la rusoj kaj Tod-Ĵin mem persvadis lin resti servi ĉe la malsanulejo. Kaj lia posteno estos pli malfacila, ol de ajna ŝtatoficisto.

— Mensogu pli! — diris kun ĝemo Sain-Belek. — Kiu bezonas mizerulojn, almozulojn? Se iun preni kiel ŝtatoficiston, tiam ili prenu min!

Noktomeze Tuŝ abortis mortnaskitan infanon. Vlaĉjo vekis Nikolaon Eŭgenjeviĉ-on. Komenciĝis batalo por la vivo de Tuŝ mem. «En la tuta mondo ŝi estas sola, — diris pri ŝi Tod-Ĵin, — estus bone, se vi sukcesus ne „senigi ŝin je la aĝo“. Nur dek ses jaroj...»

Sed ŝi ne havis fortojn eĉ por suferi.

Sed tamen la juna virino Tuŝ restis viva. Tio estis malfacila, senekzemple malfacila por Vlaĉjo nokto, kaj la posta tago same estis tre malfacila — kun du komplikegaj operacioj, kaj ankoraŭ unu nokto pasis, ĝenerale, sen reala dormo. Nur pecoj de dormo. Nur en mateniĝo, en frosta mateniĝo, post la dua nokto la juna virino Tuŝ ekfartis pli bone. Fiziologia solvaĵo, solvaĵo de glukozo, envejnaj pogutaj injektoj entrenis ŝin reen el trans tiu sojlo, kien ŝi jam foriris. Kaj varmboteloj, kun kiuj Vlaĉjo kuradis dum tiuj noktoj de «sinjorino kuiristo» en la malgrandan trian ĉambron, kaj tio, kiel ili duope kun Bogoslovskij levadis tute senpezan, kiel plumo, Tuŝ-on, por ke ŝi duonsidu, kaj la sondilo — ĉio ĉi kune savis Tuŝ-on. Ankoraŭ post unu tago ŝi eĉ povis plori pri sia enterigita unuenaskito, kaj poste trinkis lakton kaj ekdormis. Vlaĉjo staris super ŝi kaj rigardis, kiel ŝi spiras. Kaj apud li — ŝultron al ŝuldro — staris Tod-Ĵin kaj same rigardis. Rigardis per siaj sentimaj, malmildaj, senmovaj, ne timantaj sunon okuloj de aglo.

— Ŝi laboros ĉe vi en la malsanulejo, kamarado, jes, tiel, — diris Tod-Ĵin. — Ŝi estas saĝa kaj rapidkrura junulino, jes. Mi konis ŝian edzon, estis bona edzo, li mortis tial, ke vi ne estis ĉi tie, kamarado. Lin oni veturigis sur ĉevalo malproksimen, kaj li mortis, kaj kiam oni dissekis la korpon, tiam evidentiĝis, ke li estis tute facile kuracebla. Li estis ano de nia partio ĉi tie — la unua, jes, tiel.

Kiam Tuŝ vekiĝis, Tod-Ĵin sola sidis sur tabureto apud ŝia lito. Ŝi ekrigardis al li kun miro. Li ekparolis nelaŭte:

— Ĉi tie, en la malsanulejo, oni savis al vi la aĝon, Tuŝ. Vi nun estas sola, Tuŝ. Sed se vi restos ĉi tie, vi ne estos sola. Homo devas fari bonajn agojn. Vi faros ilin ĉi tie. Poste, kun tempo, se vi meritos tiun altan honoron, ni sendos vin en la urbon de urboj, en Moskvon, por lerni. Vi estas ankoraŭ tute juna, vi povos sukcesi instruiĝi al doktoro, al homo, kiu donacas al homoj aĝon. Via edzo esperis kune kun vi forveturi por lerni. Vi devas plenumi lian deziron.

— Jes, — diris Tuŝ.

— Ĉu vi ĉion komprenis?

— Jes.

— Sed kial vi ploras?

— Mi ploras tial, Tod-Ĵin, ke mortis kaj mia edzo, kaj mia unuenaskito.

— Ne ploru, Tuŝ. Ili mortis tial, ke ni vivas ankoraŭ per sovaĝa kaj izolita vivo. Ĉe vi estis apendicito. Ĝi komenciĝis ne nun, sed pli frue. Ankoraŭ kiam mi gastis ĉe vi en la pasinta vintro. Se ni tiam havus doktoron, vi konservus vian unuenaskiton kaj vian edzon. Ĉu vi komprenis min?

— Jes!

— Adiaŭ, Tuŝ.

— Adiaŭ, Tod-Ĵin.

En tiu ĉi tago Bogoslovskij kaj Tod-Ĵin forveturis. Premante la manon de Vlaĉjo, Bogoslovskij diris:

— Ĝis revido, Vladimiro Atanazijeviĉ. Mi ĝojis vin vidi. Mi pensas, ni ankoraŭ renkontiĝos. Ĉiuokaze, kie ajn mi estos, se vi ne havas kontraŭdirojn, mi tiros vin al mi...

Li pensis iom kaj severe aldonis:

— Vi estas fidinda, tiel al mi ŝajnas.

Vlaĉjo staris ruĝega: probable, li vere estas nemalbona kuracisto, se Bogoslovskij diras al li tiajn vortojn. Kaj Tod-Ĵin petis:

— Tre, tute fidu al Tuŝ. Ŝi al vi bone helpas, jes. Kaj maljunulino Opaj — ŝi ankoraŭ povas helpi. Multaj povas helpi, se trovi al ili vojon. Jes, ĉu tiel?

— Jes! — diris Vlaĉjo.

Ili forveturis, kaj Ustimenko restis sola kun sia malsanulejo kaj kun siaj malsanuloj. Kaj ankoraŭ kun sia komenciĝanta famo.

Kiel timis li en tiu vespero!

Denove sola

Avo Abataj vere nun aŭdis, kiel en juneco, kaj vilaĝo Khara admiris tiun etan miraklon. Ĉiuj surduloj ne nur el Khara, sed ankaŭ el malproksimaj restadejoj ekiris al Ustimenko. Kaj kiam li diradis, ke ne povas resanigi iun el surduloj, tiam ili ne kredis, proponadis danki per rangifero, ŝafo, ĉevalo, kaj unu kaduka maljunulo-vidvo promesis eĉ «tute bonan kamelon», — tiu maljunulo intencis edziĝi, kaj edziĝi surda estis iel iomete hontinde. Kaj avo Abataj, kiu senlime ekkredis al Vlaĉja medicina potenco, konsiladis:

— Vi lin malmulte petas. Necesas bone peti, longe, plori necesas, riverenci ĝis la tero mem. Li estas granda ŝamano!

Kun surduloj Vlaĉjo ne tre sukcesis. Tamen Kuk-Bosta, el kiu li kun Bogoslovskij eligis tri sitelojn da likvaĵo, kaj la bonkora dika Opaj, kaj la rapidkrura Tuŝ ĉie gloradis la sovetian doktoron Vlaĉjo, la rusan malsanulejon kaj rusajn novajn, ne tiajn homojn. Ne tiaj — tio signifis: ne Markelov-oj. Markelov-on oni ĉi tie timis kaj malamis; kial — Vlaĉjo ne tute bone sciis.

Jegor-on Tomiĉ-on Vlaĉjo renkontadis ofte, kiam iradis al vokoj al malproksimaj jurtoj de Khara. Markelov atente fiksrigardadis al Vlaĉjo, ĝentile salutadis, poste longe akompanadis per siaj nebonkoraj ciganaj okuloj. Foje al Vlaĉjo ŝajnis, ke Markelov deziras al li ion diri, kaj li haltis. Sed Markelov ekpaŝis for, apogante sin sur sia peza bastonego, trenante unu piedon.

Ekde kiam Ustimenkon oni komencis voki al malsanuloj, tre ŝanceliĝis la aferoj de lamao Uja kaj ŝamano Ogu. La ruza lamao eĉ forlasis Khara-n. Sed Ogu restis kaj intence iradis tra Khara en tuta sia kostumo por ekzorcado: al li ŝajnis, ke tiel li aspektas pli impone kaj timige. Sed avo Abataj mensogis, ke li aŭdis de la respektindaj rusaj doktoroj, kiel Ogu intence alŝarĉis malsanojn al multaj homoj, kaj, speciale, al Kuk-Bosta pro tio, ke ŝi ne findonis al li unu ŝafon, kaj al Ogu iĝis tute malbone. Li nun restis nur malbona sorĉisto, sed ne resanigisto, kaj malbonaj sorĉistoj tute ne necesas al homoj, nur eble por envulti iun, sed per tiaj enspezoj eĉ pasero sin ne povas nutri, ne dirante pri Ogu, kiu kaj drinkis vodkon, kaj sen viando ne scipovis tagmanĝi.

— Tute malbone nun iĝis al la damnita Ogu! — suspiradis avo Abataj.

Eĉ infanoj kriis al la dorso de la ŝamano diversajn maldecaĵojn, kiam li trenadis sin inter jurtoj, tintante per sia tamburino, en alta ĉapo, sur kiu per tendenoj estis brodita abomena homa vizaĝo, kun sia stango, ĉirkaŭvolvita per rubandoj, sur kiu pendis tri saketoj: en unu estis «ĉiela» ŝtono, en la dua — la «tera», kaj en la tria — nutraĵo por tiuj «vivaj» ŝtonoj.

— Redonu nian ŝafon, hundo! — kriis al la ŝamano unu bubo.

— Ne iru preter nia jurto! — pepis la dua.

— Ni vin ne timas! — kriis la tria, sed tio estis pura malvero. Ili ĉiuj lin timis, kaj tre timis!

Sufiĉis al ŝamano Ogu turni sian akretan vizaĝon, kaj ankaŭ fari teruran grimacon, kaj ankaŭ skui la stangon kun rubandoj, kaj tiam ĉiuj kuraĝuloj kun hurlo diskuradis, kaj

poste longe tremadis kaj diradis sorĉformulojn kontraŭ envulto de la damnita sorĉisto: se li deziros — aperos en via ventro tri siteloj da akvo, kiel ĉe Kuk-Bosta, poste tranĉu kaj elverŝu, tio estas ho, kiel dolore!

Laboron Vlaĉjo havis tre multan, kaj nun li ne hontis, aŭskultante la malproksiman Moskvon, — li estis faranta sian aferon, kaj, probable, nemalbone. Ĝenerale, estas bone, ke ĉi tien oni sendis ĝuste lin. Verŝajne, sukcesus ankaŭ Paĉo, kaj Ogurcov, sed kio koncernas Svetlana-n kaj Anjon — apenaŭ...

Foje, aŭskultinte Moskvon, li agordis la ricevilon al Vieno, por aŭskulti muzikon, ekkuŝis kaj fermis la okulojn. Sed tuj eksidis sur la lito — anstataŭ muziko subite ekparolis aŭstria kanceliero Schuschnigg, ĵus reveninta el la Hitlera rezidejo Berchtesgaden.

Aŭdeble estis rare klare, kaj ĝis la noktomezo Vlaĉjo ĉion komprenis: faŝisto Seyß-Inquart deklaris, ke, anstataŭinte la eksan kancelieron, li petis Hitleron sendi en Aŭstrion armeon. Valsojn oni ne plu elsendadis, anstataŭ la Nefinita simfonio de Schubert, kiun Vlaĉjo tiel ofte aŭdis antaŭe, ektondris milita orkestro, kaj fine iuj feraj gorĝoj roris la nazian kanton pri Horst Wessel. Jen ĝi — estis komenciĝanta ĝuste tio, pri kio avertis la patro, kiam li diris pri tio, ke militoj «brennos vian sciencan», tio, pri kio diris ankaŭ Rodiono Metodjeviĉ(1).

Vlaĉjo ankoraŭ iom klopodis ĉe la ricevilo.

Ĉiuj radiostacioj estis elsendantaj muzikon. «Ili dancas! — amare pensis Ustimenko. — Kaj Parizo dancas, kaj Londono, kaj Romo... Ho, se mi povus nun kun la onklino paroli, almenaŭ duonhoron, almenaŭ horon...»

Li intencis kuŝiĝi por dormi, sed al la pordo frapis «sinjorino kuiristo» — oni alveturigis el la minejo brulvunditan knabon.

Nun ofte okazadis tute sendormaj noktoj.

Kun la unuaj varmaj ventoj malaperis el Khara ŝamano Ogu. Homoj diris, ke, antaŭ ol foriri en la tajgon, li longe sorĉis antaŭ la malsanulejo, kaj homoj timis, ke la malsanulejo «falos sub la teron», aŭ mortos doktoro Vlaĉjo, aŭ okazos granda incendio. Sed tempo pasis, kaj nenio okazis.

La malbona ulcero de Kol-Zal preskaŭ tute malaperis. Nun, kiam loĝantoj de Khara ekvidis revenintan en sian jurton Kol-Zal-on kaj komprenis, ke tiun malsanon oni kuracas, malsanuloj venadis abunde. Kaj aliaj malsanuloj estis sufiĉaj. Nun litoj staris eĉ en la koridoro, kaj en la granda vestiblo, kaj en la malgranda koridoreto, kondukanta al la kuirejo, al «sinjorino kuiristo». Kaj du mortaj okazoj neniun fortimigis, Vlaĉjo ne avaris tempon kaj klarigis al la malsanuloj, ke tiuj du kompatinduloj tro longe ne zorgis pri siaj malsanoj — tiam jam nenia scienco povus fari ion ajn.

— Necesas veni al mi ĝustatempe, — diris li severe, — kaj tiam neniun «perdos la aĝon».

Sed oni ne vane diras, ke kirurgo mortas kun ĉiu sia paciento. Kaj tion spertis Vlaĉjo, sola dissekcante la kadavrojn de la pereintoj. Li ne kulpis pri tiuj mortoj, sed ĉu li ĉion faris, por savi la junan paŝtiston, veturigitan kun gravega peritoneito, kaj la maljunan ĉasiston,

kiun vundis urso. «Ili ambaŭ mortis post la operacio — sekve, pro la operacio». Tamen, la ĉasisto dek unu tagojn kuŝis en la jurto, antaŭ ol la parencoj veturigis lin en la malsanulejon. Kaj denove la damnita frazo: post — sekve pro.

La mortintojn oni forveturigis, laŭ la rito, sur ĉevaloj en montojn. Vlaĉjo ne povis rigardi en la okulojn de la parencoj. «Svetlanjo, Eŭgeĉjo Stepanov! — rememoris li la institutajn gekamaradojn. — Miĉjo Ŝervud! Asistantoj, estontaj sciencaj lucerno, parazitoj, kiel vi tie fartas?» Kaj tirante sin en sendorma, turmenta nokto sur sia mallarĝa lito, li revis: «Kiam ni renkontiĝos, mi al vi ĉion diros, brutoj!»

«Ĝenerale», kiel ŝatis esprimi Eŭgeno Stepanov, Vlaĉjo nekredeble laciĝadis, laciĝadis tiom, ke post la labora tago ne povis ekdormi. Matene kaj vespere li akceptadis en la ambulatorio kaj ne sukcesadis. Poste rondvizitadoj, preskriboj, vokoj. Ĉu li povis ne iri, kiam lin oni vokis al malsanulo? Kaj dufoje en semajno — operacioj. Operacioj sen helpantoj, sen kirurgia flegistino, sen assistantoj. Ja ne eblis opinii la malkuraĝan Danzi almenaŭ similaĵo de helpanto? Ho, kia tio estis turmento, kia bagno, kiom da fortoj kostis tiuj operacioj, kaj kia artifikulo iĝis Vlaĉjo, li povus eĉ en cirko elpaŝi! Kaj kiel li ellernis teni sin, kiel ne permesadis sendiscipliniĝi al siaj nervoj, kiujn li, kiel evidentiĝis, havis.

«Vi rompos vin, mia kara knabo! — skribis al li Aglaja. — Vi ne eltenos. Venu por ferii, ni veturu al la Nigra maro!»

Vlaĉjo malgaje ridetis. Ĉu ili povas reale kompreni tie, en la Sovetunio, ĉi-tieajn cirkonstancojn? Eĉ tiaj saĝaj homoj, kiel la onklino kaj Rodiono Metodjeviĉ. Por kiu li lasos la malsanulejon? Lasi nun tion, kio estis kreita kun tia peno, — signifis pereigi la aferon, ree semi malfidon, ree foriri el la okupitaj pozicioj. Tamen, Rodiono Metodjeviĉ komprenis. «Via patro ĝojus pri vi, — skribis al Vlaĉjo Stepanov, — vi povas min kredi. Kaj se pripensi, vi levis la stafetbastonon de Atanzio Petroviĉ kaj agas tiel, kiel li agis tie, kie mi estis kun li. Tamen vi gardu vin, en tio Aglanjo pravas».

La ĉarman virinon, nomatan Tuŝ, Vlaĉjo jam antaŭlonge komencis iom post iom kutimigi al laboro de kirurgia flegistino. Tio estis malfacilaj devoj, sed Tuŝ tiel penis, tiel arde deziris instruiĝi, tiel amare ploris, se Vlaĉjo al ŝi krietis, tiel rigardis en liajn okulojn, dezirante diveni liajn pensojn, por antaŭi ordonon, ke post ioma tempo li ĉesis koleri pri ŝi, sed nur milde diradis:

— Ne indas, Tuŝ, maltrankvili, kaj ĉio iros bonege.

Tuŝ estis tre komprenema, facile kaj rapide moviĝis, ŝiaj lertaj, malgrandaj, malhelhaŭtaj manoj ĝoje kaj precize plenumadis tion, kio necesis por malsanulo, por operacio, por la afero, kiun ŝi ankoraŭ nur lernis. Malsanuloj ĉiam vokadis Tuŝ-on, sen ŝi laboro iĝis malfacila, la plej malfacilan, malagrablan, malpuran laboron ŝi komencadis kaj finadis, kvazaŭ tio estis tute ne laboro, sed neatendite donita de la sorto feliĉo.

Vlaĉjon Tuŝ instruadis pri la lingvo de sia popolo. Kaj instruis ŝi same kun ĝojo, vigle kaj gaje, briletante per la malhelaj okuloj kun oraj randaĵoj de la pupiloj, iomete ridetante per la malgranda rozkolora buŝo.

Printempe Ustimenko kvankam kun peno, sed jam povis kompreni kaj ĉasistojn, kaj brutobredistojn, kaj terkulturistojn («trinkigantaj la teron per akvo» — tiel nomiĝis ili ĉi

tie, ĉar ili fosadis kanaletojn), kaj li ne nur komprenis, sed iomete parolis, la plej gravan, sen kio estis malfacile. Kaj jam sen rideto al la tradicia saluto li respondadis, ke lia brutaro estas sana, kaj mem demandadis tion, kion devigis la jarcenta ĝentileco. Kaj Tuŝ, modeste mallevinte la okulojn, korektadis lin, kiam li faradis iujn erarojn.

Madi-Danzi malamis Tuŝ-on, sed kaŝis tion, supozante, ke la virino tutsimple necesas al Vlaĉjo, ĉar ŝi estas bela kaj juna virino, kaj Vlaĉjo estas bela kaj juna viro. Fojfoje li rimarkadis, kiel Tuŝ rigardas al Vlaĉjo, per kia adoro lumas ŝia rigardo, kaj rimarkadis ankaŭ, ke Vlaĉjo subite senkaŭze ruĝiĝadis en ĉeesto de Tuŝ, kaj por Danzi estis strange, ke Tuŝ tiel longe ne kuŝiĝas en liton kun la doktoro. Tamen, tio ne tre interesis lin. Multe pli malagrable estis tio, ke Tuŝ iĝis nun pli ĉefa, ol Danzi, kaj eĉ avo Abataj provis fari al Madi-Danzi iajn ordonojn. Ĝenerale ili — Abataj kaj Tuŝ — ekstaris inter la doktoro kaj Danzi, malhelpante al tiu esti la plej ĉefa en Khara kaj la plej necesa homo por la doktoro.

Sed venki ilin li ne povis.

«Sinjorino kuiristo» tre amis Tuŝ-on, kaj avo Abataj same estis sur ilia flanko, unu kontraŭ tri Danzi tute ne povis venki kaj nur paciencis en atendo de tiu okazo, kiam el la ĉefurbo alveturos li kaj Danzi rakontos al li, ke tiuj tri ĉiuj estas «bolŝevistoj». Ĝuste tiel li diros al li: «bolŝevistoj!» Kaj ilin tri oni elpelos. Kio okazos poste — Madi-Danzi ne pensis.

En vesperoj, kiam en la malsanulejo iĝadis pli kviete, Vlaĉjo amare kaj karese longe pensadis pri Barbara. La sango arde batadis en la tempioj, la vizaĝo bruladis, li deziris voki: «Barbeto!» — por ke ŝi respondu, aliru, demandu, kiel antaŭe: «Kio, Vlaĉjo?»

Sed neniu aliradis. Ustimenko forte kunpremadas la dentojn, alŝovadis al si medicinan libron. Sed la imago de Barbara ne malaperadis, ĝin ne eblis facile forsvingi. Vlaĉjo skuadis la kapon, insultadis, devigadis sin pensi pri Banjo kiel eble plej malbone. Ŝi faru kion ajn! Li havas sian vivon, kaj ŝi la sian! Ĉiu iras laŭ sia vojo! Lumoj, floroj, kirlovento de valso, kisoj, kaj poste, kompreneble, tio, kion Eŭĝeĉjo nomas «fiziologio». Ŝvito aperadis sur la frunto de Vlaĉjo, la manoj tremis, li sufokiĝadis, malfermadis la vazistason, poste ree eksidadis al la tablo. Tre malfacile por li estis devigi sin pripensi la legitan, sed tamen li legadis, li devis legi.

Tod-Ĵin abonigis al ĉiuj siaj doktoroj kaj librojn, kaj revuojn en diversaj lingvoj, kaj tio tre helpadis al Vlaĉjo — ja li ne povis esti en klinikoj, ne povis viziti konferencojn kaj sciencajn kunsidojn, li povis nur legi. Labori, legi, pensi.

Kaj skribi leterojn.

Nun li ofte skribadis al Bogoslovskij, multe kaj kun plezuro. Tio estis strangaj leteroj. Plejparte Vlaĉjo petadis konsilojn, kaj fojfoje skribadis ion similan al paroladoj, aŭ programoj, aŭ referaĵoj. Tiel, ekzemple, foje li skribis al Nikolao Eŭĝenjeviĉ pri tio, ke estas malĝuste studentigi junulojn al altlernejoj tuj post la mezlernejo. «Jen, ekzemple, — skribis Vlaĉjo, — se niaj Anjoj kaj Svetlana-j laborus kiel brankardistinoj aŭ flegistinoj dum tri-kvar-kvin jaroj, tiam ili komprenus — ĉu deziras tiuj fraŭlinoj esti kuracistoj aŭ ili ĝenerale deziras akiri superan kleron je la ŝtata konto. Ĉu mi ne pravas?»

Bogoslovskij respondadis al ĉiu letero, disputante, sed ne edificante. Pri «Anjoj kaj Svetlana-j» li ne konsentis kun Vlaĉjo, respondinte, ke ĉi tie, laŭ lia opinio, necesas trakti ĉiun konkretan okazon aparte. «Ekzemple, por vi, — skribis Bogoslovskij, — tute ne havis sencon malŝpari viajn plej bonajn jarojn por labori kiel brankardisto, vi jam sen tio sciis, kio estas kio, ĉu vere? Mi kuraĝas pensi, ke ankaŭ mi tute ne bezonis labori dum kelkaj jaroj kiel flegisto».

Foje ĝuste en tiuj tagoj de malfacilaj meditoj pri sia afero, en la tagoj de laco, ekstrema incitiĝo pri ĉiuj kune «lakeoj kaj kaĵolistoj», kiuj vivas, kiel skribis Majakovskij, pli ĉarme kaj kun pli da kontanto, li ricevis subite leteron de Banjo. Per tuta sia tono, per la tre bona kaj eĉ iomete parfumita papero, per la dika koverto, per la ŝercoj — la letero de Banjo tuj ofendis Vlaĉjon. Banjo skribis, ke iel-tiel ŝi finis tiun «abomenan» geologian faklernejon, ke ŝiaj manoj estas malligitaj kaj, kvankam Rodiono Metodjeviĉ tre pri tio ne kunsentas, ŝi fine kaj definitive decidis foriri al teatro. Plej probable, en la nuna aŭtuno, ne pli malfrue, kaj eble eĉ pli frue ŝi transloĝiĝos al Moskvo en studion ĉe teatro, ĉe kiu nome — Vlaĉjo ne komprenis. Skribis ŝi ankaŭ pri tio, ke ili, verŝajne, intervidiĝos en maljuneco, kiam Vlaĉjo estos lucerno en iu moskva kliniko, ja ne ĉiam li vojaĝos eksterlande, ĉiuj grandaj profesoroj finfine revenas al la patrujo. Do, tiam li trovu ŝin — malgrandan aktorineton — ie en Moskvo kaj ne neglektu rememori kun ŝi la stultan infanecon...

Vlaĉjo dufoje relegis la leteron kaj eksidis por skribi la respondon.

Verŝajne, neniam en la vivo li skribis tiel longe, tiel kruele kaj kategorie. Tamen, li ne strebis esti kruela, tio okazis per si mem. Li rakontis al ŝi sian vivon ĉi tie, kaj tio, kiel li vivis, ne povis ne esti riproĉo al ŝi kaj al ĉiuj tiaj, kiel ŝi. Li ĝuste tiel skribis — ne «vi», sed «vi ĉiuj»: tiaj, kiel vi; vi — Eŭgenoj, Svetlana-j, Anjoj, Barbara-j! Vi ĉiuj supozas, ke mi surmetas vespere frakon, ĉu? Do jen legu, kiel mi vivas! Tio estis fiera krueleco, li ne plendis, li postulis de ĉiuj tian laboron kaj indignis pri la dizertintoj, mokis ilin, insultis ilin per ĉiuj maldecaj vortoj. Kaj pri sia estonta kirurgia flegistino Tuŝ skribis li al Banjo, skribis, ke ĉiuj ili kune ne meritas la plandumon de tiu Tuŝ, skribis pri la operacioj, kiujn li faras sola, pri vintraj neĝoŝtormoj kaj ŝamanoj, pri kvindekgradaj, krakantaj frostoj, pri Tod-Ĵin, skribis pri sia sopiro en tiu tempo, kiam al li venis neniu malsanulo, kaj skribis pri tio, ke li estas tute plene feliĉa, malgraŭ tio, ke ŝi perfidis lin.

«Vi perfidis min, mi ne timas tiun vorton, — skribis li, — vi povus veni ĉi tien kaj esti por mi fidela helpanto en tiu, kvankam ne glora, sed necesa afero, kiun mi faras. Vi estus narkozisto kaj asistanto, vi estus por mi edzino kaj kamarado, sed nun vi atendas viajn stultajn florojn kaj lumojn, ĉu? KREDU, ili ne ekzistas sur la tero, ekzistas nur kontentiĝo pri sia afero. Kio do vi estas nun? Ĉu geologo? Ne! Ĉu aktorino? Des pli ne! Kiel do vi povas trankvile vivi kaj eĉ ŝerci, portante ĉe tio la komsomolan insignon! Eliru el la komsomolo, vi, serĉanta vin mem!»

Diablo scias kio estis tiu letero, sed li ne relegis. Ja tre malfacile li vivis kaj laboris nun, malgraŭ ĉiuj vortoj pri vera feliĉo. Ja tro longaj estis noktoj, kiam li pripensadis operacion, kiun li faros matene; ja tro granda, preskaŭ neeltenebla estis responso pri homa vivo, konfidita al li; ja tre malfacile li meditadis pri devo kaj libero de volo, pri sia destino sur la tero, pri la rajto «sidi» ĉi tie, dum la Ruĝa Armeo sturmas la Mannerheim-linion(2).

Dufoje li skribis al Bogoslovskij postulojn sendi lin en la militantan armeon, kaj dufoje Nikolao Eŭgenjeviĉ seke respondis, ke, tute komprenante la emociojn de Vlaĉjo, li ne havas eblecon likvidi la malsanulejon en Khara.

En printempaj vesperoj Vlaĉjon komencis turmenti sopiro: subite li terure ekdeziris iri en teatron, en grandan, belan, festan teatron, kaj nepre kun Banjo. Por ke ŝi babilu sian ĉarman galimacion, kaj li respondadu: «Ĉesu babili stultaĵojn», por ke ne estu odoro de malsanulejo, por ke estu poste larĝa, hela strato post pluvo, flakoj, en kiuj reflektiĝas elektraj lanternoj, kaj ke ne necesu leviĝi nokte, kiam al la pordo frapas Tuŝ: «Oni alveturigis tre malbonan, tiel, jes, li tuj „perdos la aĝon“, ĉu?» Sed ankaŭ tion Vlaĉjo venkis: ne facile, tamen venkis. Li ordonis al si ne pensi pri tio, pri kio ne endis pensi.

1. Tio estas anakronismo (ĉu pro eraro, ĉu pro intenco de la aŭtoro): la «Anschluss» (anekso) de Aŭstrio al Germanio okazis printempe de 1938, antaŭ la batalo de Ebro en Hispanio (somere de 1938), kiu estis menciita en la antaŭaj ĉapitroj kaj post kiu, laŭ la romano, pasis du jaroj (do, la kurantaj eventoj en la teksto okazas en 1940, kion konfirmas ankaŭ kalkulo de aĝoj de la roluloj kaj postaj eventoj).

2. Dum la soveti-finlanda milito (1939–1940) en februaro de 1940 de la Ruĝa Armeo estis sturmitaj kaj trarompitaj finnaj fortikaĵoj, nomitaj «Mannerheim-linio» (laŭ la nomo de la finna ĉefkomandanto marŝalo Mannerheim).

Ĉapitro dekkvina

Sorĉisto

En marto, kiam la vintro rompiĝis kaj la tagoj iĝis pli sunaj, kaj frostoj iĝis ne tiom krakantaj, en Khara-n alveturis helpanto por Vlaĉjo — juna, puflipa kaj tre bona knabo Baĉjo Belov, kuracisto el Leningrado. Li, kiel antaŭe Bogoslovskij kun Tod-Ĵin, trafis en glacitruon, vidis dum la vojo aron da malsataj lupoj, alveturigis kun si bonan, «de la paĉjo, ĉu vi scias?», fusilon, amason da kuglingoj, pulvo, fiŝfadenoj, hokoj, pulvoŝtopiloj kaj gvidlibroj pri medicino. Havis li ankaŭ flaskon kun konjako, kaj portreton de «simple unu amikino, eblas diri, de la infaneco», kaj pipon, kiun li fumis, «vidu, simple, pro neniofarado». Al Vlaĉjo Baĉjo rigardis demalsupre supren, al malsanuloj rilatis respekte, pri Tuŝ li diris, ke en ŝi li vidas «vekiĝantan nacian dignon de milionoj da bonegaj homoj». Vlaĉjo parolis kun Baĉjo per malvigla tono de ĉion vidinta kaj ĉion scianta maljunulo. Ja alie kun la puflipa doktoro ne eblis. Li de tempo al tempo faradis demandojn:

— Diru, Vladimiro Atanazijeviĉ, ĉu tigroj ĉi tie ekzistas?

— Mi persone ne havis honoron ilin renkonti.

— Kaj guloj?

— Pri tio vi parolu kun avo Abataj.

— Kaj venenaj serpentoj? Kaj pardonu, se ili ekzistas, do kiaj nome kaj kiel vi luktas kontraŭ serpenta veneno?

— Pri serpentoj mi, Baĉjo, ne aŭdis, — diris Vlaĉjo, sed, rememorinte Bogoslovskij-on, korektis sin: — Pardonu, Bazilo...

— Ivanoviĉ, — konfuziĝinte, diris Baĉjo.

— Bazilo Ivanoviĉ. Ne aŭdis mi pri serpentoj, kaj lukti kontraŭ ilia veneno mi ne havis okazon.

— Bedaŭrinde. Sed mi speciale kunveturigis monografion «Venenaj serpentoj».

— En tio mi per nenio povas helpi.

— Nu, kaj ĝenerale iaj eksterordinaraj kazoj estis?

— Ĉi tie ĉio, Bazilo Ivanoviĉ, estas eksterordinara.

— Ne, mi en alia senco, Vladimiro Atanazijeviĉ. Vidu, mi havas korespondantan legitimilon de junulara ĵurnalo, kaj mi dezirus, se vi, kompreneble, ne havas kontraŭdirojn, fojfoje skribi tiajn artikoletojn, skizojn, ĝenerale prilumi nian ĉiutagan vivon.

— Do prilumu bonvole. Sed nur sen malutilo al viaj rektaj devoj, ĉar ĉi tie vi ilin havos nemalmulte...

Ili loĝis duope en unu ĉambro. En vesperoj Baĉjo aŭ verkadis ĉiam unu saman skizon sub titolo «Ĉiutaga vivo de N-a malsanulejo», aŭ skribadis longegajn leterojn. Foje al Vlaĉjo hazarde trafis folio, kiun li legis: «...rinda, kolosa homo. Lia fera volo kaj scienca antaŭvido, lia idea fideleco al sia afero donas al mi rajton pensi, mia fora amo, ke V. A. Ustimenko estas ĝuste tiu karaktero, kiun mi devas definitive preni kiel bazon...»

Plue Vlaĉjo ne legis. Li subite ekhontis pro io, kvazaŭ li trompis Vlaĉjon. Sed li ja ne trompis!

Kaj ankaŭ kun Abataj Baĉjo amikiĝis. La maljunulo nun iomete parolis ruse, Tuŝ helpadis al ili ambaŭ, kaj Baĉjo longe aŭskultadis senruzajn, sed tre ridindajn fabelojn de la avo kaj eĉ enskribadis por sia estonta «broŝuro» pri la malsanulejo en Khara.

Laboro plu estis tre multa, sed kun la veno de Belov por Vlaĉjo iĝis multe pli facile, kaj Ustimenko kun plezuro preskaŭ ĉiutage diradis pri tio al Baĉjo, kaj tiu ridinde ruĝiĝadis, gratadis sin kaj respondadis:

— Ja kion... Vi min tro laŭdas, Vladimiro Atanazijeviĉ... Se ne estus vi...

Kaj laboris ankoraŭ pli diligente, pli energie, pli multe. Pro laŭdoj li fariĝadis pli bona, pro ajna, eĉ tute senofenda riproĉo por longe afliktiĝadis, morniĝadis, liaj vivaj, ĉiam gajaj okuloj estingiĝadis.

Nun Ustimenko povis kvankam por nelonge, sed tamen forlasi sian malsanulejon. Rajde li veturis al la Urĉupa minejo kaj ekzamenis tie ĉiujn malsanulojn kaj sanulojn — tio estis longa, skrupula, sed necesa laboro. Vizitis li fiŝistojn en Ostju-Be, multajn nomadojn de Ĝiŝĉi. Lin akompanadis plej ofte Madi-Danzi, en la pakoj estis io el necesa ilaro, medikamentoj, tendo, dormosakoj. Kaj la animo de Vlaĉjo ĝojis, kiam la ĉevalo certe paŝadis sur preskaŭ nevidebla pado en tajgo aŭ super roka deklivo apud Taa-Hao, kiam murmuregis sube sojloj de la bolanta rivero, kaj supre forte kaj egale varmigis la aŭtuna, bonkora suno; estis agrable vidi bruan kaj ĝojan ekscitiĝon en tuta nomadejo, kiam renkonten are kuris infanoj, kaj post ili solide, trankvile eliradis sciantaj sian valoron viroj — patroj kaj avoj, kiam afable klinsalutadis virinoj kaj ĉiu mastro, kaj ĉiu mastrino vokis ĝuste al si, en sian jurton por tagmanĝo, por vespermanĝo, aŭ simple por deca konversacio; estis agrable fari la kutiman ĝentilan demandon pri sano de la brutaro kaj aŭdi la saman demandon — kun ridemaj fajreroj en la okuloj de la demandanto, ĉar ĉiuj sciiis: la rusa doktoro ne havas brutaron, sed kiel do oni komencu konversacion?

Jes, en tiuj jurtoj, ĉe tiuj fajrejoj, en minejaj loĝejoj kaj en fiŝistaj restadejoj renkonteblis kaj pedikoj, kaj trakomo, kaj sifiliso. Estis terurigaj vidaĵoj, pro kiuj Vlaĉjo, homo kutimiĝinta, sentis abomenon. Sed, suprenfaldinte la manikojn de la kitelo kaj lavinte siajn grandajn manojn, li faradis ĉion, kion li povis, kaj poste sendadis la malsanulon sur brankardo, specialmaniere alfiksita al du ĉevaloj, en sian malsanulejon kun letereto al Baĉjo. La malsanulejo ĉiam estis troplenigita, sed tio estis malsanulejo; el tie homoj eliradis, plej ofte, sanaj, kaj ĉiam pli malproksimen, de nomadejo al nomadejo kuris onidiro pri tio, kia mirinda, neordinara doktoro loĝas en Khara. Kaj ĉiam malpli kredis nomadoj al ŝamanoj kaj lamaoj, ĉiam pli profunde en tajgon kaj tundron foriradis tiuj.

Kaj ĉiam pli granda kaj intensa iĝadis tie, malproksime de Khara, ilia kolero pri Vlaĉjo, pri lia malsanulejo, pri la nova doktoro Baĉjo, pri Tuŝ, kiu laboris kune kun tiuj rusoj, eĉ pri avo Abataj.

Tamen, Vlaĉjo dume tion ne sentis. Lamaoj kaj ŝamanoj ne plu malhelpadis al li, kaj li forgesis pri ili, kiel forgesis pri Markelov. Tro multe li okupiĝis pri la afero, tro multe kaj koncentrite laboris, por memori pri tio, aŭ tiuj, kiuj nuntempe malaperis de sur lia vojo.

Jam aŭtune, en septembro, oni lin vekis ĉe mateniĝo. El senorda rakonto de sendita knabo li nur komprenis, ke okazis io malbona kaj ke necesas helpi al homoj, troviĝantaj malproksime de ĉi tie, kiom malproksime — la elturmentita kaj timigita knabo klarigi ne povis.

Madi-Danzi selis ĉevalojn, alligis la pakojn. La mateno estis malvarma, Vlaĉjo frostotreme oscedis, neniel povis fine vekigi. En la tagmezo finfine klariĝis, ke da vojo estas pli ol cent kilometroj, kaj kiom pli — la knabo same ne sciis, ke da vunditoj estas ne unu, sed tri, ke la unua, probable, jam «perdis la aĝon», kaj la aliaj du, eble, ĝisatendos.

La vojo estis malfacila, komence laŭ la bordo, ĉi tie Vlaĉjo jam iam veturis, kaj poste por mallongigo de la vojo — tra tajgo. Branĉoj vipadis la vizaĝon, ŝiradis la veston, la ĉevaloj snufadis, lace movadis la flankojn. Sur maldensejo apud Ĝem-Ĉu — en tiu vilaĝo Vlaĉjo iam estis — ili renkontis ĉirkaŭ dek rajdantojn; laŭ rubandoj, enplektitaj en la kolhararojn kaj vostojn de la ĉevaloj, Ustimenko komprenis, ke la viktimoj jam estas priŝamanitaj. Danzi ekscitite ekparolis kun maljunulo, ĵetanta malsimpatiajn rigardojn al Vlaĉjo; el la interparolo estis klare, ke tie — ĉe la vunditoj — komandas la fuĝinta el Khara ŝamano Ogu. La knabo veturis al la doktoro memvole, forkuris, la maljunulo minacis nun al li per kruela puno.

Nur en krepusko Vlaĉjo kun Danzi kaj la knabo, kies nomo estis Lamzi, ĝisveturis altan, kovritan de pinoj monteton apud brua rivero Taa-Hao. Sur la subventa flanko de la monteto brulis ses lignofajroj; en krepusko sur la fono de fulganta flamo figuroj de homoj ŝajnis grandegaj. Ĉirkaŭ kvindek rajdistoj baris al Vlaĉjo la vojon, haltis en atendo. Ĉiuj, eĉ knaboj, havis fusilojn. Probable, ili drinkis laktan brandon, — supozis Danzi kaj konsilis forveturi, dum ili estas netuŝitaj.

— Ili estas tre ebriaj, jes, tiel, — diris Madi-Danzi, — malbone estos, tute malbone!

Vlaĉjo deĉevaliĝis, ĵetis la kondukilon al Danzi; larĝe disstarigante la piedojn, li ekiris rekte al la rajdantoj. Ili ne disiris, la tuboj de la ĉasfusiloj obtuze rigardis al la Vlaĉja vizaĝo. Sentante, ke li timas, sed, sciante, ke alie agi ne eblas, li forpuŝis de si ĉevalan muzelon, premis per la ŝultro al ies piedingo, sakris kaj komencis leviĝi sur la monteton. Malantaŭe, iomete flanke, pepante pro timo kaj penante esti kiel eble plej proksima al la doktoro, paŝetis Lamzi — la filo de tiu, kiu, probable, jam «perdis la aĝon».

Inter flamoj de fumaj lignofajroj du homoj kuŝis, unu sidis sur branĉaj apogiloj, subtenantaj lin sub la akseloj. Liaj okuloj kun sufera sopiro rigardis foren. Plej probable, li jam nenion vidis, ĉar ne rekonis eĉ la propran filon. Apud la patro de Lamzi sidis ŝamano Ogu, kaj Vlaĉjo momente ĉesis ion timi, kiam li komprenis, kio nun okazas.

Apud la mortanto estis preparita ĉio, kion li povus bezoni en tiu malproksima vivo, en la sekva vica vivo, kiel ŝatis esprimi Danzi; ĉi tie estis kaj tabako, kaj alumetoj, kaj lakta brando, estis ankaŭ viando, estis paro da novaj piedvestoj, estis ankaŭ skurĝo. Lin — ankoraŭ vivan — oni estis jam akompanantaj for, kaj Vlaĉjo rompis per sia apero kaj per sia enmiksiĝo la leĝon de morto, kiu jam estis proklamita de ŝamano Ogu. Plenumon de la leĝo de morto estis gardantaj la rajdantoj, instruitaj de la ŝamano: se la patro Lamzi restos viva — do Ogu mortos, li ne plu vivos kiel ŝamano.

— Ĉio estas preta por vi, ĉio estas bone preparita, nenio estas forgesita, iru do, vi ne plu havas aĝon, — estis diranta ŝamano Ogu, ankoraŭ ne vidante Vlaĉjon kaj ne aŭdante liajn paŝojn pro krakado de branĉoj en la flamo. — Iru, ne atendu...

— Iru for, sorĉisto! — kriis Vlaĉjo. Ogu malrapide returniĝis, ekvidis la Vlaĉjajn botojn kaj ekstaris. Li ekstaris, sed tio estis ne tiu Ogu, kiu forkuradis de Vlaĉjo en Khara, tio estis alia — sufiĉe impertinenta mastro de tajgo, kaj ankoraŭ ebria, kaj ankoraŭ kun tranĉilo en la mano, kun granda tranĉilo, per kiu li ĵus rabotis viandon por longa vojaĝo por la patro de Lamzi. Kaj la tranĉilon li nun tenis por bato — kun la tranĉrando supren, por murdi la malamatan rusan doktoron per bato al la ventro, kaj ankoraŭ turni la tranĉilon, — Ogu sciis, kiel murdi, kvankam ne sciis, kiel kuraci.

Dum kelkaj sekundoj ili staris unu antaŭ la alia en brilo de la lignofajroj, prilumanta iliajn vizaĝojn. En la maldekstra mano de la ŝamano tintetadis la tamburino. Sur lia alta ĉapo estis brodita abomena similaĵo de homo. Ŝamano Ogu estis ĉi tie, por plenumi la leĝon de morto, — kaj li estis defendanta la morton, kaj Vlaĉjo venis ĉi tien, por redoni al la homo la vivon, — kaj li estis defendanta la vivon, defendanta, tute forgesinte subite pri si mem. Kaj, kaptinte la brakon de la ŝamano super lia mano, li tiel premis per sia dua mano lian pojnjon, ke la sorĉisto faligis la tranĉilon kaj retiriĝis en mallumon, trans la lignofajron, ion ŝrikante el tie kaj batante la tamburinon.

Kaj Vlaĉjo kliniĝis super la patro de Lamzi.

Certe, la morto estis proksima, sed kontraŭ ĝi ankoraŭ eblis batali.

Demetinte la vatan jakon, Ustimenko okupiĝis pri la afero, kaj la du aliaj ĉasistoj, kiuj kuŝis apud la lignofajroj, alterne kun ĝemoj komencis rakonti al li, kiel ĉio okazis. Li aŭskultis malatente, sed iaj fragmentaj frazoj atingadis lin — pri sukcesa ĉaso kaj pri tio, kiel finiĝis kartoĉoj, kaj pri tio, kiel la malfavorantoj de la ĉasistoj, tajgaj diabloj Zumbr kaj Kur, probable, sukcesis kruci la vojon al la patro de Lamzi, la plej glora ĉasisto. Ekplodis kartoĉo — jen kio okazis, ekplodis, kiam la patro de Lamzi estis preparanta kartoĉojn. Ili ĉiuj sidis tre proksime, sed la patro de Lamzi kliniĝis super la kartoĉo, tial la tuta ŝargo batis en lian bruston.

— Gardu vin! — per lepora voĉo kriis Lamzi, kaj tuj Vlaĉjo aŭdis malantaŭ si sekan klakon.

Li returniĝis.

Je dek paŝoj for de li, tute blanka, tenante dutuban fusilon en la mano, staris ŝamano Ogu. Li ellasis ambaŭ ĉanojn, sed la dutuba fusilo de la patro de Lamzi ne estis ŝargita. Nur tial Vlaĉjo «konservis la aĝon» — en tajgo oni scipovas pafi, kaj ŝamano Ogu ne mistrafus.

Vlaĉjo paŝis al la ŝamano, sed Ogu ĵetis la fusilon kaj ekrampis al Ustimenko. Li rampis kaj riverencadis, rampis kaj almetadis la vizaĝon al la tero. Nun li serĉis defendon de la homo, kiun li deziris murdi. Nur Ustimenko povis savi lin — rompintan la leĝon de morto, lin — kiu intencis pafi al la dorso. Kaj, ĉirkaŭkaptinte la boton de Vlaĉjo, li alpremis al ĝi sian vangon kaj komencis hurli kaj peti, jelpante kaj ĝemante...

— Prenu! Ĉu vi aŭdas? — kriis Ustimenko. — Prenu la fusilon kaj ŝargu ĝin — ekstaru malantaŭ mia dorso, ĉar mi devas labori. Prenu vi, Lamzi. Ankoraŭ eblas, ke via patro ne «perdos la aĝon». Sed mi ne povas kuraci, se oni pafas al mia dorso. Kaj la ŝamano foriraĉu al diablo!

Li estis tre kolera, Vlaĉjo, kaj denove ial al li rememoriĝis Anjo Jolkina kaj Svetlanjo.

La knabo Lamzi ŝovis du kartoĉojn en la tubojn kaj ekstaris al la dorso de Vlaĉjo. Kaj la rajdantoj, deĉevaliĝinte, unu post la alia, aliradis pli proksime, por rigardi al tiu homo, pri kiu Ogu rakontis, ke li ne scipovas kuraci, sed scipovas nur mortigi — li mortigis du homojn en sia malsanulejo, kaj poste eĉ malhonoris ilin — distranĉis iliajn malvivajn korpojn, por ŝteli en sian rezervon la bonajn, sanajn ĉasistajn korojn.

Sed Ustimenko tute neniun vidis. Li estis laboranta: en neegala ruĝeta lumo de la estingiĝantaj lignofajroj Vlaĉjo pririgardis la vundon, de kiu estis iranta sufokaodoro de putrado. La vundo troviĝis ĉe la dekstra rando de la brustosto, ĝiaj randoj nekroziĝis, la eliran aperturon Vlaĉjo ne vidis.

— Kiom da tagoj li estas sur tiu damnita apogilo? — demandis Ustimenko.

— Kvin! — serveme respondis Madi-Danzi. — Jes, tiel, kvin. Ili ne komprenas, ili estas malsaĝaj, stultuloj, jes...

Plu esplorante la vundon, Vlaĉjo ordonis al Danzi porti la instrumentojn, ĵeti multe da branĉoj en la lignofajrojn kaj prepari lavadon de la manoj por la operacio.

Ŝamano Ogu jam sukcesis enŝovi en la vundojn pecojn de kuraca vulpa pelto, malsekigita per salivo de lupoj kaj per fandita graso de sciuro. Necesis operacii senprokraste, sed la patro de Lamzi sufokiĝadis, se oni metadis lin sur la dorson. Kaj neniun povis doni al li narkozon.

Vlaĉjo verŝis duonon de trinkokruĉo da alkoholo kaj, diluinte per akvo, alportis al la sekiĝintaj lipoj de la patro de Lamzi.

— Trinku, amiko! — diris Ustimenko laŭte kaj forte. — Vi estas viva, vi ne «perdos la aĝon». Se vi trinkos unuglute, vi pli bone fartos. Aŭskultu, amiko! Ne eniru en la malsanon, ne cedu al ĝi, kaj baldaŭ vi denove iros ĉasi.

La okuloj, plenaj de sufero, malrapide malfermiĝis.

— Trinku! — ordonis Ustimenko.

Kaj, kiam la patro de Lamzi suspiris kun faciliĝo, li injektis al li morfinon.

Li komencis esplori la vundon en lumo de la lignofajroj, fulge kaj varmege brulantaj. Ĉirkaŭe kiel senmova muro, barante lin disde la ĝemanta kaj hurlanta Ogu, staris la ĉasistoj. La patro de Lamzi spiris rasle, la knabo tremegis kaj plorsingultadis apud la ŝultro de Vlaĉjo. En kronoj de pinoj fajfis vento, malproksime sube bolis malkvietaj akvoj de Taa-Hao. La du aliaj vunditoj, leviĝinte kaj forgesinte pri propraj suferoj, rigardis al la manoj de Vlaĉjo, al la brilanta pinĉilo, al la kolera, indigna, streĉita vizaĝo de la rusa doktoro.

Profundo de la vundo estis ĉirkaŭ dek unu centimetroj; ĉe esploro de la vundo per la fingro Vlaĉjo sentis sur ĝia fundo grandajn plumbograjn, buletojn de la kuraca pelto kaj feltan pulvoŝtopilon. Ĉion ĉi li eltiris.

Ripozinte dum minuto, Vlaĉjo surmetis humidan vindon kun tamponoj kaj leviĝis. La patro de Lamzi spiris pli egalmezure, la pulso estis ankoraŭ mola, sed multe pli bona, ol antaŭe. Ne malpli ol horon li malŝparis por la du aliaj ĉasistoj. Kun ili same jam sukcesis labori la damnita ŝamano Ogu. Kaj krome, ili estis brulvunditaj.

Kun batanta koro, kun pikdoloro en la flanko kaj kun dolorantaj kruroj Vlaĉjo ekstaris. Plu fulge kaj arde brulis la grandegaj lignofajroj. La ĉasistoj en siaj mallongaj rangiferaj peltmanteloj, senĉapaj, brunflavaj, staris kiel muro — ili ne atendis, ke la doktoro tiel abrupte kaj subite turniĝos al ili.

— Nu? — demandis Ustimenko en la lingvo, kiun ili komprenis. — Nu? Por kio do vi renkontis min kiel malamikon? Kion mi faris al vi malbonan? Ja via ŝamano Ogu deziris mortpafi min, kaj vi vidis tion, kaj neniu el vi eĉ moviĝis.

— Ni ne kuraĝis! — diris ies kruda voĉo. — Tiam ni timis la ŝamanon. Li povis neniigi nin ĉiujn.

— Li nenion povas! — diris Ustimenko. — Li estas malkuraĝa stultulo! Li ne laboras, kiel vi, li nur priŝtelas vin, kaj vi lin timas.

— Ne, — diris alia ĉasisto. — Nun ne. Nun mi mortigos lin.

— Kaj ankaŭ tio ne estos! — kriis Vlaĉjo. — Li ne estos murdita, ĉu vi aŭdas? Mi ne permesos al vi!

Matene ĉiuj tri vunditoj estis portitaj sur floson, alkondukitan dum la nokto el la restadejo. Ŝamano Ogu ĝis tiam rampadis ĉe la piedoj de Vlaĉjo, kiam tiu ordonis al li same iri sur la floson, sed anticipe Ogu devis ĵeti al Taa-Hao sian altan ĉapon, la tamburino kaj la bastonon kun vivaj ŝtonoj. La ŝamano laŭte ekhurlis, la ĉasistoj ekridis. Vlaĉjo staris sur la flosa kun kunpremitaj lipoj, malgrasiĝinta, nerazita.

— Pardonu min! — kriis Ogu.

— Vi veturos kun mi tiel, kiel mi diris, aŭ ne veturos tute, — diris Ustimenko. — Ĉu vi komprenis, Ogu?

Kaj Ogu, tremante kaj plorsingultante, ĵetis en la potencajn akvojn de Taa-Hao ĉiujn signojn de sia ŝamaneco. Kvankam tio estis mirinda, tamen li kredis je sia ĉapo, sia tamburino kaj sia bastono. Kredis, kaj, kiam la ĉapo ekbalanciĝis sur la akvo, por ĉiam humiliĝis. Nur demandis Vlaĉjon:

— Kion do mi nun faros? Kiel mi nutros min?

— Vi venados al mi en la malsanulejon kaj fendados brullignon. Por tio vi estos sata.

— Sed mi ne scipovas fendi lignon! — ofendiĝis Ogu.

Vlaĉjo levis la ŝultrojn. En la vojo li kun neniu parolis, li sentis amaron kaj ofendiĝon. Dum longaj jaroj li rememoris la sekan klakon de la ĉanoj de la dutuba fusilo malantaŭ la dorso. La floskon kondukis maljuna loka loĝanto Hiĝik, la vunditoj pigre interparoladis, observadis, kiel la flosko fortimigas anasojn, anserojn, kiel ĝi timiĝis urogalon sur la bordo. Vespere aŭdiĝis la muĝantaj sojloj; la patro de Lamzi, la eksa ŝamano Ogu kaj la du aliaj vunditoj komence grimpis pli alte — sur konstruaĵon kiel larĝa lignolito, poste, lasinte tie la solan patron de Lamzi, malleviĝis por ĵeti al la sojlo oferon — monon kaj biskotojn kun salo.

— Ĉiuj tenu sin! — ordonis Hiĝik.

La flosko krute kliniĝis, la pruo subakviĝis, la pobo leviĝis, tuŝinte ŝtonojn. Ondego kun ŝaŭmo, hurlanta, brua, trakuris, la flosko estis turnita maldekstren, dekstren, la sojlo restis malantaŭe. La patro de Lamzi humile demandis, ĉu ili ĵetis ankaŭ lian oferon — malnovan fusilan kuglignon. Poste, anhelante, li turnis sin al Vlaĉjo:

— Ĉu vi resanigos min, doktoro?

Vlaĉjo suspiris, ridetis: ĉu li povis koleri al homoj, kiuj ĵetas al sojlo oferon?

Novembre Vlaĉjo forigis al la patro de Lamzi sekvestron de la brustosto, sub kiu fiksiĝis metala butono kaj du plumbograjnoj. Kaj en la sama novembro al li en la malsanulejon venis la filino de Markelov kun peto viziti la grave ekmalsanintan patron.

— Kio okazis al li? — demandis Ustimenko.

— Ĉu eblas kompreni? — morne respondis Pelagia. — Li grincas per la dentoj, kaj fino. Kaj vodkon drinkas ĝis maldeco. Maldikiĝis, eĉ unu nokton ne dormas.

— Ĉu estas li, kiu min vokas, aŭ vi?

— Mi! — mallevinte la okulojn, diris la junulino.

En kio do estas la senco de la vivo?

Vespere, kunpreninte elektran lanternon, stetoskopon kaj kelkajn tablojdojn de luminalo, Vlaĉjo ekiris al Markelov-oj. Ekbojis koleregaj ĉenhundoj, elpafiĝis sur la peronon la timigita komizo, ekparolis per mizera voĉo:

— Bonvenu! Ili atendas! Pelagia Jegorovna tre atendas, bonvenu...

En la vestiblo estis nekutimaodoro de kupreso, benzoo, io alia tre dolĉa. Pelagia, strange belvestita, bruante per silkoj, brilante per ringoj kaj multekosta broĉo, diris flustre:

— Vi prefere mem al li eniru, ĉu? Mi petas! Faru komplezon pro Dio. Kvazaŭ vi iris pretere — kaj vizitis. Pretere, sen neceso, aŭ, eble, por respekti. Li delonge vin atendas, ofte parolas pri vi, sed nur, pardonu, ne kiel pri doktoro, sed nur tiel... Mencias...

Vlaĉjo levis la ŝultrojn, frapis; ne aŭdinte respondon, eniris. En la grandega, malalta, varmege hejtita ĉambro el angulo en angulon, klininte la kapon, svingante, kvazaŭ kapro, la grizharan barbon, kunmetinte la manojn malantaŭ la dorso, en nigra longa ĉemizo estis iranta Markelov, suspiradis, ion balbutadis por si mem. Vlaĉjon li rimarkis ne tuj, kaj ekvidinte — ne miris, nur demandis:

— Ĉu vi? Pro kio mi meritis honoron, sinjoro-kamarado doktoro?

Io afekta, ne vera ŝajnis al Vlaĉjo en la voĉo de Markelov. Kaj la okuloj, nur antaŭnelonge estintaj senhontaj, rigardis kvankam ankoraŭ impertinente, sed ankaŭ maltrankvile, kaj streĉite, kaj timigite.

— Ĉu por afero vi bonvenis? Aŭ simple najbare? Kaj por kia neceso vi Markelov-on bezonas?

— Jen, mi iris pretere kaj vizitis, — atente fiksrigardante al Markelov, trankvile respondis Vlaĉjo. — Ni ne renkontiĝis dum, verŝajne, pli ol jaro, — kaj jen mi pensis, kial ne viziti, ĉu vi ne malsanas...

Jegoro Tomiĉ subridis:

— Ĉu kuraci vi decidis Markelov-on? Tro multe, fraĉjo, estas por vi, suĉinfano, da honoro. Markelov vin ĉiujn postvivos, jes!

Vlaĉjo silentis. La maljunulo atente kaj maltrankvile fiksrigardis al lia krudiĝinta pro vento vizaĝo kun forta, obstina mentono, serĉis per la rigardo liajn okulojn.

— Ĉu preteriris kaj vizitis? Ruzas vi, doktoro, hipokritas. Penjo vokis, neniŭ alia. Ĉu? Silentas vi? Tamen, mi ĝojas, ke vi venis, ni sidu, drinku. Mi havas marsalvinon admirandan. Tamen, marsalvino estas por dolĉaj drinkemuloj. Sed mi kun vi drinku konjakon. Ĉu vi drinkos kun mi?

— Drinkos.

— Kaj se mi estas via klasa malamiko kaj ekspluatanto? Kial vi rigardaĉas? Mi scias, mi ĉion, fraĉjo, scias, mi nun du viajn ĵurnalojn legas — abonas.

Li paŝis tra la ĉambro, disŝovis blusilkan kurtenon sur ringoj — tie en profundo, malforte prilumita, malfermiĝis preĝoĉambro kun pupitro; apude senorde kuŝis antikve presitaj libroj en bovledaj bindaĵoj; ankoraŭ videblis novaj revuoj kaj stako da ĵurnaloj. Kolere susurante per papero, Markelov elportis el la preĝoĉambro kelkajn numerojn de «Pravda», kelkajn de «Izvestija», skuis ilin antaŭ Vlaĉjo.

— Jen mi legas. Kaj kio? Kolĥozoj, vi skribas, plano, jarkvino, sovĥozoj, diversaj laborantoj ricevas ordenojn pro sukcesoj. Kaj mi kiel vivu? «...Kaj la Internacio triumfos en tutmond'!»? Ankaŭ tion mi scias! Sed mi do kien iru? Ĉu reen — en la region de obskuro, tondi ŝafojn?

— Kiajn ŝafojn? — ne komprenis Vlaĉjo.

— Figura esprimo, prenita de la patroj de la kredo. Signifas — indiĝenon premi forte, ke el li suko iru. Ili estas niaj nutrantoj, ni estas iliaj bonfarantoj. Ĉu komprenis vi?

La okuloj de Markelov rigardis kaj kolere, kaj sufere, la ruĝa buŝo en la grizhariĝinta barbo tordiĝis, la vizaĝo tremis, kvazaŭ pro doloro. Ĵetinte la ĵurnalojn, li aliris al la pordo, vokis Pelagia-n, atente ŝin pririgardis, subridis:

— Belvestiĝis, bovinaĉo. Ĉiam malpura iradas, kaj hodiaŭ en silkoj kaj en oro. Por kiu? Ĉu por la doktoro? Li vin ne prenos kiel edzinon, vi por li estas seninteresa, lin trans la limo virino-kamarado atendas, sed ne rompopeco de eksa vivo!

Pelagia estis malrapide ruĝiĝanta, ĉiam pli kaj pli malalte mallevente la kapon, ŝiaj manoj estis rapide fingrumantaj franĝon de la ŝalo.

— Konjakon «Martell» portu — tie estas, jen, prenu la ŝlosilojn, kaj ŝlosi ne forgesu, alie la patrino ĉion eldrinkos, — subridis li denove al la flanko de Vlaĉjo. — Ŝi ĉe ni estas postrestaĵo de alkoholismo, drinketas por gajo. Ankaŭ alportu peklitajn kukumojn, anetajn. Iuj drinkas konjakon kun citroneto, sed ni, pro nia stulteco, kun kukumeto. Kaj ankoraŭ ion al la dokta gasto doktoro-kamarado pli grasan, pli sukan, vidu — maldika. Kaj turniĝu pli rapide, tro multe da viando vi kreskigis per kolonia nutraĵo, ekspluatantino — «malnova mondo», — aldonis li ree, strabante al Vlaĉjo per la perpleksaj, elturmentitaj okuloj. — Iru!

La filino, riverencinte en antikva maniero, sensone foriris. Markelov elprenis el post malnova, tegita per tapiŝo, trivita fotelo komencitan botelon, avide glutis el la kolo, demandis:

— Kiel mi plu vivu, diru? Foriris ĉi tien de la caro-patro miaj avoj, instruadis ili min siamaniere, demandadis: «Diru al mi, frato, — kiu mortis, sed ne putris?» Mi vige respondadis: «La Dipatrino, tiu mortis, sed ne putris, kaj viva estis prenita sur la ĉielon!» Ankoraŭ demandadis komplikajon: «Kaj kiu, junulo, kreitaĵo ne estis en la arkeo de Noa?» Respondadis mi: «Fiŝo, ĉar ĝi ankaŭ en akvo povas vivi kaj spiron fari». Ĉu malbone? Instruis ili ankoraŭ, ke mi estu super la loka popolo, ĉar alia fremdulo — de alia nacio — povas super mi leviĝi kaj priŝteli la ĉi-lokan popolon pli forte ol mi. Instruis

miaj gepatroj min akriĝi la dentojn, ĉar homo por homo estas lupo. Kaj alveturinta malnovkredanta monaĥino balbutadis pri la unuaj ĉieloj, kiuj estas: humileco, komprenado, abstinado, mizerikordo, frateco, konkordo, amo. Do elturniĝu — kiel kombini tiajn dentojn kun frateco, ekzemple? Kiel kombini mizerikordon kaj la instruon fari por la indiĝeno vodkon — por si malmultekostan, kaj por li kapturan? Kiel kombini amon kaj la patran instruon malheligi zibelon — fumkolorigi, por ke ties prezo estu triobla? Kun abstinado kaj komprenado samtempe oni instruis, kiel iun paganon, alikredanon, se li obstinos, en tajgo sensone mortigi, — okazis tiaĵo. Instruis, ke por ni ĉio estas permesita, ĉar ni estas de la malnova, vera kredo, kaj en la geheno ni ne brulos. Scias ni, kiu sin per hufo krucosignas, kaj kiu per tri fingroj(1), sed ni estis baptitaj de la patroj de la kredo, kaj pro tio al ni ĉio estos pardonita. Kaj instruiĝis mi bone, kvankam multon el la instruo abomenis, sangon de indiĝenoj mi mem ne verŝis, estas naŭze, sed sur miaj forpasintaj gepatroj tiu sango — kaj nemalgranda — kuŝas kaj krias. Kaj pro tio ĉe mi nun okazis en la cerbo turniĝo. Ĉu ekzistas tia malsano?

— Mi ne scias, ne aŭdis! — diris Vlaĉjo.

— Vi aŭdos! — promesis Markelov.

Eniris kun pleto Pelagia. Jegoro Tomiĉ prenis botelon, lerte per la polmo elbatis la korkon el ĝi, ĵetis timigan rigardon al la filino, tamen ne forpelis ŝin, sed ordonis sidi kaj kun humileco aŭskulti.

— Des pli en silkoj! Tamen, aŭskultu, kamarado doktoro. Turniĝo kaj galimatio, ĉu tiel?

Pelagia verŝis konjakon en grandajn verdvitrajn glasojn, alportis al Vlaĉjo. Li lipis ĝin, maljunulo Markelov eltrinkis sian glason ĝis la fundo, krakmaĉis peklitan kukumon.

— Galimatio! — ripetis Jegoro Tomiĉ. — Jen penseto: por kio, ekzemple, vivas homo?

Vlaĉjo skuiĝis: al li ŝajnis, ke Markelov mokas lin, eltreninte eksteren en ebrio liajn, Vlaĉjajn, pensojn.

— Ĉu por kapitalo? — demandis Jegoro Tomiĉ. — Nu, bone, tradicio estas tia: de la avoj al ni. Sed la kapitalo estas por kio? Ĉu por la heredantino? Ni supozu! Sed se ŝi, stultulinaĉo, en ĝi eĉ sencon ne vidas? Tiam kiele? Jen, supozu, komencis mi diablumi, do, esprimante laŭ via maniero, laŭ la ĵurnaloj, okazas en mi demoraliziĝo. Sed por kio mi al tio rezistu, kiam en nenio alia ekzistas senco? Nu, ankoraŭ en la bankon mi transportos ioman monon, ankoraŭ unu, du, tri alikredanojn, paganojn, lerte kaj eĉ kun rido mi trompos, sed por kio? Nekomprenoble kaj malklare mi parolas kaj konfuze, sed vi aŭskultu, se venis...

— Ja mi aŭskultas.

— Jene. Vi, doktoro, kompreni devas, ke ekzistas tiaj malsanoj, kiuj estas ne en la ventro kaj ne en la brusto, sed multe pli malbone. Jen komprenu...

Li verŝis ankoraŭ, eltrinkis, viŝis la buŝon, ekparolis firme:

— Ĝisvivis mi ĝis abomeneco, ĉar koncipita estis en abomenaĵo, en malĉasto, en malpuro. Teni min je kio mi ne havas, la vojon mi perdis, blindiĝas. Edzino mia estas, frato, stulta, estas en ŝi multe da karno kaj lardo, sed homo ne videblas. Jen Penjon mi kompatas, pereos la knabino.

— Ne indas, patro! — petis Pelagia.

— Ne indas — do ne indas.

Markelov por nelonge enpensiĝis, glutante konjakon. Vlaĉjo silentis, la konata kerosena lampo sen lampŝirmilo estis tranĉanta la okulojn.

— Gustumu pirogon, bonvolu! — el profundo de la ĉambro diris Pelagia.

Vlaĉjo prenis pecon de pirogo.

— Ŝin mi, jes, kompatas, — penseme ripetis Markelov. — Sed pri ĉio cetera mi fajfas. Por mi mem restis tute malmulte, kaj la jaroj estas multaj, kaj la vojo estas netrovebla. Ja mi estas radike ĉi-loka, el Khara. Mia tombejo estas ĉi tie, tie estas mia familia tombokelo, ni ĉiuj havis firmajn karakterojn; la tombokelon, el rusaj brikoj konstruitan, alveturigis oni el trans multaj miloj da verstoj, por ke la postmorta ripozo estu propra. Ekde paganaj maljunuloj kaj ĝis lasta nazmuka knabo mian faman familion oni konas ĉi tie kaj timas. Timas, ĉu vi komprenas? Sed vin oni konas — kaj ne timas. Je multaj centoj da verstoj same konas — kaj neniom timas. Vi estas de rusa deveno, kaj mi estas de rusa deveno. Pro kio tiel, diru?

Plorsingultinte, malpleniginte ankoraŭ duonon de la glaso, li frostotreme kuntiriĝis, diris:

— Kaj donacojn de mi ili ne prenas — timas donacon preni, atendas insidon. Pri mia bonkoreco ili ne kredas. Sed mi, eble, vere bonkoriĝis? Ĉu?

Kaj flustris kun amaro kaj kolero:

— Murdi vin deziris tiam ŝamanoj — mi aŭdis, scias. Vi, stultulo, pro kio vian vivon oferas? Mi ja, kompreneble, pro oro. Sed vi? Kian vi tian salajron grandan havas? Kia por vi estos rekompenco pro via ĉi-loka bagno? Ĉu? Mi, jen, hodiaŭ, morgaŭ, kiam deziros, en Kalifornion veturos aŭ en la eternan urbon Romo, por mi ĉio eblas. Sed por vi? Kaj virinon vi, stultulo, ne havas, kaj vodkon ne drinkas. Kaj jen — ĉi tie vi estas kiom da tempo? Jarojn! Vidis mi antaŭnelonge per la propraj okuloj: iris vi supren laŭ pado, ĵetiĝis al vi hundo mordi, tiam virino, edzino de Sain-Belek, tiun hundon per paliso forpelis. Sed mi? Kiu de mi hundon forpelos? Diru, klarigu, helpu, se la homo turniĝon havas? Respondu al mi, maljunulo, vi, kamarado, por kio do vivas homo?

— Por afero! — morne kaj apenaŭ aŭdeble diris Vlaĉjo.

— Kio?

— Por afero.

— Nu, kaj la afero estas por kio? Kaj ĉu mi aferon ne faradis? Ĉu mi senokupe sidis? Ja vi, hundido, eĉ ne sonĝis, kiajn ni vojojn en tajgo kaj tra ĉi-lokaj pereigaj marĉoj trairadis, kiajn ni kaj kie noktojn noktadis, kiaj lupoj al ni la gorĝon ŝiradis, kiel ĉi-lokaj eksterlandanoj al mia patro, kiel al urso, per kartoĉego pafis. Ĉu batalo ne estas afero?

— Ne, ne afero. Monon vi faradis, sed ne aferon.

— Do, profitemo?

— Profitemo.

— Kaj ne ekzistas por mi saviĝo el tiu ĉi mia turniĝo?

— Ĉu vi min kiel kuraciston demandas?

— Lasu ja vian kuracadon, estas ridinde por mi pri ĝi aŭdi. Mi vin kiel rusan homon demandas...

— Mi kaj vi estas rusoj, sed malsamaj rusoj, — levante al Markelov firman rigardon, diris Vlaĉjo. — Mi estas sovetia ruso, kaj vi estas nur etna, eksa ruso, laŭ la brika tombokelo, sed ne laŭ homeco. Ruso nun estas tute alia, ol antaŭe, al nuna ruso laboranta homo per kartoĉego ne pafos. Tial vi timas, sed mi ne.

Markelov, evidente, ne aŭskultis.

— Bone, — diris li malamike. — Al kiu oni incensas, tiu riverencas. Vi al mi nur unu aferon diru: ĉu mi donacu mian havaĵon al la malsanulejo? Eble, tiam mi iĝos ne malpli bona, ol vi, sinjoro-kamarado?

— Ĝi estas ne via — tiu havaĵo. Kaj donaci rabitaĵon estas stulte.

Jegoro Tomiĉ ne miris, nur aliris pli proksime, demandis:

— Kaj ĉu pardoni al ŝamano Ogu ne estas stulte? Li al vi pafi deziris, kaj nun vi lin nutras? Pendumi lin tie sur branĉo kaj la kalkanojn al la putinido bruligi super lignofajro, oni por ĉiam memorus.

— Ogu ne kulpas, — malvarme diris Vlaĉjo, — kulpas vi.

— Ĉu denove mi? Aŭskultu, Penjo, ankaŭ ĉi tie mi kulpas. Ĉu? Lertas la doktoro, tre lertas. Per kio do mi, kara amiko, kulpas?

— Ja vi mem scias: dum jarcentoj...

— Ĉesu galimation babili, — interrompis Markelov. — Mi anstataŭ vi zorgis — skribis al kiu necesas kion necesas, — sidigos oni vian ŝamanon trans bonan kradon.

— Mi ne permesos.

— Ne permesos? — miris Markelov.

— Neniuokaze permesos!

— Ĉu laŭ kristanismo?

— Kristanismo neniel rilatas al tio.

— Nu, do prenu tion diablo! Fine mi ankoraŭ demandos: kia estas tiu afero, ke por ĝi vivu homo?

— Ajna utila por homoj afero — jen ĉio, — same kiel antaŭe morne kaj eĉ kolere diris Ustimenko. — Ajna.

— Homoj estas sterko!

— Tiam eĉ ne necesas por ni perdi tempon! — diris, leviĝante, Vlaĉjo. — Tamen, pensas mi, Jegoro Tomiĉ, nur tre malbona homo povas aserti, ke homoj estas sterko.

— Ja mi ĝuste estas malbona! — kun subrida respondo Markelov.

Kaj kriis al la dorso de Vlaĉjo:

— Venu iam instrui min, malkleran.

— Mi ne venos! — diris Vlaĉjo. — Malfacile estas kun vi. Kaj senutile...

Ili ankoraŭfoje rigardis unu al la alia — Markelov perplekse, kaj Vlaĉjo trankvile kaj malgaje.

Sur la perono, sub malvarma pluveto, tremis la komizo.

— Do, ĉu baldaŭ li? — flustre demandis li Vlaĉjon.

— Kio — baldaŭ?

— Ja mankas forto toleri. Batas li treege, tute perdis sian dignon. Morti por li estus nun ĝusta tempo, eĉ ne eblas ĉion ĉi al vi, sinjoro doktoro, rakonti.

Vlaĉjo bruligis la lanternon, ekpaŝis al sia malsanulejo. Baĉjo Belov, kuŝante en pura lito, ankaŭ lavita mem, belaspekta, estis leganta kun admiro iajn sentimentalajn versaĵetojn.

— Kaj sen vi Oŝ naskis, — diris li, — ni ĵus antaŭnelonge finis. Bonega knabo.

Lavinte sin, surmetinte la kitelon, Vlaĉjo iris al Oŝ. Tiu ankoraŭ dormetis, en la akuŝejo oni estis purigantaj, avo Abataj kaŭre en la koridoro, ĉe lumo de brulantaj en la forno brulŝtipoj, damludis kun malsana ĉasisto Kuri. En la kvara ĉambro ekĝemis operaciita hodiaŭ dekjara knabo Khem. Vlaĉjo sidis iom ĉe li, kalkulis la pulson, tuŝis — ĉu la kruro estas varma. La kruro estis varma, knabo Khem ne devis nun resti invalido. Elirante el la kvara, li ekvidis Tuŝ-on — kun lumantaj okuloj, malpeza kaj maldika, ŝi estis facile kaj rapide iranta renkonten al li.

— Nu, do kio pri Moskvo? — demandis Vlaĉjo. — Ĉu vi veturos, Tuŝ?

— Ne, — rigardante en lian vizaĝon, ĝoje respondis ŝi.

— Kial?

— Ankoraŭ malklera estas mi, jes, tiel, — respondis ŝi. — Tie oni ridos. Poste mi veturos. Kiam vi diros — veturu, Tuŝ, estas tempo! Tiel, jes, ĉu?

Li ne povis rigardi en ŝiajn okulojn, tiel ili lumis kaj tiom senfine karesa kaj varma estis tiu lumo.

1. La malnovkredantoj krucosignas per du fingroj, dum la modernaj (postreformaj) ortdoks kristanoj krucosignas per tri fingroj.

Nigra morto

Duan domon de la malsanulejo oni ekkonstruis printempe. En la tago de la komenco de la konstruado alveturis ankoraŭ unu kuracisto — neĵuna, solida, malrapidema — Sofia Ivanovna. Antaŭ ĉio, kaj en tre kategoria formo, la ĵus veninta Soldatenkova postulis forigi el la malsanulejo ŝamanon Ogu.

— Estas eĉ strange! — ekkriis Sofia Ivanovna. — Eksa pastro, aŭ kiel li ĉi tie nomiĝas, ŝamano, fendas brullignon por la kuirejo. Mi mem vidis. Tio estas simple mirinde! Kaj por la malsanulaj ĉambroj li fendas brullignon. Tre, tre strange!

— Li ja ne sorĉas en la malsanulejo! — morne kontraŭdiris Ustimenko. — Kaj tiu homo ne plu estas ŝamano. Li havas nek tamburino, nek bastono.

— Kiel strange! Kleriko ĉiam estas kleriko — ĉu kun bastono, ĉu sen. Kaj, krome, mi scias, ke li faris kontraŭ vi teroragon.

— Kian agon?

— Terorisman agon. Kaj vi montris molkarakterecon kaj inteligencian bonkorecon, ne juĝiginte la sentaŭgulon. Al atakoj de klasa malamiko necesas respondi firme, ĉu vi komprenas?

— Li estas ne klasa malamiko, sed malfeliĉa, misvojiĝinta homo, — diris Vlaĉjo malmilde. — Kaj vi ne rajtas min instrui, vi ĉi tie estas dum kelkaj tagoj, sed mi...

— Ĉu tiel vi reagis al kritiko? — subridis Soldatenkova. — Do, ion similan mi supozis: memtrankviliĝo, ripozado sur siaj laŭroj, reciproka laŭdado...

Mirinde, kiel tiu ĉi virino por ĉio havis pretajn vortojn; por ŝi estis simple vivi en tiu ĉi mondo!

— Mallonge dirante, Ogu ĉi tie laboris kaj plu laboros! — ekstarante, diris Vlaĉjo. — Se al vi tio ne konvenas — skribu al Tod-Ĵin, li estas informita pri tuta tiu historio. Kaj sur tio ni finu. Kiun vi ankoraŭ opinias klase fremda elemento?

Sofia Ivanovna suspiris:

— Necesas esplori. Kompreneble, ne ĉio ĉi tie estas malbona, estas ankaŭ kelkaj atingoj, estas ankaŭ niaj, fidelaj al ni homoj.

Laboris Soldatenkova diligente, multe kaj enuige. El ŝia vidpunkto, en la malsanulejo estis tro mallonge skribataj malsanhistorioj kaj ĝenerale malbone statis la dokumentado. Kaj Sofia Ivanovna «radikale» ŝanĝis tiun staton. Ŝi skribadis longe, detale, fundamente, skribadis kaj matene, kaj tage, kaj vespere, ŝiaj fingroj kaj eĉ vangoj estis ĉiam en inko, ŝi sulkadis la fruntojn kaj suspiradis:

— Multon ankoraŭ necesas en la metodaro korekti, kamarado ĉefkuracisto, multon, tre multon. Eĉ estas strange, ke ĉio ĉi estas tiel neglektata, tre strange. Mi dume ankoraŭ

esploras, kaj post ioma tempo ni konversacios, parolos kun tuta senkompateco, malfermite, sen riverencoj...

Foje en malhela, malfrua vespero al Ustimenko venis Pelagia Markelova. Ŝiaj okuloj ŝvelis pro larmoj, ŝi longe nenion povis diri, poste petis:

— Prenu min, sinjoro doktoro, al laboro. Mi ĉion scipovas, vi ne bedaŭros...

— Kaj la patro kiel al tio rigardos?

— Kion li povas rigardi! — kun kolero respondis Pelagia. — Ĉu li estas homo nun? Tute maldika iĝis, drinkas de mateno ĝis nokto, sen ajna kompreno librojn legas kaj insultas.

— Sed li ja ne permesos al vi labori!

— Mi povus loĝi ĉe la malsanulejo. En ajna angulo, kie oni ordonos. Ĉi tie estus mia sorto. Prenu min, sinjoro doktoro, alie mi, vere, pendumiĝos, sur vi estos peko. Prenu!

Kaj ŝi komencis malleviĝi sur la genuojn.

— Nu, vi tion ĉesu! — kriis Ustimenko. — Ĉu vi aŭdas? Tuj ĉesu...

Kun etato en la mano eniris Sofia Ivanovna, interesiĝis, en kio estas la afero. Vlaĉjo klarigis. Peneme sulkinte la frunton, la doktorino demandis:

— Aĥ, tio estas Markelov, ĉu? La loka Rockefeller. Aŭdis mi, certe, certe...

Turninte sin al Pelagia, Vlaĉjo ordonis:

— Morgaŭ venu por laboro. Matene. Sed mi avertas — ni havas multajn aferojn, la laboro estas malfacila kaj mallaboremulojn ni ne bezonas...

Kiam post la junulino fermiĝis la pordo, Vlaĉjo diris:

— Donu la etaton.

Subskribinte, li suspiris, trairis la ĉambron, rigardis en la nigran, senkurtenan fenestron, ŝaltis la ricevilon. Jam dum monato li atendis novajn pilotojn, la malnovaj estis preskaŭ elĉerpitaj. En la etero estis ia pelmelo, Moskvon li longe ne povis kapti, sed subite aŭdis ian slavan radiostacion kaj rigidiĝis: Hitlero atakis la Sovetunion. Tie estis okazanta milito, grandega batalo, senekzempla en historio de la homaro.

Kantetante, kun suprenfalditaj manikoj de la kitelo, eniris Baĉjo. Vlaĉjo kriis al li, ke li eksilentu. Enkuris Soldatenkova, paliĝinta, perpleksa. Malantaŭ li en la koridoro vidiĝis Tuŝ, Danzi, maljuna Abataj. Iom post iom Vlaĉjo komprenis: la dudek duan de junio je la tria horo kaj tridek minutoj la faŝistoj komencis ofensivon sur grandega fronto — de la Nigra ĝis la Balta maro. Nun iu feldmarŝalo von Bock, iuj Guderian, Strauß kaj Hoth estis strebantaj al ĉelimaj urboj, kaj al kiuj nome — kompreni ne estis eble. Kaj poste orkestro ekludis tangon, en la etero aŭdiĝis gruntado kaj fajfado. Baĉjo diris:

— Nekredebla afero! Provoko! Absurdo!

Ĉe mateniĝo Vlaĉjo sendis telegramon al Tod-Ĵin kun peto nomumi ĉefkuracisto Baĉjon Belov-on. Respondo venis post du horoj, kaj Ustimenko komprenis, ke li povas veturi al la Sovetunio, des pli ke Bogoslovskij jam elflugis al Moskvo.

Karavano el Khara estis prepariĝanta ekiri morgaŭ, pri tio al Vlaĉjo malgaje diris Tuŝ. Kaj proponis helpi paki la aĵojn.

— Ja kion mi paku? — respondis Vlaĉjo. — Jen la dorsosakon mi pakos, kaj finite. Iru, Tuŝ, eĉ sen mi vi havas multan laboron.

Tuŝ foriris.

Ustimenko penis kapti ion en la etero, sed aŭdis nur bojantan paroladon de faŝisto el hitleraj satelitoj, nenion komprenis kaj malŝaltis la ricevilon. «Ne gravas! — konsolis sin Vlaĉjo. — Ne timindas! Post monato, maksimume, mi estos en la fronto. Nur ne indas nervoziĝi!»

En tiu momento li ekvidis blankan vizaĝon de Madi-Danzi. Tiu, kiel evidentiĝis, jam delonge staris en la pordo: lia suba makzelo tremis kaj la voĉo raŭkis, kiam li penis paroli.

— Mi tute vin ne komprenas! — koleriĝis Ustimenko.

— Nigra flago super jurto, — raŭkis Madi-Danzi. — Tarbagana malsano baldaŭ venos al Khara. En Ĝavan-Ilir jam iras nigra morto. Iru, kamarado doktoro, iru, mi ne enlasis maljunulon ĉi tien, li alportis teruran sciigon kaj mem estas mortonta. Estos tiel, kiel antaŭ multaj jaroj, kiam en Khara mortis ĉiuj, eĉ plej malgrandaj infanoj, mortis ĉiuj, kiuj ne fuĝis ĝustatempe.

Tarbagana malsano kaj nigra morto oni ĉi tie nomis peston. La lasta kaj tre grava eksplodo estis en la dekseca jaro. Vlaĉjo plurfoje aŭdis de lokaj malnovloĝantoj, kiel fuĝis tiam la reganto de la provinco, kiel freneziĝis homoj kaj kiel neniu forigadis kadavrojn...

La kalva maljunulo kun kaviĝintaj vangoj, sendenta, elturmentita, estis sidanta kaŭre apud la malsanuleja perono kaj rakontanta al avo Abataj, Ogu, Sofia Ivanovna kaj doktoro Baĉjo pri la tarbagana malsano. Tuŝ estis tradukanta.

En la nuna printempo inter ĉasistoj al tarbaganoj(1) — felaj bestetoj — iris onidiro, ke por felo de tarbagano aĉetistoj en faktorioj pagos kvin-ses-oble pli multe, ol en la pasintaj jaroj. Tiu onidiro aperis eksterlande, ĝin alportis ĉasistoj el Pes-Va — rezidejo de guberniestro de la Lando de Suno. Pelton de tarbagano oni nun farbas kaj prilaboras tiel, ke por ĝi peltistoj akiras nekredeblan monon. Certe, ĉasistoj deziris riĉiĝi. Kaj ili komencis kaptadi ĉiujn tarbaganojn, eĉ tiujn, kiuj silentas, sed ja estas sciante, ke se tarbagano silentas, tiam ĝin oni ne tuŝu — ĝi estas malsana. Sana tarbagano balbutas: «Ne timu, ne timu!» — tion same ĉiuj scias.

La maljunulo trinkis akvon el blanka emajlita trinkpoteto, ekfumis pipon.

— Li rakontu, kion li vidis mem! — ordonis Ustimenko.

Sed la maljunulo ne hastis. Ne sufiĉas, ke la ĉasistoj mortigadis malsanajn tarbaganojn, ili ankoraŭ eĉ manĝis ilian viandon. La unua ekmalsanis la pli juna frato Mung-Vo. Ambaŭ ili — kaj la pli aĝa, kaj la pli juna — lerte metadis maŝojn super tarbaganaj ternestoj kaj estis opiniataj bonaj pafistoj. La pli juna Mung-Vo ekmalsanis en la stepo kaj tie mortis. La pli aĝa lin enterigis.

— La bubona formo! — diris Soldatenkova.

— Enterigis kaj ankoraŭ longe ĉasadis, al li fortunis, — tradukis Tuŝ. — Kaj post kelkaj tagoj oni vidis lin, kiel li iris en sian restadejon, ŝanceliĝante, kiel ebria. Se homo tiel ŝanceliĝas, li certe havas tarbaganan malsanon kaj tute baldaŭ li «perdos la aĝon».

— La pli aĝa ekmalsanis je la pulma formo — tiel plej ofte okazas, — klarigis Sofia Ivanovna. — En tiaj situacioj necesas fari klarigan laboron inter aktivularo de la loĝantaro.

— Aktivularo, pasivularo! — kolere grumblis doktoro Baĉjo.

La maljunulo finrakontis: la pli aĝa Mung-Vo ne sukcesis eĉ eniri en la jurton kaj nur sukcesis ordoni, ke sur stango super la jurto oni levu nigran flagon, ĉifonon, — en la stepo homoj scias: se super jurto estas nigra ĉifono, do ĉi tie estas morto. Kaj neniu aliru proksime.

— Demandu la civitanon: ĉu li estis en kontakto kun la malsanuloj? — ordonis Sofia Ivanovna al Tuŝ. Tuŝ ne komprenis.

— Ĉu li nur vidis la nigran flagon aŭ estis tie, en la loko, en la jurto? — klarigis Baĉjo.

La maljunulo subridis: ne, li estas sufiĉe saĝa, por eĉ ne proksimiĝi al la tarbagana malsano. Tiam, antaŭ multaj jaroj, mortis ĉiuj liaj parencoj, kaj li bone scias, kio estas tiu malsano.

Matene la pli aĝa Mung-Vo komencis sputi sangon. Kaj post kelkaj tagoj super la tuta nomadejo jam flirtis nigraj ĉifonoj — la tarbagana malsano eniris en Ĝavan-Ilir-on. La maljunulo selis virĉevalon kaj alrajdis ĉi tien, al la granda sovetia ŝamano. Pri li iras diversaj bonaj rakontoj. Se la rusa ŝamano vere estas tiel granda, kiel rakontas homoj, li helpu. Kaj se ne — li tuj diru, kaj lin oni ne plu zorgigos.

— Kiu amas honoron, amu ankaŭ laboron! — rimarkis Sofia Ivanovna kaj foriris en la malsanulejon.

Vlaĉjo ordonis al Tuŝ traduki al la maljunulo, ke li mem dume nenion povas fari, sed li penos voki multajn doktorojn, tutan taĉmenton, kiuj, certe, helpos. Kaj, doninte al Baĉjo kaj Tuŝ ordonon pri izolado de la maljunulo, li ekiris al la reganto de la provinco Khara — Zdaba.

La reganto akceptis Ustimenkon seke. Tute proksime kuŝis la limo, trans kiu estis prosperanta la guberniestro de la Lando de Suno. Se Hitlero formanĝos Rusion, la Lando de Suno okupacios Khara-n, kaj tiam al la reganto oni rememorigos liajn rilatojn kun la

sovetia kuracisto. Tial Zdaba eĉ ne proponis al Vlaĉjo sidiĝi. Sed, aŭdinte pri la tarbagana malsano, la reganto tuj ŝanĝiĝis. Li kriis, ke al Vlaĉjo oni donu teon, kaj ordonis al sia sekretario senprokraste konektiĝi telefone kun la departemento pri sanprotektado. En la departemento neniu respondis, kaj Vlaĉjo, uzinte tion, konsilis telefoni hejmen al Tod-Ĵin.

Por feliĉo, por grandega feliĉo, Tod-Ĵin prenis la parolilon, kaj Vlaĉjo mem rakontis al li pri ĉio okazinta en la regiono Ĝavan-Ilir. En la aŭskultilo estis klakado kaj sibrado. Tod-Ĵin silentis.

— Turnu vin por helpo en la kontraŭepidemian departementon en Moskvo, — diris Vlaĉjo. — Oni al vi helpos.

— Milito! — diris Tod-Ĵin.

— Helpos! — ripetis Vlaĉjo. — Nepre helpos! Mi garantias, ĉu vi aŭdas, kamarado Tod-Ĵin? Tie estas saĝaj homoj, ili komprenas, kia plago trafis vian respublikon, ili nepre helpos.

— Bone, tiel, jes, — penseme kaj malrapide prononcis Tod-Ĵin kaj ordonis transdoni la parolilon al la reganto.

Post kvaronhoro la reganto ordonis al komandanto de la garnizono — maldika kaj grizhara maljuna leŭtenanto — starigi kordonojn, por ke neniu eniru kaj eliru la regionon Ĝavan-Ilir. La leŭtenanto aŭskultis silente, kunfrapante la kalkanumojn, almetante la manon al la longa viziero de sia blank-arĝenta kaskedo. Kaj en la postkorto de la domo de la reganto tiutempe oni estis ŝarĝantaj kamelojn, ĉevalojn, ĉaregojn, ploris virinoj — la filinoj, la edzinoj de la filoj, la edzino de la reganto mem: estis terure fuĝi en montojn el ĉi tie, el palaco kun tutaj ses ĉambroj, ne kalkulante du vintrajn jurtojn en la korto.

Nokte Vlaĉjo ricevis telegramon — longan, sur kelkaj folioj. Tod-Ĵin sciigis, ke Moskvo helpis, aviadiloj kun medikamentoj, medicina ilaro kaj kuracistoj jam elflugis. La ekspedicion estras profesoro Barinov. Tod-Ĵin mem kun sekretario de la CK de la Labora partio alflugos morgaŭ. Poste estis instrukcioj kaj konsiloj al Vlaĉjo, transdonitaj de Barinov el la aviadilo.

Legante kaj relegante la telegramon, Ustimenko aŭdis, kiel en la najbara ĉambro Sofia Ivanovna instruis Tuŝ-on pri maniero de surmetado de kontraŭpesta kostumo.

— Jes, mi scias, tio estas enua, — per sia viskoza voĉo estis parolanta Soldatenkova, — sed rimedoj de persona profilaktiko ludas tre grandan rolon en nia laboro. Nenio heroa estas en tio, ke vi infektiĝos je pesto kaj pereos pro propra malordemo. Komence oni surmetas la kombineon, ĉu vi vidas? La rubandetojn de la pantalono necesas ligi dense...

— Ĉu kontraŭ puloj? — altvoĉe demandis Tuŝ.

— Puloj de ronguloj post morto de siaj mastroj forlasas ties kadavrojn kaj nestojn, — kvazaŭ legante, daŭrigis Soldatenkova. — Tiel nomataj liberaj puloj volonte transloĝiĝas sur homojn. Nun rigardu, kamaradino Tuŝ, la suban randon de la kapuĉo necesas ŝovi sub

la kolumon de la kombineo. Kaj, fine, la enspiratoron. La spaco ĉe la flankoj de la nazo estas plenigata per vato — per buletoj...

Vlaĉjo eliris en la koridoron, mallaŭte frapis al Soldatenkova. Ili ambaŭ — kaj Sofia Ivanovna, kaj Tuŝ — staris meze de la ĉambro en la kontraŭpestaj kombineoj.

— Kaj kiel mi tion komprenu? — demandis Ustimenko.

— Ja mi laŭ la specialeco estas epidemiologo, — diris Sofia Ivanovna. — Kaj jen naskiĝis penso: mi kaj Tuŝ veturu sur la lokon, faru nekropsion, esploru proksime. Faru helpon. Kostumojn ni havas, mikroskopon ni disponas, lizolo, fenolo, sublimaĵo estas. Certe, vi estas la ĉefkuracisto, sed mi supozas...

— Veturu! — diris Ustimenko.

— Probable, necesas oficvojaĝa legitimilo? — demandis Soldatenkova.

— Ne, Sofia Ivanovna, ne necesas. Tie estas neniu, al kiu vi povas ĝin montri.

— Kia sovaĝeco! — levis la ŝultrojn Soldatenkova. — Vera mezepoko. Feŭdismo. Mi intencis fari konversacion kun sanitara aktivularo, ĝenerale planis vicon da aranĝoj.

En la pordon enŝoviĝis dormema Baĉjo, demandis:

— Eble, ankaŭ mi veturu?

— Por kio? — demandis Soldatenkova. — Enterigi la dissekcitan kadavron ni povos ankaŭ duope. Kaj da kostumoj ni havas nur du. Ankaŭ senhomigi la malsanulejon ni ne rajtas. Kaj ĝenerale tio ne estas celkonforma. Oni ĉiam agu celkonforme, kaj ne celkonforme agi ne necesas. Cetere, ĉi tien ĝis la fino de tuta tiu historio mi, kompreneble, ne revenos. Vi, plej verŝajne, serĉu nin en la loko de Mung-Vo...

Antaŭ la forveturo Soldatenkova alportis al Vlaĉjo leteron kaj diris:

— Se al mi io okazas, mi petas, transsendu tiun koverton al mia filino. Ŝi estas ĉe mi sola. Ŝia patro nin forlasis, li nun havas alian familion, kaj mi kun Anjo restis duope. Sed tio ne gravas! Geedzeco devas konstruiĝi sur reciproka amo; se tiu ne ekzistas, tiam tio ne estas geedzeco. Ĝis revido, Vladimiro Atanazijeviĉ.

Kaj ili forveturis — malgranda, maldika, nigrahara Tuŝ kaj korpulenta Sofia Ivanovna, — forveturis rajde, kaj post ili tiriĝis ŝarĝitaj ĉevaloj kun tendoj, ŝprucigilo, fosiloj, medikamentoj, provianto en specialaj, hermetikaj ujoj. Por adiaŭo Soldatenkova diris:

— Kaj kontrolu, mi petas, Vladimiro Atanazijeviĉ, tion, kion vi nomas kancelariaĵo. Mi ĵus ordigis tiun aferon, kaj jen mi devas urĝe ĝin forlasi...

— Kiele? — demandis Vlaĉjo Baĉjon, kiam la malgranda karavano malaperis el la vidkampo.

— Mi neniam atendis! — ekriis doktoro Baĉjo.

1. Tarbagano — siberia (aŭ mongola) marmoto (*Marmota sibirica*), vehiklo de pesto.

La afero, al kiu vi servas

Vespere la loĝantaro de Khara ekvidis la unuan aviadilon, tre similan al tiu maŝino, sur kiu iam alflugis en sian patrourbon la Vlaĉja forpasinta patro Atanazio Petroviĉ. Aerodromo ĉi tie ne ekzistis, kaj la aviadilo longe elektadis por si alterigan placeton, la motoro zumis, kiel ŝajnis al Vlaĉjo, maltrankvile kaj demande, la maŝino kelkfoje tute alproksimiĝadis al la tero, poste ree leviĝadis.

Finfine ili alteriĝis.

Ili estis tri en la aviadilo — mallongnaza piloto, tute juna, kun blanka buklo de senkoloriĝintaj haroj, Tod-Ĵin kaj sekretario de la CK de la Labora partio — brose tondita, granda, ĉirkaŭ kvindekjara homo. Al la reganto de la provinco la sekretario de la CK ne donis la manon, deiris kun li flanken kaj tie ekparolis mallaŭte, kun furiozo. Zdaba ion pepadis, riverencadis, Tod-Ĵin malmilde diris al Vlaĉjo:

— Nun la kamarado sekretario de la CK mem laboros ĉi tie. Tio estas bonega kamarado, ili tenis lin dum multaj jaroj en ĉenoj kaj ligna kaĝo, jes, tiel. Lin tre konas la popolo, al li kredas homoj de laboro, kaj tiuj ĉi lin timas. Ili timu.

La sekretario de la CK surĉevaliĝis kaj ekveturis kun la leŭtenanto por pririgardi la kordonojn. En lumo de torĉoj loĝantoj de Khara dum la tuta nokto preparadis aerodromon por tiuj pezaj transportaj aviadiloj, kiuj jam dum multaj horoj kaj en tago, kaj en stela nokto estis flugantaj el Saratov por haltigi la nigran morton. La piloto kun buklo Paŭĉjo ĉe mateniĝo estis manĝanta frititan kokinon, altrinkante ĝin per malvarma lakto, kaj demandis Vlaĉjon:

— Ĉu ĝi estas tre infekta, tiu pesto? Ĉu vere? Laŭ mi, estas pli da paniko, ol da afero! Mi persone havis hundinon — dorotita ĝi estis, nomiĝis Kuglo, do ĝi same havis peston, kaj mi ĝin sur la manoj tenis, kaj la patrino, kaj la fratino — kaj nenio! Neniu infektiĝis! Kaj la fratino estas tro kompatema, do ŝi la hundinon eĉ kisis.

— Tio estas alia pesto! — diris Vlaĉjo.

— Kion signifas — alia? Pesto estas pesto! — skuis la buklon Paŭĉjo.

Poste li interesiĝis:

— Kaj kial mi tiel ŝatas ostojn rongi? Ĉu tio estas atavismo, kamarado doktoro? Ĉu ekzistas por tio scienca klarigo?

Vlaĉjo demandis lin pri la milito.

— Dume ili premas, — diris Paŭĉjo. — Forte premas! Perdis ni, certe, provizore iujn regionojn. Sed, vidu, pensas mi, tio estas kiel via pesto, ne vane oni diras: bruna pesto. Ĝis ni mobiliziĝos kiel necesas, ĝi nin voros. Sed kiam ni disvolviĝos plene — estos ordo! La ĉefa estas — konservi trankvilon kaj spiritĉeeston. Ja ne povas pesto vori la homaron! Nu, kaj faŝismo ne povas neniigi la Sovetan potencon.

Iom poste aliris Tod-Ĵin, demandis Vlaĉjon, ĉu indas starigi por renkonto de la doktoroj el Moskvo honorgardon, ĉu tio decas kaj kion pri tio diras diplomaciaj lernolibroj. Vlaĉjo ne sciis. La piloto Paŭĉjo same ne sciis, sed diris, ke tio «ne malutilos». La sekretario de la CK pensis iom kaj diris, ke renkonti necesas kun honorgardo kaj orkestro, kiu ludu «La Internacion».

Je la sesa horo de mateno Vlaĉjo, kiel estis interkonsentite, rajde veturis al disforkiĝo de vojoj ĉe granda blanka ŝtono. Ĉi tie jam lokiĝis kvarantena posteno — soldatoj de la respublika armeo kun karabenoj tralasadis neniun el la regiono Ĝavan-Ilir.

Tuŝ sidis surĉevale, atendis; ŝia malgranda longhara virĉevaleta balancadis la kapon, forpelante ojstrojn. Vento blovis al la dorso de Vlaĉjo, kaj li ne devis krei, sed kompatinda Tuŝ eĉ ruĝiĝis pro streĉo.

— Lizolo necesas, — kriis ŝi, — tre multe! La pulma formo, jes! Mortintoj multas, malsanuloj multas, manĝigi necesas, unu-du doktoroj ne helpas, granda epidemio! Kaj vakcino necesas, multe da vakcino...

La nigraj haroj de Tuŝ hirtiĝis, la soldatoj de la kvarantena posteno rigardis al la juna virino kun timo kaj admiro.

— Vi estas bravulino, Tuŝ! — kriis Vlaĉjo. — Baldaŭ ni ĉiuj venos por helpi al vi. El Rusio jam flugas doktoroj, multaj doktoroj, tre multaj! En aero, sur aviadiloj! Iomete ankoraŭ paciencu, Tuŝ, kelkajn horojn!

— Ni paciencos! — kriis ŝi.

Kaj, svinginte la skurĝon, ŝi forrajdis al la jurtoj, sur kiuj pendis nigraj ĉifonoj.

Kaj tiutempe sur la alterigan placeton en Khara jam estis alteriĝanta la unua transporta maŝino. Sur la fuzelaĝo kaj la flugiloj de la aviadilo estis ruĝaj krucoj kaj la identigaj signoj de la USSR. Dudek kvar soldatoj de la garnizono — en blankaj jaketoj kaj duonepoletoj kun arĝentaj monogramoj — prezentis la karabenojn por saluto. La orkestrestro svingis la taktobastonon, la malgranda orkestro ludis «La Internacion». La gorgo de Vlaĉjo spasmis, — verŝajne, la sendormaj noktoj montris sin.

Sub sonoj de «La Internacio» en la aviadilo malfermiĝis pordeto, la aviadisto-meĥanikisto ĵetis aluminian eskalon. Tod-Ĵin kaj la sekretario de la CK staris senmove, almetinte la manojn al la vizieroj.

Kaj se por via bando puno
Alvenos en la flamribel',
Por ni ekbrilos hela suno
Radiadante en ĉiel'.(1)

La rusaj doktoroj kaj doktorinoj, tute ordinaraj, kvazaŭ en Voroneĵ aŭ Lebedjanj, en ĉifitaj jakoj, manteloj, kun kofroj, tekoj, valizoj, kantis, viciĝinte apud la maŝino. Ili ne sciis, kio estas honorgardo, pli ĝuste — ne estis komprenantaj, ke ilin povas renkonti honorgardo. Kaj kiam la grizhara leŭtenanto, stampante paŝojn kaj alte levante la piedojn,

ekkondukis siajn soldatojn preter la gastoj, tiuj eĉ rigidiĝis por momento, kaj profesoro Barinov, akceptinte la raporton, diris ĝentile:

— Dankon, mi tre ĝojas.

La soldatoj foriris, maljuna doktoro kun ventreto, en trikita veŝto, Ŝumilov, interesiĝis de Vlaĉjo:

— Do, ĉu tio estas la centro de la epidemio?

Alia, pli juna, plendis:

— Ŝajne mi havas flugmalsanon.

Juna doktorino diris al doktoro Baĉjo:

— Kiel mi deziras varman supon! Mi en Moskvo dum kvar tagoj ne sukcesis tagmanĝi, kaj en la aero estis nur seka manĝaĵo. Ĉu tie ĉi oni ne intencas nin manĝigi?

Manĝigi oni intencis. «Sinjorino kuiristo» dum la nokto faris ĉion, kion ŝi povis. Kaj avo Abataj helpis al ŝi, kaj la eksa ŝamano Ogu knedis paston. La tabloj estis starigitaj ĉi tie, apud la alteriga placeto. Aŭskultante Vlaĉjon, Arkadio Valentenoviĉ Barinov kun plezuro manĝis varmegan barĉon. Kaj, rigardante deflanke al la maldika vizaĝo de la profesoro, al lia eksmoda kaprobarbo, al rompita branĉo de la okulvitroj, al faltoj ĉe la okuloj, Vlaĉjo pensis pri tio, ke ne ekzistis en la dudeka jarcento epidemio de pesto, kontraŭ kiu ne luktis tiu ĉi malgrasa, malalta maljunuleto. Tiun manon premis Gamaleja en Odeso, Zabolotnij en Hindio kaj Mongolio; tiu maljunuleto konis Deminskij-on, li kuracis pestmalsanulojn en Manĉurio kaj preskaŭ mortis dum la astraĥana epidemio. Li laboris en laboratorio de la «pesta fuorto» apud Kronŝtadto, li konis doktoron Viĵnikeviĉ, kaj li sepultis lin, same kiel sepultis Ŝrajber-on. Kaj ne cedis. En siaj sepdek jaroj li ree estas en pesta epidemio.

— Tiel, tiel! — kapjesadis Barinov, aŭskultante Vlaĉjon. — Tiel, mi komprenas, tiel...

Dum la doktorojn, flegistinojn, sanitaristojn oni manĝigis, venis dua maŝino, kun ilaro, poste tria. Milo da loĝantoj de Khara staris ringe ĉirkaŭ la alteriga placeto, interparolante pro respekto al la mirindaj gastoj flustre, sed ĉar flustris ĉiuj, ŝajnis, ke bruas vento. Oni flustris precipe pri Vlaĉjo. Tio estas li — tiom potenca homo, ke sufiĉis por li deziri, kaj ĉi tien alflugis tiuj grandegaj maŝinoj. Kaj la eksa ŝamano Ogu trapuŝiĝadis de homo al homo kaj siblis:

— Li ĉion povas — la granda sovetia doktoro Vlaĉjo! Mi ne vane konsentis al li helpi. Li longe petis min, kaj mi konsentis. Baldaŭ mi lernos de li ĉion, kredu min!

Vespere Vlaĉjo kun la Saratov-aj pestologoj estis jam en la loko de la centro de la epidemio — en Ĝavan-Ilir. Barinov, Tod-Ĵin kaj Ustimenko veturis apude, «tri prodoj», kiel, subridinte, diris Arkadio Valentenoviĉ. Kaj malantaŭe en silento veturis aliaj doktoroj, sanitaristoj, sukuristoj, flegistinoj, desinfektistoj kun sia grandampleksa armilaro — ŝprucigiloj, maskoj, boteloj, ladvazoj, kaj kiam Vlaĉjo retrorigardadis, al li ŝajnis, ke moviĝas nevenkebla, disciplinita, bone armita, sperta armeo. Kaj li sentis fierecon, ke li same estas soldato de tiu armeo.

Je ĉirkaŭ tricent metroj antaŭ la unua centro de infekto, kiam en la roza antaŭsunsubira ĉielo jam klare vidiĝis makabraj nigraj ĉifonoj super jurtoj, Barinov ordonis «vestiĝi», kaj ankaŭ tio rememorigis al Vlaĉjo militan ordonon — «vestiĝu!» sonis kiel «ataku!».

La homoj deĉevaliĝis, komencis surmeti kaŭĉukajn botojn, kombineojn, ligi rubandetojn, helpadis unu al la alia sen ŝercoj, silente. Kaj tiu koncentriteco, trankvilo jam multan fojon hodiaŭ rememorigis al Vlaĉjo armeon.

— Ho, ho, — subite fanfaronis Barinov, — jen, vidu, mi tute ne pensis, ke mi ankoraŭ scipovas sidi en selo. Kaj la kokcigo ne doloras, kiel okazadis en la juneco.

Kondukante la ĉevalon per la kondukilo, li kolere aldonis:

— Sed barĉon mi ne devus tromanĝi. Kiomfoje mi promesis al mi — ne trouzi grasan manĝaĵon...

La jurto kun nigraj ĉifonoj sur stangoj estis iĝanta pli proksima; apud Vlaĉjo, raŭke kaj plende muĝante, kuris nemelkita bovino, Barinov al ĝi diris:

— Huŝ vi, bovino! Ni ja ne scipovas melki!

Lia voĉo el sub la enspiratoro sonis obtuze. Sofia Ivanovna kaj Tuŝ kune staris ĉe la unua, granda jurto. Ili ambaŭ apenaŭ tenis sin sur la piedoj pro laco. Aŭskultinte Soldatenkovana, Barinov ordonis al ŝi kaj Tuŝ iri ripozi; kaj tiam Vlaĉjo denove aŭdis, kiel la civila profesoro scipovas ordoni kiel generalo. Tendaron por la kuracistoj jam estis disvolvanta la «kantonmentigisto» de la taĉmento doktoro Loboda. Tie estis tendaj dometoj, laboratorioj kaj tenejoj. Estis ankaŭ lago kaj belaj rokoj Kik-Ĵub. Sed malgraŭ tio, ke ĉio tie estis preparita por nokto, neniu el la kuracistoj, flegistinoj, sanitaristoj dormis. Prilumante malhelajn, malvivajn jurtojn per karbidaj kaj elektraj lanternoj, la homoj elportadis kadavrojn, purigadis kaj seninfektadis la loĝejojn, manĝigadis kaj trinkigadis malsanulojn, aŭskultumadis la pulmojn, koron, pulson, atendis ordonojn de Barinov kaj lia supera asistanto Ŝumilov. Blankaj figuroj de medicinistoj — en enspiratoroj, en ŝirmokulvitroj, en kaŭĉukaj botoj — moviĝis mallerte, sed sensone; ĝemoj kaj balbutado de malsanuloj miksiĝadis kun nelaŭtaj, obtuzaj voĉoj de kuracistoj, kun siblado de ŝprucigiloj, kun sombra susurado de pluvo, komenciĝinta en la noktomezo.

En la kontraŭpestaj kostumoj estis varmege, glueca ŝvito surverŝadis la vizaĝon, la dorson, la ŝultrojn, la manoj en la gantoj malfacile tenis injektilon, eĉ stetoskopon uzi estis maloportune. La sango puŝe batis en la oreloj de Ustimenko, matene komencis turniĝi la kapo, sed Barinov tenis sin, kiel do povus cedi Vlaĉjo?

Dum la tuta longa nokto ili veturadis de nomadejo al nomadejo, apartigante malsanulojn disde sanuloj, mezuradis temperaturon, vakcinadis, distribuadis jurtojn — kie estu izolejo, kie oni kuiru manĝaĵon, kie tenu sanulojn. Tod-Ĵin severe instruadis elturmentitajn, timigitajn homojn; lia voĉo sonis kiel nedisputebla forto, al li nenie, neniam, neniu kontraŭdiris.

En la kvara nomadejo, «inspektita» de ili dum tiu senfina nokto, Vlaĉjo unua eniris en la jurton, kie kuŝis nur mortintoj. Kliniĝante, en radio de la elektra lanterno li vidis

nudigitajn per konvulsio glatajn, ankoraŭ junajn dentojn, okulblankajn okulojn, kramfe kunpremitajn manojn. Kaj ĉi tie, en silento de morto, al li ŝajnis infana, malforta, apenaŭ aŭdebla ploro.

— Silenton! — ordonis li al la sanitaristoj, priverŝantaj el la ŝprucigilo la plankon de la senzona jurto.

Li paŝis antaŭen kaj haltis: mortinta patrino estis brakumanta kaj alpremata al la brusto ankoraŭ vivan infanon. Kaj la infano malforte baraktis kaj ploris, kunpremita de la malvarmaj manoj de la kadavro.

Ustimenko kliniĝis. Tod-Ĵin helpis al li, sanitaristo akceptis la infanon, sukuristino forportis ĝin en alian jurton, kie estis aranĝata izolejo.

Venis humida, neelteneble sufoka mateniĝo, la stepon ŝirmis kurteno de pluvo. Barinov sidis sub gumtola markezo, esplorante mapon de la epidemia regiono. Apude radiisto estis agordanta la sendoricevilon, vokante la bazon de la ekspedicio — Kik-Ĵub-on, doktoron Loboda-n. La enspiratoro de Barinov pendis sur la brusto, la ŝirmokulvitrojn li metis en la poŝon, la kapuĉon deĵetis sur la dorson.

— Ĉu vi laciĝis? — demandis li Vlaĉjon.

— Neniom! — brave respondis Ustimenko.

De malantaŭe aliris Tod-Ĵin, eniris sub la gumtolan markezon, diris malmilde:

— Multe da malfeliĉo, jes, tiel. Kaj kiel tion fini, kamarado profesoro, kiel tute?

Arkadio Valentenoviĉ forte enspiris cigaredan fumon, estingis la cigaredstumpon kaj respondis penseme:

— Kiel kuracisto mi devas diri al vi, kara kamarado: tiun malfeliĉon, tiun teruraĵon eblas likvidi nur helpe de ŝtata rearanĝo. En la Sovetunio ne plu estas pesto, same kiel ne estas variolo, ne estas multaj epidemiaj malsanoj. Kaj tute antaŭnelonge, en mia memoro, en Rusio ĉiujare mortadis pro variolo kvardek mil homoj kaj ne malpli ol ducent mil restadis kripluloj — blindaj, surdaj, ĝenerale, nelaborkapablaj.

— Parolas Stricjuk! — ĝoje ekkriegis la radiisto. — Parolas Stricjuk! Kamarado Loboda, donu al ni dudek termometrojn, emajlitajn sitelojn, sendu hokstangon kaj tion...

Movante la lipojn, Stricjuk rigardis en notlibreton, poste turnis sin al Vlaĉjo, diris:

— Mi ne povas elparoli, kamarado doktoro.

— «Fonendoskopon!» — legis Vlaĉjo kaj ripetis en la ebonitan funelon: — Fo-nen-do-sko-pon!

El termosoj ili trinkis varmegan kakaon, eksidis en la selojn. La radiisto plu kriegis:

— Ĉemizojn infanajn — unu. Ja ne, ho dio, infanajn! Infanon oni trovis ĉe patrino! La patrino mortis, kaj la infanon oni prenis!

— Stricjuk, ne malpurigu la eteron! — ordonis Barinov, levante la kondukilon.

Kaj subite ili ekaŭdis obtuzan, malproksiman mitralan pafserion.

— Kio estas tio? — demandis Vlaĉjo.

Tod-Ĵin leviĝis en la piedingoj, fiksaŭskultis. Vipis ankoraŭ kelkaj pafserioj.

— Ĉi tie tute proksime iras la limo, — diris Tod-Ĵin. — La akso iras: Berlino — Romo — Tokio. Faŝismo, jes! Ni veturu!

Li batis per la skurĝo la ĉevalon, kliniĝis al la selarko. Vento tuj ekfajfis en la oreloj de Vlaĉjo, la ĉevaloj de galopo transiris al plengalopo, ronkante, kvazaŭ flugis sen vojo, en humida valo. Ili rapidis dum ne pli ol dek kvin minutoj, kaj Vlaĉjo ĉiam retrorigardadis al Barinov. Finfine ili elrajdis sur montodeklivon, kaj Ustimenko tuj ekvidis respublikajn limgardistojn en mallongaj manteloj, ekvidis furiozantan, flavan, longan flamon kaj ekaŭdis zumadon de aviadiloj super sia kapo. Tio estis iliaj aviadiloj, kun dukoloraj rondoj sur la flugiloj kaj kun mallongaj, kvazaŭ stumpigitaj fuzelaĝoj, iliaj militaj, sturmaj maŝinoj.

— Mi ne komprenas! — perplekse diris Barinov. — Ĉi tie estas incendio, ĉu?

Apenaŭ spirante, pugniginte la manojn, Vlaĉjo rigardis ne deŝirante; tie, trans la linio de la ŝtata limo, trans la kordono de la respubliko, la armeo de la imperiestro estis luktanta kontraŭ la epidemio de pesto. Verŝajne, per flamĵetiloj ili bruligis la ĉeliman vilaĝon, kaj nun taĉmentoj de mitralistoj estis falĉantaj per pafserioj ĉiujn, kiuj penis elŝiriĝi el la flamo. Mitralojn kaj mitralistojn Vlaĉjo kalkulis tre multe, kaj poste li distingis ankaŭ flamĵetilojn sur motorciklaj kromĉaroj. Kaj pli alte, sur monteto, staris kanonoj — baterio, kaj la faŭkoj de la kanonoj estis rigardantaj al la brulanta vilaĝo...

— Ne eblas! — diris Arkadio Valentenoviĉ. — Ĉu? Aŭ...

Li eksilentis. El la flamo aperis kelkaj etaj homaj figuroj — levante la manojn, ili kuris sub pluvo, ili elŝiriĝis, ili saviĝis...

Kaj tiam kelkaj mitraloj samtempe faris mallongajn pafseriojn. La malgrandaj, kvazaŭ ludilaj, soldatetoj en siaj kaciaj uniformoj kaj malaltaj ĉapetoj faris tute mallongajn pafseriojn, ja estas facile mortigi neadekvatan, freneziĝintan homon.

Tamen unu ankoraŭ estis kuranta. Li ĵetiĝis flanken, rekten, ankoraŭ maldekstren. Li kuris al la limo. Li sciis — ĉi tie oni lin arestos, metos en izolejon, sed ne mortigos. Ĉi tie oni lin ne povas mortigi!

Sed ili mortigis lin tie!

Ili faris longan pafserion, kaj la homo, ankoraŭfoje ĵetiĝinte flanken, falis.

Tiam en subite estiĝinta silento ekbruegis motorciklo kun flamĵetilo. Kaj flava akra pikilo de flamo batis al la sterniĝintaj, malgrandaj, senmovaj, jam mortigitaj homoj. Vlaĉjo forturniĝis: liaj dentoj frapadis, la okuloj nebuliĝis. Kaj la vilaĝo plu brulis kaj brulis sub eta pluvo, plu ululis kaj ĝemis flamo kaj nigraj, densaj fostoj de fumo malrapide kliniĝadis al la tero, kvazaŭ timante leviĝi alten.

— Aŭskultu! — diris subite Barinov al Tod-Ĵin. — Oni diru al la komandanto de ilia sanitara grupo, ke mi deziras paroli kun li. Mi estas profesoro Barinov, honora membro de ilia Akademio de sciencoj, partopreninto de tiuj internaciaj konferencoj, en kiuj kunsidis ankaŭ ili.

Tod-Ĵin alvokis al si oficiron-limgardiston, la oficiro ekiris al la fermita bariero, parolis kun kapitano-limgardisto de la imperiestra armeo. La kapitano mansalutis. La limgardisto same mansalutis. Soldatoj de la imperiestra armeo, ekzercante sin, estis luktantaj apud siaj mitraloj, ĵetante rigardojn al la brulanta vilaĝo, la aviadiloj forflugis.

Dusida motorciklo, farbita per ranaj koloroj, knarante per la bremsoj, haltis ĉe la barilo; el la kromĉaro eliris malalta, tre eleganta oficiro en kakio, en fortaj okulvitroj, en alta kaskedo, en lakitaj kruringoj. Barinov, kunpreminte la makzelojn, tuŝis per la kalkanumoj la ĉevalon. Tod-Ĵin kaj Vlaĉjo ekmoviĝis post li. La kuracisto de la imperiestra armeo estis finfumanta cigaredon, kiam ili alveturis. Aŭdinte la nomon de Barinov kun ĉiuj liaj titoloj kaj postenoj, la kuracisto mansalutis, forte turninte la polmon antaŭen. Respektege tenante la manon ĉe la viziero, tiu milita doktoro raportis, ke li havis feliĉon studi verkojn de profesoro Barinov kiel en berlinaj laboratorioj, tiel ankaŭ en la patrolanda instituto de eksperimenta epidemiologio. Kio koncernas la nunan laboron de la speciala kontraŭpesta taĉmento, kiun la profesoro bonvolas observi, do, certe, tiu bildo faras pezan impreson, sed kion fari, se mortokvanto ĉe la pulma formo de pesto atingas cent procentojn? Kompreneble, la plej racia kaj humana solvo estas forbruligi la trafitajn de la epidemio lokojn, des pli ke la malsano nun disvastiĝis nur inter neplenalora, degeneranta kaj, ĝenerale, senutila etno. Tamen, tiu ĉi demando, certe, ne estas disputinda, kiel ĝenerale ĉiuj ordonoj de la supera epidemiologia centro de la imperio.

Kaj la eleganta kuracisto kun maldikegaj lipharetoj super la maldika lipo kunfrapis la kalkanumojn.

— Transdonu al via akademio, ke mi ne deziras esti ĝia honora membro! — laŭte angle diris Barinov. — Kaj vi mem memoru! Kiam oni vin juĝos kaj se mi ĝisvivos, tiam mi trudiĝos esti akuzanto. Kaj mi parolos nome de ĉiuj doktoroj, fordonintaj la vivon en lukto kontraŭ pesto! Mi havas rajton je tio. Ĉu vi komprenis?

— Mi komprenis! — flaviĝinte kaj plu tenante la manon ĉe la viziero, respondis la milita kuracisto. — Sed apenaŭ la profesoro ĝisvivos la tagon de la supozata juĝo. Tiaj malvenkoj en la okcidento, tia venka marŝado de la armeoj de la Führer!

Kaj, rapide kunfrapinte la kalkanumojn, li sidiĝis en la kromĉaron de sia motorciklo.

Kiam ili elveturis el la valo, Barinov viŝis sian malsekan pro pluvo vizaĝon per tuko kaj plendis:

— Mi tre deziris skurĝi lin. Al la muzelo! Atendu, mi ĝisvivos la juĝon.

— Vi ĝisvivos! — morne promesis Vlaĉjo.

En tiu ĉi tago ili vizitis ankoraŭ ses nomadejojn. Kaj vespere en la tendaro eksonoris sonorilo — Barinov kunvokis konsiliĝon. Nun ĉiutage okazadis tiaj konsiliĝoj, kaj ĉiam ili rememorigadis Vlaĉjon pri tio, kion li legis en libroj pri kunsidoj de militaj konsilioj aŭ staboj antaŭ decidaj bataloj.

En tiuj kuracistaj konsiliĝoj same, kiel en militkonsilioj, estis koncize kaj seke sciigataj skoltaj informoj pri fortoj de la malamiko, estis raportataj propraj perdoj, estis kalkulata armilaro, municioj — serumo, vakcino, tendara ekipaĵo, transportiloj. Ĉi tie sur la tablo kuŝis mapo, kaj la militestro (ĝuste tiel lin nomadis doktoroj: nia generalo Barinov) longe enpenŝiĝadis pri strekumitaj nigraj kvadratoj: ĉi tie estis la malamiko — pesto. Ankaŭ kampa telefono kun zumilo estis en la tendo de la generalo, kaj la radiisto alportadis foliojn de radiogramoj kaj rapide metadis ilin sur la tablon antaŭ Arkadio Valentenoviĉ. Kaj la komisaró Tod-Ĵin komuniĝadis de ĉi tie rekte kun la prezidanto de la kontraŭpesta triopo de la respubliko en Khara, ĉiutage raportante al la konsilio:

— Ĉio estas bonorda. Malsanuloj ekster la infekta zono ne estas, tiel, jes!

La kuracistoj renkontiĝadis nur en la konsiliĝoj. Dum la tuta cetera tempo la rusaj doktoroj, flegistinoj, sukuristoj tage kaj nokte bataladis kontraŭ la pesto, kontraŭ la damnita nigra morto, kontraŭ la tarbagana malsano, kiu povus forvori tutan tiun ĉi malgrandan landon, ties brutobredistojn kaj terkulturistojn, ties ĉasistojn kaj laboristojn, maljunulojn, junulojn, infanojn, ties morgaŭan matenon.

Siajn doktorojn Barinov restigadis dormi devige. Kaj severe kontroladis tiujn, kiuj rompas la enkondukitan de li laboran horaron. Dormi kaj bone manĝi estis ordonite: elturmentita kuracisto povus fari teruran, nekorekteblan eraron kaj infektiĝi je pesto, kiel diradis Arkadio Valentenoviĉ, «pro konfuzo».

— Tio estas prava! — aprobis la piloto Paŭĉjo. — Ĉe ni en aviado oni same severe rigardas al tiaj malordoj. Se vi ne satdormos dum ducent-tricent minutoj — libere povas enĉerkiĝi. Ekdormos vi en la maŝino, aŭ ĝenerale apatio kaptos.

En sia aeroplano Paŭĉjo (li ŝatis diri «aeroplano», sed ne «aviadilo») flugadis tre malalte de oriento al okcidento kaj de nordo al sudo tra la tuta regiono de la eksplodo de la epidemio — rigardadis al nomadejoj, ĉu estas ie nigra ĉifono, ĉu pafos el raketpistolo kuracistoj, vokante helpon, ĉu fumas fajrejoj, ĉu ĉio, ĝenerale, estas «en ordeto», kiel esprimadis la energia, nigra, raŭka doktoro Loboda. Tre malalte Paŭĉjo traflugadis super la kapoj de tiuj homoj, kiuj estis neniigantaj tarbaganojn, svingadis de supre la manon en ganto kun funelo, kvazaŭ dirante — saluton, mi simple preterveture interesiĝis. Kaj alteriĝadis apud la tendaro, lavadis sin sub duŝo, manĝadis, denove ekflugadis. Kuracistoj, sukuristoj, flegistinoj mezuradis temperaturon al la tuta loĝantaro de la regiono, injektadis serumon al malsanuloj, vakcinadis sanulojn, sanitaristoj enterigadis mortintojn; al malproksimaj nomadejoj, kie estis malsanuloj, alveturadis marŝa kuirejo kun varmega manĝaĵo, ĝin manĝis kaj resaniĝantoj, kaj kuracistoj, kaj tiuj, kiuj estis tenataj en izolejoj.

Barinov ofte flugadis kun Paŭĉjo laŭ vokoj de radiistoj — konsiladis pri malfacilaj kazoj. Kaj foje en la konsiliĝo li diris:

— Mi povas gratuli kamaradojn! Nun estas klare, ke la epidemio estas lokalizita, malpligrandiĝas, post kelkaj tagoj ni ĉion ĉi tie finos.

En tiu nokto ĉiuj kuracistoj, kunveturintaj en la tendaron, unuafoje satdormis ne laŭ ordono, sed por sia plezuro. Matene dum matenmanĝo al Vlaĉjo oni donis radiogramon de doktoro Baĉjo — el Khara. Tiu en historiaj esprimoj estis postulanta vokon al «vera afero». Sofia Ivanovna diris:

— Ĉiu homo devas fari tion, kion li faras, tio estas lia devo. Kaj tion, kion li ne faras, faras aliaj...

Vlaĉjo subridis. Nun lin neniam plu incitadis Sofia Ivanovna. Li sciis la valoron de Soldatenkova — ŝian veran, homan valoron.

Vendrede la tendaron oni komencis forigi. Ustimenko ĵus revenis post ĉirkaŭveturado de siaj nomadejoj, deĉevaliĝis kaj ekfartis malbone: li ŝanceliĝis unu fojon, duan. Doktoro Loboda aliris al li pli proksime, diris singarde:

— Vi malvarmumis, verŝajne?

— Eble! — seke respondis Vlaĉjo.

Kaj mem, malforte ridetante, ekiris en la izolejon. Li ne plu dubis, ke tio estas pesto. Estis pikado en la flanko, la irado estis ebria, kiel ĉe pestaj malsanuloj. Kaj la lango estis krete blanka, karaktera.

Tuj kiam li kuŝiĝis, eniris Barinov en kitelo, sed sen enspiratoro.

— Vestu vin kiel necesas! — diris Ustimenko. — Alie mi ĵetos al vi tabureton.

— Kaj vi min ne instruu! — krietis Barinov.

— Mi ripetas — mi ĵetos al vi tabureton. Mi havas peston.

Arkadio Valentenoviĉ eliris. Ustimenko mezuris temperaturon — estis tridek ok gradoj kaj ses dekonoj. Ree venis Barinov kaj Loboda, jam en enspiratoroj, malantaŭ iliaj dorsoj vidiĝis Tuŝ. Kiel tio estis stranga — aŭdi iliajn obtuzajn voĉojn, kaj mem sidi sen ŝirmokulvitroj, sen kombineo, sen enspiratoro.

Dum ili estis portantaj lian pituiton en la laboratorion, Vlaĉjo skribis leterojn. Lia kapo turniĝis, en la buŝo estis seke, tiel seke, ke li senĉese trinkadis. Kaj skribis:

«Banjo! Tiu letero estas desinfektita, vi ne timu. Okazis stulta historio. Kiam vi legos tiujn ĉi liniojn, min oni jam enterigos. Nun mi iomete malfortiĝis, morti mi ne deziras, kaj estas stulte, mi vin, Banjo, amas kaj neniam ĉesis ami. Komprenu...»

Ree venis Barinov, diris laŭte kaj gaje:

— Mi opinias, kolego, ke tio estas krupa pneŭmonio...

Vlaĉjo atente rigardis en la fermitajn per la ŝirmokulvitroj okulojn de Barinov kaj respondis:

— Vi ja mem rakontis, ke tiel oni ordinare konsolas ekmalsanintajn kuracistojn.

— Vi prefere kuŝiĝu! — ordonis Barinov.

En la pordo ree staris Tuŝ. Ŝi alportis poŝton — leterojn de Banjo kaj de Aglaja. Barbara skribis el la fronto. «Mi estas en la floto», — legis Vlaĉjo, kaj denove pri teatro. Estis ankaŭ pri milito kelkaj vortoj, kaj pri tio, kiel por Vlaĉjo kun lia karaktero estas malfacile, probable, kuraci diversajn «bronkitojn-apendicitojn». Kaj onklino Aglaja same skribis pri la milito.

Vlaĉjo tuis, sango en la pituito ne estis. Vespere trans la fenestro aperis la piloto Paŭĉjo — almetis al la vitro letereton: «Estas konjako, ĉu vi drinkos, doktoro?» Ustimenko montris al li spitsignon kaj kuŝiĝis sur la liton.

Dua analizo laŭ Gram ree nenion montris. Necesas atendi.

Ĉe la pordo, trans la muro, ĉiam sidis Tuŝ; li aŭdis ŝiajn karakterajn malpezajn paŝojn, ŝian flustron. Kelkfoje venadis Soldatenkova kaj demandadis Vlaĉjon, kvazaŭ li estus etulo:

— Nu? Kiel ni fartas? Ĉu ni manĝis?

— Ni deziras, ke ĉiuj iru al diablo kun sia delikateco! — diris Vlaĉjo.

En la mano li tenis termometron. Tridek naŭ kaj ses. Kaj al li naŭzis, terure naŭzis.

Nokte ĉe lia lito sidis doktoro Loboda. Vlaĉjo deliris. Loboda-n anstataŭis dika Ŝumilov. Pro neniofarado li prenis de sur la tablo nefinskribitan de Vlaĉjo leteron al onklino Aglaja kaj legis: «Estas diable domaĝe, ke nenio estas farita. Kaj se vi, onklino, vidus tiun grandegan armeon de epidemiologoj, se vi komprenus, kiaj tio estas homoj! Jen, ekzemple, doktoro Ŝumilov. Aspekto li estas simple dika stumpo, rakontas stultajn anekdotojn, mem la unua ridegas...»

«Malvere! — konfuziĝis kaj ofendiĝis Ŝumilov. — Kiam mi la unua ridegas?»

Metinte la leteron sur la tablon, li kalkulis al la dormanta Vlaĉjo pulson kaj subite rimarkis karakteran blankan triangulon — sur la mentono kaj ĉe la nazo.

— Tuŝ! — kriis li. — Helpu al mi!

Duope ili kuŝiĝis delirantan Vlaĉjon sur la dorson, kaj Ŝumilov defleksis sur Ustimenko la ĉemizon.

— Ekzantemo! — per feliĉa voĉo diris lin. — Ĉu vi vidas, Tuŝ? Kaj tio estas ĝusta, ke mi estas dika stumpo! Ne nur stumpo, sed ankoraŭ stultulo! Veku tuj Barinov-on! Senprokraste!

Per siaj mallongaj fingroj li malligis la ligilon de la respiratoro, deŝiris la okulvitrojn, deskuis la kapuĉon. Lia dika, grandvanga vizaĝo, ruĝa pro varmego, estis feliĉa.

— Skarlatino! — diris li al Barinov. — Skarlatineto! Kaj kia bona, karaktera, krestomatia, por studento! Por kio do mi kaj vi taŭgas? Ĉu ni ĉion forgesis? La knabineton ja li de la mortinta patrino el brakumo elprenis. La knabineto ja havas skarlatinon. Ho dio, kiel ni hontinde konfuziĝis! Vi rigardu al la ekzantemo: kontinua kampo de hiperemio. Kaj la vizaĝo: skarlatina «papilio», sendube. Jen kiele, kamarado profesoro...

— Hm, jes, — diris Barinov. — Kiu ne pekis, kiu ne eraris? Necesas, verŝajne, Paŭĉjon vekti, li por la serumo flugu, ni ja por la knabino ĝin tutan eluzis.

Paŭĉjon oni vekis.

Post ioma tempo Tuŝ mallaŭte demandis:

— Ĉu tio estas ne pesto ĉe li, jes, tiel, kamarado profesoro?

— Ne, karulino, tio estas skarlatino! — diris Ŝumilov, per tuta sia vizaĝo radiante ĝojon.
— Skarlatineto. Skarlatinjo.

Barinov plu rigardis al Vlaĉjo. Poste li subite diris:

— Ĉu vi scias, Hipolito Zaharoviĉ? Tie, en la manĝejo, estas ĉampano. Ni iru kaj eldrinku botelon. Je niaj anstataŭontoj! Je tiaj ĉi knaboj!

Ili foriris, kaj Tuŝ restis. Ŝi longe aŭskultis, kiel deliras Vlaĉjo, poste prenis lian grandan varmegan manon kaj kisis...

Matene la tuta grupo de profesoro Barinov forveturis al Khara. En la sama tago la tri pezaj aviadiloj ekflugis de sur la alteriga placeto de Khara kaj, farinte adiaŭan rondon super la urbo, prenis kurson al Moskvo. Forflugis la ekspedicio neatendite, dum forta pluvego. La doktorojn adiaŭis nur Tod-Ĵin.

— Ilin kuŝigu en la randan jurton, — deliris tiutempe Vlaĉjo. — En la plej randan. Kaj malpermesu iradon. Mal-per-mesu!..

La duan de oktobro Ustimenko estis forveturanta el Khara. Matene li ĉirkaŭiris la malsanulejon, adiaŭis la malsanulojn, avon Abataj, serĉis Tuŝ-on, sed nenie ŝin trovis. Pelagia Markelova estis lavanta la operaciejon, li etendis al ŝi la manon, diris:

— Nu, kiel vi laboras? Ĉu normale?

— Bone! — konfuzite malleviste la okulojn, diris ŝi. — Al mi estas bone, sed Sofia Ivanovna...

— Sofia Ivanovna estas bonega homo! — severe interrompis Vlaĉjo. — Kaj bonega kuracisto. Nek vi nek mi rajtas ŝin juĝi! Tiele. Adiaŭ, Pelagia Jegorovna.

Li kaj Baĉjo Belov brakumis unu la alian kaj trifoje interkisiĝis.

— Ĝis la Nova jaro ni la faŝistojn frakazos! — diris la nova ĉefkuracisto. — Ĉe ili kun benzino estas malfacilega stato. Kaj necesas atendi internan eksplodon. Mi pri tio pensis. Ĉu vi pensis?

— Pensis! — kun rideto respondis Ustimenko.

Li ial ĉiam deziris rideti, kiam li konversaciis kun Baĉjo.

Je la naŭa horo li eliris al la karavano — sep rajdantoj kaj kelkaj ŝargaj ĉevaloj. Estis treege varme, Khara suferis pro subita aŭtuna varmego. Madi-Danzi tenis super doktoro Baĉjo sunombreton, li ne plu donis al Vlaĉjo ajnan atenton. Sofia Ivanovna severe ordonis al Vlaĉjo sendi el la centro iajn formularojn kaj ŝnuritajn kontolibrojn. Li deziris kisi ŝin, sed ŝi koleris pri konfuzo en la kvaronjara raporto, kaj la lasta, kion de ŝi aŭdis Ustimenko, estis vortoj, ke al ŝi io estas «eĉ stranga», kio nome — estis neinterese.

La malsanuloj rigardis en la fenestrojn, avo Abataj estis streĉanta la selzonojn, pakojn, selsakojn, komandadis, ordonadis. Malproksime el sub la frunto rigardis la eksa ŝamano Ogu. Vlaĉjo vokis lin pli proksimen, Ogu koleriĝis:

— Por kio malbone faris — la tamburion, la bastonon faligis al akvo, al Taa-Hao? Ŝorĉi ne povas mi por via bona vojaĝo, por kio tiel, ĉu, jes?

— Mi iel elturniĝos! — subridis Vlaĉjo. — Kaj pri tiu fiaĵo forgesu eĉ pensi. Tod-Ĵin-on mi vidos, diros: Ogu nun estas homo. Tod-Ĵin prenos vin kiel brankardiston, sed se vi vodkon drinkos — doktoro Baĉjo vin elpelos. Adiaŭ!

Li eksidis en la selon kaj nur nun ekvidis Tuŝ-on. Alpremiĝinte al la pordego de la malsanulejo, ŝi ridetis al Vlaĉjo per tremantaj lipoj.

— Mi skribos al vi, — diris Vlaĉjo, tuŝinte la virĉevalon per la kalkanumoj kaj alrajdinte al Tuŝ. — Mi skribos al vi grandan leteron. Kaj doktoro Baĉjo legos. Ĉu bone?

— Ne bone! — skuis la nigrajn harligojn Tuŝ. — Kiam vi skribos, mi mem ellernos bone legi. Tio ja estos ne baldaŭ? Ĉu, tiel, jes?

Kaj per la malgranda mano ŝi prenis lian piedingon, sed tuj forlasis ĝin, ĉar se virino prenas piedingon, tio signifas, ke sur la ĉevalo sidas viro, kiu ŝin amas. Sed Vlaĉjo ne amis ŝin.

— Ĝis revido al ĉiuj! — diris Vlaĉjo.

La karavano ekiris. Avo Abataj ekkuris apud la ĉevalo de Vlaĉjo. Kaj ju pli malproksime levadis polvon la ĉevaloj de la karavano en Khara, des pli multe da homoj kunvenadis ĉirkaŭe. Konataj kaj duonkonataj homoj iris apud Vlaĉjo kaj etendadis al li acidan fromaĝon, kiun, estis sciante, li ŝatis.

— Prenu kurut-on! — kriis oni al li. — Prenu, vi manĝos kurut-on en la milito!

— Prenu arĉi-on! — kriis oni al li, etendante sekigitan kazeon. — Arĉi ne malfreŝiĝos. Vi konservos ĝin ĝis la fino de la milito kaj post la milito rememoros nin.

— Prenu biŝtak-on! — kriis oni al li, etendante globetojn de rangifera fromaĝo. — Prenu, doktoro Vlaĉjo! Ĉu vi ne rekonis min? Vi... konservis al mi la aĝon... ankoraŭ tiam, kiam ni timis vian malsanulejon!

Li rekonadis kaj ne rekonadis, ridetadis per firma, algluiĝinta rideto kaj rapide glutadis larmojn. Polvo iĝadis ĉiam pli densa, neniu vidis kaj ne povis vidi, ke doktoro Vlaĉjo ploras. Li, verŝajne, ŝvitis; estis vere tre varmege, kaj sur liaj ŝultroj estis vatita jako.

— Vi savis Khara-n el la nigra morto! — kriis oni al li. — Ni neniam forgesos vin!

Ne, ne li savis, ne! Peston ne eblas venki unuope. Kaj ne pro kortuŝeco aperis la larmoj sur la okuloj de Vlaĉjo, ne! Tio estis strangaj, fieraj larmoj. Larmoj de feliĉo de homo, apartenanta al civitanoj de tiu granda lando, kiu povas venki la nigran morton! La nevenkeblan nigran morton, la teruran tarbaganan malsanon, peston! Kaj nun la popolo de Khara estis adiaŭanta ne simple la kuraciston Ustimenko — ĝi estis adiaŭanta amikon, fraton, civitanon de la lando de laboristoj kaj kamparanoj, de la lando de la labora popolo, de la lando de racio kaj bono.

— Venku viajn malamikojn! — kriis oni al li el la homamaso, ĉirkaŭanta la karavanon.

— Ni venkos niajn malamikojn! — kvazaŭ riverencante, flustris Vlaĉjo kaj vidis antaŭ si kaj Barinov-on, kaj Loboda-n, kaj Ŝumilov-on.

— Via popolo estu feliĉa, ĉar ĝi meritas feliĉon!

— Jes, ĝi meritas feliĉon! — ripetadis Vlaĉjo kaj rememoradis la piloton Paŭĉjo, Bogoslovskij-on, onklinon Aglaja.

— Kaj vi resanigu viajn vunditojn, kiel vi resanigis nin!

— Mi resanigos! — ĵuradis Vlaĉjo.

— Revenu, doktoro Vlaĉjo!..

La ĉevaloj ronkadis kaj timadis, la homamaso iĝadis ĉiam pli granda, kaj ĉe elveturo el Khara Vlaĉjo ekvidis la patron de Lamzi, kiu staris super la vojo kun siaj ĉasistoj. Da ili estis multe, ĉirkaŭ kvindek, kaj ĉiuj ili tenis fusilojn sur la postkoloj de la ĉevaloj. Vlaĉjon ili renkontis per salvo supren — unu fojon kaj duan, kaj poste iliaj bonegaj, malgrandaj, longharaj ĉevaloj ekiris antaŭen galope, por ke malproksimaj nomadejoj prepariĝu adiaŭi la sovetian doktoron Vlaĉjo.

Kaj la nomadejoj prepariĝis, kaj Vlaĉjo Ustimenko fiksrigardis al vizaĝoj, skrupule rememorante, kiu estis ĉe li en ambulatoria akcepto, kiun li ekzamenis en jurto, kiun operaciis, kiun kuracis en la malsanulejo.

Sed bone distingi li neniun povis — nun ili ĉiuj estis ridetantaj, kaj tiam, kiam li havis kun ili aferon, ili estis suferantaj. Nun ili ĉiuj sunbruniĝis kaj fortikiĝis, kaj kiam oni alveturigadis ilin al li, ili estis palaj kaj maldikaj. Nun ili estis retenantaj siajn ĉevalojn, kaj tiam ili kuŝis, aŭ estis kondukataj sub la brakoj, aŭ enportataj sur blankardo. Ĉu eblis nun kompreni, por kiu el tiuj rajdantoj li «konservis la aĝon»?

Esence, tio estis negrava. Grava estis alio — li faris ĉi tie sian aferon. Faris ĉiam, faris per tutaj fortoj. Kaj la homoj komprenis tion. Probable, eblis operacii pli bone, ol li, sed li tamen ĉi tie faris «ioman» utilon.

«Ioman! — pensis Ustimenko. — Bagatelan! Tamen la ekspedicio de doktoro Barinov — ĉu ĝi estas malgranda? Kaj mi ja estas ĝia ero. Ero de ĉio kune, ero de mia lando».

Kaj li rigardis malproksimen, tien, kie furiozis la milito kaj kie lin atendis la afero, al kiu li servis.

1. Finaj versoj de «La Internacio» (himno de la USSR ĝis 1944 kaj de la komunistaj partioj), traduko de J. Zilberfarb.

Noto:

Trilogio “La afero, al kiu vi servas” – Jurij German:

La afero, al kiu vi servas (romano, 1957)

Kara mia homo (romano, 1962)

Mi respondas pri ĉio (romano, 1965)

Fonto: <https://www.esperanto.mv.ru/German/index.html>